

**ALEXANDRA
MARINIÑA
VARASTETTU UNI**

Otava

Kamenskaja tutkii 8

**Luksusilotytön murhan tutkimukset
vievät mafiaa pyörittävien korkeiden
neuvostovirkamiesten jäljille**

Venäjän dekkarikuningattaren Alexandra Marininan teoksia julkaistaan yli kahdessa-
kymmenessä maassa. *Varastettu uni*
on suomalaistenkin lukijoiden suosion
voittaneen Kamenskaja-sarjan
alkupään kirjoja.

”Moskovan kokoinen ja kaltainen kaupunki
on dekkaristinsa ansainnut.”

– *Helsingin Sanomat*

otava.fi

84.2

ISBN 978-951-1-23555-2

Alexandra Marinina

Varastettu uni

Suomentanut Liisa Viitanen

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

kSNG

Venäjänkielinen alkuteos

Ukradennyi son

Copyright © Izdatelstvo Eksmo, 2003

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava

Painopaikka:

Otavan Kirjapaino Oy

Keuruu 2010

ISBN 978-951-1-23555-2

Luku 1

– Poikki! Ei toimi! Apulaisohjaaja Grinevits taputti ärtyneenä käsiään ja kääntyi vieressään istuvan Anastasia Kamenskajan puoleen.

– Näetkö nyt? Eihän tuo kaunotar suoriudu kaikkein yksinkertaisimmastakaan tehtävästä. Minä vaivun kohta epätoivoon, tästä näytelmästä ei tule mitään. Jokainen yrittää tuoda esille vain omaa erinomaisuuttaan, olipa heidän roolihenkilönsä millainen tahansa. Larisa!

Tummiin trikoisiin pukeutunut pitkä ja hoikka nuori nainen tuli etunäyttämölle ja istuutui siroasti sen reunalle. Hän heilautti toisen jalkansa reunan yli ja nosti toisen rintaansa vasten.

– Larisa, mitä sinä esität? Grinevits tiukkasi. – Sinun roolihahmosi on sekarotuinen koira, kettuterrierin ja maltankoiran kielletyn rakkauden hedelmä. Sinä olet leikkisä, ystävällinen, hellyttävä ja hieman touhottava. Mutta olennaisinta on se, että sinun pitää olla pieni. Pieni, ymmärättkö? Lyhyitä askelia eikä laajoja eleitä. Mutta mitä sinä esität? Venäjänvinttikoirako? Silloin sinun olisi tietenkin helpompi esitellä suurenmoista vartaloasi, mutta nyt ei ole kysymys kauneuskilpailusta eikä sinun vartalosi kiinnostakaan. Minä haluan nähdä pienen sekarotuisen koiran enkä sinun levottomuutta herättäviä rintojasi. Tuliko selväksi?

Larisa kuunteli apulaisohjaajaa kulmiaan kurtistellen ja siroa jalkaansa heiluttaen.

– Mutta kun minulla kerran on rinnat, pitäisikö ne leikata pois, jotta pystyisin esittämään koiraa? hän heitti ilkeästi.

– Haluatko että kerron, mitä sinun pitää tehdä? vastasi Grinevits rauhallisesti. – Lakkaa ihailemasta itseäsi, se riittää. Jatketaan. Ira!

Larisa nousi hitaasti ylös ja meni takanäyttämölle. Hänen kauniiseen selkäänsä oli kuin tulikirjaimin kirjoitettu kaikki mitä hän tuolla hetkellä ajatteli apulaisohjaaja Genadi Grinevitsistä, ja pyöreiden lanteiden ja sirojen hartioiden paljon puhuvat liikkeet ilmaisivat selvästi myös sanatulvaan kuuluvat välimerkit. Viesti oli se, että eräiden on erittäin helppo neuvoa olemaan ihailematta itseään, koska itse ovat vain astetta apinaa komeampia.

Grinevitsin seuraava uhri hyppäsi alas näyttämöltä ja jäi nojaamaan sen reunaan.

– Onko minunkin hahmoni huono? hän kysyi huolestuneena.

– Sinä olet äärettömän kiltti. Se on kiistatta sinun hyvä puolesi, ja me pidämme sinusta juuri siksi. Mutta sinun roolihahmosi on ilkeä dobermanni-narttu. Nyt sinulla on selvästi hankala olla, kun joudut selvittelemään välejäsi toisten henkilöiden kanssa koirien tavalla. Sinä pysyt koko ajan Ira Fedulovana, ja sinua hävettää koirasi vuoksi, koska se käyttäytyy niin röyhkeästi ja epäoikeudenmukaisesti. Sinusta näkee selvästi, että sinun on sääli kaikkia joita se loukkaa. Unohda oma luonteesi. Kun tulet näyttämölle, unohda millainen sinä olet oikeasti, unohda kaikki mitä vanhempasi ovat sinulle opettaneet. Tässä koiraporukassa sinä olet ammattirikollinen ja kaikkein vahvin, haluat pi-

tää kiinni vallastasi ja auktoriteetistasi. Sinä olet pahimman luokan narttu, älä häpeä sitä. Äläkä yritä tehdä hahmostasi kiltimpää kuin näytelmän kirjoittaja on halunnut. Ymmärsitkö?

Ira nousi takaisin näyttämölle sanomatta sanaakaan, ja Grinevits kääntyi uudelleen puhumaan vierellään istuvalle Nastjalle:

– Ei olisi varmaan pitänyt ottaa koko näytelmää! Mutta minulla oli jo teatterikoulussa haaveena ohjata näytelmä koirien elämästä. Idea pyöri jatkuvasti mielessäni eikä jättänyt rauhaan. Loppujen lopuksi löysin kirjailijan ja suostuttelin hänet kirjoittamaan näytelmän. Myöhemmin jouduin melkein rukoilemaan polvillani, että hän tekisi siitä sellaisen kuin halusin. Sen jälkeen jouduin suostuttelemaan ohjaajan ottamaan näytelmän ohjelmistoon. Olen kuluttanut tähän näytelmään valtavasti aikaa ja energiaa, ja nyt sitten käy ilmi, että nuoret näyttelijät eivät osaa näyttellä niin kuin pitäisi.

– Miten niin eivät osaa? kysyi näytelmän harjoituksia tarkkaavaisesti alusta asti seurannut Nastja epäluuloisena.

– Tiedän, mikä sinua huolestuttaa, mutta ei sitä voi oppia, jokaisen pitää tajuta se oman kokemuksensa kautta. Ohjaaja tai opettaja ei pysty auttamaan siinä. Sitä varten heidän pitää lakata rakastamasta itseään, omaa ulkonäköään ja omaa persoonallisuuttaan. Sinun kannattaa kuitenkin pitää mielessäsi, että se on vastoin ihmisen perusluonnetta. Jos olisit vaivautunut perehtymään psykiatriaan ja psykoanalyyysiin, tietäisit että oman arvonsa täydellinen kieltäminen on sairaan psyyken merkki. Jokaisen terveen ihmisen kuuluu rakastaa ja kunnioittaa itseään. Ei tietenkään niin että syyllistyy egoismiin, mutta järjellisessä määrin. Sinä haluat, että näyttelijät ovat näyttämön ulkopuolella

persoonallisuuksia, joilla on omat hyvät ja huonot puolensa, mutta astuttuaan kulisseista näyttämölle heidän pitäisi luopua sisäisestä ytimestään ja muuttua saveksi, josta voi muovata mitä vain. Sitähän sinä haluat, vai mitä? Minusta sinun kannattaisi kutsua tänne psykologi.

– Jaa, taidat olla oikeassa, mutisi Grinevitš, joka oli Nastjan puhuessa seurannut koko ajan harjoituksia jatkavia näyttelijöitä. – Vaikka en ole ollenkaan varma, että se olisi hyväksi näyttelijäntyölle. Viktor! Sergadejev! Tule tänne!

Isokokoinen lihaksikas nuori mies, joka esitti mustaa labradorinnoutajaa, tuli ensimmäisen penkkirivin luo, lysähti tuoliin istumaan ja alkoi kuivata pyyhkeellä kasvojaan ja kaulaansa.

– Mitä nyt? hän kysyi hieman hengästyneenä. – Eikö onnistunut taaskaan?

– Ei. En ymmärrä, mikset sinä pysty näyttelemään tätä kohtausta villakoiran kanssa. Onko siinä joku ongelma?

– En tiedä. En ymmärrä itsekään. Minä olen nuori ja typerä, ja villakoira on vanha ja raihnainen. Minä olen vahvempi ja nuorempi ja ajan sitä takaa ympäri näyttämöä aivan kuin se olisi samanikäinen kuin minä. Mutta se on ylpeä eikä halua näyttää, ettei se enää jaksaa leikkiä minun kanssani. Vasta sitten kun se rojahtaa voimattomana maahan, minun kuuluu huomata sen vanhuus ja hävetä. Menikö oikein?

– Meni. Mutta mikä ongelma sinulla on? Etkö tiedä, miten esittäisit sen että sinua hävettää?

– Ei se siitä ole kiinni, minua vain ei hävetä. Šurik juoksentelee näyttämöllä niin kevyen näköisesti, ettei minun käy sitä ollenkaan sääliksi, kun se kaatuu kuoleman kielissä.

Vanhaa villakoiraa esittävä Šurik harrasti urheilua ja juoksi niin kevyesti ja kauniisti, että hän näytti pilailevan ja teeskentelevän kun kaatui maahan ja jäi liikkumattomana makaamaan.

Grinevitš vilkaisi Nastjaa epätoivoisen näköisenä.

– Ja taas sama juttu!

Nastja ei ollut näyttelijä eikä hänen ammattinsa liittynyt mitenkään teatteriin. Hän oli joskus aikoinaan asunut samassa talossa ja samassa kerroksessa Gennadi Grinevitšin kanssa. Sen jälkeen kun Gennadi oli mennyt teatteriin töihin, Nastja oli pari kertaa vuodessa käynyt katsomassa hänen harjoituksiaan. Hänellä oli siihen oma syynsä: hän halusi nähdä ja oppia, miten pienillä eleillä ja ilmeillä pystyi luomaan mitä erilaisempia hahmoja. Gennadilla ei ollut mitään näitä käyntejä vastaan, päinvastoin, hänelle oli mieluista, kun vanha ystävä tuli käymään teatterissa. Pienikokoinen, jo selvästi kaljuuntunut, peikkoa muistuttava Gennadi oli ollut monta vuotta salaa rakastunut Nastja Kamenskajaan ja oli ylpeä siitä, ettei sitä ollut tähän päivään mennessä huomannut kukaan, ei edes Nastja itse.

– Jokainen kuvittelee olevansa Madonna tai Van Damme, jatkoi Gennadi ärtyneenä, – ja haluaa tuoda esiin kauneutensa ja urheilullisuutensa mieluummin kuin näyttelijäntaitonsa. Niin monta vuotta ankaraa työtä, harjoituksia, hikeä, aikatauluja ja dieettejä – onhan sääli, jos kukaan ei näe sitä eikä anna sille arvoa. Puolen tunnin tauko! hän huudahti kovalla äänellä.

Grinevitš ja Nastja menivät kahvioon ja ottivat kupin mautonta ja haaleaa kahvia.

– Mitä kuuluu, Nastja? Miten menee kotona ja töissä?

– Kaikki on kuten ennenkin. Äiti on Ruotsissa, isä opettaa, hänellä ei tunnu olevan mikään kiire eläkkeelle.

Ihmiset tappavat toisiaan eivätkä jostain syystä halua, että heitä rangaistaan siitä. Ei mitään uutta.

Grinevitš silitti Nastjan kättä.

– Oletko väsynyt?

– Olen, Nastja nyökkäsi nostamatta katsettaan kahvikupista.

– Oletko kyllästynyt työhösi?

– Miten niin? Nastja vilkaisi apulaisohjaajaa hämmästyneenä. – Mitä sinä oikein tarkoitat? On totta, että väsyn työssäni, siinä on niin paljon saastaa sanan kaikissa merkityksissä, mutta minä rakastan sitä. Kuten tiedät, voisin tehdä jotain muutakin, voisin jopa tienata paremmin kääntäjänä tai antamalla yksityistunteja. Mutta haluan jatkaa nykyistä työtäni.

– Oletko mennyt naimisiin?

– Aina sama kysymys! Nastja nauroi. – Sinä kysyt sitä joka kerta kun tapaamme.

– Entä vastaus?

– Aina se sama. Minähän sanoin, että minun elämässäni ei ole tapahtunut mitään uutta.

– Onko sinulla joku?

– Tietenkin. Sama kuin ennen: Aleksei Tsistjakov.

– Et kai sinä ole kyllästynyt yksitoikkoiseen elämääsi? Vaikutat tänään jotenkin erilaiselta, en ole koskaan ennen nähnyt sinua tuollaisena, vaikka olemme tunteneet jo... Ellei muistini petä...

– Kaksikymmentäneljä vuotta, Nastja totesi. – Siitä lähtien kun te muutitte samaan taloon. Minä olin silloin yhdeksän, sinä neljätoista. Sinun piti juuri silloin päästä Komsomolin jäseneksi, mutta jouduit muuton vuoksi vaihtamaan koulua. Ja uudessa koulussa sanottiin, että olet heille uusi oppilas eivätkä he siksi pysty suosittelemaan si-

nua jäseneksi. Joten kaikki muut pääsivät Komsomoliin kahdeksannella luokalla, mutta sinä vasta yhdeksännellä. Se oli sinulle kova paikka.

– Mistä sinä sen tiedät? Gennadi hämmästyí. – Emme hán me olleet silloin missään tekemisissä, sinä olit niin paljon nuorempi kuin minä. Muistan hyvin, että ystävyystyimme vasta, kun vanhempamme ostivat meille koiranpennut samasta pesueesta. Sitä ennen en muistaakseni ollut edes käynyt teillä.

– Sinun vanhempasi sen sijaan kävivät usein. He kertoivat sinusta kaiken. Niin Komsomolista, kymmenennen luokan tytöstä kuin fysiikan kokeestakin.

– Mistä kokeesta?

– Siitä, jota sinä et halunnut suorittaa. Kävit suihkussa, pesit tukkasi ja menit pelkkä yöpuku ylläsi parvekkeelle paljain jaloin, vaikka oli helmikuu. Sieltä vanhempasi sitten löysivät sinut.

– Mitä sen jälkeen tapahtui?

– Ei mitään. Sinulla oli niin hyvä terveys, että jouduit menemään kokeeseen.

– Ei voi olla totta! Gennadi nauroi. – Minä olin unoh-
tanut koko asian. Et kai sinä vain valehtele?

– En. Kuten tiedät, minulla on hyvä muisti. Mutta olet väärässä sen suhteen, että minulla olisi tylsää yksitoikkoi-
sen elämän vuoksi. Minulla ei ole koskaan tylsää, sillä aina on jotain ajateltavaa.

– Sinä vaikutat kuitenkin jotenkin happamalta. Onko joku loukannut sinua?

– Se menee ohi, Nastja hymyili surullisena. – Väsymys, magneettiset myrskyt, planeettojen asento... Kaikki loppuu aikanaan.

* * *

Mikä voisi olla tylsempää kuin loma marraskuussa? Talvikuukausina voi sentään hiihtää, maaliskuu- ja huhtikuussa taas antaa Kaukasian lomakeskusten virkistävä aurinko lisävoimia talven vitamiinipuutoksen heikentämään ruumiiseen. Lomasta touko-elokuun välisenä aikana ei kannata puhuaakaan ja syys- ja lokakuussa eteläisten merien rannalla on lämmin ja samettinen syyskesä. Mutta mitä voi tehdä marraskuussa? Se on kuukaudesta ilottomin: syksyn väriiloisto on jo loppunut ja pitkien, kylmien ja pimeiden päivien väijäämättömyys on niin ilmiselvää, että se tekee kipeää. Marraskuu on ikävä kuukausi, koska silloin on sateista ja kuraista. Maaliskuu- ja huhtikuussa tulevat ensimmäiset viestit edessä olevasta lämmöstä, mutta loppusyksy tuo mukanaan ankeuden ja ikävän. Kukaan järjevä ihminen ei jää lomalle marraskuussa.

Moskovan sisäasiainpäähallinnon rikostutkinnan vanhempi tarkastaja, 33-vuotias miliisin majuri Anastasia Kamenskaja oli suorittanut yliopistossa oikeustieteellisen tutkinnon ja oli tervejärkinen ihminen. Siitä huolimatta hän oli lomalla juuri marraskuussa.

Alun alkaen syksyyn jätetyn loman oli pitänyt mennä aivan eri tavalla. Nastja oli mennyt ensimmäisen kerran elämässään kylpylään, joka oli lisäksi ollut kallis ja hyvätasoinen. Kahden viikon kuluttua hän oli kuitenkin joutunut keskeyttämään lomansa, koska siellä oli tapahtunut murha, jonka vuoksi hän oli joutunut tekemisiin aluksi paikallisten rikostutkijoiden ja myöhemmin paikallisen mafian kanssa. Murha oli aluksi vaikuttanut aivan tavanomaiselta, mutta kun sitä oli ryhdytty tutkimaan, sen taakaa oli paljastunut kokonainen sarja muita rikoksia. Lopulta Nastja oli lähtenyt kiireen vilkkaa mukavasta lomakodista odottamatta kahden päätekijän pidättämistä, sillä

he olivat hänen vanhoja tuttujaan. Kaiken sen seurauksena oli nyt loma marraskuussa, pilalle mennyt mieliala ja tylsistyminen.

Lähdettyään teatterista Nastja käveli hitaasti metroasemalle päin ja yritti päättää ennen junaan astumistaan, mihin menisi: kotiin vai isäpuolen luo. Hän ehti tehdä päätöksensä, mutta se ei ollut kumpikaan vaihtoehtoista, sillä hän ajoikin työpaikalleen Petrovkalle.

Esimies Viktor Gordejev oli yllättäen työpaikallaan. Hän istui pöytänsä takana ja pureskeli keskittyneenä silmälasiansa aisaa, mikä oli yleensä merkki ankarasta ajatustyöstä.

– Kutsukaa minut lomalta takaisin töihin, Nastja pyysi ilman turhia selittelyjä. Hän oli tavannut esimiehensä palattuaan kylpylästä, joten tämä tiesi pieleen menneestä lomasta.

– Miksi? Onko sinulla tylsää?

Nastja nyökkäsi.

– Hyvä on, sovitaan niin, että sinä olet tästä päivästä lähtien töissä. Hae Miša Dotsenkolta Jerjominan tapausta koskeva aineisto. Ja muistuta minua jossain vaiheessa, että ilmoitan henkilöstöosastolle lomasi keskeyttämisestä. Älä vain unohda, koska muuten menetät lomasi. Se voi tulla tarpeeseen vielä jossain vaiheessa.

Haettuaan Dotsenkolta paperit Nastja meni omaan huoneeseensa ja alkoi lukea niitä. Tutkinta oli aloitettu sen jälkeen, kun oli löydetty nuoren naisen ruumis. Hänellä ei ollut löydettäessä henkilöpapereita eikä mitään muutakaan, minkä perusteella hänen henkilöllisyytensä olisi selvinnyt. Siinä vaiheessa kun patologi oli tutkinut ruumiin, tyttö oli ollut kuolleen jo neljä tai viisi päivää. Kuolinsyyksi oli todettu tukehtuminen. Murhatun henkilöllisyyden selvit-

tämiseksi oli tutkittu kaikki nuoria naisia koskevat katoamisilmoitukset ja niistä oli valittu ne, joiden mukaan kadonneella oli pitkät tummat hiukset ja hänen pituutensa oli 168–173 senttiä. Sopivia ilmoituksia oli ollut neljätoista ja niiden tekijät oli kutsuttu tunnistamaan ruumis. Yhdeksäs paikalle kutsuttu oli ilmoittanut, että vainaja oli 26-vuotias Viktoria Jerjomina, joka oli työskennellyt sihteerinä hänen omistamassaan yhtiössä. Hän oli myös ilmoittanut Viktorian katoamisesta, sillä tämä oli lastenkodissa kasvanut orpo, jolla ei ollut aviomiestä eikä sukulaisia. Virallinen katoamisilmoitus oli siis tehty työpaikalta.

Aineistosta kävi lisäksi ilmi, että Viktoria Jerjomina ei ollut tullut työpaikalleen maanantaina 25. lokakuuta. Kukaan ei ollut huolestunut heti, sillä kaikki tiesivät, että Viktoria juhli mielellään ja osallistui usein juominkeihin, joiden jälkeen ei kyennyt tulemaan töihin. Kun hän ei ollut tullut töihin seuraavanakaan päivänä, työpaikalta oli päätetty soittaa hänelle ja kysyä, oliko tapahtunut jotain. Kun puhelimeen ei vastattu, työpaikalla ajateltiin juhlien venähtäneen pitkäksi. Keskiviikkona työpaikalle oli soittanut Jerjominan miesystävä Boris Kartašov ja kysynyt, missä Viktoria on. Sen jälkeen kun Viktorian kaikki ystävättäret oli soitettu läpi ja käyty hänen kotonaan (Borikselä oli asunnon avaimet), oli alettu epäillä, että kaikki ei ollut kunnossa. Kartašov oli syöksynyt miliisiasemalle, mutta hänelle oli sanottu ettei ollut mitään syytä paniikkiin, ja käsketty odottaa vielä kolme päivää: nainen on nuori, hänellä ei ole perhettä ja hän juhlii mielellään, joten hän varmaankin ilmaantuisi kohta kotiin. Varmuuden vuoksi oli myös ilmoitettu, että Borikselta ei missään tapauksessa otettaisi katoamisilmoitusta vastaan, siihen tarvittaisiin ilmoitus työpaikalta.

Ilmoitus oli tullut 1. marraskuuta, ja parin päivän kulluttua Viktoria Jerjomina oli löydetty kuolleena metsästä 75 kilometrin päästä Moskovasta. Kuolinsyöntutkijan raportin mukaan Jerjomina oli kuollut aikaisintaan 30. lokakuuta. Toisin sanoen siinä vaiheessa kun Boris Kartašov oli etsinyt tyttöystävänsä, työpaikalla oli kohauteltu hartioita ja miliisi oli yrittänyt estää katoamisilmoituksen tekemisen, Viktoria oli ollut vielä elossa. Jos häntä olisi alettu etsiä ajoissa, hänet olisi ehkä löydetty ennen kuin hänet tapettiin.

Nastjalta puuttui monta asiakirjaa, sillä kaikki rikostutkinnan aloittamisen jälkeen laaditut asiakirjat olivat kaupungin syyttäjänviraston tutkintatuomarin Konstantin Olšanskin hallussa. Nastjalla oli käytettävissään kopiot vain siitä tutkinta-aineistosta, joka oli saatu katoamisilmoituksen vastaanottamisen ja ruumiin löytymisen välisenä aikana. Tietoja ei ollut paljon, mutta niihinkin piti tutustua huolellisesti. Niitä lukiessa Nastjalla heräsi yhä uusia kysymyksiä.

Miksi firma, jolla on hyvä maine liikemiespiireissä ja joka maksaa työntekijöilleen osan palkasta dollareina, ei erota sihteeriä, joka juo niin paljon ettei aina ilmesty työpaikalleen? Olisiko sihteeri kiristänyt firman johtoa taatakseen itselleen vapaat työajat ja vakaat valuuttatulot? Ja tapettiinko hänet siksi?

Miksi murhatun poikaystävä alkoi kaivata häntä vasta 27. lokakuuta, keskiviikkona, vaikka uhrin tuttavilta saadun tiedon mukaan kukaan ei ollut nähnyt häntä eikä kuulut hänestä lauantain jälkeen? Perjantaina Jerjomina oli ollut töissä, sen vahvistivat kaikki työntekijät. Työpäivä oli päättynyt virallisesti kello 17, mutta sen jälkeen kaikki työntekijät olivat kokoontuneet illalliselle juhlistamaan ul-

komaalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa solmittua sopimusta. Illallisen jälkeen Viktoria oli lähtenyt kotiin saatuaan kyydin eräältä illallisella mukana olleelta mieheltä. Kotimatka oli kaikesta päättäen sujunut hyvin, sillä yhdeltätoista sinä samaisena iltana Viktoria oli puhelimitse sopinut ystävättärensä kanssa tapaamisen sunnuntaiksi. Hän ei ollut puhunut mitään aikeista lähteä viikonlopuksi pois Moskovasta. Oliko hän ollut puhelun aikana yksin kotona? Viktorian kotiin vienyt liikemies väitti yrittäneensä saada kutsun kahville, mutta tyttö oli sanonut olevansa väsynyt ja luvannut kutsua hänet kylään seuraavalla kerralla. Mies oli tyytynyt siihen ja lähtenyt kotiin saatettuaan daaminsa hissien luo ja suudeltuaan tätä kädelle. Puhuiko mies totta? Miten sen voisi tarkistaa?

Perjantai-illan kello yhdentoista jälkeen olikin sitten tullut täydellinen hiljaisuus. Viktoria ei ollut soittanut kenellekään eikä hän ollut käynyt missään, missä joku olisi hänet tunnistanut. Mutta kotonakaan hän ei ollut ollut, sillä hän ei ollut vastannut puhelimeen. Tai jos hän oli ollut kotona muttei vastannut puhelimeen, niin miksi ei? Ja missä hän on ollut koko lokakuun viimeisen viikon? Olisiko hän voinut olla niin juovuksissa, että ei voinut soittaa kenellekään, ei miesystävälleen eikä töihin?

Kello oli jo melkein kahdeksan, kun Nastja lopulta havahtui mietteistään. Hän soitti sisäpuhelimella Gordejeville.

– Kuka tutkii Jerjominan murhaa?

– Sinä.

Vastaus oli niin yllättävä, että Nastja oli vähällä pudottaa luurin. Kaikki ne vuodet, jotka Nastja oli työskennellyt Gordejevin osastolla, hänen tehtäviinsä oli kuulunut miltei yksinomaan analyttinen työ ja hän oli autta-

nut Gordejevin osaston etsiviä näiden kaikissa murhatutkimuksissa. Etsivät olivat aina tehneet jalkatyön kun piti etsiä todistajia ja todisteita, he olivat toteuttaneet juonikkaita operaatioita, soluttautuneet rikollisryhmiin ja osallistuneet vaarallisten rikollisten pidättämiseen. Mutta kaiken keräämänsä tiedon he olivat ahkerien muurahaisten lailla kanta-neet tunnollisesti Kamenskajan työpöydälle ja todenneet väsyneinä kynnykseltä: Nastja saa selvittää, mikä tieto sopii mihinkin sarakkeeseen ja mikä leima siihen kannattaa lyödä. Hän saa päätellä jokaisen tiedonmurusen painoarvon ja luotettavuuden, arvioida, tarvitaanko sitä nyt tutkinnassa olevan jutun selvittämiseen vai voiko sen jättää varastoon tulevia juttuja varten, ja jos tarvitaan, voiko siihen luottaa ja miten sen pystyy varmistamaan. Sitten Nastja käynnistäisi tietokoneensa, joka ei toiminut sähkövirralla vaan kahvin ja savukkeiden voimalla, ja kertoisi seuraavana tai viimeistään sitä seuraavana päivänä, millaisia teorioita jutusta voidaan laatia, ketä pitää kuulustella, mitä kuulusteluissa pitää saada selville ja niin edelleen. Nastja tutki joka kuukausi kaikki murhat, pahoinpitelyt ja raiskaukset ja laati niistä analyysin Gordejeville. Näiden selonteokojen ansiosta Viktor Gordejev pystyi havaitsemaan tyypilliset rikostutkinnassa tehdyt virheet mutta myös uusia ja omaperäisiä keinoja hankkia todisteita ja paljastaa syylliset. Tärkeintä oli kuitenkin se, että hän sai niistä selville kaikki uudet rikosten tekotavat ja jopa motiivit.

Nastjan tehtävänä oli perusteellisten analyysien teko, ja kysyessään esimieheltään, kuka hoitaa Viktoria Jerjominnan murhan tutkimuksia, hän oli olettanut kuulevansa parin kollegansa nimen, joille hän voisi soittaa heti samana iltana. Hän oli ollut valmis kuulemaan mitä tahansa muuta kuin sanan ”sinä”.

– Voinko tulla käymään? hän kysyi arasti.

– Soitan sinulle, Gordejev vastasi lyhyesti, mistä Nastja ymmärsi että hänen huoneessaan oli joku.

Kun Nastja lopulta meni Gordejevin huoneeseen, tämä seisoi ikkunan edessä ja naputti mietteissään kolikolla ruutua.

– Meillä on ongelma, Gordejev sanoi tuijottaen edelleen ikkunaan. – Joku työntekijöistämme on epärehellinen. Tai ehkä useampi. Tai kaikki, paitsi sinä.

– Mistä te tiedätte?

– Tiedän mitä?

– Miksi minä en olisi? Mistä moinen luottamus?

– Kyse ei ole luottamuksesta vaan päättelystä. Sinulla ei ole mahdollisuutta syyllistyä epärehellisyyteen, koska et ole suoraan tekemisissä ihmisten kanssa. Vaikka joku lahjoisi sinut unohtamaan tutkinnan kannalta olennaisen asian, mikä takaa sen että tutkimuksia johtava ylietsivä ei tule ajatelleeksi tai ei huomaa sitä? Sinä olet vaarallinen siksi että teet mitä teet, mutta sinun toimimattomuudella ei ole merkitystä, vaikka se olisi tahallistakin. Sinä et ole oikea kohde lahjuksen antajalle.

– Kiitos tästä, Nastja hymyili vinosti. – Toisin sanoen te ette luota minuun siksi että pitäisitte minusta. Mutta olkoon.

Gordejev kääntyi nopeasti ympäri, ja Nastja näki hänen kasvoillaan niin suurta tuskaa, että hänestä tuntui pahalta.

– Aivan oikein, minä en luota sinuun siksi että pidän sinusta, Gordejev sanoi tiukasti. – Ennen kuin tämä ongelma ratkeaa, minun on unohdettava, miten hyviä te kaikki olette ja miten kovasti minä teistä pidän. Minä en kestä ajatusta, että joku teistä toimii kaksinaamaisesti, koska te kaikki olette minulle rakkaita ja läheisiä. Minä olen ottanut teistä

jokaisen tänne töihin, kouluttanut ja kasvattanut. Te kaikki olette minun lapsiani. Mutta minun on pakko työntää se kaikki pois mielestäni ja luottaa pelkkiin kylmiin laskelmiin, jotta henkilökohtaiset suhteet eivät sokaisisi silmiäni. Kun ongelma poistuu, ystävyys tulee takaisin. Ei yhtään aikaisemmin. Mutta nyt asiaan.

Viktor Gordejev siirtyi hitaasti ikkunan luota pöytänsä ääreen. Hän oli lyhyt, leveäharteinen, vatsanseutu oli pyöristynyt ja pää melkein kalju. Alaiset kutsuivat häntä hellästi Limpuksi; sen nimen hän oli saanut jo kolmekymmentä vuotta sitten ja se kulki perintönä kollegoiden ja sittemmin myös rikollisten sukupolvelta toiselle. Nastja katsoi häntä ja mietti, että esimies ei tällä hetkellä vastannut lainkaan lempinimeään, koska hänestä huokui raskas suru.

– Sen vuoksi mitä äsken sanoin, haluan antaa Jerjominan murhan tutkimuksen sinulle enkä kenellekään muulle. Hyvä että päätit keskeyttää lomasi. Tapaus on vastenmielinen, se haisee kilometrien päähän. Firma, dollarit, juhlaillallinen, ulkomaalaiset yhteistyökumppanit, nuori ja kaunis sihteeri, joka löydetään kuristettuna ja jonka ruumiissa on jälkiä kidutuksesta, boheemi miesystävä... En pidä koko jutusta ollenkaan. Sinä tutkit Jerjominan tapausta, kunnes saan selville, kuka meikäläisistä tekee yhteistyötä rikollisten kanssa ja yrittää estää murhien tutkintaa. Jos sinä et pysty selvittämään tätä murhaa, voin ainakin luottaa siihen että asiassa on tehty kaikki mahdollinen. Mene huomenna heti aamusta syyttäjänvirastoon Olsänskin luo, perehdy aineistoon ja ryhdy työhön.

– Mutta enhän minä pysty tekemään mitään yksin. Oletteko te vakavissanne? Milloin murhaa on selvittänyt yksi ainoa etsivä?

– Kuka on sanonut, että sinä joudut tekemään kaiken yksin? Onhan meillä Moskovan alueen rikostutkijat, samoin Jerjominan asuinalueen miliisipiiri, joka on jo aloittanut tapauksen tutkinnan. Sitä paitsi voit antaa myös meidän osastomme työntekijöille tehtäviä minun kauttani, mutta et saa paljastaa kortteja. Käytä mielikuvitustasi. Pää sinulla toimii hyvin. Nyt on tullut aika hankkia kokemusta.

* * *

Kun Nastja lähti marraskuun 11. päivänä yhdeksän jälkeen töistä, hän päätti mennä yöksi vanhempiensa asuntoon, koska se oli paljon lähempänä Petrovkan rikosmiliisin toimistoa kuin hänen omansa. Samalla hän haaveili saavansa herkullisen illallisen, sillä hänen isäpuolensa Leonid oli – päinvastoin kuin Nastja itse – ahkera ja hyvä talousihminen, eikä hänen vaimonsa, professori Kamenskajan pitkä ulkomaankomennus ollut vaikuttanut millään tavalla asunnon siisteyteen eikä poistanut ravitsevia ja taidolla valmistettuja aterioita jokapäiväiseltä ruokalistalta.

Illallisen lisäksi Nastjalla oli toinenkin tarkoitusperä. Hän oli päättänyt lopultakin ottaa erään hienovaraisen ja hankalan asian esille isäpuolensa kanssa, isäpuolen, jota hän oli kutsunut isäksi niin kauan kuin muisti ja jota hän rakasti vilpittömästi. Keskustelun aloittaminen ei ollut kuitenkaan yhtään sen helpompaa kuin asiasta päättäminen periaatteessa. Nastja siirsi asiaa tuonemmaksi syömällä patapaistin kaikessa rauhassa. Sen jälkeen hän keitti teetä ja pesi huolellisesti astiat hangaten kaikki tahrat kattiloista ja paistinpannusta. Leonid kuitenkin tunsu tytäripuolensa niin hyvin, että tajusi tämän tarvitsevan apua.

– Mikä sinua vaivaa? Anna tulla.

– Tuntuuko sinustakin, että äidillä on Ruotsissa joku mies? töksäytti Nastja uskaltamatta vilkaistakaan isäpuoleen päin.

Leonid ei sanonut pitkään aikaan mitään, käveli vain ympäri huonetta. Sitten hän pysähtyi ja katsoi rauhallisesti Nastjaan.

– Tuntuu. Mutta minusta asia ei ensinnäkään kuulu sinulle ja toisekseen en näe siinä mitään suurta tragediaa.

– Mitä tarkoitat?

– Kuten varmaan muistat, äitisi meni nuorena naimisiin luokkatoverinsa kanssa. Hän oli juuri täyttänyt kahdeksantoista. He menivät naimisiin, koska sinä olit tulossa. Se avioliitto oli tuomittu epäonnistumaan alun alkaenkin. Äitisi erosi isästasi ennen kuin täytit kaksi vuotta. Kaksikymppinen opiskelija jolla on pieni lapsi! Vaipat, lasten taudit, hyvä opintomenestys, jatko-opinnot, lisensointityö, artikkelit, konferenssit, työmatkat, tohtorinväitöskirja, omat kirjat... Eikö se ole jo melkein liikaa yhdelle ihmiselle? Minusta ei ollut juuri apua, minä työskentelin rikostutkijana, lähdin aikaisin ja tulin myöhään, joten äitisi joutui huolehtimaan ruoasta ja tekemään kaikki kotityöt. Sittenkään, kun sinä olit tarpeeksi iso auttaaksesi äitiäsi, hän ei pakottanut sinua käymään kaupassa, kuorimaan perunoita eikä imuroimaan koska näki, miten mielelläsi sinä upouduit matematiikan ja vieraiden kielten opiskeluun. Hänen mielestään oli tärkeämpää antaa lapsen kehittää aivojaan kuin opettaa hänelle kotitöitä. Oletko koskaan miettinyt, millaista äitisi elämä on ollut? Hän on nyt 51-vuotias ja yhä edelleen kaunotar, vaikka herra yksin tietää, miten hän on onnistunut säilyttämään kauneutensa kiireisen elämän keskellä. Kun hänelle tarjottiin työpaikkaa Ruotsista,

hän sai lopultakin mahdollisuuden elää rauhassa ja vieläpä mukavaa elämää. Kyllä, mukavaa elämää, älä sinä nyrpistele nenääsi, ei siinä ole mitään väärää. Tiedän kyllä, miten sinä petyit, kun hän päätti jatkaa sopimustaan ja jäädä ulkomaille vielä vuodeksi. Sinä ajattelet, että hän ei välitä meistä eikä ikävöi meitä, ja se loukkaa sinua. Nastja kiltti, hän on yksinkertaisesti väsynyt meihin. Hän on saanut vähäksi aikaa meistä tarpeekseen. Tämä koskee tietenkin enimmäkseen minua. Mutta mitä väliä, levätköön meistä vähän aikaa. Hän on sen ansainnut. Ja jos hänellä on siellä joku toinen, olkoon. Hän on ansainnut senkin. Minä olen ollut hänelle koko ajan hyvä aviomies mutta kelvoton rakastaja. Äitisi ei ole kahteenkymmeneen vuoteen saanut minulta kukkia eikä yllätyslahjoja, minä en ole voinut tarjota hänelle matkoja mielenkiintoisiin paikkoihin, koska meidän lomamme ei ollut juuri koskaan yhtä aikaa. Jos hänellä on nyt Ruotsissa se kaikki, minä olen vain iloinen hänen puolestaan. Hän on sen ansainnut.

– Etkö sinä ole yhtään mustasukkainen?

– Miten niin, olen tietenkin. Mutta järkevässä määrin. Sinähän tiedät, että meillä on äitisi kanssa erittäin hyvät välit. On totta, että meidän suhteessamme ei ole romantiikkaa, mutta me olemme eläneet yhdessä kaksikymmentäseitsemän vuotta, joten ymmärrät varmaan itsekin... Me olemme ystäviä, ja se on tässä iässä kaikkein tärkeintä. Pelkäätkö sinä, että perheemme hajoaa?

– Pelkään.

– Mitä siihen voisi sanoa... Joko äitisi saa sen mitä häneltä on puuttunut ja palaa kotiin tai eroaa minusta ja menee naimisiin Ruotsissa. Miten se sinun elämäsi muuttaisi? Sitenkö ettei äiti asuisi enää Moskovassa? Eihän hän ole täällä nytkään, eikä kenelläkään ole aavistustakaan, milloin

hän palaa takaisin. Tunnusta rehellisesti: kaipaatko oikeasti hänen läsnäoloon? Anteeksi vain, mutta minä olen tuntenut sinut jo niin kauan, että minulla on oikeus sanoa yhtä ja toista. Et sinä niinkään kaipaa sitä että äiti olisi Moskovassa, sinua vain kiusaa ajatus että hän on valmis elämään kaukana sinusta. Mitä taas sinuun ja minuun tulee, en usko että meidän tapaamisemme loppuisivat, vaikken olisikaan enää äitisi aviomies. Olenko oikeassa?

– Olet tietenkin. Sinähän olet minulle kuin oma isä. Minä rakastan sinua kovasti, Nastja sanoi surullisena.

– Ja minä sinua, lapsukainen. Mutta älä tuomitse äitiäsi. Äläkä minuakaan, muuten.

– Tiedän, Nastja nyökkäsi. – Saanko tutustua häneen?

– Onko pakko? naurahti Leonid.

– Ei, mutta kiinnostaa!

– Hyvä on, jos kerran kiinnostaa, saat tutustua. Mutta lupaakin ettet pety.

* * *

Nastja nukahti vasta aamuyöllä, koska yritti kaikin voimin ymmärtää, mitä esimies Gordejev oli sanonut. Mafian lahjoma miliisi ei ollut mikään uutinen. Mutta tähän asti se oli tapahtunut muille, muilla osastoilla, toisissa kaupungeissa, siksi hän oli suhtautunut siihen kuin objektiiviseen todellisuuteen, joka oli pakko ottaa huomioon, kun analysoi tietoja ja teki päätöksiä. Nyt se tapahtui heidän omalla osastollaan, hänen ystävilleen, joten asia muuttui työhön kuuluvasta analyttisestä ongelmasta moraalisen-psykologiseksi ongelmaksi, johon ei ollut yksiselitteistä ratkaisua. Miten jatkaa töitä tästä eteenpäin? Miten käyttäytyä kollegoiden kanssa? Ketä epäillä? Kaikkiako? Niitäkö joista hän ei erityisemmin pitänyt, niitäkö joita kohtaan hän tun-

si sympatiaa vai niitä joihin hän oli kiintynyt? Ja jos hän huomaisi jotain epäilyttävää jonkun kollegan käytöksessä, mitä hänen pitäisi tehdä? Pitäisikö juosta Limpun luo kantelemaan? Vai olisiko parempi pitää asia omana tietonaan ja yrittää vakuuttaa itselleen että mitään ei ole tapahtunut? Vai pitäisikö unohtaa koko asia, koska ystäviä ei saa pettää vaikka he olisivat väärässä. Hoitakoot viholliset heidät. Mutta kuka tässä tilanteessa on vihollinen? Sisäinen tarkastusko? Vai se, joka tarjoaa rikollisille palveluksia oikeuden kustannuksella? Voi luoja, miten paljon kysymyksiä! Eikä ainuttakaan vastausta...

Luku 2

Nastja meni nyt ensimmäistä kertaa kaupungin syyttäjänvirastoon tutkintatuomari Olsanskin luo. He olivat tunteet toisensa jo kauan, mutta tähän asti he olivat tavanneet aina Petrovkalla, missä Olsanski kävi usein. Hän oli viisas mies ja kokenut tutkintatuomari, pätevä, tunnollinen ja rohkea, mutta Nastja ei jostain syystä pitänyt hänestä. Hän oli yrittänyt monta kertaa mieltä syytä siihen, muttei ollut keksinyt. Nastja tiesi myös, että monet muut suhtautuivat Olsanskiin samalla tavalla, vaikka tunnustivatkin hänen ammattitaitonsa.

Ulkoisesti Konstantin Olsanski näytti kömpelöltä hutilukselta: hämmentynyt ilme, ryppyinen pikkutakki ja solmioissa aina jokin tahra, mistä lie ilmestynyt. Kengät olivat usein likaiset ja silmälasinkehykset hirvittävän vanhanaikaiset. Kaiken lisäksi Olsanskin kasvonilmeet olivat tavattoman elävät, eikä hän yrittänytkaan hillitä niitä, varsinkaan silloin kun kirjoitti jotakin. Sivullisen tarkkailijan oli vaikea pidätellä naurua katsolessaan uskomattomia irvisytyksiä ja suusta pilkistävää kielenkärkeä. Lisäksi tutkintatuomari oli ajoittain hyvin epäkohtelias, tosin enimmäkseen rikospaikkatutkijoille. Rikostutkimus oli koko hänen elämänsä, hän seurasi tiiviisti alan kirjallisuutta ja jopa väitöskirjoja ja tieteellisten konferenssien esitelmiä. Rikospaikalla hän seurasi rikospaikkatutkijoiden työtä hau-

kan katsein ja esitti heille mitä uskomattomampia vaatimuksia ja kysymyksiä.

Tutkintatuomari Olsanskin työhuone oli täsmällinen kopio isännästään: sivupöydän kiillotetussa pinnassa oli kuuman teemukin jättämiä jälkiä, työpöytä oli täynnä kaikeista rojua, pöytälamppun muovivarjostin oli peittynyt paksun pölykerroksen alle ja muuttunut kirkkaan vihreästä harmaaksi. Lyhyesti sanottuna Nastja ei pitänyt tutkintatuomarin työhuoneestakaan.

Olsanski otti Nastjan ystävällisesti vastaan mutta kysyi heti Lartsevia. Volodja Lartsev oli Miša Dotsenkon kanssa alussa hoitanut Viktoria Jerjominan murhatutkintaa Olsanskin johdolla. Siksi tämä oli odottanut nytkin näkevänsä heistä jommankumman. Gordejevin osastolla tiedettiin Olsanskin arvostavan erityisesti Lartsevin kuulustelutaitoja ja antavan todistajien ja syytettyjen kuulustelun usein hänen tehtäväkseen. Hän korosti joka kerta, että Lartsev sai parempia tuloksia kuin hän itse.

– Lartsev on kiinni toisen jutun tutkinnassa, Nastja vastasi vältellen. – Siksi Jerjominan jutun tutkinta annettiin minulle.

Jos tutkintatuomari oli pettynyt, hän ei ainakaan näyttänyt sitä vaan kaivoi jutun paperit esille ja pyysi Nastjaa istumaan pöydän toiselle puolelle.

– Lue nämä sillä aikaa kun minä laadin syytekirjelmän. Neljäkymmenen minuutin kuluttua minulla on kuulustelu ja joudun silloin heittämään sinut ulos. Yritä ehtiä lukea nämä siihen mennessä.

Jutun aineistoa ei ollut paljon. Ruumiinavauspöytäkirjan mukaan kuolinsyy oli tukehtuminen, jonka oli aiheuttanut tukahduttaminen todennäköisesti pyyheliinalla (kankaan kuituja oli löytynyt korvakorusta). Uhrin selästä ja

rinnasta oli löytynyt useita ruhjevammoja, jotka olivat syntyneet kun uhria oli lyöty paksulla köydellä tai vyöllä. Ensimmäiset ruhjevammat olivat syntyneet kaksi vuorokautta ennen kuolinhetkeä, viimeiset kaksi tuntia ennen sitä.

Jerjominan esimies, firman toimitusjohtaja, oli kuulustelupöytäkirjan mukaan todennut, että ”Viktoria joi paljon, mutta hoiti työnsä tunnollisesti. Hän tosin käyttäytyi joskus oudosti, kuten kaikki alkoholia runsaasti käyttävät naiset. Hän saattoi esimerkiksi lähteä pariksi päiväksi matkalle jonkun puolittutun miehen kanssa. Mutta siihenkin hän pyysi aina luvan eikä ujostellut kertoa avoimesti, mihin hän tarvitsi pari vapaapäivää. Viime aikoina hän oli muuttunut kovasti, hänestä oli tullut sulkeutunut, ennalta arvaamaton, hän vastaili usein mitä sattui, istui pitkiä aikoja tuijottaen yhteen pisteeseen eikä aina kuullut kun häntä puhuteltiin. Syntyi vaikutelma, kuin hän olisi vakavasti sairas.”

Jerjominan miesystävän Boris Kartašovin kuulustelupöytäkirja: ”Olen varma, että Viktoria oli sairas. Noin kuukausi sitten hän alkoi jatkuvasti puhua siitä, että joku oli varastanut hänen unensa ja yritti vaikuttaa häneen radion kautta. Minä neuvoin häntä menemään psykiatrille, mutta hän kieltäytyi ehdottomasti. Sen jälkeen kysyin itse tutulta lääkäriltä, ja hänen mielestään Viktoria on psykoosissa ja tarvitsisi nopeasti sairaalahoitoa. Mutta Viktoria ei halunnut kuullakaan asiasta. Hän käyttäytyi välillä kevytmielisesti ja solmi tilapäisiä tuttavuuksia epäilyttävien tyyppien kanssa, varsinkin niinä kausina kun hän joi. Ei ollut mitenkään harvinaista, että hän katosi jonkun miehen kanssa useiksi päiviksi jonnekin. Minä lähdin työmatkalle 18. lokakuuta. Kun tulin takaisin 26. lokakuuta, aloin etsiä Viktoriata, sillä pelkäsin että hän oli voinut hankkiutua vai-

keuksiin. Minulla ei ollut mitään tietoa siitä, että hän olisi ollut aikeissa matkustaa jonnekin. En saanut häneltä mitään viestiä.”

Jerjominan ystävättären Olga Kolobovan kuulustelupöytäkirja: ”Olen tuntenut Viktorian koko ikäni, me kasvoimme samassa lastenkodissa. Ja tunnen tietenkin myös Boris Kartašovin. Noin kuukausi sitten Boris kertoi, että Viktoria on sairas. Hän oli saanut päähänsä, että joku on varastanut hänen unensa. Boris pyysi minua puhumaan Viktorian kanssa, jotta saisin hänet lääkäriin. Viktoria ei suostunut vaan väitti, että tunsi itsensä täysin terveeksi. Kun kysyin, oliko totta että hän oli kertonut Borikselle unensa varastamisesta, Viktoria vahvisti asian. Viimeisen kerran puhuin Viktorian kanssa lokakuun 22. päivänä noin kello 23, kun soitin hänelle. Me sovimme tapaamisen sunnuntaiksi. Sen jälkeen en ole nähnyt Viktoriata enkä puhunut hänen kanssaan.”

Kartašovia konsultoineen lääketieteen tohtorin ja psykiatrian erikoislääkärin Maslennikovin kuulustelupöytäkirja: ”Kaksi tai kolme viikkoa sitten, lokakuun puolesvälissä, Boris Kartašov otti minuun yhteyttä ja kertoi tuttavastaan, jolle oli syntynyt outoja pakkoajatuksia. Hänen kuvaamiensa oireiden perusteella tein johtopäätöksen, että kyseinen nuori nainen on vakavan sairastumisen kynnyksellä ja tarvitsee välitöntä sairaalahoitoa. Kuvatun kaltaista tilaa kutsutaan Kandinski-Clerambon oireyhtymäksi. Psykoosissa olevat ihmiset voivat olla vaarallisia, koska he kuulevat ’ääniä’, jotka voivat käskä heidän tehdä mitä vain, jopa tappamaan satunnaisen ohikulkijan. He voivat myös joutua helposti rikoksen uhriksi, koska eivät pysty arvioimaan tilannetta oikein, varsinkaan siinä tapauksessa, että ’ääni’ juuri sillä hetkellä ’neuvoo’ heille jotain. Minä

selitin Kartašoville, että hänen tuttavansa voidaan määrätä pakkohoitoon vasta sitten kun psyyken ongelmat aiheuttavat selviä käytöshäiriöitä ja hän joutuu niiden vuoksi tekemisiin miliisin kanssa. Kartašovin mukaan nainen kieltäytyy ehdottomasti menemästä lääkäriin ja pitää itseään täysin terveenä. Valitettavasti tuossa tilanteessa ei voi tehdä mitään, koska, kuten sanoin, pakkohoito tulee kysymykseen vain silloin kun potilas käyttäytyy siten, että kiinnittää miliisin huomion itseensä.”

Mapissa oli vielä muutamia Jerjominan kollegoiden sekä hänen ja Kartašovin tuttavien kuulustelupöytäkirjoja. Niissä ei ollut kuitenkaan mitään uutta. Nastjan silmiin osui myös paperi, johon oli kirjoitettu lista paikoista, joissa Viktorialla oli ollut tapana käydä juhlimassa, mutta siihen oli klemmarilla kiinnitetty kuusi lausuntoa, joiden mukaan kukaan ei ollut nähnyt Jerjominaa mainituissa paikoissa lokakuun 23. ja marraskuun 1. päivän välisenä aikana. Kaksi paikkaa oli vielä tarkistamatta.

Nastja sulki kansion ja katsoi Olsanskia. Tutkintatuomari kirjoitti koneella istuen kumarassa epämurkavalla tuolilla selin Nastjaan päin.

– Anteeksi, Nastja yritti herättää hänen huomionsa.

Mies kääntyi nopeasti ja tönäisi samalla kyynärpäällään työpöydällä olevan paperipinon kumoon. Asiakirjat lentelivät eri suuntiin, osa niistä putosi lattialle. Olsanskia se ei kuitenkaan tuntunut häiritsevän millään tavalla.

– Niin? hän kysyi rauhallisesti, aivan kuin mitään ei olisi tapahtunut, otti silmälasit päästään ja hieroi silmiään.

– Minulla on kolme kysymystä. Yksi niistä koskee tätä juttua, kaksi aivan muuta.

– Aloita sitten niistä, tutkintatuomari sanoi hyväntahtoisesti kääntäen päänsä kallelleen. Kaikkien likinäköis-

ten tapaan hänkin näytti ilman silmälaseja avuttomalta. Ta-
pahtui jokin huomaamaton muutos, ja Nastja tajusi yhtä-
kkiä että Olsanskilla oli hämmästyttävän kauniit kasvot ja
pitkien silmäripsien reunustamat suuret silmät. Likinäköi-
sen vahvat linssit vain saivat silmät näyttämään pieniltä ja
moneen kertaan liimatut sangat muuttivat hänen kasvonsa
täysin.

– Tuletteko te toimeen palkallanne?

– Riippuu siitä, miten haluan elää, Olsanski kohaut-
ti olkiaan. – Se riittää vallan hyvin siihen etten kuole näl-
kään, mutta ei siihen että tuntisin voivani hyvin.

– Mitä tarvitaan, jotta te voisitte hyvin?

– Mitäkö? Sinähän taidat olla varsinainen röyhkimys!
Jos selitän sen sinulle, saat selville minusta kaiken. Joudun
kertomaan sinulle makumieltymyksistäni, harrastuksista-
ni, perheongelmista ja kaikesta mahdollisesta. Mutta mik-
si? Oletko sinä minun veljeni, paras ystäväni tai puhemies?
Esitä toinen kysymys.

Tutkintatuomari oli avoimen törkeästi kieltäytynyt vas-
taamasta, mutta samalla hän hymyili niin iloisesti tasaisen
kauniilla hammasrivistöllään, että Nastja ei pystynyt päät-
telemään, oliko hän suuttunut vai pilailiko.

– Onko teidän mielestänne väärin, että minä tutkin Jer-
jominan murhaa Lartsevin sijasta?

Olsanskin kasvoille levisi entistäkin leveämpi hymy,
mutta hän ei vastannut heti.

– Minä teen mielelläni töitä Lartsevin kanssa, hän on
oikea ammattilainen, todellinen mestari. Minusta on aina
mukava olla hänen kanssaan tekemisissä niin tutkinta-
tuomarina kuin ihmisenäkin. Mitä taas tulee sinuun, en ole
koskaan aikaisemmin työskennellyt sinun kanssasi enkä
oikeastaan tunne sinua lainkaan. Gordejev kehuu sinua ko-

vasti, mutta minulle se ei vielä merkitse mitään. Olen tottunut muodostamaan itse mielipiteeni ihmisistä. Tyydyttääkö vastaukseni sinua?

– Rehellisesti sanottuna ei. Mutta muuta vastausta ei varmaan tule, vai kuinka?

– Ei tule.

– Siinä tapauksessa kolmas kysymys: missä on se liikemies, joka vei Jerjominan kotiin juhlaillallisen jälkeen perjantaina 22. lokakuuta?

– Valitettavasti hän on lähtenyt takaisin kotimaahansa Hollantiin. Mutta vaikuttaa siltä, että hän ei käynyt Jerjominan asunnossa. Näitkö asunnon tutkimisesta laaditun pöytäkirjan?

– En ehtinyt. Luin vain todistajien lausunnot. Mutta tuon liikemiehen kuulustelupöytäkirjaa ei ollut mukana. Eikö häntä kuulusteltu?

– Ei. Hän lähti ennen kuin ruumis löytyi ja tutkinta aloitettiin. Mutta siinä vaiheessa kun Jerjominaa alettiin etsiä, hän oli vielä Moskovassa, ja yhtiön pääjohtaja soitti hänelle ja kysyi työstä. Näin ollen me tiedämme perjantai-illan tapahtumista vain sen, mitä Jerjominan esimies on kertonut. Mutta asunnosta ei löytynyt miehen sormenjalkia.

– Miten te sen päättelitte? Mistä te saitte hänen sormenjälkensä? ihmetteli Nastja.

– Sopimuspapereista, jotka kyseinen herrasmies allekirjoitti.

– Ja ne te saitte yhtiön pääjohtajalta?

– Aivan oikein.

– Ei kuulosta kovin vakuuttavalta, Nastja epäroi.

– Ei niin, Olšanski myönsi heti. – Mutta ehkä sinua rauhoittaa se tieto, että kyseinen herra soitti kyseisenä il-

tana kello 22.30 hotellistaan Pariisiin, mistä meillä on puhelunvälittäjän todistus. Jerjomina taas, jos muistat, oli yhdentoista aikaan elossa ja terveenä ja keskusteli ystävättärensä kanssa puhelimesta. Sitä paitsi on epätodennäköistä, että hollantilaisella on jotain tekemistä murhan kanssa, koska Jerjomina tapettiin vasta lokakuun 30. päivän jälkeen. Hollantilaista pitää tietenkin kuulustella, mutta kuten itsekkin ymmärrät, siihen menee jonkin verran aikaa, koska asia pitää hoitaa ulkoministeriön ja lähetystön kautta. Sitä paitsi hän on saattanut hyvinkin lähteä liikeasioidensa vuoksi Hollannista jonnekin muualle, emmekä me voi matkustaa hänen perässään maailman ääriin.

– Onko minun parasta alkaa tutkia teidän hahmottelemianne tutkintalinjoja vai kehitellä uusia?

– Minulla on toistaiseksi vain kaksi tutkintalinjaa. Ensimmäinen niistä perustuu siihen, että Jerjominan murhalla on jotain tekemistä yhtiön hämärien toimien kanssa. Toinen on se, että hän oli psyykkisesti sairas ja joutui jonkun kelvottoman lurjuksen uhriksi osuttuaan sattumalta tämän tielle. Ensimmäistä vaihtoehtoa ei ole vielä ehditty tutkia, toisen suhteen on tehty paljonkin, mutta valitettavasti mitään tuloksia ei ole saatu. Meillä ei ole mitään tietoa uhrin liikkeistä katoamispäivän ja ruumiin löytymisen välisenä aikana.

– Mitä te haluatte minun tekevän? kysyi Nastja.

– Haluan sinun pohtivan, mitä jälkimmäisen teorian tutkimiseksi voisi vielä tehdä. Sinun pitää keksiä, miten ja mistä me löydämme jälkiä Jerjominan liikkeistä, jos oletetaan että hän oli oikeasti psykoosissa. Puhu asiantuntijoiden kanssa, kysy neuvoa psykiatreilta, ota selvää, miten tuollaisessa tilassa oleva ihminen käyttäytyy, mieti, mihin ja miksi tyttö olisi voinut lähteä.

– Entä se ensimmäinen tutkintalinja? Yhtiön sisäiset asiat? Unohdetaanko se kokonaan?

– Anastasia, sinä olet suorastaan liikuttava! Olsanski levitteli käsiään. – Pystytkö sinä muka seuraamaan molempia yhtäaikaa? Minä haluan, että sinä alat tutkia sitä teoriaa, joka minusta tähän asti saadun tiedon perusteella vaikuttaa lupaavammalta. Jos pystyt sen lisäksi tutkimaan toistakin, olen vain iloinen. Mutta rehellisesti sanottuna en oikein usko siihen, koska joudut työskentelemään yksin. Aikooko Gordejev antaa tähän juttuun jonkun toisen vai ei? Mistä lähtien murhaa tutkii vain yksi ihminen?

Nastja mietti, miten vastaisi tutkintatuomarille paljastamatta esimiestään. Vai kannattaisiko Olsanskille kertoa, että Limppu on saanut tietoja, joiden mukaan joku heidän osastollaan toimii epärehellisesti, eikä siksi halua antaa juttua kenenkään muun tutkittavaksi kuin hänen, Nastjan, koska mafia voi olla sekaantunut siihen. Tutkintatuomari ei onneksi alkanut selvittää perusteellisesti Gordejevin aikeita, ilmaisi vain tyytymättömyytensä, ja asia oli loppuun käsitelty. Sitä paitsi hän joutui jo lähtemään kuulusteluun.

* * *

Nastja Kamenskaja laahusti bussipysäkiltä kotitaloaan kohden varoen jokaista askeltaan, ettei uppoaisi nilkkaa myöten kuralätäköihin. Koska hän oli tottunut istumaan päivät pitkät työhuoneessaan, viime päivät olivat uuvuttaneet hänet täysin, sillä hän oli joutunut tyypilliseen etsivän työhön: matkustamaan ympäri Moskovaa, etsimään osoitteita ja ihmisiä, puhumaan heidän kanssaan, eikä pelkästään puhumaan ja kyselemään vaan usein myös suostuttelemaan ja anomaan heitä vastaamaan. Sille ei voinut mitään,

harvat ihmiset haluavat puhua miliisin kanssa.

Nastjan työn tulos oli surkea: oli kuin maa olisi niellyt Viktoria Jerjomina lokakuun 22. päivän jälkeen. Kukaan ei ollut nähnyt häntä, eivät edes ne joiden kanssa hänellä oli tapana viettää aikaa, jutella ja juhlia. Sellaisia ihmisiä ei ollut monta, mutta vanhojen tuttavien pysyvän ”ytimen” lisäksi oli suuri joukko sellaisia, jotka osallistuivat alkoholinhuuruisiin illanviettoihin epäsäännöllisesti, aina silloin tällöin. Nastja oli tavoittanut heidät kaikki ja kuulustellut heitä, mutta he kaikki olivat kuin yhteen ääneen kertoneet, että eivät olleet tavanneet Viktoriata eivätkä puhuneet hänen kanssaan puhelimesta lokakuun 22. päivän jälkeen. Monien kanssa oli vaikea keskustella, koska he eivät välittäneet puhua traagisesti kuolleesta tuttavastaan vaan yrittivät mieluummin todistaa, että alkoholin nauttiminen on heidän oma asiansa eikä anna miliisille oikeutta puuttua heidän tekemisiinsä.

Nastja sai kuitenkin keskusteluista monia hyödyllisiä tietoja, muun muassa sen, että mitä vahvemmin Viktoria humaltui, sitä sinnikkäämmin hän halusi aina soittaa jollekulle. Joskus kaksi tai kolmekin päivää kestäneiden juominkien aikana hänellä oli tapana soittaa Boris Kartašoville melkein tunnin välein ja ilmoittaa tälle, että oli itse kunnossa mutta että kaikki miehet ovat täysiä töllejä eikä heillä ole oikeutta yrittää määrätä, miten hänen tulee elää ja miten paljon ja kenen kanssa hän saa juoda. Boriksen lisäksi hänellä oli tapana soittaa myös ystävättärelleen Olgalle, juuri sille, jonka kanssa he olivat kasvaneet samassa lastenkodissa. Muutaman kerran hän oli soittanut jopa töihin ja vakuuttanut tulevaisuuden ehdottomasti seuraavana päivänä. Koska niin Viktorian esimies kuin Olga ja Boriskin olivat kertoneet, että tämä ei ollut ottanut heihin

yhteyttä niinä päivinä kun oli ollut kadoksissa, hän ei kaikesta päätellen ollut silloin osallistunut ainakaan juominkeihin. Tietenkin sillä edellytyksellä, että he puhuivat totta. Mutta jos kolme tyystin erilaista ihmistä, jotka asuivat eri puolilla kaupunkia ja joilla ei ollut keskenään mitään yhteistä, valehteli, heillä täytyi olla siihen painava syy. Nyt Nastja yritti saada selville, mitä hänen kannattaisi tehdä seuraavaksi: pitäisikö etsiä tuota salaperäistä syytä, mikäli se oli olemassa, vai yrittää löytää jälkiä Viktoria Jerjominasta.

Juttua tutki Nastjan apuna Andrei Tšernyšov Moskovin alueen miliisistä. Andrei oli sympaattinen nuorimies, älykäs ja vikkeli. Olennaisinta oli kuitenkin se, että hänellä oli oma auto, jonka ansiosta hän ehti yhden päivän aikana tehdä paljon enemmän kuin Nastja itse. Andrei jumaloi koiria ja hössötti schäferinsä kanssa kuin se olisi ihmelapsi, jonka älyllisen kehityksen väärä ravinto ja hoito voi tuhota. Oli tosin pakko myöntää, että hänen koiransa Kirill oli hyvin koulutettu, täytti auliisti kaikki käskyt ja ymmärsi isäntäänsä puolesta sanasta, joskus jopa puolesta silmäyksestä ja puolesta huokauksesta, mistä Andrei oli vilpittömän ylpeä. Ja Nastja tiesi, että isäntä ei suinkaan suurennellut Kirillin ansioita. Puolitoista vuotta aikaisemmin palkkamurhaaja Gallin pidätyksen aikana Kirill oli isäntänsä huomaamattomien käskyjen ansiosta antanut Nastjalle mahdollisuuden siirtyä pois vaarallisesta paikasta herättämättä rikollisen epäilyksiä ja päästää siten väijytyksessä odottavat miliisit toimimaan vapaasti. Kirill oli teeskennellyt aikovansa purra Nastjaa kurkusta, Nastja puolestaan oli ollut pelkäävinään sitä. Sen ansiosta hän oli onnistunut pakenemaan tulilinjalta niin että sai vain kuhmun päähänsä, mustelman polveensa ja kengänkannan irti.

Ulkoisesti Nastja ja Andrei muistuttivat toisiaan, he olivat kuin sisko ja veli: molemmat olivat pitkiä ja hoikkia, vaaleahiuksisia, siropiirteisiä ja harmaasilmäisiä. Andrei oli komea, mutta Nastjaa ei oikein kaunottareksi voinut kutsua. Ei hän ollut rumakaan, hän oli vain jotenkin huomaamaton. Häntä itseään se ei vaivannut, sillä taitavasti meikattuna ja tyylikkäästi pukeutuneena hän pystyi tekemään lähtemättömän vaikutuksen keneen tahansa ja oli joskus jopa käyttänyt sitä hyväkseen. Muun ajan Nastja oli harmaa hiirulainen, jolla ei ollut mitään tarvetta olla miehiksi kenellekään eikä herättää ihastusta. Sellainen ei kiinnostanut häntä lainkaan.

Andrei Tšernyšovin kanssa he olivat ehtineet tehdä paljonkin, mutta tolkullisia tuloksia heillä ei ollut. Tutkinta oli juuttunut kuolleeseen pisteeseen. Talousrikososastolla ei ollut mitään tietoa uhrin työpaikan rikollisista puuhista. Kun Nastja lausui ääneen ihmettelensä siitä, että meidän aikanamme löytyi rehellisesti toimiva yksityinen yritys, hänelle vastattiin:

– Törkyä on kaikkialla vaikka kuinka paljon, niin varmaan heilläkin. Mutta ei raha-asioissa, sen me olemme tarkistaneet.

Kävi ilmi, että Gordejev oli jo ehtinyt kysyä asiaa heiltä. Siitä huolimatta Nastja päätti käydä firmassa henkilökohtaisesti.

Pääjohtaja ei vastoin odotuksia yrittänyt välttää tapamista vaan suostui ottamaan Kamenskajan vastaan ja ilmoitti olevansa valmis vastaamaan kysymyksiin vielä kerran.

– Miksi te sieditte sihteeriä, joka sortui välillä juomaan? kysyi Nastja häneltä.

– Selitin sen jo teidän kollegallenne, pääjohtaja aloitti.

– Ei se ole tietenkään meille mikään plussa, mutta minusta ei ole mitään syytä salata tosiasioita, varsinkaan kun niistä ei voi enää olla Viktorialle mitään haittaa. Hänen tehtäviinsä kuului eteisaulassa istuminen, puhelimeen vastaaminen ja teen, kahvin ja juomien tarjoilu kun meillä oli ulkomaalaisia vieraita. Ymmärrätekö?

– En, Nastja vastasi kuivasti.

– Outoa. Mutta hyvä on, sanon suoraan: aina välillä, kun pitää suostutella ulkomaalaista yhteistyökumppania, häntä kannattaa pehmittää juottamalla humalaan ja työntämällä kaunis tyttö hänen syliinsä. Miksi te katsotte minua noin? Ettekö te ole muka kuullut tällaisesta aikaisemmin? Älkää viitsikö, olettehan te elänyt tässä maailmassa jo useita vuosia. Kaikki näin toimivat. Ja Viktoria oli tällä töissä juuri sitä varten. Hän oli niin kaunis, ettei jättänyt yhtäkään miestä kylmäksi, olipa tällä millainen naismaku tahansa. Tarpeen vaatiessa minä päästin hänet pariksi päiväksi ulkomaalaisen asiakkaan mukaan. Viktoria kävi hänen kanssaan Pietarissa, kiersi Kultaisen renkaan tai kävi jossain muualla. Hän ei kiukutellut koskaan, täytti aina minun pyyntöni riippumatta siitä, millainen mies oli kyseessä. Siksi minä annoin anteeksi hänen poissaolonsa ja juomisensa. Hän oli siitä huolimatta ehdottoman luotettava. Te ette varmaan usko, mutta jos minä esimerkiksi varoitin häntä, että keskiviikkona meillä on tärkeä neuvottelu ja hänen on oltava paikalla, hän oli keskiviikkona toimistossa täydessä iskussa vaikka olisi sitä ennen ollut ties missä. Hän ei pettänyt minua kertaakaan. Siksi minä annoin hänelle niin paljon anteeksi.

– Toisin sanoen Jerjomina oli teillä töissä prostituoidun virassa, Nastja totesi hiljaisella äänellä.

– Niin, pääjohtaja tiuskahti. – Jos pidätte siitä ilmai-

susta enemmän, niin olkoon. Mitä rikollista siinä on? Hän työskenteli sihteerinä ja sai siitä palkan, mutta vietti mielellään öitä vieraidemme kanssa ja teki sen vapaaehtoisesti ja ilmaiseksi, ottakaa se huomioon. Ulkoisesti se näyttää vain siltä eikä miltään muulta, ettekä te voi käyttää hyväksenne sitä, mitä kerroin teille.

– Toisin sanoen te kiistätte lausuntonne? tarkensi Nastja.

– Luoja paratkoon, en tietenkään. Minä kerroin teille totuuden, mutta vain siksi että haluan auttaa teitä löytämään Viktorian murhaajan enkä suinkaan siksi että te voisitte pitää minulle moraalisaarnan. Ja jos te heristätte minulle sormeja ja syytätte minua moraalittomuudesta, niin minä kiellän kaiken, varsinkin kun näen, että te ette laadi tästä tapaamisesta pöytäkirjaa. Minä olen elänyt niin pitkään ja kokenut niin paljon etten kaipaa teidän moraalisaarnojaanne. Mutta murha on niin vakava asia, että minulla ei ole oikeutta salata teiltä mitään. Toivoin kuitenkin, että te ymmärtäisitte minut oikein, mutta taisin erehtyä. Sääli.

– Ei suinkaan, ette te erehtynyt. Nastja yritti hymyillä niin herttaisesti kuin pystyi, mutta ei oikein onnistunut, hymystä tuli hämmentynyt, nolo ja jotenkin katuva. – Kiitos avomielisyydestänne. Mitä mieltä te olette, olisiko joku noista... asiakkaista saattanut tulla lokakuussa Moskovaan ja yrittää tavata Jerjominan uudelleen teidän tietämättänne?

– Totta kai. Mutta minä olisin saanut tietää siitä heti. Viktoria on ollut... oli meillä töissä yli kaksi vuotta. Tuona aikana olen tarvinnut hänen palveluksiaan monta kertaa, eivätkä liiketuttavat olleet läheskään aina uusia. Eräät pitivät hänestä niin kovasti, että halusivat tavata hänet seura-

vienkin matkojensa aikana. Ja joku heistä tekikin sen minun selkäni takana. Mutta Viktoria ei salannut minulta näitä asioita koskaan, sillä nuo tapaamiset olivat hänelle työtä eivätkä vapaa-aikaa. Hän ymmärsi vallan mainiosti, että jos joku ulkomaalainen yhteistyökumppani oli Moskovassa eikä soittanut minulle edes vaihtaakseen paria ystävälististä sanaa, se kertoi paljon hänen suhteestaan minuun, yhteisöömme ja meidän yhteistyöhömmme. Hän ymmärsi, että minun oli oltava selvillä näistä asioista, ja sitä paitsi minä muistutinkin häntä siitä monta kertaa. En usko, että hän olisi salannut minulta sellaisen asian.

– Toisin sanoen lokakuussa ei tapahtunut mitään erikoista?

– Ei. Muuten, se hollantilainen, joka vei Viktorian kotiin 22. lokakuuta, oli käyttänyt hänen palveluksiaan jo kahden vuoden ajan joka kerta kun kävi Moskovassa.

– Minä tarvitsen listan Jerjomina kaikista asiakkaista, Nastja vaati.

Nastja sai haluamansa listan, joka osoittautui melko pitkäksi. Nyt hän odotti, että viisumitoimistossa tarkistettiin, oliko joku listalla mainituista ollut Moskovassa niihin aikoihin kun Viktoria Jerjomina katosi. Nastja toivoi paljon tältä teorialta, mutta tiesi joutuvansa odottamaan kauan.

Päästyään kotiin Nastja lysähti uupuneena sohvalle ja oikaisi jalkansa. Hänen oli nälkä muttei voimia nousta ja mennä keittiöön.

Lojuttuaan sohvalla iltamyöhään Nastja lopulta keräsi voimansa ja kömpi keittiöön. Jääkaapissa oli niin vähän ruokaa, että valinnanvaraa ei ollut: keitettyjä kananmunia ja kalaa säilykepurkista. Hän oli niin ajatuksissaan, ettei edes huomannut mitä söi. Hänen teki kovasti mieli kahvia,

mutta hän taisteli urhoollisesti haluaan vastaan, sillä tiesi että nukahtaminen olisi vaikeaa ilman kahviakin.

Nastjaa vaivasi tunne, että hän ei ollut saanut aikaan mitään hyödyllistä eikä päässyt eteenpäin rikoksen tutkinassa. Hänestä tuntui, että hän teki kaiken väärin, ja pelkäsi että Limppu pettyisi. Hän työskenteli ensimmäistä kertaa omin päin eikä vain analysoinut kollegoiden tuomia tietoja tai antanut heille viisaita neuvoja. Tällä kertaa hänen oli hankittava tiedot itse, eikä hänellä ollut ketään neuvomassa.

Vielä enemmän Nastjaa kalvoi levottomuus esimiehenä Viktor Gordejevin vuoksi. Saatuaan tietää, että alaisten keskuudessa oli yksi tai jopa useampi epärehellinen, hän ei voinut luottaa enää kehenkään, mutta joutui teeskentelemään ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Aivan kuin teatterissa, mietti Nastja muistellen Grinevitsin vetämiä harjoituksia, vain sillä erotuksella, että Limpun elämä oli muuttunut näytelmäksi ja hän joutuisi olemaan näyttämöllä joka päivä kunnes asia selviäisi. Ja todellisen elämänsä hän joutuisi piilottamaan sisälleen. Näyttelijä voi näytelmän jälkeen pestä maskin pois, mennä kotiin ja elää oikeaa elämäänsä, mutta Limpulla ei ollut sellaista mahdollisuutta, koska kotonakin hänen mielessään liikkui jatkuvasi ajatus, että joku niistä, joihin hän luottaa, on petturi. Miten hän pystyisi elämään niin raskaan taakan kanssa?

Jostain syystä Nastja ei ajatellut lainkaan sitä, että joutuisi itsekin tästä lähtien elämään samanlainen taakka sydämessään...

* * *

Eversti Gordejev oli muuttunut. Hän oli tavallisesti energinen ja vikkela, käveli aina miettiessään edestakaisin huo-

neen päästä toiseen, mutta nyt hän oli kuin kivettynyt, istui paikoillaan pöytänsä takana pää käsien varassa. Näytti siltä kuin tunteet myllertäisivät hänen sisällään ja hän pelkäisi, että yksikin varomaton liike saisi kaiken sisällä kiehuvan kuohahtamaan yli. Ensimmäistä kertaa koko Petrov-kalla oloaikanaan Nastjasta tuntui epämukavalta olla esmiehensä seurassa.

– Miten Jerjominan jutun tutkinta etenee? kysyi Gordejev tasaisella ja jotenkin innottomalla äänellä. Hän ei vaikuttanut edes uteliaalta.

– Huonosti, Nastja vastasi rehellisesti. – En ole päässyt yhtään eteenpäin. Olen täydellisessä umpikujassa.

– Vai niin, vai niin, Limppu mutisi katsoen jonnekin Nastjan pään yläpuolelle. Vaikutti siltä, että esimies ei kuunnellut häntä lainkaan vaan mielti omiaan.

– Tarvitsetko apua? Vai selviättekö te kahdestaan?

– Tarvitsemme apua, jos keksin uusia teorioita. Tähän mennessä on vielä tarkistamatta...

– Ei tarvitse, Gordejev keskeytti Nastjan. – Minä tiedän, että sinä et laiskottele. Miten sinä pärjääät Olsanskin kanssa?

– Emme ole ainakaan riidelleet, Nastja vastasi lyhyesti ja tunsu kuinka mielipaha ja neuvottomuus kasvoivat hänen sisällään.

– No hyvä, hyvä, esimies nyökkäili uudelleen, ja Nastasta tuntui jälleen, että hän esittää kysymyksiä vain näyttäväksi johtajaa. Nastjan vastaukset eivät tuntuneet kiinnostavan häntä vaan hän mielti vain omiaan.

– Ethän ole unohtanut, että joulukuun alusta meille tulee harjoittelija Moskovan miliisikorkeakoulusta?

– En.

– Ei oikein siltä vaikuta. Siihen on enää kymmenen

päivää, mutta sinä et ole vielä käynyt siellä. Miksi sinä vetkuttelet?

– Soitan sinne heti tänään ja sovin asian. Teidän ei tarvitse olla huolissanne siitä.

Nastja yritti puhua rauhallisella äänellä, vaikka hänen teki mieli juosta karkuun Gordejevin luota, piiloutua omaan huoneeseensa ja purskahtaa itkuun. Miksi esimies puhui hänen kanssaan tuohon sävyyn? Mitä hän oli tehnyt väärin? Kaikkien näiden vuosien aikana esimies ei ollut joutunut kertaakaan syyttämään häntä siitä, että hän olisi unohtanut jonkin tehtävän. Toki oli paljon sellaista mitä hän ei osannut, hän ei hallinnut ampuma-aseita eikä taistelulajeja, ei pystynyt havaitsemaan varjostajaa eikä osannut eksyttää sitä ja hän juoksi hitaasti, mutta hänen muistinsa oli ilmiömäinen. Anastasia Kamenskaja ei koskaan unohtanut mitään.

– Älä siirrä sitä asiaa enää tuonnemmaksi, Gordejev jatkoi. – Valitse harjoittelija itsellesi äläkä kenellekään muulle. Ja ota hänet mukaan Jerjominan murhan tutkimukseen. Vaikuttaa siltä, että näiden kymmenen päivän aikana se ei kuitenkaan selviä. Joten työskentelet harjoittelijan kanssa ja opetat häntä samalla. Jos valitset oikein, me otamme hänet meille töihin, väestä on pulaa. Ja sitten toinen asia. Meillä kävi keväällä italialaisten poliisien delegaatio. Vastavierailu on suunniteltu joulukuuksi ja sinä olet yksi lähtijöistä.

– Miksi? Nastja hämmästyí. – Kuka niin on päättänyt?

– Sinun ei tarvitse tietää sitä. Lähdet ja sillä selvä. Voit pitää sitä korvauksena pilalle menneestä lomasta. Minä suostuttelin sinut lähtemään kylpylään, minä hankin sinulle paikan sinne, ja tunnen nyt olevani osasyyllinen siihen että sinulla ei loppujen lopuksi ollut lomaa oikeastaan lainkaan. Siksi menet Roomaan.

- Entä Jerjomina? kysyi Nastja typeryneenä.
- Jerjominako? Mitä Jerjominasta? Jos rikos ei ratkea heti, ei viidellä tai kuudella päivällä ole myöhemmin mitään merkitystä. Sinä lennät Roomaan 12. joulukuuta. Jos Jerjominan murhaaja ei ole selvinnyt siihen mennessä, juttu ei selviä ehkä koskaan. Se on todennäköisintä. Sitä paitusi elämä ei pysähdy, vaikka sinä olet poissa. Jos jotain pitää tehdä, Tsernyšov hoitaa sen. Ja onhan meillä sitten harjoittelijakin...

Henkilöstön valinta oli Viktor Gordejevillä tärkeä asia, eikä hän ylenkatsonut miliisikorkeakoulusta valmistuvia. Joka vuosi ennen harjoittelu-aikaa hän lähetti koulun kanssa tehdyn sanattoman sopimuksen mukaisesti Kamenskajan valitsemaan harjoittelijan heidän osastolleen. Hyvänä verukkeena sopimukselle toimi se, että jo työssä olevia miliisejä kutsuttiin pitämään luentoja ja seminaareja kriminalistiikasta, rikosprosessista ja rikospaikan tutkinnasta. Nastja veti seminaarin kahdelle tai kolmelle ryhmälle viimeisen kurssin opiskelijoita, minkä jälkeen Gordejev soitti kouluun ja ilmoitti, kenet seminaarin osallistujista hän haluaisi harjoittelijaksi osastolleen. Menetelmä rikkoi tietenkin kaikkia mahdollisia sääntöjä, mutta Limpun toivomus jätettiin hyvin harvoin toteuttamatta. Hänet tunnettiin laajasti ja hänellä oli hyviä tuttavuuksia joka puolella. Tällä tavalla heidän osastolleen oli tullut osaston nuorin etsivä Miša Dotsenko, jonka Nastja oli ”kaivanut esiin” Omskin miliisikoulusta kun oli käynyt siellä opettamassa. Gordejev oli itse opettanut Moskovan miliisikorkeakoulussa kymmenkunta vuotta sitten, noukkinut sieltä harjoittelijaksi ja sen jälkeen pyytänyt osastolle töihin Igor Lesnikovin, joka oli sittemmin noussut osaston parhaiden etsivien joukkoon.

Nastja soitti koululle, ja hänelle lueteltiin aiheet, jois-

ta lähiaikoina pidettäisiin seminaari. Hän pyysi itselleen seminaarin todistajanlausuntojen psyykkisistä erityispiirteistä.

– Sopii mainiosti, koululta vastattiin ilahtuneena. Opettaja, jonka piti vetää tämä seminaari, on sairaana. Tämä helpottaa meidänkin tilannettamme, kun ei tarvitse etsiä sijaista.

Nastja tiesi, millä perusteella hän valitsisi harjoittelijan. Periaate oli peräisin laajalti tunnetusta Ravenin graafisesta testistä. Siinä oli kuusikymmentä tehtävää, joista viisikymmentäyhdeksän perustui samalle periaatteelle. Vain niiden vaikeusaste vaihteli. Ensimmäiset kuusi tehtävää olivat alkeellisen helppoja, mutta viimeisten tehtävien oikean vastauksen löytäminen vaati huomattavia ponnisteluja, sillä niiden ratkaisemiseksi oli seurattava samanaikaisesti useita muuttujia. Viisikymmentäyhdeksän tehtävää testasi koehenkilön keskittymiskykyä ja kykyä tehdä nopeita päätöksiä kun aikaa oli rajoitetusti. Mutta viimeinen eli kuudeskymmenes tehtävä oli kiero, sillä se oli periaatteiltaan toisenlainen ja vaikutti siksi äärimmäisen helpolta. Jos koehenkilö pystyi ratkaisemaan viimeisen tehtävän, hän pystyi lähestymään tehtävää toiselta suunnalta, nousemaan sen yläpuolelle ja etsimään uusia reittejä eikä vain jatkanut entiseen suuntaan ja yrittänyt avata lukkoa samalla avaimella kuin edellisissä tehtävissä vain sillä perusteella, että edelliset tehtävät ratkesivat sillä. Fysiikan kannalta viisikymmentäyhdeksän tehtävää oli tietenkin riittävästi, jotta niiden perusteella saattoi tehdä johtopäätöksen myös viimeisestä. Mutta matematiikan kannalta asia ei ollut niin. Ja Nastja etsi opiskelijoiden joukosta sitä jolla oli taipumusta matemaattiseen ajatteluun.

Nastja selaili vanhoja muistiinpanojaan, soitti kahdelle

liikennepoliisissa työskentelevälle tutulleen ja laati lopulta tehtävän, jonka pohjalta hän vetäisi seminaarin.

* * *

– Miten menee? kysyi Olsanski hymyillen, kun Nastja astui hänen huoneeseensa.

– Huonosti. Kaikki pitää aloittaa alusta.

Nastja istuutui pöydän ääreen ja valmistautui pitkään keskusteluun. Mutta tutkintatuomarilla oli kaikesta päätellen muuta mielessä. Hän vilkaisi kelloa ja huokasi.

– Miksi aloittaa alusta? Emmekö voisi vain jatkaa eteenpäin?

Nastja ei vastannut, koska vastaus oli vaikea niin hänelle itselleen kuin Olsanskillekin.

– Jerjominan ystävää Boris Kartašovia pitää kuulustella uudestaan.

Tutkintatuomari nosti hitaasti päänsä ja katsoi Nastjaa tutkivasti. Paksujen linssien vuoksi hänen silmänsä näyttivät pieniltä, mikä sai hänen kasvonsa näyttämään epämiellyttäviltä ja katseen läpituokealta.

– Miksi? Oletko löytänyt jotain, minkä perusteella epäilet häntä?

Nastja oli kyllä löytänyt jotain, mutta se ei ollut vielä riittävä peruste Boris Kartašovin pidättämiseen, eikä hän sitä paitsi ollut lainkaan varma, että hänen löytämänsä tieto oli ylipäättään tärkeä. Hänen piti kuulustella miestä uudelleen, jotta saisi vahvistuksen ajatukselleen.

– Pyydän teitä kuulustelemaan Kartašovia uudelleen, Nastja toisti itsepintaisesti. – Tässä on lista kysymyksistä, joihin pitää ehdottomasti saada vastaus.

Nastja kaivoi laukustaan kahtia taitetun paperin ja

ojensi sen tutkintatuomarille. Tämä ei kuitenkaan ottanut listaa vaan kaivoi sen sijaan laatikostaan toimeksiantolomakkeen.

– Hyvä on, kuulustele sitten, hän sanoi ja täytti kaavakkeen nopeasti.

– Minä ajattelin, että te tekisitte sen.

– Miksi? Sinullahan on kysyttävää Kartašovilta eikä minulla. Sinä voit kuulustella häntä niin pitkään että saat haluamasi vastaukset. Jos minä kuulustelen, et ehkä saa niitä.

– Miksi te nyt noin? Nastja sanoi soimaavasti. – Enhän minä väitä, että edellinen kuulustelu olisi hoidettu huonosti, tutkinnan aikana vain on tullut esiin uusia asioita...

– Millaisia? Olsanski nosti nopeasti päätään.

Nastja ei vastannut. Hän oli tottunut luottamaan epävarmoin hinkin tuntemuksiinsa mutta kertoi niistä muille vasta sitten kun löysi niiden tueksi edes jotain. Viktoria Jerjominan murha ei ollut sotkuinen tapaus, jossa olisi ollut ristiriitaisia tietoja. Kaikki Nastjan tietoon tulleet asiat olivat loogisia ja johdonmukaisia, mutta ne eivät tuoneet pienintäkään selvyyttä siihen, missä vainaja oli ollut lokakuun 22. ja marraskuun 1. päivän välisen ajan, jolloin hänet oli kaikesta päätellen surmattu. Jos tyttö oli todella ollut psykoosissa, hän oli saattanut mennä minne tahansa, tutustua ties minkälaisiin tyyppeihin, eikä hänen toimissaan pitänytkään olla logiikkaa. Tervejärkistä ihmistä kannattaa etsiä sukulaisten ja tuttavien luota, riitti kun selvitti mahdollisimman tarkkaan kaikki kyseeseen tulevat ihmiset. Psykoosissa olevan ihmisen reittien selvittäminen oli kuitenkin toivoton yritys. Sellainen ihminen voi lähteä kotoaan ilman henkilöllisyyspapereita ja mennä mihin nenä näyttää... Paikalliset asukkaat olivat löytäneet ruumiin sattumalta, sillä mar-

jastus- ja sienestyskausi oli jo päättynyt eikä ihmisillä ollut yleensä marraskuussa tapana liikkua metsässä. Onneksi ruumis pystyttiin sentään tunnistamaan, mutta sekinn onnistui vain siksi että tytöstä oli tehty katoamisilmoitus. Ei, Jerjominnan surma ei ollut sotkuinen juttu, tietoa vain oli hämmästyttävän vähän. Se olikin jo hankalampi asia.

Vaikka viisumitoimiston vastaus ei ollut vielä tullut, Nastja oli jo mielessään luopunut teoriasta, johon oli luottanut vielä kaksi päivää sitten. Hänen löytämänsä ”jotain” viittasi siihen, että Viktorian surmaaja ei ollut ulkomaalainen ihailija vaan kyse oli jostain aivan muusta...

– Mitä uusia tietoja sinä sitten olet saanut? kysyi Olsanski hiljaa ja tiukasti ojentaessaan hänelle määräyksen Boris Kartašovin kuulustelusta. – Sinä et vastannut.

– Sopiiko, että vastaan teille kuulustelun jälkeen?

– Sopii. Mutta ota huomioon, että sinulla ei ole oikeutta salata minulta tietoja, vaikka olisitkin sitä mieltä, että ne eivät ole tärkeitä jutun tutkinnan kannalta. Me toimimme yhdessä ensimmäistä kertaa, siksi haluan varoittaa sinua ystävällisesti, että minun kanssani ei kannata yrittää mitään temppejuja. Jos kuulen sellaisesta, heitän sinut ulos kuin kapisen kissan. Etkä sen jälkeen pääse tutkimaan yhtäkään juttua, joka on kaupungin syyttäjänvirastossa työn alla. Minä pidän siitä huolen. Älä kuvittele, että olet kaikkein viisain ja pystyt päättämään, mikä tieto on jutun kannalta olennainen, mikä ei. Minä olen jutun päätutkija, et sinä, joten sinun on pelattava minun säännöilläni eikä niillä, jotka teillä siellä Petrovkalla ovat voimassa. Ymmärsitkö?

– Ymmärsin kaiken, Nastja mutisi ja liivahti ulos tutkintatuomarin huoneesta. ”Ei ihme, etten pidä hänestä”, hän mietti vihaisena. ”Miksi hän kiivastui? Varsinainen moukka!”

Piti soittaa Kartašoville ja sopia tapaaminen. Nastja laskeutui toiseen kerrokseen, jossa oli hänen entisen opiskelukaverinsa, nykyisen apulaissyöttäjän työhuone. Hän päätti soittaa sieltä, sillä puhelinkopista se ei kuitenkaan onnistuisi: joko ne eivät toimisi tai sitten niihin tarvittaisiin juuri sellaisia kolikoita, joita hänellä ei ollut.

* * *

Nastja ei luottanut koskaan ensivaikutelmaan. Mutta Boris Kartašovista hän piti heti. Kun oven avasi isokokoinen, farkkuihin, sinivalkoruudulliseen paitaan ja kamelinkarvavillapaitaan pukeutunut mies, Nastja yritti hillitä itsensä, muttei kestänyt vaan purskahti nauruun. Kyyneleet valuiivat silmistä, ja hän ehti ajatella naurusta täristen, ettei onneksi ollut pannut tänään ripsiväriä, sillä muuten kasvot olisivat täynnä mustia juovia.

– Mikä teille tuli? isäntä kysyi huolestuneena. Nastja kuitenkin vain heilautti kättään. Hän avasi takkinsa ja ojensi sen Kartašoville, joka purskahti siinä samassa nauruun. Nastjalla oli yllään täsmälleen samanlaiset farkut, samanlainen siniruutuinen paitapusero, vain hänen kamelinkarvainen villapaitansa oli hieman vaaleampi kuin Kartašovilla.

– Me olemme kuin samasta hautomakoneesta, Kartašov totesi kun sai hengityksensä tasaantumaan. – En olisi voinut kuvitellakaan, että pukeudun samalla tavalla kuin miilisin rikostutkija. Tulkaa peremmälle, olkaa hyvä.

Silmäillessään taiteilijan asuntoa Nastja ihmetteli, miksi Gordejev oli kutsunut häntä boheemiksi. Viktoria Jerjominan ystävässä ei ollut mitään boheemia, ei hänen ulkonäössään eikä vaatetuksessaan. Lyhyeksi leikatut tuuheat

hiukset, jotka alkoivat huveta pääläeltä, siistit viikset, leveä ja pitkähkö nenä ja atleetin vartalo. Hänen ulkomuodossaan sen paremmin kuin asunnossakaan ei ollut pienintäkään merkkiä huolimattomuudesta. Päinvastoin, huone oli kalustettu mukavin ja täysin perinteisin huonekaluin. Ikkunan luona oli kirjoituspöytä, jolla Nastja näki luonnoksia ja valmiita piirustuksia.

– Haluatteko kahvia?

– Mielelläni, ilahtui Nastja, joka ei kestänyt kahta tuntia ilman kahvia.

He menivät siistiin ja kodikkaaseen keittiöön, jossa olivat hallitsevina väreinä beige ja vaaleanruskea, mistä Nastja myös piti. Hän huomasi ilokseen, että kahvi oli hyvää ja vahvaa.

– Kertokaa minulle Viktoriasta, hän pyysi.

– Mistä nimenomaan? Siitäkö kun hän sairastui?

– Ei vaan aivan alusta. Siitä, miksi hän joutui lastenkotiin.

Kolmevuotias Viktoria Jerjomina oli joutunut lastenkotiin sen jälkeen kun hänen äitinsä oli lähetetty alkoholiparantolaan. Siellä tämä oli kuollut muutaman kuukauden kuluttua myrkytykseen saatuaan jostain käsiinsä tennua. Koska äiti ei ollut naimisissa eikä muita sukulaisia ollut, tyttö oli jäänyt lastenkotiin. Hän kasvoi, kävi ammattikoulun, hankki maalarin ja rapparin ammatin, meni töihin ja sai paikan asuntolasta. Työajat hän keskittyi työntekoon, mutta vapaa-aikanaan hän käytti kauneuttaan häikäilemättä hyväkseen. Noin kaksi ja puoli vuotta sitten hän oli nähnyt lehdessä työpaikkailmoituksen, jossa etsittiin korkeintaan 23-vuotiasta sihteeriä. Viktoria oli tarpeeksi kyyninen ymmärtääkseen, mitä varten ilmoituksessa oli mainittu niin tarkka ikäraja. Hän kävi ostamassa lisää lehtiä, luki

ne huolellisesti ja valitsi ilmoitukset, joissa haettiin nuoria hyvännäköisiä naisia. Näin hän päätyi sihteeriksi.

– Milloin te tutustuitte häneen?

– Kauan sitten, silloin kun hän oli vielä maalari. Naapuriasunnossa tehtiin remonttia. Ensin hän kävi luonani teellä, kun heillä oli tauko. Sen jälkeen hän tarjoutui laittamaan minulle lounaan. Hän sanoi olevansa hyvä kokki ja haluavansa laittaa ruokaa mieluummin miehelle kuin ystävättärilleen asuntolassa. Enkä minä vastustanut. Pidin kovasti Viktoriasta, hän vaikutti minusta herttaiselta ja avoimelta. Ja kaiken lisäksi hän oli vielä todellinen kaunotarakin.

– Boris..., Nastja aloitti varovasti, – eikö teitä haitannut se mitä Viktoria teki firmassa?

– En minä siitä haltioissani ollut, en niinkään mustasukkaisuudesta kuin aivan puhtaasti inhimilliseltä kannalta. Kun nuori nainen ansaitsee elantonsa prostituoituna siksi että ei tiedä muuta keinoa hankkia paljon rahaa, se on surullista kaikissa suhteissa. Ääneen minä en sitä kuitenkaan sanonut.

– Miksi ihmeessä?

– Mitä minä olisin voinut tarjota tilalle? Firma hankki hänelle heti asunnon ja osti huonekalut. Hänelle maksettiin yhtä paljon palkkaa kuin minä tienaan vuodessa. Kun hän työskenteli maalarina, minä hemmottelin häntä ja ostin lahjoja. Mutta kahden viime vuoden aikana kaikki muuttui ja Viktoria antoi minulle lahjoja. Aluksi se häiritsi, mutta sitten ymmärsin, mistä oli kysymys...

– Mistä sitten? Nastja valpastui.

– Lastenkodista. Jos yritätte kuvitella itsenne hänen asemaansa, ymmärrätte varmaan itsekin. Siellä kaikki oli yhteistä, kaikilla samanlaista. Häneltä puuttui lapsuudessa

paljon sellaista, mitä kaikilla muilla, perheissä kasvavilla lapsilla oli. Ja hän halusi koko ajan ikään kuin paikata sen puutteen. Hän ei halunnut muistella lastenkotia eikä pitänyt yhteyttä muihin kuin Olga Kolobovaan. Eikä hän tavannut niitäkään ystävättäriä, joihin hän tutustui asuessaan asuntolassa. Hän ei halunnut tuttaviana vaan läheisiä ystäviä, hän halusi luoda oman ystäväpiirinsä sellaisista ihmisistä, jotka hän valitsi itse, eikä sellaisista, jotka kohtalo heitti sattumalta samalle luokalle, samaan työpaikkaan tai asuntolaan. Hän halusi päättää itse, mitä tekee ja kenen kanssa seurustelee. Noissa valinnoissa oli toki välillä paljonkin toivomisen varaa, mutta... Minkäpä ihminen itselleen voi. Viktorialle oli tärkeää valita ystävät oman halunsa mukaan, eikä häntä huolestuttanut se, että heidän joukossaan oli ajoittain epäilyttäviäkin tyyppejä. Sama koski lounaita ja lahjoja: hän halusi löytää jonkun josta huolehtia, hän halusi perheen. Se kaikki tipahti minun niskaani, ja ajan mittaan minä rupesin pitämäänkin siitä.

– Halusiko hän naimisiin teidän kanssanne?

– Ehkä. Hän oli kuitenkin tarpeeksi järkevä ettei puhunut siitä. Olisiko hän muka voinut sillä elämäntyylillä tarjoutua jonkun vaimoksi?

– Oliko hänen sitten pakko jatkaa sitä?

– Kuten sanoin, Viktoria halusi saada paljon rahaa. Ei hän mitenkään ahne ollut, päinvastoin, hän ei säästänyt rahojaan vaan tuhlassi ne heti. Se hillitön pyrkimys yltäköyläisyyteen oli myös yritys korvata lastenkotilapsuus. Joten hän joutui valitsemaan, kumpaa hän haluaa enemmän, rahaa vai avioliiton.

– Entä te? Olisitteko te halunnut naimisiin hänen kanssaan?

– No, minä olen ollut jo kaksi kertaa naimisissa ja

maksan elatusmaksuja tyttärestäni. Totta kai minäkin haluaisin perheen ja lapsia, mutten Viktorian kanssa. Hän joi niin paljon ettei olisi voinut saada tervettä lasta ja pystynyt olemaan hyvä äiti ja vaimo. Hän halusi leikkiä minun kanssani kotia, mutta kesti sitä kaksi, korkeintaan kolme päivää viikossa. Sen jälkeen hän oli jonkun asiakkaan tai ystäviensä kanssa tai vain makasi sohvalla haaveilemassa. Haluatteko lisää kahvia?

Boris pani kahvinpajuja myllyyn ja jatkoi kertomustaan holtittomasta ja kevytmielisestä Viktori Jerjominaasta.

Monen vuoden ajan, varmaan niin kauan kuin muisti, Viktoria oli nähnyt yhden ja saman painajaisunen. Ajoittain hän oli nähnyt sen joka yö, ajoittain muutaman viikon välein, mutta aina se oli tullut takaisin, saanut hänet heräämään ja vapisemaan kauhusta. Hän oli nähnyt verisen käden. Ihminen, jota unessa ei näkynyt koskaan, pyyhki käntensä valkoiseen rapattuun seinään ja jätti siihen viisi veristä viivaa. Vähän ajan kuluttua ilmestyi toinen ihminen, josta myös näkyi vain käsi, ja piirsi viivojen päälle nuot-tiavaimen. Sen jälkeen kuului kammottavaa hihitystä, joka muuttui vähitellen ilkeäksi nauruksi. Siihen Viktoria oli aina kauhuissaan herännyt.

Syyskuun lopussa Viktoria oli tullut Boris Kartašovin luo ja ilmoittanut heti kynnykseltä:

– Joku on nähnyt minun uneni ja kertoo siitä radiossa.

Boris oli ensin häkeltynyt. ”Nyt se sitten tapahtui”, hän oli ajatellut. ”Tyttö on juonut aivonsa pilalle.” Hänellä ei ollut aavistustakaan, mitä sellaisessa tilanteessa piti tehdä. Pitäisikö selittää että sellainen ei ole mahdollista, kyse on psyykkisestä harhasta, vai pitäisikö teeskennellä uskovansa. Boris valitsi kolmannen vaihtoehdon, joka hänen mie-

lestään yhdisti hoitavan elementin ja näennäisen myöntymisen. Kun tyttö ei vielä viikonkaan kuluttua ollut luopunut päähänsä tulleesta ajatuksesta, hän oli ehdottanut:

– Yritetään piirtää se sinun unesi. Jos on olemassa jokin voima, joka varastelee sinulta unia, meidän pitää pelästyttää se.

Vastoin odotuksia Viktoria ei ollut kieltäytynyt, ja Boris oli tehnyt useita luonnoksia ennen kuin Viktorian unesaan näkemää kuvaa muistuttava piirros oli onnistunut. Sekään ei kuitenkaan ollut auttanut. Viktoria uskoi entistä lujemmin ajatukseensa, mutta kielsi olevansa sairas eikä suostunut mistään hinnasta menemään psykiatrillemme. Siinä vaiheessa Boris oli päättänyt itse pyytää neuvoa asiantuntijalta. Lääkäri oli todennut, että ulkoiset oireet viittaisivat alkavaan vakavaan psyykkiseen sairauteen ja että ajatus ihmiseen vaikuttamisesta radion kautta ja hänen mieleensä tunkeutumisesta oli tyypillinen Kandinski-Clerambon oireyhtymälle, mutta aivan varmasti hän ei pystynyt sitä sanomaan, koska diagnoosia ei voi tehdä näkemättä potilasta. Jos tyttö ei suostu tulemaan lääkäriin, jäljellä on vielä yksi mahdollisuus: lääkäri voisi tulla käymään Kartašovin luona kun Viktoria olisi paikalla ja esitellä itsensä tämän tuttavaksi, istua pari tuntia, juoda teetä ja tarkkailla potilasta ja hänen käyttäytymistään. He olivat sopineet, että heti kun Boris tulee takaisin matkaltaan, he järjestävät tapaamisen. Siinä oli oikeastaan kaikki. Palattuaan 27. päivänä Orjolista, missä Boris oli tehnyt luonnoksia siellä julkaistavan kirjan kuvitusta varten, hän sai kuulla Viktorian kadonneen.

– Te tiedätte itsekkin, mitä sen jälkeen tapahtui. Minä kävin miliisiasemalla ja aloin kysellä kaikilta Viktorian tutuilta. Tuloksetta.

– Yrittätkö te puhua jonkun toisen lääkärin kanssa? Vai riittikö teille yhden mielipide?

– Tämänkin löytäminen oli vaikeaa, sillä tuttavapiirisäni ei ole yhtään lääkäriä. Ymmärrätte varmaan, että liikun vähän eri piireissä.

– Mistä te löysitte tämän psykiatrin?

– Sattumalta yhden tuttavan kautta. Hän oli sanonut joskus aikoinaan, että hänellä on lääkäripiireissä monta tuttua, joten jos minulle tulee ongelmia terveyden kanssa, hän auttaa mielellään. Minä kysyin häneltä neuvoa, ja hän ohjasi minut tuon psykiatrin puheille.

Nastja kuuli, että puhelin soi olohuoneessa, mutta Boris istui paikoillaan aivan kuin ei olisi kuullutkaan.

– Ettekö vastaa puhelimeen? kysyi Nastja hämmästyneenä.

– Minulla on vastaaja. Jos asia tärkeä, soitan takaisin myöhemmin.

Tapaamalla Boris Kartašovin Nastja oli halunnut varmistaa, ettei Jerjominan sairaus ollut taitelijan omaa keksintöä. Maailmalla tiedettiin tapauksia, kun jollekulle oli väitetty, että hänellä on psyykkisiä ongelmia, ja käytetty sitä sitten hyväksi. Lääkäri ei ollut nähnyt Viktoriata, ja Boriksen kertoma oli käytännöllisesti katsoen ainoa, mitä tytön sairaudesta tiedettiin. Sen lisäksi tosin oli Viktorian lapsuudenystävän Olgan todistajanlausunto siitä, että he olivat puhuneet Viktorian kanssa hänen varastetusta unestaan. Olgan mukaan Viktoria ei ollut ihmetellyt sitä eikä ollut kieltänyt mitään. Olgakin saattoi tosin valehdella sovituaan asiasta Boriksen kanssa. Mutta miksi? Olivatko he päättäneet yhdessä hankkiutua Viktoriasta eroon ja kehilleet siksi psykiatrisen tarinan? Entä motiivi? Siitä ei ollut tietoa, mutta tätä teoriaahan ei ole vielä edes alettu

tutkia. Motiivi voi hyvinkin löytyä, se voi olla jopa aivan näkyvissä, kukaan vain ei ole älynnyt etsiä sitä.

Teorian vahvistamiseksi pitäisi etsiä Boriksen, Olgan ja psykiatri Maslennikovin lausunnoista ristiriitaisuuksia tai edes eroavaisuuksia. Nyt löytyi vielä yksi mahdollinen lisätodistaja: Borikselle psykiatria suositellut tuttava. Olihan Boriksen pitänyt jotenkin selittää hänelle, miksi hän tarvitsee psykiatrin apua.

Samaan aikaan lisääntyi toiveikkuus vielä toisenkin teorian suhteen.

– Kun te lähditte Orjoliin, panitteko puhelinvastaajan päälle?

– Tietenkin. Minä olen vapaa taiteilija ja tilaajat soittavat suoraan minulle. Jos jätän vastaamatta puheluihin, voin menettää hyviä tilauksia.

– Toisin sanoen te kuuntelitte kaikki kymmenen päivän viestit sen jälkeen kun palasitte takaisin?

– Niin kuuntelin.

– Eikö vastaajassa ollut yhtään viestiä Viktorialta?

– Ei. Jos hän olisi ollut lähdössä jonnekin pidemmäksi aikaa, hän olisi taatusti ilmoittanut siitä minulle. Kuten sanoin, hän arvosti kovasti sitä, että joku on huolissaan hänestä tai edes välittää siitä, missä hän on ja mitä hänelle kuuluu. Sitä kun ei hänen lapsuudessaan tapahtunut.

– Missä se vastaajan kasetti on? Oletteko te tyhjentänyt sen?

Nastja oli aivan varma, että kuulisi myöntävän vastauksen, ja kysyi asiaa lähinnä muodon vuoksi.

– Se on tuolla laatikossa. Minä en yleensä tyhjennä niitä, jos vaikka satun tarvitsemaan myöhemmin.

– Mihin esimerkiksi?

– Viime vuonna oli tapaus, että minulle soitettiin eräs-

tä kustantamosta, pyydettiin kuvitusta vitsikirjaan ja jätettiin osoite ja puhelinnumero. En ollut kotona kun he soittivat. Minä en soittanut heille, koska vitsien kuvitus ei ole minun alaani ja sitä paitsi minulla oli siinä vaiheessa muita tilauksia. Vähän sen jälkeen eräs pilapiirtäjätuttavani valitti rahapulaansa ja minä muistin sen puhelun. Löysin viestin kasetilta, annoin hänelle kustantamon yhteystiedot ja kaikki olivat tyytyväisiä.

– Toisin sanoen teillä on tallella kasetti, jolla on kaikki viestit siltä ajalta kun te olitte Orjolissa?

– Kyllä.

– Voisimmeko me kuunnella sen?

Boriksen kasvojen ilme muuttui pingottuneeksi. Vai näkikö hän väärin?

– Ettekö te usko minua? Voin vaikka vanhoa, että siinä ei ole yhtään viestiä Viktorialta.

– Olkaa kiltti, Nastja sanoi tynesti. Siitä hetkestä alkaen Boris ei enää tuntunut hänestä miellyttävältä, ja hän valmistautui hyökkäykseen. – Kuunnellaan se nyt kuitenkin.

He menivät olohuoneeseen ja Boris otti kasetin laatikosta. Pantuaan sen vastaajaan ja vastaajan toistolle hän ojensi Nastjalle pöydällä lojuvan piirroksen.

– Tässä on se uni jonka Viktoria näki.

Nastja vilkaisi piirrosta ja kuunteli samalla vastaajasta kaikuva ääntä.

”Boris, älä unohda, että Lysakovilla on marraskuun toinen päivä 40-vuotispäivä. Hän loukkaantuu verisesti, jos unohdat onnitella häntä...”

”Hyvää päivää, täällä on Knjazev. Soittakaa minulle, kun tulette takaisin. Kannen kuvaan pitää tehdä pieniä muutoksia...”

”Kartašov, senkin paskiainen! Missä on konjakki, jonka hävisit vedossa?”

”Boris, älä suutu. Minä olin väärässä, tunnustan. Anna anteeksi.”

– Kuka tuo oli? kysyi Nastja nopeasti ja pysäytti kasetin.

– Olga Kolobova, Boris vastasi vastahakoisesti.

– Mistä te olitte riidelleet?

– Miten sen sanoisi... Se on vanha juttu, joka nousee aina välillä esiin. Sillä ei ole mitään tekemistä Viktorian kanssa. Se liittyy Olgan mieheen.

– Minun on saatava tietää, Nastja intti.

– No, hyvä on, Boris huokasi. – Kun Olga tutustui nykyiseen mieheensä, sanoin hänelle heti, että siinä on varsinainen naistenmies. Kun mies jäi heti häiden jälkeen kiinni pettämisestä, Olga otti sen raskaasti. Minä hölmö neuvoin häntä jättämään miehen, vaikka tiedän hyvin, että toisten asioihin ei pitäisi puuttua. Minun mielestäni mies on varsinainen moukka, ja minun tuli sääli Olga. Mutta hän suuttui minun puheistani ja sen sijaan että olisi jättänyt miehensä alkoi haukkua minua. Esimerkiksi, että noin voi ajatella vain impotentti tai homo, tai että minä olen vain mustasukkainen, koska hänen miehellään on vaimo ja perhe, ja niin edelleen. Kaikki keskustelut tästä aiheesta päättyivät aina riitaan, mutta myöhemmin me teimme aina sovinnon.

– Mitä hän sanoi tällä viimeisellä kerralla? Mitä hän pyysi anteeksi?

– Hän sanoi, että vaikka pettääkin, hänen miehensä ainakin yrittää mahdollisuuksien mukaan salata sen häneltä. Miehen käytös on hänestä kunniallisempaa kuin Viktorian, joka hyppii sängystä toiseen kuin viimeistä päivää eikä edes häpeä sitä.

– Miten hän saattoi sanoa noin läheisestä ystävättärestään?

Boris kohautti olkiaan.

– Naiset, hän sanoi epämääräisesti. – Kuka heistä ottaa selvää? Kuunnellaan eteenpäin.

”Boris, Oleg täällä. Me olemme suunnitelleet poikien kanssa matkaa Voronovoon vastaanottamaan uutta vuotta. Jos haluat mukaan, ilmoita marraskuun kymmenenteen päivään mennessä, paikat pitää tilata etukäteen...”

”Boris, minä unohdin sinun asuntoosi tulitikkurasian, jonka kannessa oli tärkeä puhelinnumero. Jos löydät sen, älä heitä roskeen...”

”Boris, minulla on sinua ikävä, suukkoja, kultaseni...”

– Kuka tuo oli? Nastja pysäytti nauhan.

– Tuttava. Boris katsoi haastavasti Nastjaa suoraan silmiin odottaen lisäkysymyksiä ja valmiina puolustautumaan.

– Oletteko varma, että se ei ollut Viktoria?

– Olen. Ellette usko minua, voitte kuunnella toisen kasetin, jolla on hänen äänensä.

– Uskon minä, Nastja sanoi vilpillisesti ja jatkoi kuuntelua.

Puheluja tilaajilta, ystäviltä, Boriksen vanhemmilta, naisilta... Ja yhtäkkiä tauko.

– Mikä tuo oli? Nastja pysäytti nauhan heti kun siltä alkoi kuulua seuraavan soittajan tervehdys.

– En tiedä, Boris vastasi hämillään. – En edes huomannut sitä, kun kuuntelin kasetin. Panin nauhan pyörimään ja rupesin purkamaan laukkujani, keskityin välillä siihen, välillä laukkujen purkamiseen.

– Kuka soitti ennen taukoa?

Nastjaa jännitti niin, että hänen kätensä tärisivät. Hän tajusi löytäneensä jotain.

– Solodovnikov, entinen opiskelukaverini.

– Entä tauon jälkeen?

Boris kuunteli seuraavan soittajan viestin.

– Se on minun serkkuni Tatjana.

– Soittakaa heille ja kysykää, minä päivänä ja mielellään mihin aikaan he soittivat teille. Soittakaa nyt heti.

Taiteilija istuutui kiltisti puhelimen ääreen. Nastja tutki sillä aikaa piirustusta, joka kuvasi Viktoria Jerjominan painajaista.

– He eivät muista enää tarkasti, Boris selitti, – siitähän on jo kuukausi. Solodovnikov väittää soittaneensa viikon loppupuolella, joko 21. tai 22. lokakuuta, mutta on varma, ettei se ollut myöhemmin, koska hän oli lähtenyt 22. päivänä Pietariin. Hän oli soittanut minulle juuri sen matkan takia, olisi halunnut tietää yhteisen pietarilaistuttavamme puhelinumeron. Ja serkkuni oli soittanut sen jälkeen kun oli nähnyt ensimmäisen vaimoni televisiossa, koska tämä oli osunut katu-gallupiin. Hän ei muista, minä päivänä se oli, mutta väittää soittaneensa heti lähetyksen jälkeen, koska oli halunnut ilmoittaa minulle, että Katja on taas Moskovassa.

– Onko teidän tärkeä tietää, että entinen vaimonne on Moskovassa?

– Katsokaas, Katja on hieman hankala ihminen. Hän on riidanhaluinen ja pitää minua syyllisenä kaikkiin ongelmiinsa. Hän ei ole vielä kukaan toipunut erostamme ja yrittää järjestää minulle kaikenlaisia hankaluuksia. Viime kerralla hän esimerkiksi istui vuorokauden taloni porraskäytäväsä ja odotti, että asunnostani tulee nainen. Kun niin lopulta tapahtui, hän meni naisen luo ja alkoi haukkua minua niin, että nainen ei ollut uskoa korviaan.

– Oliko kyseessä Viktoria?

– Ei, Boris vastasi nopeasti. Ehkä jopa liian nopeasti, Nastja totesi mielessään.

– Kuka sitten?

– Se ei ollut Viktoria, Boris sanoi painokkaasti katsoen Nastjaa suoraan silmiin. – Nähdäkseni ei kuulu teille, kuka hän oli.

– Muistaako serkkunne, minkä niminen oli se televisio-ohjelma, jonka jälkeen hän soitti teille?

– *Vapaa sana*, neloskanavalta.

Nastja jäi miettimään. Kasetti on otettava mukaan, se oli selvä. Tauko on voinut syntyä kahdella tavalla: joko soittaja ei halunnut jättää viestiä vastaajaan äänimerkin jälkeen tai viesti oli pyyhitty pois. Ensimmäinen vaihtoehto ei toisi tutkintaan mitään uutta, mutta toinen olisi perusteltu syy epäillä Boris Kartašovia jonkun jättämän viestin pyyhkimisestä. Siinä tapauksessa oli täysin mahdollista, että viesti oli joko Viktorialta tai se liittyi jollain tavalla hänen kuolemaansa. Limpun mukaan Viktorian murha saattoi olla yhteydessä mafiaan, jolla on, kuten tiedetään, käytössään parhaat mahdolliset asianajajat. Siksi nauhan takavarikoiminen nyt saman tien olisi anteeksiantamaton virhe. Miten hän näyttäisi myöhemmin toteen, että miliisi ei ollut pyyhkinyt viestiä saadakseen Boriksen epäilyksenalaiseksi. Oli pakko noudattaa kaikkia muodollisuuksia, hankkia takavarikointilomake ja täyttää se. Miten se olisi paras tehdä? Jos Boris oli rehellinen, mitä Nastja epäili kovasti, hän voisi tulla uudestaan seuraavana päivänä heti aamusta pöytäkirja ja todistaja mukanaan. Mutta entä jos Boriksellä olikin jotain tekemistä murhan kanssa ja tauko liittyi siihen? Kuka saattoi tietää, minkä nauhan ja missä kunnossa hän saisi huomenna? Joka tapauksessa nauha oli pakko

takavarikoida: jos viesti oli pyyhitty pois, nauhalla ei olisi enää edes kohinaa, jota siihen jää kun soittaja ei puhu mitään. Nauha piti saada ehdottomasti asiantuntijoiden tutkittavaksi. Miten pitäisi toimia?

Nastja vilkaisi kelloa: puoli kaksi. Mielessä välähti järjetön toivo, että Andrei Tšernyšov saattaisi käydä keskellä päivää kotona antamassa koiralleen ruokaa. Entä jos?

Nastjalla kävi tuuri. Andrein seitsenvuotias poika kertoi kuuliaisesti, että isä oli luvannut tulla yhdeltä ruokkiimaan koiran ja viemään sen ulos. Kello oli jo yli yksi, joten isän pitäisi tulla hetkenä minä hyvänsä, sillä jos hän ei pystyisi tulemaan, hän olisi jo soittanut ja ilmoittanut, mitä koiralle pitäisi antaa ruoaksi. Nastja jätti pojalle Kartašovin puhelinnumeron ja pyynnön, että isä soittaisi heti kun tulee kotiin.

– Kertokaa minulle tuttavastanne, jonka kautta löysitte lääkärin, Nastja pyysi.

– Minä en tunne häntä juuri lainkaan. Me tutustuimme yksissä juhlissa, hän alkoi jutella minun kanssani ja kertoi toimivansa nykyisin kustannusalalla, vaikka opiskeli aikoinaan lääketieteellisessä. Siksi hänellä on paljon tuttuja lääkäreitä, ja jos minulle tulisi ongelmia, hän olisi valmis auttamaan. Ja jätti minulle käyntikorttinsa. Siinä koko tuttavuutemme.

– Minä tarvitsen hänen yhteystietonsa. Onko se käyntikortti teillä tallella?

Sillä aikaa kun Boris tutki muistikirjaansa, Nastja vilkaisi vielä kerran piirustusta, jossa oli viisi verijuovaa.

– Boris, miksi nuottiavain on maalattu vihreäksi?

– Se oli unessa sen värinen. Minä ihmettelin sitä itsekin, mutta hän vaati ehdottomasti, että nuottiavaimen on oltava vaaleanvihreä, koska se oli ollut aina kaikissa unis-

sa sen värinen. Nyt se löytyi! Boris ojensi Nastjalle Valentin Kosarin käyntikortin, jossa oli hänen työ- ja kotinumeronsa.

Luku 3

Nastja katsoi tarkasti ympärilleen. Luentosalissa oli viisi-toista samannäköistä Moskovan miliisikoulun opiskelijaa: kaikilla oli univormu, lyhyeksi leikatut hiukset ja sileäksi ajeltu leuka. Edellisenä päivänä hän oli vetänyt harjoituksen rinnakkaisryhmässä eikä ollut löytänyt yhtään opiskelijaa, joka olisi ratkaissut viimeisen tehtävän.

Ensimmäiset kymmenen minuuttia Nastja käytti siihen, että kertasi lyhyesti luentomateriaalin, ja sen jälkeen hän piirsi taululle liikenneonnettomuustilanteen.

– Kirjoittakaa ylös: kuljettajan lausunto... Todistajien A, B, C ja D lausunnot... Tehtävä: selitettävä, miksi todistajien lausunnot ovat ristiriitaisia, ja määriteltävä, kenen lausunto on lähimpänä sitä, mitä todellisuudessa tapahtui. Aikaa on välituntiin saakka. Välitunnin jälkeen käymme vastaukset läpi.

Kun kello soi välitunnin merkiksi, Nastja meni porraskäytävään, missä sai polttaa. Hänen luokseen tuli muutamia opiskelijoita.

– Oletteko te töissä Petrovkalla? kysyi pienikokoinen nuorukainen, joka oli muita päätä lyhyempi.

– Olen.

– Missä te opiskelitte?

– Yliopistossa.

– Mikä teidän arvonne on?

– Majuri.

Kaikki vaikenivat hetkeksi. Sen jälkeen keskusteluun liittyi isokokoinen vaaleatukkainen opiskelija, jonka silmäkulmassa saattoi nähdä arven, jos katsoi tarkasti.

– Pukeudutteko tarkoituksella noin, jotta kukaan ei arvaisi?

Nastja ei osannut vastata. Hän tiesi näyttävänsä arki-asussaan ikäistään paljon nuoremmalta. Ja vaikka hänellä oli tänään tavanomaisten farkkujen sijasta kapea suora hame ja hän oli vaihtanut ruudullisen paitapuseron ja lämpimän villapuseron valkoiseen villapooloon ja nahkableiseriin, hän näytti siitä huolimatta nuorelta tytöltä: kasvot olivat ilman meikkiä ja pitkät vaaleat hiukset oli sidottu ponihännälle. Hänelle ei tullut koskaan mieleenkään uhrata aikaa ja voimia siihen, että näyttäisi ikäänsä nuoremmalta, hän vain pukeutui niin että hänellä oli mukava olo. Meikkaamiseen hän oli liian laiska, eikä ollut mitään järkeä tehdä pitkistä hiuksista monimutkaista kampausta, jos kulki koko ajan farkuissa ja lenkkareissa. Muita, ”arvokkaampia” vaatteita Nastja ei halunnut käyttää mistään hinnasta. Ensinnäkin hänen jalkansa yleensä turposivat iltaan mennessä, koska hän liikkui vähän ja joi paljon kahvia. Toiseksi hänen ääreisverenkiertonsa oli heikko, minkä vuoksi hän paleli koko ajan, mutta farkuissa ja villapaidassa oli lämmin ja mukava olla, mitä hän arvosti yli kaiken. Olisi kuitenkin aivan hullua selittää sitä tuolle vaaleatukkaiselle opiskelijalle.

– Mitä heidän pitäisi arvata? kysyi Nastja vuorostaan.

– No... Että... Nuorukainen ei osannut sanoa mitään vaan purskahti nauruun. – Pitikin mennä aukomaan päätäni, varsinainen idiootti!

”Nokkelaa”, Nastja ajatteli hyväksyvästi. ”Hänellä

leikkaa. Olisi todellakin typerää yrittää näyttää siltä, että kaikki tajuaisivat heti ammattisi. Meidän ammatissamme on parempi olla kuin kameleontti: tänään sinua luullaan 35-vuotiaaksi, huomenna 27-vuotiaaksi. Jos ryhmässä ei ole ketään parempaa, pyydän hänet harjoittelijaksi. Hän ainakin osaa panna suunsa ajoissa kiinni ja tunnustaa virheensä. Se on jo puoli voittoa.”

Mennessään tauon jälkeen takaisin luentosaliin Nastja tunsu sydämensä hakkaavan. Hän hermoili joka vuosi valitessaan harjoittelijaa. Hän toivoi löytävänsä neulan heinäsuovasta mutta pelkäsi aina, että se menisi ohi silmien. Hän vilkaisi ryhmän nimelistaa ja alkoi kysellä. Vastaukset olivat tavanomaisia, osittain oikeita mutta enimmäkseen ylimalkaisia. Suurin osa rajoittui siihen, mistä Nastja oli puhunut tunnin alussa. Vaikutti siltä, että he eivät olleet kuunnelleet luentoa eivätkä lukeneet oppikirjaa. ”Aivan kuin he olisivat kärsimässä rangaistusta,” Nastja mietti harmistuneena kuunnellessaan vaisuja ja tylsiä vastauksia. ”Aivan kuin tämä olisi orjatyötä. Eihän kukaan ole pakottanut heitä pyrkimään tänne, itse he ovat tulleet vapaaehtoisesti, osallistuivat pääsykokeisiin ja kuntotesteihin ja läpäisivät ne. Ja nyt tuntuu siltä kuin opiskelu ei kiinnostaisi heitä lainkaan. Ja tällainen ’vahvistus’ tulee puolen vuoden kuluttua Moskovan miliisiin töihin. Ei heistä ole mitään hyötyä.”

– Mestserinov, olkaa hyvä.

Tunnista oli jäljellä kahdeksan minuuttia. Nastja oli jo päättänyt, että ei kuitenkaan löydä parempaa harjoittelijaa kuin sen itsekriittisen blondin. Jos tämä pystyy sanomaan edes kolme järkevää lausetta, Nastja valitsee hänet. Ei hän tietenkään ollut mikään etsivä jumalan armosta, mutta kouluttamalla hänestä voisi tulla kelvollinen.

– Todennäköisesti psyykkisillä ominaisuuksilla ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa, aloitti Mestserinov.
– Todistajien lausunnot ovat erilaisia siksi että heidät on lahjottu ja he sanovat sen, mitä heidän on käsketty sanoa.

Nastjan kasvoit alkoivat hehkua. Voisiko se olla totta? Oliko hän löytänyt helmensä, ihmisen, joka pystyi nousemaan ennalta annettujen rajojen yläpuolelle ja etsimään tehtävän ratkaisun täysin uudelta tasolta? Kävipä tuuri! Hän kysyi yrittäen hillitä äänensä, jotta ei paljastaisi ilahutumistaan:

– Miksi joku olisi halunnut tehdä niin?

– Esimerkiksi siksi että tutkinta hankaloituisi ja pitkityisi. Kuljettaja on saattanut olla jonkun tiellä, ja hänen vapaata liikkumistaan oli rajoitettava hinnalla millä hyvänsä. Tehtävänannossahan sanottiin, että uhri kuoli, vai kuinka? Siinä tapauksessa epäilty joutuu matkustuskieltoon. Jos todistajalausunnot ovat näin ristiriitaisia, tutkinta voi kestää loputtomiin. Se taas takaa, että syyllinen kuljettaja ei lähde kaupungista eikä varsinkaan maasta.

”Erinomaista! Sinä ratkaisit viimeisen tehtävän, ja sen lisäksi mielikuvituksesi lentää vapaasti. Keksit nopeasti näin kammottavan tarinan. Kaiken lisäksi muistit rikostutkinnan tunnilla, että on olemassa vielä rikosoikeudellinen prosessikin. Hienoa!”

– Kiitos. Istukaa, olkaa hyvä. Tunti päättyy kohta, aikaa on enää kaksi minuuttia, ja haluan sanoa teille lopuksi pari sanaa. Ryhmänne taso on masentava. Teillä on opiskeluaikaa enää kuusi kuukautta, josta kuukausi menee harjoitteluun ja toinen päättötyön kirjoittamiseen. Tässä ajassa ei ehdi enää korjata kovin paljon. Olen varma, että te valmistaudutte kunnolla loppudentteihin ja läpäisette ne.

Mutta älyllinen laiskuus on kauhea synti. Ja valitettavasti suurin osa teistä kärsii siitä. Joku teistä ei ehkä aiokaan rikostutkijaksi. Heitä minun sanani eivät koske. Mutta muiden on pidettävä mielessä, että rikoksia ei pysty ratkaisemaan, ellei jaksata ajatella. Kaikkea hyvää teille.

Käytävässä Nastja otti kiinni Mestserinovin, joka oli matkalla ruokalaan, ja tarttui tätä kyynärpäätä.

– Odottakaa hetkinen. Joko te tiedätte, mihin menette harjoittelemaan?

– Pohjoiseen miliisipiiriin. Mitä siitä?

– Haluaisitteko tulla meille, väkivaltarikosten osastolle?

Mestserinov jähmettyi ja jäi tuijottamaan Nastjaa. Kaikesta päätellen hän arvioi mielessään ehdotuksen hyviä ja huonoja puolia. Ja nyökkäsi sitten kevyesti.

– Haluaisin, jos mahdollista. Mutta paikat on jo päätetty.

– Minä hoidan sen, mutta tarvitsen ensin teidän suostumuksenne.

– Minä suostun. Mutta miksi te teette sen?

Jo toisen kerran kahden tunnin aikana nuorukainen saattoi Nastjan hankalaan tilanteeseen. ”Sinä et ole mikään typerys, ystäväiseni. Joku toinen sinun tilallasi olisi ilahtunut niin, että ei olisi miettinyt hetkeäkään. Mutta sinä arvioit, laskeskelet ja teet kysymyksiä. Sinusta voi hyvinkin tulla rikosetsivä. Hyvä että löysin sinut.”

– Meillä on pulaa työntekijöistä kuten kaikkialla muuallakin, Nastja vastasi. – Siksi me olemme iloisia kaikesta mahdollisesta avusta. Ja mitä järkevämpi harjoittelija, sen parempi meille, vaikka harjoittelu kestäisikin vain kuukauden.

– Pidätkö te minua järkevänä? Mukava kuulla. Te

kun heititte meidän päällemme aikamoisen likasangon.
Miliisin majuri Anastasia Kamenskajaa nolotti...

* * *

– En kai vain herättänyt sinua? luurista kuului Andrei Tšernyšovin huolestunut ääni.

Nastja sytytti valon ja katsoi kelloa: viittä vailla seitsemän. Herätyskello soisi viiden minuutin kuluttua.

– Herätit, senkin sadisti, hän mutisi. – Varastit viisi minuuttia kallista nukkumisaikaa.

– Minä en ymmärrä, miten sinä elät. Minä nousin jo tunti sitten, olen käynyt Kirillin kanssa ulkona, jumpannut ja olen nyt virkeä, mutta sinä vain koisit. Olitko sinä oikeasti vielä nukkumassa?

– Olin tietenkin.

– No siinä tapauksessa pyydän anteeksi. Mutta oletko nyt hereillä? Pystytkö ottamaan vastaan informaatiota?

– Anna tulla.

Nastja otti mukavamman asennon ja nosti puhelimen rintansa päälle.

– *Vapaa sana* -ohjelma alkoi neloskanavalla 22. loka-kuuta kello 21.15 ja päättyi 21.45. Ja Viktoria Jerjominan äiti oli todellakin alkoholisti, mutta tytär ei suinkaan päätynyt lastenkotiin äidin hoitoon joutumisen vuoksi vaan siksi, että hänet tuomittiin pykälän 103 perusteella tahallista taposta. Tosin oikeus määräsi hänet pakkohoitoon alkoholistiparantolaan. Ja hän kuoli todellakin tenumyrkytykseen, mutta se ei tapahtunut hoitolaitoksessa vaan hänen suorittaessaan vankileirillä kovennettua rangaistusta.

– Miksi kovennettua? Eikö se ollut hänen ensimmäinen tuomionsa?

– Ei vaan toinen. Ensimmäisellä kerralla hänet tuomittiin varkaudesta. Viktoria muuten syntyi ensimmäisen vankeusrangaistuksen aikana. Lastenkodissa oli vaihtunut melkein koko henkilökunta, mutta yksi lastenhoitaja muisti vielä Viktorian. Hän vahvisti, että Viktorialle ei ollut kerrottu totuutta, jotta hän ei saisi lisää traumoja. Hänelle oli riittävästi siinäkin, että äiti oli alkoholisti. Ja kuoli vielä kauhean kuoleman. Mutta nyt kolmas, kaikkein pahin uutinen. Oletko valmis?

– Olen.

– Laajan tuttavapiirin lääketieteen maailmassa omaava Valentin Kosar on kuollut.

– Milloin?!

– Älä hätäile, Nastja. Vaikuttaa siltä, että me olemme sotkeentuneet johonkin isompaan juttuun. Kosar jäi auton alle. Silminnäkijöitä ei ole, eikä mitään tietoa tapahtuneesta. Ruumiin löysi sattumalta ohiajanut kuljettaja. Asiaa tutkii lounainen miliisipiiri. En tiedä vielä yksityiskohtia, mutta aion käydä tänään heidän luonaan.

– Odota, Andrei, odota, Nastja kurtisti kulmiaan ja hieroi vapaalla kädellään ohimoaan. – Minulla on päässä täysi sekasotku, en tajua mitään. Milloin Kosar kuoli?

– Lokakuun 25. päivänä.

– Minun pitää miettiä. Käy sinä siellä miliisipiirissä, minä käyn töissä tapaamassa Limppua ja menen sen jälkeen Olšanskin luo. Tavataan kahdelta. Sopiiko?

– Missä?

– Jos olen ymmärtänyt oikein, sinä haluat ruokkia Kirillin päivällä.

– No, haluaisin tietenkäin...

– Ota minut kyytiin puoli kahdelta Tsehovin metroasemalta, mistä voimme mennä teille. Sinä ruokit Kirillin

ja sen jälkeen me voimme viedä sen ulos. Minusta tuntuu, että me poukkoilemme järjettömästi asiasta toiseen, koputamme kaikkiin mahdollisiin oviin tietämättä itsekään, mitä etsimme. Päätön touhu saa nyt riittää, meidän on aika istuutua alas ja miettiä kunnolla. Oletko samaa mieltä?

– Sinä sen paremmin tiedät, sinuahan sitä väitetään tietokoneeksi eikä minua. Minä olen ollut tähän asti vähän niin kuin juoksupoika.

– Mitä sinä oikein tarkoitat? pelästyi Nastja. – Olenko minä loukannut sinua? Andrei kiltti, jos olen sanonut jotain...

– Anna olla, Nastja, sinulle ei enää uskalla sanoa mitään. Sinun huumorintajusi tuntuu nukkuvan aamuisin pitempään kuin sinä itse: sinä olet jo hereillä, huumorintajusi ei. Puoli kahdelta Tšehovin metroasemalla. Terve!

Nastja laski luurin paikoilleen ja kömpi hitaasti kylpyhuoneeseen. Mieli oli musta. Joitakin päiviä sitten löytynyt ”jokin” kasvoi ja vahvistui, mutta hänellä ei ollut aavistustakaan, mitä sille pitäisi tehdä.

* * *

Viktor Gordejev muuttui päivä päivältä synkemmäksi. Hänen pyöreät kasvonsa laihtuivat ja harmaantuivat, liikkeet muuttuivat hitaammiksi ja ääni kuivemmaksi. Entistä useammin hän sanoi muita kuunnellessaan vain ”aivan, aivan”, mikä merkitsi, että hän ei taaskaan kuunnellut mitä hänelle sanottiin vaan mietti omiaan.

Vetäessään aamukokousta Gordejev ei kuullut kunnolla itseäänkään vaan katseli taas kerran alaisiaan ja mietti: ”Tuoko? Vai tuo? Vai voisiko se olla tuo? Kuka heistä?”

Välillä Gordejevistä tuntui että hän tiesi, kuka hänen

alaisistaan teki yhteistyötä rikollispiirien kanssa, mutta hän ei halunnut uskoa sitä. Jos taas se ei ollut se, ketä hän epäili, sen täytyi olla joku muu, mikä ei ollut yhtään sen helpompaa. Hän suhtautui kaikkiin alaisiinsa samalla tavalla, ja oli petturi kuka tahansa, asia olisi yhtä kipeä. Hänen sisällään velloivat ristiriitaiset toiveet: toisaalta hänen teki mieli kertoa Kamenskajalle epäilyistään, mutta toisaalta hän oli sitä mieltä, että Nastjaa ei kannattanut vetää mukaan epäilyksiin. Nastja oli järkevä ja tarkkaavainen, hänellä oli hyvä muisti ja hän pystyi ajattelemaan selkeästi, joten ongelmaa olisi helpompi selvittää hänen kanssaan. Viktor Gordejev tiesi kuitenkin, miten vaikea Nastjan olisi työskennellä kyseisen kollegansa kanssa, jos hän saisi kuulla esimiehensä epäilyistä. Sitä paitsi Nastja voisi vahingossa paljastaa itsensä ja saada varuilleen sen henkilön, joka vielä toistaiseksi oli varma omasta turvallisuudestaan.

Kokouksen aikana Gordejev ei kysynyt Nastjalta Jerjominan murhan tutkinnan edistymisestä. Nastja ymmärsi sen oikein ja palattuaan työhuoneeseensa odotti kärsimättömänä esimiehen kutsua. Gordejev soittikin kymmenen minuutin kuluttua ja sanoi vain lyhyesti: ”Tule käymään.”

– Minusta Miša Dotsenkon pitäisi puhuttaa tätä miestä, Nastja sanoi ojentaessaan Gordejeville paperin, jolla oli Solodovnikovin yhteystiedot ja lista kysymyksistä, joihin piti saada mahdollisimman tarkka vastaus. Miša osasi taitavasti käsitellä ihmisten ”muistia” herättämällä assosiaatioita, niin että kuulusteltava aina välillä muisti ajat sitten sattuneet tapaukset minuutin tarkkuudella. Nastja toivoi, että Miša onnistuisi selvittämään tarkan ajan, jolloin Solodovnikov oli soittanut ystävälleen Boris Kartašoville. Sen avulla Nastja pystyisi määrittelemään mahdollisim-

man tarkasti, millä aikavälillä puhelinvastaajan nauhalta kadonnut puhelu oli tullut.

– Hyvä on. Mitä muuta?

– Sen lisäksi pitää kuulustella uudestaan psykiatria, jolta Kartašov kysyi neuvoa. Sen minä teen itse.

– Miksi?

– Koska minä puhuin Kartašovin kanssa ja muistan hyvin keskustelun kaikki yksityiskohdat, joten minun on puhuttava myös lääkärin kanssa, jos haluan selvittää heidän lausuntojensa ristiriitaisuudet. Joka tapauksessa se mitä Kartašov kertoi minulle, eroaa suuresti siitä mitä on kirjattu tohtori Maslennikovin kuulustelupöytäkirjaan.

– Epäiletkö sinä vakavasti sitä taiteilijaa?

– Epäilen. Sitä paitsi tämä teoria ei ole yhtään sen huonompi kuin muutkaan. Kahden ensimmäisen teorian tutkimiseen meni kolme viikkoa. Pitää paikkansa, että ne vaativat eniten työtä. Viisumitoimiston tietojen mukaan Jerjominan ulkomaalaisista asiakkaista vain se hollantilainen oli Moskovassa lokakuun lopussa, mutta Olsanski on tarkistanut hänen alibinsa. Psykoosissa olevan ihmisen epätavallisia toimia on mahdoton tarkistaa loppuun saakka. Me olemme tehneet kaiken voitavamme. Nyt voimme vain odottaa, että pintaan nousee sattumalta jotain uutta tietoa, mutta sitä voi joutua odottamaan eläkeikään saakka. Toisaalta Jerjominan sairauskertomus vaikuttaa epäilyttävältä. Minulla on hyvä syy olettaa, että hän ei ollut sairas vaan hänen varastettu unensa on pelkkää satua.

– Entä motiivi? Jos Kartašov on sekaantunut juttuun, mikä on hänen motiivinsa?

– En tiedä. Sen minä juuri haluaisinkin selvittää. Se vain ei ole helppoa, kun olemme Tšernyšovin kanssa kahdestaan. Jutun tutkinta etenee siksi niin hitaasti.

– Minusta tuntuu, että se ei etene ollenkaan, Limppu tuhahti. – Sinä kokeilet kaikenlaista, tarkistat ja etsit kuin sokea kissanpoika, muttet pääse eteenpäin. Pidätkö sinä yhteyttä miliisipiiriin, jonka alueella Jerjomina asui?

– Yleensä ottaen... kyllä... Nastja mutisi.

Miliisipiirissä Jerjominan katoamista oli tutkinut kapteeni Morozov, joten yhteistyö murhaa tutkivan työryhmän kanssa annettiin hänen tehtäväkseen. Ensimmäisinä päivinä Nastja yritti saada hänet mukaan tutkimuksiin, mutta Morozov selitti hänelle tyyliä, että hänellä on tutkittavana kahdeksantoista varkautta, parikymmentä autovarkautta, ryöstöjä, tappeluita ja pari selvittämätöntä tappoa, joiden tutkinnassa Petrovka ei auta häntä millään tavalla vaan hän joutuu tekemään kaiken itse. Sitä paitsi tämä murha oli tehty ties missä, ehkä jopa kaupungin ulkopuolella, ja hänen, Morozovin velvollisuuksiin kuului vain hänen omalla alueellaan tehtyjen rikosten tutkinta. Hän täytti Nastjan antamat tehtävät mitenkuten ja kiirettä pitämättä. Välillä hän suorastaan pakoili Nastjaa. Koska Morozovia oli niin vaikea saada kiinni, Nastja luovutti parin päivän kuluttua ja otti koko valtavan työtaakan itselleen ja Tšernyšoville.

Kamenskaja ei kuitenkaan halunnut valittaa ja vastasi siksi esimiehensä kysymykseen mahdollisimman epä määräisesti.

– Asia selvä, hymähti Limppu tajuttuaan tilanteen. – Minä soitan miliisipiiriin ja annan heille oppitunnin. Pane Morozov töihin, ei häntä kannata sääliä. Onko hänellä muka enemmän töitä kuin Tšernyšovilla? Kun harjoittelija tulee ylihuomenna, sinä voit ottaa hänet avuksesi. Äläkä arkaile pyytää apua meidän pojiltamme. Mutta tee se minun kauttani. Ymmärsitkö? Ehdottomasti minun kauttani. Minä annan määräykset esimiehenä ja piste. Minun ei

tarvitse selittää kenellekään mitään. Mutta sinä et voi olla vastaamatta, jos he alkavat kysellä. Olenko oikeassa?

– Kyllä. He voivat ajatella, että minä kuvittelen itsestäni vaikka mitä.

– Aivan, esimies nyökytteli mietteissään, ja Nastja tajusi, että hän vaipui jälleen omiin ajatuksiinsa.

Nastja nousi ylös ja kokosi muistiinpanonsa.

– Voinko mennä? hän kysyi.

– Aivan, Gordejev toisti uudelleen, mutta katsoi yhtäkkiä jotenkin oudosti Nastjaan ja sanoi hiljaa: – Ole varovainen, Nastja. Minulla ei ole muita kuin sinä.

* * *

Päinvastoin kuin eversti Gordejev, tutkintatuomari Olšanski oli ystävällinen ja hymyilevä, mutta torjui suurimman osan Nastjan ehdotuksista. Ja Nastja arvasi miksi. Heti Jerjominan murhan jälkeen tutkinnassa oli ollut mukana Olšanskin lisäksi Miša Dotsenko ja Volodja Lartsev. Dotsenkoon Olšanski suhtautui neutraalisti, mutta Lartsev kuului hänen suosikkeihinsa, tosin täysin ansaitusti. Olšanski ja Lartsev olivat myös ystäviä, he kävivät toistensa luona kylässä ja heidän vaimonsakin olivat olleet ystäviä. Kun Lartsevin vaimo ja vauva olivat puolitoista vuotta sitten kuolleet synnytyksessä ja Volodja jäi yksin kymmenvuotiaan tyttärensä kanssa, juuri Olšanskit auttoivat häntä selviämään surusta ja pääsemään uuden elämän alkuun.

Vaimon kuolema ei muuttanut vain Lartsevin perhe-elämää vaan vaikutti myös hänen työhönsä. Volodja ei pystynyt enää uppoutumaan työhönsä ja tonkimaan asioita aamusta myöhäiseen yöhön kuten aikaisemmin. Hänellä oli uusia huolia ja hän sai aikaan huomattavasti vähem-

män, koska yritti työpäivän aikana hoitaa koti- ja kauppa-asioitaan, pistäytyi kotona tarkistamassa, oliko kaikki kunnossa ja lähti töistä mahdollisimman aikaisin, jotta ehti valvomaan tyttären läksyjä ja laittamaan tälle ruoan seuraavaksi päiväksi. Kollegat tunsivat myötätuntoa Lartsevia kohtaan ja antoivat paljon anteeksi, varsinkin kun hänen ongelmansa vaikuttivat lähinnä hänen tekemänsä työn määrään, ei sen laatuun. Mutta Olsanski otti raskaasti kaiken mikä koski hänen ystäväänsä, varsinkin kaikki vihjaukset siitä, että Volodja ei aina tehnyt tarpeeksi töitä. Inhimillisesti katsoen se oli ymmärrettävää. Mutta Nastjasta tuntui ikävältä, että syy pantiin tässä tilanteessa hänen niskoilleen.

– Puhelinvastaajan nauhan tutkinta ei ole vielä valmis, Olsanski ilmoitti heti kun Nastja oli astunut kynnyksen yli.

Nastja oli takavarikoinut Kartašovilta viimeisimmän nauhan lisäksi myös kaksi edellistä, joilla oli Viktorian jättämiä viestejä, ja pyytänyt asiantuntijaa tutkimaan nauhalta olevaa taukoa ja sitä, oliko viimeisellä nauhalla yhtään viestiä, jossa puhujan ääni olisi sama kuin muilta nauhoilta poimituissa ääninäytteissä neljä, yksitoista ja neljäkymmentäkuusi. Jos kerran Kartašoviin ei ole luottamista, niin ei sitten luoteta häneen missään asiassa, Nastja päätti. Siksi kaikki piti tarkistaa uudestaan alusta alkaen. Kuullessaan, että asiantuntijan lausunto ei ollut vielä valmis, Nastja huokasi pettyneenä.

– Sääli. Minä olin laskenut sen varaan. Mutta kaikesta huolimatta meidän pitää tutkia Kartašovia.

– Olen samaa mieltä, Olsanski nyökkäsi. – Onko ehdotuksia?

– On. Ensimmäiseksi on puhutettava uudelleen Jerjo-

minan ystävätärtä Kolobovaa ja psykiatria. Sen jälkeen on kuulusteltava vielä kerran Kartašovin vanhempia ja ylipäättään kaikkia, joita kuultiin ensimmäisinä päivinä. Nastja oli vähällä sanoa: ”Kaikkia joita Lartsev kuulusteli”, mutta ehti sulkea suunsa ajoissa.

Tutkintatuomari kurtisti kulmiaan.

– Mitä sinä luulet saavasi irti noista kuulusteluista? Ole hyvä ja kerro minulle, mitä kysymyksiä sinä teet heille niiden lisäksi, jotka heille on jo esitetty?

”Kysymykset ovat aivan samat, mutta epäilen että vastaukset ovat erilaisia”, Nastja vastasi mielessään mutta piti ajatuksensa omana tietonaan.

– Jutun tutkinta polkee paikoillaan, jatkoi tutkintatuomari siinä samassa, – mitään uutta ei ole tullut ilmi, ja sinä yrität koko ajan esittää tekeväsi jotain ja teet samat asiat moneen kertaan. Mihin sinun kehuttu taitosi ajatella on joutunut? Minä olen kuullut sinusta paljon ja sinua on kehuttu kovasti, mutta jostain syystä minä en näe sinun poikkeuksellisia kykyjäsi. Tavallinen harmaa etsivä, samanlainen kuin tuhannet muut. Joten anna tulla suoraan, Kamenskaja. Minun sanani varmaan loukkasivat sinua, mutta ne perustuvat siihen mitä näen. Ja jos minä en näe jotain, niin se on sinun ongelmasi. Minähän varoitin sinua, että sinun ei kannata salata mitään. Tunnusta mieluummin, mitä sinä salaat minulta.

Nastjan kärsivällisyys loppui. ”Minä en ole Greta Garbo” hän mietti. ”Näyttelijää minusta ei tule. Voin olla vain oma itseni, teeskentelemään minä pystyn korkeintaan viisi minuuttia.” Hän päätti kertoa totuuden.

– Ensimmäisten kuulustelujen pöytäkirjat ovat puhdasta hutilointia. Tiedän, että teistä ei ole mukava kuulla tätä, koska Lartsev on teidän ystävänne. Minä olen tuntenut hä-

net jo monta vuotta, kunnioitan häntä kovasti ja luotan häneen. Mutta tässä tilanteessa meidän tunteemme haittaavat meidän työtämme. Siksi meidän on paras tunnustaa, että Lartsev on hosunut, hän halusi päästä jutusta mahdollisimman nopeasti eroon, ja lopputulos on sellaista hutilointia, että meidän on pakko tehdä kaikki uudestaan. Me olemme hukanneet paljon aikaa, jonka olisi voinut käyttää paljon hyödyllisemmin. Entä nyt? Pitääkö meidän istua ja repiä hiuksiamme? Tässä kävi niin kuin kävi. Volodjalla on vaikeaa, se meidän pitää ymmärtää ja yrittää korjata se, mikä on korjattavissa. Kaikkea tosin ei enää pysty korjaamaan. Minä toivon, että te ette sulje silmiänne ettekä yritä teeskennellä, että kaikki on hyvin. Näettehän itsekin, että kuulustelupöytäkirjat on laadittu huonosti. Te olette kokenut tutkintatuomari, ette voi olla näkemättä sitä. Haluatteko esimerkin?

– En halua. Olen kokenut tutkintatuomari ja näen kaiken itsekin. Mutta Anastasia, voisiko tämä jäädä meidän väliseksi? En lupaa, että pystyn puhumaan asiasta Lartsevin kanssa, mutta jos jonkun on se pakko tehdä, silloin on paras että minä teen sen. Voitko olla kertomatta tästä Gordejevälle? Minun olisi pitänyt kuulustella kaikkia sen jälkeen kun näin nuo kiroitut pöytäkirjat, mutta minä luotin Volodjaan, piru hänet periköön. Ajattelin, että hän ei ole voinut unohtaa mitään tärkeää. Tiedätkö, montako juttua minulla on tällä hetkellä tutkinnan alla? Kaksikymmentäseitsemän. Ei minulla ole aikaa uusintakuulusteluihin!

Näytti siltä, kuin Olsanski olisi vanhentunut hetkessä. Hymy oli kadonnut hänen kasvoiltaan ja ääni kuulosti epätoivoiselta.

– Miksi te vastustitte niin kovasti, kun esitin kuulustelujen uusimista? Nastja kysyi hiljaa. – Vaikka tiesitte mi-

nun olevan oikeassa. Lartsevin mainettako te yrititte suojella?

– Mitä sinä olisit tehnyt minun asemassani? Etkö sinäkin olisi yrittänyt suojella ystävääsi? Vain elokuvissa oikeuslaitoksen ja miliisin työntekijät ajattelevat vain ja ainoastaan tutkinnan parasta. Mutta me olemme eläviä ihmisiä, meillä on omat ongelmamme, perheet, sairaudet ja inhimilliset tunteet, joihin kuuluu myös rakkaus. Ongelmia on muuten huomattavasti helpompi löytää kuin ratkaista. Mutta olkoon, Anastasia, tehdään rauha ja ryhdytään työhön. Kuka hoitaa kuulustelut?

– Tsernyšov, Morozov ja minä. Ja ehkä myös Miša Dotsenko.

– Morozov? Kuka hän on?

– Miliisiipiiristä, jonka alueella Jerjomina asui. Hän on mukana jutun tutkinnassa.

– Morozov, Morozov... tutkintatuomari mutisi mietteissään. – Nimi on jostain tuttu... Odotas, mikä hänen etunimensä on? Ei kai vain Jevgeni?

– Jevgenipä hyvinkin.

– Onko hän tanakka, punakat kasvot ja kyömynenä?

– On. Tunnetteko te hänet?

– Ei voi sanoa että tuntisin, mutta olemme törmänneet pari kertaa. Hänen kanssaan ei tule olemaan helppoa.

– Miksi?

– Hän juo paljon ja on laiska. Mutta itseluottamusta hänellä on vaikka muille jakaa. Hänen mukaansa kaikki muut vain laiskottelevat, kun hän tekee töitä hiki hatussa. Hän on aika hankala tyyppi. Hän ei ole kuitenkaan tyhmä vaan hallitsee työnsä, jos vain vaivautuu tekemään sen kunnolla. Yleensä hän yrittää pinnata kaikesta.

– Kyllä minä jotenkin selviän, muuta vaihtoehtoa ei

ole. Kuten äsken sanoitte, tämä ei ole elokuvaa vaan elävää elämää. Mistä me löytäisimme kaksikymmentä taitavaa etsivää, jotka juoksevat käskystä eri suuntiin ja palaavat illalla takaisin mukanaan kaikki tarvittavat tiedot, joista tutkintatuomari saa kokonaiskuvan tilanteesta. Niin ei tapahdu, tiedätte sen itsekkin. Me joudumme keräämään tiedot murun kerrallaan, hitaasti, teelusikallisen tunnissa. Ja minä tutkin vain tätä murhaa. Kaikilla muilla on vaikka kuinka monta juttua samanaikaisesti työn alla. Joten jopa laiskasta Morozovista on apua. Älkää yrittäkö pelästyttää minua.

– Minä nyt puhuin vain lämpimikseni...

* * *

Syyttäjänvirastosta Nastja lähti kohti metroasemaa. Hän oli helpottunut puhuttuaan Olsanskin kanssa Lartsevista, koska tuo keskustelu oli poistanut kasvavan jännitteen hänen ja tutkintatuomarin väliltä. Toisaalta tuntui surulliselta. Hän ei pystynyt sanomaan, ketä hän sääli eniten, Lartsevia, Olsanskia vai itseään.

* * *

Kolme miestä keskusteli rauhallisesti hämärässä baarissa. Yksi heistä joi mineraalivettä, kaksi muuta kahvia ja likööriä. Nuorin heistä oli hieman yli neljäkymmenen, vanhin kuusikymmentäkolme. He kaikki olivat arvokkaan näköisiä ja käyttäytyivät hillitysti. Eivät polttaneet – vaalivat terveyttään – ja puhuivat hiljaisella äänellä.

– Miten asiamme etenee? kysyi iältään keskimäinen, kaljuuntunut roteva mies, jolla oli ylhäiset piirteet ja yllään kallis englantilainen puku.

– Olen kuullut luotettavista lähteistä, että juttuun tulee mukaan meidän oma miehemme, joten ei ole mitään syytä huoleen. Katkoksia ei tule enempää, hänelle vastasi pienikokoinen iäkäs mies, jolla oli ryppyiset kasvot ja läpitudunvat vaaleat silmät. Oli hänellä tietenkin sukunimikin, mutta keskustelukumppanit eivät jostain syystä maininneet sitä kertaakaan vaan kutsuivat häntä yksinkertaisesti Arseniksi.

– Minä panen toivoni teihin, puuttui puheeseen nuorin kolmesta keskustelukumppanista, tanakka ruma mies, jonka yläleuka oli täynnä metallihampaita. – En haluaisi menettää yhtään ihmistä, he kaikki ovat tarpeen.

– Älä pelkää, Kolja-setä, sinun miehillesi ei käy kuitenkaan, elleivät heittäydy liian julkeiksi, hymähti Arsen.

Metallihampainen mies hymyili outoa hymyään. Vaikutti siltä, että Kolja-setä loihti kasvoilleen itsevarman ihmisen hymyn, mutta sen alta paljastui epävarmuus ja epäluuloisuus.

– Mutta siitä huolimatta, jatkoi englantilaiseen pukuun pukeutunut mies sinnikkäästi, – miten asiamme etenee?

– Se ei ole käytännössä edennyt ollenkaan, joten koetakaan rauhoittua, Arsen irvisti halveksivasti. – Tyttö polkee paikoillaan, askel eteen, kaksi taakse. Tehköön työnsä, tienatkoon palkkansa, toistaiseksi hän ei ole päässyt lähellekään totuutta.

– Entä jos pääsee?

– Sitä varten meillä on oma mies hänen lähellään valvomassa. Jos hän työntää nokkansa väärään paikkaan, häntä tartutaan kädestä kiinni, ja me saamme kuulla siitä heti. Nyt on kulunut jo kuukausi eikä mitään kauheaa ole tapahtunut. Meidän pitää kestää tammikuun kolmanteen päivään. Jos he eivät saa siihen mennessä selville mitään, mi-

hin voisivat tarttua, tutkinta lopetetaan ja juttu joutuu arkistokaappiin. Sen jälkeen kukaan ei taatusti tee asialle enää mitään. Heille tulee koko ajan uusia juttuja niin paljon, että aika ei riitä vanhojen tutkimiseen.

– Pitäisikö minun poikieni tehdä jotain? kysyi Kolja-setäksi kutsuttu.

– Minä ilmoitan, jos heitä tarvitaan. Toistaiseksi heidän on paras istua hissukseen. Ja varjelkoon luoja heitä joutumasta tekemisiin miliisin kanssa. Varsinkin sitä... mikä hänen nimensä olikaan... joka ajaa mielellään lujaa.

– Slavik?

– Aivan niin, hän juuri. Sano hänelle terveiset, että jättää auton talliin ja liikkuu metrolla. Hän saattaa hyvinkin joutua ratsiaan, se aivoton idiotti.

– Minä vahdin, Kolja-setä nyökkäsi. – Oliko vielä jotain?

– Ei. Minä ilmoitan, jos tulee jotain.

Arsen vilkaisu kelloa ja nousi ylös. Keskustelukumppanit nousivat hänen perässään ja kaikki kolme lähtivät rauhallisesti kohti ulko-ovea. Nuorin heistä, Kolja-setä, nousi huomaamattomaan Ladaan, ”englantilainen puku” poistui paikalta beigenvärisellä Volgalla, mutta iäkäs laiha Arsen, joka värisi vilusta kevyessä päällystakissaan, lähti kävelemään kohti trollikapysäkkiä.

Luku 4

Mikä voima pitää ihmiset toistensa luona? Mikä saa heidät pysymään yhdessä? Vastustamaton vetovoimako? Vai yksinkertaisesti mukavuudenhalu?

Andrei Tšernyšovin raportoitua keskustelustaan Olga Kolobovan, omaa sukua Agapovan kanssa, Nastja ei pystynyt päättämään, puhuivatko uudet todisteet Boris Kartašovia vastaan vai hänen puolestaan.

Olga Agapova oli ollut Viktorija Jerjominan työparina Kartašovin naapuriasunnon remontissa. Boris oli tutustunut molempiin tyttöihin samanaikaisesti. Pääteltyään kyyneisesti, että häikäisevän kaunis Viktorija oli varmaan tiukasti ”varattu”, Boris oli keskittänyt huomionsa sievään Olgaan. Tämä oli ollut helpommin lähestyttävä, jotenkin kotoisen oloinen. Aluksi Boriksen mielessä oli käynyt jopa ajatus, että hänen kannattaisi mennä naimisiin tämän herttaisen, taloustöistä kiinnostuneen, lastenkodissa kasvaneen tytön kanssa, jolla ei ollut sukulaisia lastinaan. Olga ei tuntunut välittävän alkoholista, ei polttanut ja olisi hyvinkin voinut synnyttää hänelle terveen lapsen. Mutta banaali ajatus epäsäätyisestä avioliitosta oli muuttunut suorastaan säädöttömäksi kolmiodraamaksi: juttuun sekaantui ponteva ja itsevarma Viktorija, jolta ei vaadittu suuria ponnistuksia saada taiteilija sänkyynsä melkein ystävättären silmien alla. Boris ihastui häneen oitis, ja hiljai-

nen Olga väistyi taka-alalle antaen tapansa mukaan periksi kauniimmalle Viktorialle. Kartašovin kertomukset ”teekuppilisesta” ja ”miehelle valmistetuista lounaista” olivat olleet totta, mutta eivät koko totuus.

Kun Olga jonkin ajan kuluttua oli menossa naimisiin Vasili Kolobovin kanssa, jännite hänen, Viktorian ja Boriksen välillä oli kasvanut. Kaunis ja menestynyt Viktoria oli raivostunut kuullessaan, että Olga, joka oli lastenkodista lähtien monet vuodet ollut hänen ”adjutanttinsa”, oli onnistunut löytämään aviomiehen ennen häntä. Olga oli sallanut onnettoman rakkautensa Borikseen, mutta oli itse tajunnut hyvin, että hänen tarkoituksenaan oli vain päästä naimisiin. Boris sen sijaan oli soimannut itseään typeryydestä ja heikkoudesta ja kironnut sen päivän, jolloin oli antanut alhaisen viettinsä voittaa järjen. Hän oli yrittänyt kaikin keinoin saada Olga luopumaan avioliitosta, sillä tämä ei selvästikään rakastanut sulhastaan, oli vain selvästikin luopunut toivosta päästä naimisiin hänen, Boriksen kanssa ja toivoi typerästi ja lapsellisesti voittavansa Viktorian edes kerran elämässään, edes jossain asiassa. Viikkoa ennen häitä Olga oli tullut Kartašovin luokse ja sanonut:

– Boris, anna minulle häälahja...

Ja Boris oli antanut hänelle, entiselle rakastetulleen häälahjan, jota tämä toivoi: huumaavan ja kiihkeän viikon.

– Haluaisin että Viktoria saisi tietää tästä, Olga oli sanonut haaveillen. – Hänen pitäisi tuntea yhtä suurta tuskaa kuin minä silloin kun löysin teidät tältä samaiselta sohvalta.

– Älä puhu typeryyksiä, Boris oli tokaissut tuntien kuinka häntä kylmäsi. Hän ei ollut erityisen rohkea, ei-

kä häntä ilahduttanut lainkaan mahdollisuus että joutuisi selvittelemään asiaa temperamenttisen Viktorian kanssa.

Kaikesta huolimatta Boris oli vielä siinäkin vaiheessa yrittänyt saada Olgan muuttamaan mielensä ja hylkäämään Vasili Kolobovin ennen kuin olisi liian myöhäistä.

– Menetkö sinä naimisiin minun kanssani? Olga oli kysynyt kerran. – Jos sinä eroat Viktoriasta ja menet naimisiin minun kanssani, minä lähetän Vasilin niin pitkälle kuin pippuri kasvaa.

Olga oli lähdössä töihin ja seisoj jo pukeutuneena peilin edessä levittämässä punaa poskipäihinsä.

– Minä annan sinulle päivän aikaa miettiä, Olga oli hymillyt. – Kun tulen töistä, sinun on vastattava ”kyllä” tai ”ei”. Jos vastaus on ”kyllä”, tapahtuu sinun tahtosi eikä häitä tule. Jos vastaus on ”ei”, sinulla ei ole oikeutta sanoa yhtään pahaa sanaa Kolobovista. Ymmärsitkö?

Mitä pidemmälle päivä oli edennyt, sen selvemmin Boris oli tajunnut, että hänellä ei ollut voimia erota Viktoriasta. Mitä hän olisi voinut sanoa tälle? ”Minulla oli mukavaa sinun kanssasi vuoden, mutta nyt en ole enää kiinnostunut?” Typerää. ”Muutama päivä sitten kaikki oli kunnossa, mutta nyt aion mennä naimisiin sinun ystävättäresi kanssa. Kun sinä viettelit minut, minulla ei ollut mitään sitä vastaan, sillä sinä olit viehättävä, mutta vuoden kuluttua minä ymmärsin, että sinun kanssasi ei voi perustaa perhettä eikä hankkia lapsia.” Sitä paitsi Olga on menossa naimisiin ja saa elämänsä järjestykseen, mutta jos hän eroaa Viktoriasta, mitä tälle tapahtuu sen jälkeen? Nämä asiat ovat yksinkertaisia vain kirjoissa: erosin toisesta ja menin yhteen toisen kanssa... Elävässä elämässä kaikki on huomattavasti hankalampaa.

Niin siinä sitten kävi, että Viktoria ja Boris pysyivät yhdessä, mutta Olga vaihtoi sukunimensä Agapovasta Kolobovaksi. Boris oli edelleenkin kiinni oikullisessa ja epävaakaassa Viktoriassa, suhtautui tähän kuin pieneen lapseen, jota pitää vahtia jatkuvasti, mutta joka voi halutessaan lahjoittaa suurenmoisia lämmön, hyvyyden ja hellyyden hetkiä. Boris tunsi jopa olevansa jollain tavalla vastuussa ystävättärestään, pelkäsi jatkuvasti tämän joutuvan hankaluuksiin ja liikuttui melkein kyyneliin kuullessaan puhelimessa tämän humalaisen äänen: ”Älä ole huolissasi, minä olen kunnossa.”

Mitä huonommiksi Olgan ja hänen miehensä välit kävivät, sen paremmiksi tulivat ystävättärien välit. Viktoria leppyi vähitellen huomattaessaan, että ei ollut mitään syytä kadehtia. Olga puolestaan ilahtui siitä, että Boris ei virallistanut liittoaan Viktorian kanssa, vaikka ei ollutkaan suostunut menemään naimisiin hänen kanssaan. Aina välillä kun Viktoria katosi omille teilleen, Boris tapaili Olgaa eikä nähnyt siinä mitään tuomittavaa vaan lohdutti itseään sillä, että heitä kumpaakin oli petetty: Olgaa petti hänen miehensä ja häntä Viktoria. Niin oli jatkunut aina lokakuuhun saakka, jolloin Viktoria oli kadonnut...

* * *

– Näetkö, millainen kuva tästä muodostuu? Kolobova oli valmis jättämään miehensä Kartašovin vuoksi, mutta Kartašov ei pystynyt jättämään Viktoria Jerjominaa, tahdonvoima ei riittänyt. Viktorian kuolema olisi ratkaissut kaiken, oletko samaa mieltä?

Nastja istuutui mukavammin penkille ja kaivoi savukkeet esiin. Andrei Tšernyšov irrotti hihnan koiran kaula-

pannasta, sanoi sille tiukasti: ”Älä mene kauas” ja kääntyi sitten Nastjan puoleen.

– Luuletko sinä, että Kolobova on sekaantunut Jerjominan murhaan?

– Joko hän tai Kartašov, tai molemmat. He keksivät sydäntä raastavan tarinan Viktorian psyykkisestä sairaudesta, jolla he halusivat selittää tämän katoamisen. Entä sitten? Sopii hyvin yhdeksi tutkintalinjaksi. Täydelliseksi valheeksi voi osoittautua myös Kolobovan lausunto, että hän puhui Viktorian kanssa puhelimesta lokakuun 22. päivänä myöhään illalla. Sitä on mahdoton tarkistaa, koska Kolobovan mies ei ollut sillä hetkellä kotona. Sitä vain en ymmärrä, missä Jerjomina on viettänyt kokonaisen viikon. Lokakuun 23. päivän jälkeen kukaan ei nähnyt häntä, mutta kuolinsyyntutkijan mukaan hänet tapettiin 31. lokakuuta tai 1. marraskuuta. Meidän on selvitettävä huolellisesti, mitä Kartašov ja Kolobova ovat tehneet tuon viikon aikana. Askel askeleelta, minuutti minuutilta.

– Siitä on kulunut jo kuukausi, Andrei pudisti epäilevästi päätään. – Kuka muistaa enää täsmällisesti, milloin on nähnyt heidät ja missä, mistä he ovat puhuneet? Meillä ei ole juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia.

– Minä lähetin Miša Dotsenkon Kolobovan luo, hän on näissä asioissa mestari. Hän saa ihmiset muistamaan sellaisetkin asiat, joita he eivät halua muistaa.

– Lyökö hän heitä päähän, vai miten? Andrei nauroi.

– Ei kannata nauraa. Et ole koskaan nähnyt Mišaa työssään. Hän on opiskellut alaa ja lukenut ison kasan muistia ja muistitekniikoita käsitteleviä kirjoja. Hänestä on taatusti hyötyä meille.

– Toivottavasti, Andrei myönsi, – enhän minä sitä vastusta. Miksi sinä et kysy mitään lounaisesta milliisipiiristä?

– Mitä mielenkiintoista he ovat saaneet selville? innostui Nastja.

– Valitettavasti ei mitään. Tavallinen yliajo. Niitä tapah-tuu joka päivä enemmän ja enemmän. Kuljettaja ajaa ja-lankulkijan päälle ja häipyä paikalta. Hiljainen kuja, myö-häinen ilta, silminnäkijöitä ei ole. Lähitalojen asukkaat ei-vät nähneet mitään eivätkä kuulleet jarrutusta. Kadulta ei löytynyt jarrutusjälkiä, eikä niitä niin huonolta tieltä pys-tyisi löytämäänkaan vaikka niitä olisikin: kadulla oli vet-tä nilkkoja myöten. Yliajetuksi joutuneen Valentin Kosa-rin vaatteista löytyi automaalin hiukkasia. Auto oli kaikes-ta päätelleen maalattu kaksi kertaa uudelleen: aluksi se oli ollut sininen, sen jälkeen se oli maalattu ruskeaksi ja nyt niin sanotuksi ”märän asfaltin” väriseksi. Siinä koko juttu. Rikospaikkatutkijoiden mukaan iskukorkeus kertoo siitä, auto oli todennäköisesti kotimainen eikä tuontiauto. Siinä kaikki mitä tiedetään.

– Entä Kosar? Mitä hänestä tiedetään?

– Valentin Kosar oli neljäkymmentäkaksivuotias, val-mistui aikoinaan lääkäriksi mutta toimi ammatissaan vain neljä vuotta ja meni sitten kustannustoimittajaksi Meditsi-na-kustantamoon. Siitä lähtien hän on toiminut kustannus-alalla, muun muassa *Terveys*-lehdessä. Viime vuosina hän julkaisi suosittuja lehtisiä luonnonlääkkeistä ja erilaisista vaihtoehtolääketieteen muodoista. Viimeksi hän toimi elä-keleisille ja kotirouville suunnatun lehden varapäätoimit-tajana. Reseptejä, neuvoja, juoruja, salapoliisikertomuk-sia, tarkkoja selostuksia televisio-ohjelmista ja muuta vas-taavaa. Naimisissa, kaksi lasta.

– Surullista, Nastja huokasi. – Sääli miestä. Meidän pitää rekonstruoida koko ketju Kartasovin ja lääkärin lau-suntojen perusteella.

– Luuletko, että se johtaa johonkin?

– Kuka sen tietää? Mutta meidän on pakko yrittää. Kartašovin on täytynyt selittää tavalla tai toisella Kosarille, miksi hän tarvitsee psykiatrin neuvoa. Ja Kosar on puolestaan voinut hyvinkin sanoa, millainen ongelma hänen tuttavallaan on, sopiessaan asiasta psykiatrin kanssa. Ehkä Kartašov on sanonut Kosarille jotain, edes yhden sanan, joka ei sovi tarinaan Viktorian sairaudesta. Minulla on tänään puoli kuudelta tapaaminen tuon lääkärin kanssa.

Kirill-koira oli saanut juosta tarpeekseen, ja se tuli takaisin isäntänsä luokse ja istuutui kiltisti hänen jalkojensa juureen laskien päänsä hänen polvelleen.

– Se on valtava, Nastja sanoi kunnioitusta äänessään.

– Sen ruokkiminen tulee varmaan kalliiksi.

– Niin tulee, Andrei myönsi rapsuttaen koiraa korvan takaa. – Kunnan ruoka tällaiselle koiralle maksaa mielettömästi.

– Miten sinä selviät?

– Hädin tuskin. Näetkö, miltä minä näytän? Andrei osoitti kuluneita farkkujaan, kulahtanutta pusakkaansa ja vanhoja, tosin huolellisesti kiillotettuja kenkiään. – En juo, en polta, en käy ravintoloissa, en syö ruokalassa vaan tuon eväät kotoa. Tarkan markan budjetti! hän nauroi. – Tosin Irina tienaa kaksi kertaa niin paljon kuin minä, joten hän ruokkii ja vaatettaa minut, minä taas huolehdin autosta ja koirasta.

– Sinulla on käynyt hyvä tuuri. Mutta miten selviävät ne, joilla ei ole tuollaista Irinaa? Eihän meidän palkallamme pysty ylläpitämään autoa eikä isoa koiraa. Taidamme kuollakin köyhyydessä. Mutta se siitä, lähdetään töihin.

* * *

Keskustelu Kartašovia Viktorian asiassa neuvoneen psykiatrin kanssa ei tuonut esille oikeastaan mitään muuta uutta kuin sen, että Nastja vakuuttui vielä kerran kollegansa Volodja Lartsevin leväperäisyydestä. Jo silloin kun Nastja luki ensimmäisen kerran lääketieteen lisensiaatti Maslennikovin kuulustelupöytäkirjan, häntä oli ihmetyttänyt että lääkäri oli niin antanut niin varman diagnoosin, vaikka ei ollut nähnyt potilasta. Hänen tietääkseen lääkärit eivät toimineet niin, eivät varsinkaan psykiatrit. Pöytäkirjasta päätellen psykiatri oli ollut aivan vakuuttunut, että Jerjomina oli vakavasti sairas ja tarvitsi sairaalahoitoa.

– Luoja paratkoon, psykiatri vastasi heti kun Nastja kysyi häneltä asiaa. – Sehän olisi vakava virkavirhe. Meillä on tapana puhua tuollaisessa tilanteessa kierrellen ja kaarrellen, lisäämme jokaiseen lauseeseen sanan ”ehkä”, ”joissakin tapauksissa”, ”vaikuttaa siltä”, ”aina joskus” ja niin edelleen, vältämme kaikin keinoin sanomasta mitään varmaa. Diagnoosin tekemiseksi potilasta on tarkkailtava vähintään kuukauden ajan, mielellään sairaalassa, ja silloinkin käy aina joskus niin, että me emme pysty sanomaan varmasti. Mutta että tekisi sen näkemättä potilasta, ei ikinä. Yksikään kunnollinen lääkäri ei suostuisi siihen.

– Onko tämä teidän allekirjoituksenne?

Nastja ojensi Maslennikoville Lartsevin laatiman pöytäkirjan.

– On. Onko siinä joku ongelma?

– Luitteko pöytäkirjan ennen kuin allekirjoititte?

– Rehellisesti sanottuna en. Minulla ei ollut mitään syytä epäillä teidän kollegaanne. Mistä on kysymys?

– Lukekaa pöytäkirja ja sanokaa, onko siinä kaikki oikein.

Maslennikov syventyi Volodja Lartsevin pienellä ja

epäselvällä käsialalla kirjoittamaan pöytäkirjaan. Päästyään toisen sivun puoleen väliin hän heitti liuskat ärtyneenä pöydälle.

– Mistä tämä kaikki on tänne ilmestynyt? hän kysyi vihaisena. – En minä mitään tällaista sanonut. Katsokaa, mitä tähän on kirjoitettu: ”Teidän tuttavanne tarvitsee välitöntä sairaalahoitoa, koska hän on sairastumaisillaan vakavaan psyykkiseen sairauteen.” Ikään kuin minä olisin sanonut Kartašoville näin. Sanoin kyllä, että hänen tuttavansa pitää viedä heti lääkäriin. On täysin mahdollista, että hän on sairas, ja lääkäri katsoo, tarvitseeko hän hoitoa. Ja jos lääkäri toteaa alkavan vakavan psyykkisen sairauden, pitää olla valmis siihen, että hänelle ehdotetaan sairaalahoitoa. Huomaatteko te eron? Kolleganne on jättänyt lausunnostani pois kaikki epäilyt ja ylipäättään kääntänyt kaiken ylösalaisin. Entä tämä sitten? ”Hänen tilaansa sanotaan Kandinski-Clerambon oireyhtymäksi.” Miten minä voisin tietää täsmälleen hänen tilansa? Enhän minä ole nähnyt koko ihmistä! Muistan sanoneeni, että hänen kuvaamansa oireet voivat sopia Kandinski-Clerambon oireyhtymään. En ymmärrä ollenkaan, miten minun sanojani on voitu vääristellä näin!

Maslennikov oli todella suutuksissaan. Ja Nastja, joka joutui taas sijaiskärsijänä kestäämään psykiatrin tyytymättömyyden, alkoi kiehua kiukusta Lartsevia kohtaan. Jos on kiire, toisen sanoman voi tietenkin lyhentää, mutta ei lausuntoa saa vääristää!

– Kirjoitetaan teidän lausuntonne uudestaan, Nastja sanoi sovinnollisesti. – Minä yritän kirjata kaiken sananmukaisesti, ja te luette sen sitten huolellisesti läpi. Miten kaikki alkoi?

– Entinen opiskelutoverini Valentin Kosar otti loka-

kuussa yhteyttä ja pyysi antamaan neuvoja tuttavalleen Boris Kartašoville. Kosar selitti, että Boris oli huolissaan ystävättärestään, joka oli saanut päähänsä pakkoajatuksen, että joku katsoi hänen uniaan ja yritti vaikuttaa häneen radion kautta...

Nastja kirjoitti huolellisesti tohtori Maslennikovin lausunnon ajatellen samalla surullisena, että oli taas vetänyt vesiperän. Hän ei löytänyt Kartašovin ja Maslennikovin lausunnoista pienintäkään ristiriitaa. Se ei suinkaan vapauttanut taiteilijaa epäilyksistä, mutta oljenkorsi, johon Nastja oli halunnut tarttua, luiskahti taas hänen sormiensa läpi. Voi Lartsev, Lartsev! Mikset sinä voinut käyttää vähän enemmän aikaa keskustellaksesi kunnolla Kolobovan kanssa? Mikset huomannut Kartašovin asunnossa ollutta puhelinvastaajaa? Mikset selvittänyt, miten Kartašov löysi tohtori Maslennikovin? Kokonainen kuukausi on mennyt hukkaan. Nyt vaaditaan valtavasti työtä sen selvittämiseen, katosiko Viktoria Jerjomina psyykkisen sairauden aiheuttaman sekoamisen vuoksi, ja kaikki vain siksi, että sinä ihastuit tähän teoriaan ja laadit pöytäkirjat sen mukaisesti unohtaen omasta mielestäsi turhat yksityiskohdat, joiden tutkimiseen sinulla ei yksinkertaisesti ollut aikaa. On tietenkin täysin mahdollista, että juuri tämä teoria osoittautuu oikeaksi, mutta sen kanssa samanaikaisesti olisi voinut tutkia muitakin. Niiden tutkimiseksi olisi kuitenkin tarvittu juuri niitä tietoja, joita sinä et pitänyt tärkeinä. Sinä olet elävä ihminen, sinä olet jatkuvasti huolissasi tyttärestäsi, joka istuu yksin kotona ja voi vähitellen liueta omille teilleen, mutta...

Nastja sai pöytäkirjan valmiiksi ja ojensi sen Maslennikoville.

– Lukekaa tämä huolellisesti. Jos yksikin sana on vää-

rin, se pitää korjata. Sen jälkeen allekirjoittakaa jokainen sivu. Voinko soittaa teidän puhelimestanne?

– Olkaa hyvä. Tohtori ojensi hänelle puhelimen. – Yhdeksiköllä pääsee ulos.

Nastja valitsi Olsänskin numeron.

– Täällä on Kamenskaja, hyvää iltaa. Onko teillä minulle jotain uutta?

– On, luurista kuului tutkintatuomarin tenori. – Nauhan tutkinta on valmis.

– Mitä siitä? Nastjan sydän alkoi hakata nopeammin.

– Kasetilta numero yksi on pyyhitty viesti pois. Muiden tuolla nauhalla olevien viestien joukossa ei ole Jerjominan ääntä. Oletko tyytyväinen?

– En tiedä. Pitää miettiä.

– Mieti vain. Minä olen huomenna koko päivän pois. Jos tarvitset jotain kiireesti, minut saa kiinni pohjoisen miliisipiirin kautta.

...Psykiatrisesta sairaalasta Nastja lähti suoraan kotiin. Matka oli pitkä, ja sen aikana hän ehti miettiä, että Boris Kartašoviin kohdistuneet epäilyt eivät olleet täysin vailla pohjaa. Jos jonkun muun kuin Boriksen olisi pitänyt pyyhkiä viesti nauhalta, hän olisi joko pyyhkinyt kaikki viestit tai yksinkertaisesti varastanut koko onnettoman kasetin. Mutta Boriksella oli tapana säilyttää vanhat nauhat kaiken varalta, joten hän ei olisi missään tapauksessa tehnyt niin. Juuri hänelle sopisi pyyhkiä nauhalta yksi viesti, nimenomaan se, joka voisi yhdistää hänet Viktoria Jerjominan murhaan. Muut viestit hän olisi säilyttänyt ”kaiken varalta”. Nastja oli lähes varma, että nauhalta pyyhitty viesti liittyi tavalla tai toisella työn katoamiseen.

* * *

Luovutettuaan Gordejevälle listan Miša Dotsenkon seuraavista tehtävistä Nastja sulkeutui huoneeseensa. Hän päätti viettää työpäivänsä kirjoituspöydän ääressä eikä juoksentelemassa paikasta toiseen. Oli jo aika laittaa kaikki kerätyt tiedot sekä omat ajatukset järjestykseen.

Nastja pani vedenkeittimen päälle, kaivoi laatikosta murukahvipurkin ja sokerirasian, siirsi tuhkakupin lähemmäksi, levitti pöydälle muutamia paperiarkkeja, kirjoitti jokaisen ylälaitaan otsikon, jonka merkityksen ymmärsi vain hän itse, ja ryhtyi työhön.

Aikaa kului, tuhkakuppi täyttyi, ja paperiarkeille ilmestyi lauseita, yksittäisiä sanoja, laatikoita, ympyröitä ja nuolia.

Kun oveen koputettiin, Nastja päätti olla avaamatta. Esimies soittaisi sisäpuhelimella, jos kaipaisi häntä. Muiden kollegoidensa kanssa Nastja pelkäsi jutella. Hän halusi välttää tilanteen, että joutuisi katsomaan toista silmiin, hymyilemään herttaisesti ja miettimään samalla mielessään: ”Oletkohan sinä se, josta Limppu puhui?”

Oven takana oleva ei antanut periksi vaan jatkoi koputtamista. Nastja meni ovelle ja avasi lukon. Kynnyksellä seisoi Volodja Lartsev.

– Anteeksi, Nastja, minun on pakko soittaa heti, mutta Korotkov roikkuu meidän huoneessamme puhelimessa.

Lartsevin silmät olivat painuneet syvälle kuoppiinsa, hän oli laihtunut selvästi kuluneen vuoden aikana ja kasvot olivat muuttuneet harmaiksi. Kun hän valitsi numeroa, Nastja huomasi hänen käsiensä tärisevän.

– Nadja? Missä sinä olet ollut? Sinulla oli tänään koulua viisi tuntia, sinun olisi pitänyt olla kotona jo puoli kahdelta... Ai, no siinä tapauksessa... Oletko jo syönyt? Miksi? Miten niin tulit vasta? Millaisia arvosanoja sait? Hie-

noa... Miksi sait nelosen maantiedosta? Sinulla ei ollut karttoja mukana? Ei se mitään, minä yritän ostaa, lupaan sen... Kenen luokse? Kuka Julia? Onko hän sinun luokallasi? Naapuritalossako? Missä sinä olet tutustunut häneen? Pihallako? Milloin? Nadjuša, eikö hän voisi tulla meille? Tehän voisitte leikkiä meillä... Ai jaa, siis tietokoneella... Siinä tapauksessa tietenkin. Onko Julialla puhelinta? Et tiedä? Mikä hänen sukunimensä on? Et tiedä sitäkään... Tiedätkö edes osoitteen, asunnon numeron? Et sitäkään... Hyvä on, sovitaan niin, että syöt nyt ensin, ja minä soitan puolen tunnin kuluttua uudestaan, sovitaan sitten Julian luo menosta. Muistathan, että ikkunalaudalla on kattila ja siinä mehukeittoa. Hei sitten!

Lartsev pani luurin paikoilleen ja vilkaisi Nastjaan syyllisen näköisenä.

– Voinko soittaa toisenkin puhelun?

– Soita vaan. Mutta sinähän olet varsinainen Kerberos. Miksi sinun tyttäresi ei voi mennä kaverinsa luo pelaamaan tietokonepeliä?

– Koska minun on tiedettävä, mihin hän menee ja miksi ja milloin hän tulee takaisin. Viiden aikaan on jo pimeää. Haloo! Jekaterina Aleksejevna? Täällä on Nadja Lartsevan isä. Anteeksi että häiritsen, mutta satutteko te tuntemaan teidän talossanne asuvan perheen, jolla on noin yksitoistavuotias Julia-tytär? Obrastsovitzko? Millainen perhe se on? Tiedättekö heidän puhelinnumerosa ja asunnon numeron? Suuret kiitokset. Ja vielä yksi kysymys: onko siellä päiväsaikaan joku aikuinen kotona? Isoäitkö? Mikä hänen nimensä on? Suuret kiitokset vielä kerran. Te olette minun suojelusenkeliäni, mitä minä tekisin ilman teitä! Kaikkea hyvää teille!

– Tuohan oli jo jotain, Nastja ihasteli. – Sinun etsiväntaitosi palvelevat koko yhteisöä.

Samassa Nastja vaiken. Hänellä ei ollut mitään aikomusta puhua Lartsevin kanssa tämän työn laadusta, varsinkaan viimeaikaisesta. Hän oli luvannut tutkintatuomari Olsanskille, että ei ala selvittää välejänsä Lartsevin kanssa. Sitä paitsi se johtaisi väistämättä Jerjominan murhan tutkimukseen, ja siitä puhumisen taas oli Gordejev kieltänyt. Mutta Lartsev ei edes huomannut hänen hölätystään.

– Sinä ymmärrät minua sitten kun sinulla itselläsi on yksitoistavuotias tytär. Minä muistutan hänelle joka päivä tuntemattomista sedistä ja tädeistä, mutta olen silti kuolla kauhusta, jos hän viipyy koulumatkalla kymmenenkin minuuttia liian pitkään. Teroitan joka päivä hänen mieleensä: älä juokse tien yli auton edestä, katso ensin vasemmalle, sitten oikealle ja sen jälkeen vielä kerran vasemmalle, kierä bussi takaa mutta raitiovaunu edestä. Mutta itse vapisen koko päivän kuin haavanlehti, kun näen mielessäni hänet auton alla... Voi Nastja, toivottavasti sinä et joudu kantaamaan samanlaista taakkaa, Volodja sanoi ääni värähtäen.

– Vaimon ja vauvan menetys riitti minulle, uusi suru olisi jo liikaa... Voinko soittaa vielä?

– Ei sinun tarvitse pyytää lupaa, sen kun soitat.

Sen jälkeen kun Volodja oli sopinut puhelimesta tietokoneen omistavan Julian isoäidin kanssa, että Nadjuša Lartseva lähetetään joko kotiin ennen kuin tulee pimeää tai joku aikuisista saattaa hänet kotiovelle, hän soitti tyttärelleen ja antoi tälle luvan mennä ystävättären luo. Nastja katseli häntä ja ajatteli, että vain täysin sydämetön ihminen voisi antaa Lartseville huomautuksen työn kehnosta laadusta. Ei, Olsanski ei pysty ikinä puhumaan Lartsevin kanssa. Eikä pysty Nastjakaan.

* * *

Nastja hämmästyí nhdessn kaukaa tutunnkiset ruskeat hiukset. Tämä oli varmaan ensimmäinen kerta mo-
neen vuoteen, kun Aleksei Tsistjakov tuli ajoissa. He olivat
sopineet tapaavansa metrossa mennäkseen yhdessä Nast-
jan isäpuolen luo. Lupauksensa mukaisesti tämä aikoi tu-
tustuttaa Nastjan naiseen, joka lievitti hänen ikävänsä elä-
vn lesken.

Nastja itse ei myöhästynyt koskaan. Hän oli laiska ja
hidas, ei kävellyt mielelln reippaasti eikä voinut ajatella-
kaan juoksevanaan bussiin. Hänen terveydentilansa ei ollut
kaikkein vahvimpia, ja aina välillä kun oli tukalaa ja paljon
väkeä, hänen tuli niin huono olo, että oli pakko mennä ulos
bussista tai metrosta ennen omaa pysäkkiä ja istua penkil-
le haistelemaan salmiakkiliuosta, jota hänellä oli aina mu-
kanaan. Heikkoutensa tuntien Nastja suunnitteli aina mat-
kareittins niin, että varalle jäi paljon aikaa, joten hän tuli
yleensä perille hyvissä ajoin. Samaa ei voinut sanoa hänen
ystvstn Aleksei Tsistjakovista. Lahjakas matemaatik-
ko, josta tuli kolmikymmenvuotiaana tohtori, oli kuin tyy-
pillinen professori, hajamielinen ja huonomuistinen. Hän
sai ajoittain Nastjan raivoihinsa sotkemalla tiistain torstai-
hin ja Bibirevon Birjulevoon.

– Minä en voi uskoa tätä, Nastja sanoi suudellen häntä
poskelle. – Mikset sinä myöhästynyt kuten tavallisesti?

– Vahingossa. Ei tule toistumaan.

Aleksei nipisti häntä leikilln korvasta, tarttui sitten
häntä ksipuolesta ja lähti kohti liukuportaita.

– Sinä vaikutat jotenkin surulliselta. Onko sattunut jo-
tain? kysyi Aleksei, kun he kävelivät pimeitä kujia kohti
Nastjan vanhempien kotitaloa.

– Minua jännittää, Nastja vastasi lyhyesti.

– Mikä? Sen naisen tapaaminenko?

- Niin.
 - Itsehän sinä pyysit saada tutustua häneen.
 - Kyllä, mutta... Hermostuttaa, mutten tiedä itsekään mikä. Entä jos pidän hänestä?
 - Mitä pahaa siinä on?
 - Entä äiti? Pitääkö minun on luoda häneen samanlainen suhde kuin äitiin?
 - Nyt sinä liioittelet. Entä jos et pidäkään hänestä, joudutko siinä tapauksessa panemaan uusiksi suhtautumisesi myöös äitiisi?
 - Kyllä varmaan. Tilanne on jotenkin... Kaksijakoinen. Ei ehkä olisi pitänyt ryhtyä koko hommaan.
 - Kun kerran ryhdyit, niin piti. Sinähän olet viisas etkä tee mitään turhaan. Koeta nyt rauhoittua.
 - Älä yritä lohduttaa minua. Minua ihan vapisuttaa. Pysähdytään hetkeksi, minä poltan tupakan.
 - Kuulehan nyt, aiotko sinä joskus aikuistua? Sinähän käyttäydyt kuin nuori tyttö: hyvä – huono, pidän – en pidä.
- He pysähtyivät talon alaoven luo. Nastja istuutui penkille ja kaivoi laukustaan savukeaskin. Hän veti syvään henkeä, tarttui Alekseihin käteen ja nosti sen poskeaan vasten.
- Olenko minä hölmö? Sano minulle jotain viisasta, jotta rauhoitun. Minua hävettää, ikään kuin pettäisin äidin.
- Aleksei istuutui hänen viereensä ja halasi hellästi.
- Sinä olet todellakin kuin lapsi. Vaikka olet jo yli kolmenkymmenen, sinulla ei ole vielääkään mitään käsitystä siitä, mitä perhe ja avioelämä merkitsee.
 - Onko sinulla sitten? Oletko sinä joku perhe-elämän asiantuntija? Sinähän olet vannoutunut vanhapoika.

– Minä olen eri asia. Minä asun vieläkin vanhempie-
ni kanssa ja seuraan heidän suhdettaan joka päivä. Mut-
ta sinä olet asunut yksin jo kauan ja olet unohtanut, mil-
laista on jakaa asunto ja jokapäiväiset ongelmat joka päivä
jonkun toisen kanssa. Ja vuode vielä kaiken lisäksi. Joten
älä kiusaa itseäsi etukäteen. Polta pian se savuke niin voi-
daan mennä.

– Tiedätkö, mitä minä ajattelen?

– Jos et olisi tehnyt silloin aborttia, meidän lapsemme
olisi jo kolmetoista.

– Mistä sinä arvasit?

– Minä ajattelin samaa asiaa. Sitä paitsi me olemme
tunteneet toisemme jo kohta kaksikymmentä vuotta. Minä
olen oppinut lukemaan sinun ajatuksiasi.

– Niinkö? Lue sitten eteenpäin.

– Sinä mietit sitä, että jos olisit pitänyt lapsen ja men-
nyt naimisiin minun kanssani, et joutuisi nyt pohtimaan
ikäväää kysymystä, miten eettistä sinun on tutustua isä-
puolesi naisystävään ja istua saman pöydän ääressä hänen
kanssaan, vaikka isäpuoli on edelleen äitisi aviomies. Si-
nulla olisi muuta ajateltavaa. Ja voi olla, että suhtautuisit
koko asiaan toisella tavalla. Olenko oikeassa?

– Haluatko kuulla totuuden?

– Kerro totuutesi jotta voimme mennä, minä olen aivan
puutunut odottamaan, että sinä lakkaat hermoilemasta.

Aleksei nousi penkiltä ja ojensi kätensä Nastjalle, joka
nousi hitaasti ylös. – Missä se luvattu totuus on? hän ky-
syi hymyillen.

– Minä rakastan sinua. Mutta aina välillä minä pelkään
sinua.

– Nyt sinä valehtelet, Aleksei vastasi hiljaa ja silitti
häntä varovasti poskesta. – Jos rakastaisit minua, et pakot-

taisi minua seisomaan kylmässä, kun isäsi herkulliset kananpojat odottavat meitä. Sitä paitsi maailmaan ei ole vielä syntynytäkään sellaista ihmistä, joka saisi sinut pelkäämään.

* * *

Nastja kuunteli Alekseis tasaista hengitystä. ”Taisi nukahtaa”, hän mietti. ”Miksi luonto jakaa lahjojaan niin epätasaisesti? Toiset laskevat kymmeneen ja nukahtavat heti. Mutta toiset, niin kuin minä, saavat ilman unilääkettä valvoa aamunkoittoon asti ennen kuin nukahtavat.”

Nastja nousi ylös, puki lämpimän aamutakin ylleen ja hiipi varpaisillaan keittiöön. Asunnossa oli kylmä, vaikka lämmitys oli täysillä, koska ikkunanpuitteissa ja parvekkeen ovesa oli valtavat raot. Hän ei ollut saanut ketään korjaamaan niitä eikä ollut tapansa mukaan viitsinyt tukkia reikiä vanulla tai vaahtomuovilla. Hän sytytti lieden kaikki levyt, ja hetken kuluttua keittiöön levisi miellyttävä lämpö.

Nastja kävi mielessään läpi illan tapahtumia. Aleksei oli oikeassa, ei pitänyt sekoittaa isien ja lasten suhteita vanhempien ja muiden ihmisten suhteisiin. Nastjan matkalla tuntema jännitys oli sulanut vähitellen, isäpuolen ystävätär osoittautui sympaattiseksi ja herttaiseksi naiseksi, joka ei muistuttanut lainkaan hänen äitiään. Aleksei yritti kaikin voimin olla nokkela ja ritarillinen ja onnistui siinä mainiosti. Ainakin uuden tuttavahan hän valloitti täysin. Isäpuoli vaikutti kaikin puolin tyytyväiseltä, tarjosi heille herkullisia kananpoikiaan, käyttäytyi hyvin pidättyvästi ystävätärtään kohtaan, ja loppuillasta Nastja ”antoi periksi”. Epämääräinen syyllisydentunne äidin vuoksi vaivasi kuitenkin häntä edelleen.

Nastja otti puhelimen syliinsä ja valitsi pitkän numeron kaukaiseen Ruotsiin, missä ei ollut vielä niin myöhäistä kuin Moskovassa.

– Nastja? Onko sattunut jotain? hänen äitinsä kysyi huolestuneena.

– Ei. Sinä vain et ole soittanut pitkään aikaan.

– Onko sinulla kaikki hyvin? äiti jatkoi sinnikkäästi kyselyään. Oli hyvin epätavallista, että tytär soitti hänelle, ja vielä näin myöhään.

– Minulla on kaikki hyvin, ei sinun tarvitse olla huolisasi. Minä olen täysin kunnossa.

– Entä isä?

– Hänkin on kunnossa. Me kävimme Alekseine kanssa hänen luonaan tänään. Hän tarjoili meille uskomattoman herkullisia kananpoikia.

– Ethän sinä vain petkuta minua? Onko teillä varmasti kaikki hyvin?

– Aivan varmasti. Voimmeko me soittaa toisillemme vain silloin kun jotain tapahtuu? Minulle tuli vain ikävä sinua.

– Minullakin on sinua ikävä. Miten työssä menee?

– Kuten aina. Lähden 12. joulukuuta Roomaan militsien delegaation mukana.

– Ihanko totta? äiti huudahti ilahtuneena. – Sehän on hienoa! Onnittelut. Milloin sinä sanoit lähteväsi?

– 12. päivä. Tulen takaisin 19. päivä.

– Mikset ilmoittanut aikaisemmin? Äidin ääni kuulosi pettyneeltä. – En usko, että ehdin saada viisumin, mutta yritän. Meillä on kielitieteilijöiden konferenssi 14.–17. joulukuuta Ranskassa ja minulla on siellä esitys 15. päivä. Jos ehdin saada viisumin, me voisimme tavata Roomassa. Mistä sinut löytää siellä?

– En tiedä. Entä sinut?

– En minäkään tiedä, äiti purskahti nauruun. – Tehdään näin: jos kaikki onnistuu, me tapaamme 16. joulukuuta kello 19 Pietarinkirkon aukiolla. Se on laaja ja avara, hyvät näköalat. Et joudu hukkaan. Sovitaanko näin?

Nastjaa vähän ihmetytti äidin pontevuus.

– Mutta minä en ole siellä yksin vaan ryhmän kanssa. Mistä minä tiedän, millainen ohjelma meillä on? Entä jos en pääse irti juuri silloin?

– Ei se ole mikään katastrofi, äiti keskeytti hänet. – Minä odotan sinua kahdeksaan saakka. Jos et pääse tulemaan, tapaamme seuraavana päivänä. Minä yritän järjestää kaiken ja odotan sinua siellä. Sopiiko?

– Hyvä on. Nastja nieleskeli jatkuvasti ja yritti salata äidiltä, että kyyneleet virtasivat valtoimenaan hänen silmistään. – Minä tulen varmasti.

– Missä kunnossa sinun italian kielen taitosi on? äiti kysyi ankarasti. – Muistatko vielä jotain vai oletko unohtanut kaiken?

– Älä ole huolissasi, kyllä siellä pärjää englannillakin.

– Ei käy. Lupaa minulle, että palautat mieleesi italian. Sinähän osait sitä lapsena.

– Äiti, minun lapsuuteni on loppunut jo ajat sitten. Minä teen töitä aamusta iltaan enkä ole varma, että löydän aikaa kielen opiskeluun. Älä nyt suutu.

– En minä suutu. Nastja oli varma, että äiti hymyili sanoessaan niin. – Päinvastoin, minä olen ylpeä sinusta. Ja uskallapas itkeä. Luuletko että minä en kuule, kuinka sinä niiskutat? Mene nukkumaan äläkä saata itseäsi perikatoon turhien huolien vuoksi. Muista, joka ilta seitsemältä Pietarinkirkon luona. Suutele isää puolestani, samoin Alekseita.

Nastja laski luurin hitaasti paikoilleen ja huomasi vasta silloin keittiön kynnyksellä seisovan Alekseine.

– No mitä? Rauhoituitko? tämä kysyi naurahtaen.

– Saitko varmuuden siitä, että äitisi ei ole hylännyt sinua?

– Herätinkö minä sinut? Anna anteeksi, Nastja mutisi syyllisyydentuntoisena.

– Voi luoja, sinähän olet kuin pikkulapsi, huokasi Aleksei.

He istuivat lämpimässä keittiössä vielä puoli tuntia kunnes Nastja rauhoittui lopullisesti.

Luku 5

Istuessaan aamukokouksessa Gordejevin huoneessa Nastja katseli vaivihkaa työtovereitaan ja palasi yhä uudelleen kysymykseen: kuka heistä? Toiset hän tunsi hyvin, toiset vähän huonommin, mutta ketään heistä hän ei pystynyt epäilemään petturiksi.

Miša Dotsenko oli Gordejevin ryhmän nuorin etsivä, pitkä ja tummasilmäinen. Hän oli joskus uskomattoman naiivi ja liikuttava, mutta hämmästytti välillä järjen kirkkaudella ja ammattimaisella otteellaan. Hän oli aina tyylikäs ja pukeutui uuden uutukaisiin, huolellisesti silitettyihin vaatteisiin. Hänen koko palkkansa meni varmaan vaatteisiin. Mutta oliko hyvin pukeutuminen muka synti? Millä Mišasta saisi otteen? Rahallako? Kyllä varmaan. Tai naisella. Tosin hän oli poikamies, joten häntä ei voinut kiristää millään, ellei sitten naisystävä ollut naimisissa.

Juri Korotkov asui yhdessä vaimonsa, poikansa ja halvaantuneen anoppinsa kanssa pienessä kaksiossa. Hän oli ollut jo monta vuotta asuntojonossa, mutta ei ollut saanut isompaa asuntoa. Valtion rakennustoiminta oli loppunut, eikä miliisin palkalla pystyisi ikinä ostamaan omaa asuntoa. Nastja oli Jurin hyvä ystävä ja perillä hänen rakkausasioistaan, pienistä voitoistaan ja tragedioistaan. Juri itki hänen rintaansa vasten, Nastja lohdutti ja antoi viisaita neuvoja, jotka yleensä koskivat sitä, että perheelle ei saa-

nut missään nimessä aiheuttaa vahinkoa. Viimeiset puoli-toista vuotta Jurilla oli ollut suhde murhajutussa todistajana olleen naisen kanssa. Hän ihastui helposti, mutta ihastuminen myös loppui hetkessä, joten tällä kertaa hän oli lyönyt oman ennätyksensä suhteen pituudessa. Hänen rakastetullaan oli kaksi poikaa, ja Juri oli päättänyt lujasti odottaa, että lapset kasvaisivat, ja mennä sen jälkeen naimisiin naisen kanssa. Tarvitsiko hän rahaa? Tarvitsi ja paljon. Merkitsikö se, että hänestä olisi petturiksi?

Kolja Selujanov oli osaston kokeneimpia työntekijöitä, vitsailija ja leikinlaskija, joka teki mielellään toisille piloja, välillä ilkeitäkin. Mutta hän pystyi vakavoitumaan hetkessä ja rientämään apuun kyselemättä. Kolja oli eronnut, vaimo ei kestänyt hänen luonnettaan ja epäsäännöllisiä työpäiviään vaan otti lapset ja muutti uuden miehensä kanssa Voronežiin. Nastja tiesi, että Kolja huijasi julkeasti esimiehiään teeskentelemällä tekevänsä töitä, vaikka lensi välillä Voronežiin, vietti muutaman tunnin lastensa kanssa ja palasi samana iltana takaisin. Jokaisen matkan jälkeen hän joi itsensä humalaan ja oli pari kolme päivää synkkä ja alakuloinen. Hänkö? Entä jos nuo poissaolot liittyivätkin muiden antamien tehtävien täyttämiseen eivätkä halun tavata lapsia?

Igor Lesnikov oli osaston komistus, johon kaikki Petrovka 38:n nuoret naiset olivat ihastuneet. Päinvastoin kuin Selujanov, joka oli iloinen ja valmis auttamaan jokaista, Igor hymyili harvoin, oli sulkeutunut ja aina äärimmäisen vakava, jopa töykeä. Nastja tiesi hänen perhe-elämästään vain sen, että hän oli toista kertaa naimisissa ja oli tullut hiljattain isäksi. Voisiko se olla hän? Hänet voisi saada koukkuun kunnianhimo, halu edetä virka-asteikossa...

Esimies keskeytti Nastjan synkät mietteet.

- Kamenskaja, minä puhun sinulle. Herää.
- Kuuntelen teitä, havahtui Nastja.
- Ota avuksesi meidän harjoittelijamme Mestserinov, saat toimia hänen ohjaajanaan. Hän on tästä päivästä alkaen sinun käytettävissäsi.

Huoneen vastapäisestä nurkasta Nastjalle hymyili harteikas vaaleahiuksinen Moskovan miliisikorkeakoulun opiskelija.

Kokouksen jälkeen Nastja vei Mestserinovin työhuoneeseensa.

– Tuossa on vapaa pöytä, se on teidän paikkanne seuraavan kuukauden ajan. Te voitte sanoa minua Nastjaksi.

– Miten te aiotte opettaa minua? Samalla tavallako kuin koulussa?

– Minulla ei ole tarkkaa käsitystä siitä, miten teitä opetetaan koulussa, mutta on täysin mahdollista, että te ette pidä minun menetelmästäni. Siinä tapauksessa teidän pitää pyytää siirtoa jonkun toisen alaisuuteen. Aluksi haluan testata, pystyttekö ajattelemaan binaarisesti.

– Miten? harjoittelijan ilme synkkeni.

– Minä keksin jonkun sanan. Esimerkiksi jonkun tunnetun näyttelijän ja ohjaajan sukunimen. Teidän tehtävänä on arvata, kuka hän on. Teillä on oikeus kysyä hänestä mitä vain, mutta yhdellä ehdolla: kysymys on muotoiltava siten, että minun on valittava kahdesta vaihtoehdosta enkä voi vastata ”ei kumpikaan”. Te voitte aloittaa esimerkiksi kysymällä, onko hän nainen vai mies. Kolmatta vaihtoehtoa ei voi olla. Ymmärsittekö idean?

– Kyllä varmaan, Oleg nyökkäsi epävarmasti.

– Aloittakaa sitten.

– Onko hän mies vai nainen?

– Mies.

– Alkaako hänen sukunimensä vokaalilla vai konsonantilla?

– Hyvä kysymys, Nastja kehui. – Konsonantilla.

Mutta kehut tulivat liian aikaisin. Kolmatta kysymystä Meštšerinov mietti kauan. Nastja antoi hänen miettiä rauhassa ja keskittyi omiin muistiinpanoihinsa.

– En keksi, mitä voisin kysyä vielä, Oleg sanoi lopulta.

– Miettikää, Nastja vastasi nostamatta päätään.

– Minä en tajua, mihin tätä tarvitaan. Tämä on typerää. Minä luulin, että te kerrotte minulle operatiivisista kuvioista tai annatte jonkun tehtävän...

– Kyllä minä annankin. Ehkä. Mutta sitä ennen minun on saatava varmuus, että te osaatte ajatella. Sen ei tarvitse tapahtua nopeasti, minä itsekin ajattelen hitaasti. Tässä on teille ensimmäinen opetus: kun olette töissä, te ette voi valita tehtäviä joista pidätte ja kieltäytyä niistä jotka eivät ole teille mieleen. Teidän on oltava valmis ratkaisemaan kaikki loogiset ongelmat, jotka syntyvät jutun tutkinnan yhteydessä. Kukaan muu ei tee sitä teidän puolestanne. Jos te luulette, että etsivän työhön kuuluu vain väijytyksiä ja pidätyksiä, minun on tuotettava teille pettymys. Se kaikki tulee vasta myöhemmin, lähempänä jutun loppua. Mutta kun teidän edessänne on ruumis, jonka on tappanut ties kuka ties miksi, teidän ei auta muu kuin miettiä ankarasti, kuka on voinut tappaa hänet ja miksi ja miten te voisitte saada sen selville. Joten olkaa hyvä ja keksikää lisää kysymyksiä kunnes ratkaisette tehtävän. Teidän pitää harjoitella ajattelea ja samalla kärsivällisyyttä ja sinnikkyyttä.

Harjoittelija kurtisti kulmiaan ja kääntyi ikkunaan päin. Samassa Miša Dotsenko tuli huoneeseen höyryävä muki kädessään.

– Voinko istua hetken teidän huoneessanne? Lesnikoville tuli vieras, heidän pitää saada jutella rauhassa, ja minä keitin juuri teetä...

– Tulkaa vain.

Miša Dotsenko oli osaston ainoa etsivä, jota Nastja teititteli. Se ei johtunut suuresta kunnioituksesta Dotsenkoa kohtaan, tämä vain jumaloi Nastjaa eikä suostunut sinuttelemaan häntä. Kolja Selujanov oli joskus jopa pilailnut, että sympaattinen yliluutnantti oli salaa rakastunut ankaraan ja kylmäkiskoiseen Kamenskajaan. Se ei tietenkään pitänyt paikkaansa, mutta Nastjalla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin teititellä vastavuoroisesti Mišaa.

Nastja keräsi nopeasti paperinsa pöydältä muistaen Gordejevin ehdottoman vaatimuksen, että Jerjominan murhan tutkinnasta ei saanut puhua osastolla kenenkään muun kanssa. Hän jutteli iloisesti kollegansa kanssa kaikenlaisia pikkusasioista, valitti että vanhat saappaat vuotavat, mutta uudet menettävät nopeasti muotonsa näillä kurakeleillä, pahoitteli sitä että ne ajat olivat menneet, jolloin kauppoissa myytiin erivärisiä kumisaappaita, jotka olisivat nyt tarpeen. Toisin sanoen hän ei antanut Dotsenkolle tilaisuutta puhua työasioista.

Jonkin ajan kuluttua Miša poistui, mutta harjoittelija istui edelleen hiljaa keksimättä kolmatta kysymystä. Lopulta hän kääntyi ja sanoi:

– Syntyikö näyttelijä läntisellä pallonpuoliskolla vai itäisellä?

”Luojan kiitos hän pääsi eteenpäin”, Nastja ajatteli helpottuneena, sillä hän oli jo alkanut epäillä valintaansa. ”Nyt asia etenee nopeammin.”

Nastja oli oikeassa. Puolentoista tunnin ankarien ponnistusten jälkeen Oleg pääsi Charles Chapliniin.

– Siirrytään nyt seuraavalle vaikeusasteelle. Ottakaa paperi ja kynä ja kirjoittakaa...

Nastja kuvaili hänelle tyypillisen tilanteen yleiseltä paikalta löydetystä ruumiista.

– Laatikaa minulle binaarijärjestelmän mukaan täydellinen luettelo kaikista mahdollisista vaihtoehdoista. Voitte aloittaa siitä, että murhaaja tunsu uhrin entuudestaan tai ei tuntenut. Jos ei tuntenut, siitä seuraa seuraavat kaksi mahdollisuutta: murhaaja osui paikalle sattumalta tai hänet oli tilattu. Ja niin edelleen. Ymmärsittekö? Lopputuloksena teillä pitäisi olla kaavio, jossa alimpaa lukuun ottamatta kaikki laatikot jakaantuvat kahteen osaan. Se on teidän kotitehtävänne. Mutta nyt meidän pitää etsiä nämä ihmiset ja puhuttaa heitä.

Nastja työnsi laukkuunsa pitkän listan Boris Kartašovin ystävistä ja tuttavista yhteystietoineen. Monen nimen kohdalla oli ruksi, joka merkitsi sitä, että heidän kanssaan oli jo puhuttu, mutta siitä huolimatta nimiä oli jäljellä vielä paljon...

* * *

Vasili Kolobov oli lyhyt ja hintelä, hänellä oli sympaattiset kasvot ja viekkaat silmät eikä mitään halua vastata kysymyksiin.

– Millainen suhde vaimollanne oli Viktoria Jerjominan ja hänen ystävänsä Boris Kartašovin kanssa?

– Millainen ja millainen..., Vasili mutisi. – Normaali. Viktorian kanssa hän riiteli aina välillä, mutta tietääkseni Boriksen kanssa ei koskaan.

– Mistä Olga ja Viktoria riitelivät?

– Kuka niistä selvän saa? Naiset...

- Kertoiko Olga teille, että Viktoria oli sairastunut?
 - Kertoi.
 - Mitä hän tarkkaan ottaen sanoi?
 - Mitäkö sanoi? Siitä on kulunut jo niin paljon aikaa, etten muista tarkasti. Jotain sellaista, että hänellä ei ollut kaikki kotona, jotain unista... En muista tarkasti.
 - Yrittäkää palauttaa mieleenne, milloin te näitte Jerjominan viimeisen kerran tai puhuitte hänen kanssaan.
 - En muista. Aikoja sitten. Silloin oli vielä lämmintä, varmaan syys-lokakuussa.
 - Mistä te muistatte, että silloin oli lämmin?
 - Hänellä oli hieno puku yllään. Kun hän tuli käymään Olgan luona, olin juuri lähdössä ulos ja me törmäsimme eteisessä. Viktorialla ei ollut päällystakkia vaan pelkkä kävely-puku, joten silloin oli pakko olla vielä lämmin.
 - Entä jos hänet tuotiin autolla ja hän oli siksi ilman päällysvaatteita?
 - Paljon mahdollista, Vasili hymähti. – Sen luntun kanssa kaikki oli mahdollista.
 - Te kutsuite Viktoriaa luntuksi. Ettekö te hyväksynty hänen käyttäytymistään?
 - Eihän se minulle kuulu. Kunhan ei häirinnyt meitä.
 - Häiritsikö hän sitten teitä?
 - Mistä te sellaista keksitte?
 - Mutta miten te itse suhtauduite häneen?
- Seuraasi jälleen epämääräinen naurahdus ja olanko-hautus. Vasili Kolobov ei selvästikään ollut unelmatodistaja. Hän oli myyjänä ympäri vuorokauden toimivassa yksityisessä kioskissa Savjolovon asemalla, oli töissä vuorokauden ja vapaalla seuraavan.
- Kävikö Viktoria koskaan teidän luonanne asemalla?
 - Tästä kysymyksestä Kolobov ei selvästikään pitänyt.

Hän ei naureskellut enää vaan alkoi kyräillä ja vastata entistä vastahakoisemmin.

– Mitä hän olisi siellä tehnyt?

– Minä en kysynyt teiltä, mitä hän siellä teki, vaan sitä, näittekö te koskaan Viktoria Jerjominaa Savjолоvon asemalla. Ja jos näitte, niin milloin, kenen kanssa, kävikö hän teidän kioskillanne ja mitä hän sanoi. Ymmärrätekö kysymyksen?

– Ei hän siellä käynyt. En nähnyt häntä kertaakaan.

– Entä kävittekö te koskaan hänen työpaikallaan?

– Miksi? Miksi minä siellä olisin käynyt? En minä edes tiedä, missä hän oli töissä.

Ja sama jatkui loputtomiin: ”en tiedä, en muista, en ollut, en nähnyt...”

– Milloin te saitte tietää, että Viktoria on kadonnut?

– Olga sanoi... se oli varmaan lokakuun lopussa.

– Mitä hän sanoi teille?

– Että Boris etsii Viktoriata, koska tämä ei ollut käynyt töissä eikä ole kotona.

– Kävikö teidän vaimonne noihin aikoihin jossakin? Toisessa kaupungissa tai jonkun ystävättärensä luona?

– Ei muistaakseni.

– Muistaaksenne? Oletteko te yleensä selvillä, missä Olga on?

– Yleensä en. Minä olen poissa kotoa aina kokonaisen vuorokauden. Ja olen töissä joka toinen päivä, joten...

– Entä niinä päivinä kun ette ole töissä?

– En minä silloinkaan kotona istu. Enkä vahdi Olga menemisiä. Minulle riittää, kunhan kotona on siistiä ja ruoka valmiina. Muu ei kuulu minulle.

– Onhan hän kuitenkin teidän vaimonne. Onko teille samantekevää, missä hän on ja mitä hän tekee?

- Miten niin samantekevää?
- Minusta te sanoitte niin.
- Minusta minä en sanonut niin.
- Kävittekö te itse lokakuun lopussa jossain?
- En.
- Olitteko te koko ajan joka toinen vuorokausi töissä?
- Koko ajan.

* * *

– Meidän on käytävä asemalla kyselemässä paikallisilta kauppiailta tästä Kolobovista, Nastja sanoi mietteissään.
 – Jostain syystä hän kiusaantui, kun häneltä kysyttiin Viktorian käynnistä asemalla. Toinen meistä menee Savjolonvon asemalle ja toinen Olga Kolobovan luo. Nopeasti.

* * *

– Joko taas? valitti Olga Kolobova, viehättävän näköinen hieman pyöreä blondi, jolla oli suuret harmaat silmät, korkea povi ja sirot sääret. Yrittäen luoda vaikutelman kapeasta vyötäröstä ja sirosta lantiosta hän oli pukeutunut liian kapeisiin farkkuihin ja liian isoon villapaitaan. Hän ei vaihtanut ottamaan purukumia suustaan edes puhuessaan rikostutkijoiden kanssa, minkä vuoksi hänen muutenkin hidas puheensa vaikutti samaan aikaan sekä lapselliselta että keikailevalta.

– Te kuulustellette minua näistä asioita jo ties kuinka monennen kerran.

– En minä kuulustele. Me vain keskustelemme. Kerto- kaahan, miksi te lopetitte työt ja istutte kotona?

– Vasili vaati. Hän tarvitsee kotiapulaisen eikä vaimoa.

Ja minä olen mielummin kotona kuin rappaamassa seinä.

– Eikö teillä ole tylsää?

– Ei ole. Päinvastoin. Minulla ei ole koskaan aikaisemmin ollut omaa kotia jota hoitaa, ensin oli lastenkoti, sitten sisäoppilaitos ja sitten asuntola. Nyt minä saan siivota kaikki päivät, puunaan lattiaita, pyyhin pölyjä, pesen kylpyhuonetta. Ruokaakin on mukava laittaa.

– Miksi näette niin paljon vaivaa, jos mies on koko vuorokauden töissä eikä istu kotona vapaapäivinäkään?

– Minä teen sen itseni vuoksi. Minusta se on suorastaan ihanaa, mutta teidän voi olla vaikea ymmärtää sitä.

– Entä kenelle te laitate ruokaa? Itsellennekö?

– Myös. Olen saanut tarpeekseni lastenkodin litkuista. Sitä paitsi Vasili tuo mielellään meille vieraita eikä koskaan varoita etukäteen. Minusta tuntuu, että hän tekee sen tahallaan. Jos kotona ei ole ruokaa, hän nostaa metelin. Joten minä olen jatkuvasti taisteluvalmiudessa.

– Käykö koskaan niin, että hän tulee vieraiden kanssa, mutta te ette ole kotona?

– Useinkin. Enhän minä ole kotiin sidottu, eikä hän kerro etukäteen, milloin tulee ja kenen kanssa.

– Mitä silloin tapahtuu? Nouseeko siitäkin meteli?

– Ei. Pienten epätasaisten hampaiden välissä vilkkuva purukumi siirtyi suussa puolelta toiselle. – Hänelle on tärkeintä, että kotona on siistiä ja jääkaappi täynnä, hän pysyy kyllä itsekkin lämmittämään ruoan. Kun meillä on vieraita, minä olen täysin tarpeeton. Minä olen hänelle kuin huonekalu.

– Eikö se tunnu teistä loukkaavalta?

– Miksi minun pitäisi loukkaantua? Enhän minä mennyt naimisiin rakkaudesta. Vasili tarvitsee kotirouvan ja

minä asunnon, joka on oma, jossa on oma keittiö ja kylpyhuone. Kun asuin rakennustyöläisten asuntolassa, minulla ei ollut pienintäkään toivoa omasta asunnosta.

– Matkustiko miehenne jonnekin lokakuun lopussa?

– Ei. Hän ei ole ollut yhtään päivää poissa töistä.

– Mistä te sen tiedätte?

– Minä käyn asemalla tarkistamassa.

– Mitä?!

Tytön avoimuus oli suorastaan hämmästyttävää. Oli vaikea tietää, oliko se kyynisyyttä, joka ei suostunut pukeutumaan säädyllisyyden vaatteisiin, vai epätoivoisen naisen vilpittömyyttä, kun tämä ei enää voinut tai ei halunnut valehdella itselleen eikä muille.

– Ettehän kerro tästä Vasilille? Hän tappaa minut, jos saa tietää. Katsokaas, hän ei ole ottanut minua kirjoille tähän asuntoon, joten jos hän päättää erota minusta, minä joudun takaisin asuntolaan. Viime vuonna hän rakastui päätömästi, ja minä pelästyin, että hän jättää minut ja menee naimisiin sen naisen kanssa. Hän yritti silloin hämätä minua sanomalla, että joutuu hakemaan toisesta kaupungista tavaraa, mutta olikin sen naisen luona tai sitten kävi hänen kanssaan jossain. Siitä lähtien minä olen vahtinut häntä jatkuvasti: onko hän työpaikallaan vai onko hän taas jonkun naisen kanssa. Toki hän pettää minua, tiedän sen varmasti, mutta pettäköön, kunhan se ei ole mitään vakavaa eikä hän heitä minua ulos. Niinpä minä elän nykyisin tällä tavalla: Vasili lähtee kahdeksalta töihin, ja minä käyn vilkaisemassa häntä vaivihkaa kahden tunnin kuluttua. Jos hän istuu kioskissaan, minä palaan takaisin kotiin. Illalla käyn siellä vielä toisen kerran. Siksi voin sanoa teille varmasti, että hän ei ole kahden viimeisen kuukauden aikana ollut kertaakaan poissa töistä. Jopa silloin kun hänet pa-

hoinpideltiin, hän makasi vain yhden päivän, vapaapäivän-
sä, mutta raahautui heti seuraavana päivänä kasvot mustel-
milla tekemään kauppaa. Se on ymmärrettävää: hänhän ei
omista kioskia vaan saa palkkseen osan myynnistä. Jos
hän on päivän poissa, palkka pienenee.

– Entä silloin kun hänellä oli toinen nainen? Tehän sa-
noitte, että hän oli silloin monta päivää poissa töistä.

– Nainen oli varakas, hän ilmeisesti antoi Vasilille ra-
haa. Vasili on yleensäkin ahne ja pitää kiinni jokaisesta ko-
peekasta. Siksi minä pelästyin kun sain tietää, että hän ei
käy töissä. Tajusin heti, että sillä kertaa ei ollut kyse taval-
lisesta luntusta, jonka hän vaihtaisi heti toiseen, vaan jos-
tain muusta. Luntuilleen hän ei yleensä lahjoita edes tu-
pakka-askia.

– Miten te voitte olla kirjoilla asuntolassa, vaikka ette
enää työskentele rakennusalalla? Teidäthän olisi pitänyt
poistaa kirjoista heti sen jälkeen, vai kuinka?

– Ei, koska minä kuulun entisten lastenkotilasten kiin-
tiöön. He eivät voi ilman minun lupaani poistaa minua asu-
kasrekisteristä, vaikka en olekaan enää töissä.

– Hyvä on. Palataan nyt teidän mieheenne. Kertoiko
hän, miksi hänet pahoinpideltiin?

– Kertoi tietysti. Mutta yleensä hän valehtelee. Siksi
minä en kysele häneltä mitään, en työnnä nenääni hänen
asioihinsa.

– Onko hän koskaan maininnut nähneensä Viktoriaa
asemalla?

– Ei koskaan.

– Kysyikö hän koskaan, missä Viktoria on töissä?

– Minä kerroin hänelle joskus, että sihteerinä firmassa.
Mutta hän ei kysynyt mitään sen tarkempaa. Vasili ei pitä-
nyt Viktoriasta.

– Miksi?

– Hänen mielestään Viktoria ei ollut minulle hyvää seuraa.

– Miksi?

– Juomisen ja kaiken muunkin vuoksi... Vasilia tuntui ärsyttävän se, että Viktoria tienasi enemmän. Minua hän voi määrällä siksi että minulla ei ole lanttiakaan ja olen täysin riippuvainen hänestä. Hän pelkäsi, että minä lähden kulkemaan Viktorian jalanjälkiä, alan tienata rahaa, pystyn ostamaan itselleni asunnon tai ainakin vuokraamaan. Mistä hän löytäisi toisen samanlaisen hölmön kuin minä? Yksikään normaali nainen ei kestäisi tällaista elämää.

– Oletteko sitten yrittänyt tehdä samaa kuin Viktoria? Vai pelkäisikö miehenne turhaan?

– Tietenkin turhaan. Hän on typerä ja mittaa kaikkia omalla mittapuullaan. Mutta minulla on pää tallella. Minä en pystyisi olemaan samanlainen kuin Viktoria, en ole samanlainen kaunotar. Ja tavalliseksi prostituoiduksi olen jo vanha. Eikä se muutenkaan ole minun alaani. Minä haluan hoitaa kotia, kasvattaa lapsia, en mitään muuta. Mutta Vasili ei halua lapsia.

– Miksi?

– Mihin hän niitä tarvitsisi? Aiheuttaisivat vain ylimääräisiä hankaluuksia. Sitä paitsi jos meillä olisi lapsi, hän ei pystyisi häättämään minua niin helposti asuntolaan, hän tuntee lait ja pelkää, että hänen valtansa minuun loppuisi.

* * *

...Mikä voima pitää ihmiset toistensa luona? Mikä saa heidät pysymään yhdessä?...

* * *

Asemalla oli kioski, näyteikkunassa se tavallinen valikoima alkoholijuomia, savukkeita, purukumeja ja kondomeja. Myyjä oli parikymppinen nuorimies, tummatukkainen, kyömynenäinen ja ystävälliseltä vaikuttava.

– Tunnetteko te Vasili Kolobovin?

– Vasilinko? Tunnen. Mitä hänestä?

– Tiedättekö te, että joku pahoinpiteli hänet noin kuukausi sitten, marraskuun alussa?

– Hän ei sanonut siitä mitään, mutta kyllä sen näki. Kasvot olivat täynnä jälkiä.

– Tiedättekö miksi?

– Hän ei sanonut mitään, enkä minä kysellyt. Meillä ei ole tapana kysellä. Se on heidän oma asiansa.

– Kenen ”heidän”?

– Ettekö te muka tiedä? Vasilin kioski on tuolla puolella asemaa, minun tällä puolella. Tuo puoli on Butyrkan ryhmän valvonnassa, tämä puoli Marjinskin, toisin sanoen Marjina Rostsan porukan. Heillä on voinut tapahtua siellä mitä tahansa. Me emme sotkeennu siihen.

– Te siis arvelette, että se oli ryhmän sisäinen välienselvittely?

– Mitäpä muutakaan?

– Vilkaiskaa tätä valokuvaa. Oletteko te nähnyt joskus tämän tytön?

– En ainakaan muista. Onpa kaunis tyttö, näköjään tuollaisiakin on olemassa!

– Kiitos.

Seuraava kioski.

– Vasilinko? Tunnen tietenkin. Täällä me kaikki tunemme toisemme. Pahoinpidelty? Muistan sen. Se oli marraskuun alussa. En tiedä, Vasili ei sanonut mitään. En ole nähnyt tyttöä...

Seuraava kioski, sitten vielä yksi, ja vielä... Sama jatkui iltaan saakka. Kukaan ei tiennyt, miksi Vasili Kolobov oli pahoinpidelty ja kuka sen oli tehnyt. Ne jotka tekivät kauppaa Butyrkan puolella vakuuttivat, että Vasili ei ollut syyllistynyt mihinkään eikä kukaan ollut halunnut tehdä tilejä selväksi hänen kanssaan. Mutta vaikka he olisivatkin valehdelleet ja Vasili olisi pahoinpidelty liikeasioiden vuoksi, sillä oli tuskin mitään tekemistä Viktoria Jerjominan murhan kanssa. Kukaan ei myöskään tunnistanut Viktoriia valokuvasta. Taas yksi päivä meni hukkaan.

”Lartsevin apu olisi nyt enemmän kuin tarpeen”, Nastja valitti mielessään. Lartsev pystyisi taatusti ”käsittelmään” Kolobovin ja kiskomaan hänestä ulos totuuden pahoinpitelystä, josta hän jostain syystä ei ollut kertonut kenellekään mitään. Taitavana psykologina Lartsev sai sfinksinkin puhumaan, mitä osaston etsivien lisäksi käyttivät häikäilemättömästi hyväkseen myös monet tutkintatuomarit, joiden kanssa hän oli työskennellyt. Kunpa saisi selville pahoinpitelyn syyn niin että voisi unohtaa koko asian! Nastja oli jostain syystä varma, että Olga Kolobovan aviomiehen pahoinpitelyllä ei ollut mitään tekemistä murhan kanssa, mutta hän oli tottunut tarkistamaan ja tutkimaan kaiken loppuun asti.

Nastja pyysi Gordejevia määräämään Lartsevin puhumaan Kolobovin kanssa, mutta esimies kurtisti tyytymättömänä kulmiaan:

– Teitä on jo nyt neljä, Dotsenko mukaan lukien jopa viisi. Lartsevillä on liikaa töitä ilman tätäkin. Koettakaa selvittää itse.

Miksi Kolobov hätkähti, kun häneltä kysyttiin, oliko Viktoria käynyt asemalla? Vai oliko vain vaikuttanut siltä? Saattoi tietenkin olla niinkin. Mutta Nastja ei halun-

nut jättää mitään puolitiehen, joten hän joutui käyttämään vielä yhden päivän asian selvittämiseen. Yhdessä Jevgeni Morozovin ja harjoittelija Meštserinovin kanssa he kysyivät asiaa aseman kassoilta, muilta työntekijöiltä, miliiseiltä, ruokalanpitäjiltä, asemalla päivystävältä lääkäriltä ja jo kolmatta kuukautta aseman vieressä rakennuksen monttua kaivavilta työläisiltä. Ei mitään. Kukaan ei muistanut Viktoriaa. Taas turha reissu.

* * *

Arsen laski puhelimen luurin, mietti muutaman minuutin, nosti sen sitten uudelleen ja valitsi numeron. Kukaan ei vastannut. Sen jälkeen hän nousi ylös, meni viereiseen huoneeseen, missä oli toinen puhelin, ja soitti uudestaan samaan numeroon. Puheluun ei taaskaan vastattu. Arsen hymyili tyytyväisenä, pani ylleen tummanvihreän turkisvuorisen päällystakin ja paksupohjaiset kengät ja lähti ulos. Käveltyään kaksi korttelia hän poikkosi puhelinkoppiin, soitti vielä kerran, ja kun puheluun ei vielääkään vastattu, meni metroon.

Puolen tunnin kuluttua Arsen istui kodikkaassa kahvilassa ja joi mineraalivettä. Häntä vastapäätä istui Kolja-setä juoden olutta.

– Sitä nuortamiestä on käsiteltävä uudestaan, Arsen sanoi rauhallisesti.

– Miten niin, eikö ensimmäinen oppitunti mennyt perille? Kolja-setä nosti kulmiaan.

– Meni toki, älä ole huolissasi, Arsen hymyili suojelevasti. – Mutta meidän on oltava varmoja. Minusta tuntuu, että häntä aletaan painostaa lähiaikoina. Meidän on toimitettava ennalta, joten on parasta muistuttaa hänelle, kuka

ja mikä hän on tässä syntisessä maailmassa.

– Muistutetaan, Kolja-setä nyökkäsi ja hymyili outoa hymyään rautaiset hampaat himmeästi loistaen.

* * *

Miehellä, jonka monet tunsivat Arsenin nimellä, oli lapsuudessa mitä tavallisin nimi Mitja. Hän oli vakavaimmisen ja mielteliäs poika, joka menestyi koulussa ja luki paljon. Varhaisesta lapsuudesta saakka häntä vaivasi selittämätön pelko ruumiillisen koskemattomuuden puolesta, hän kammosi kipua, rokotuksia ja vammoja, eikä siksi juossut koskaan, ei pelannut palloa toisten poikien kanssa, ei leikkinyt heidän kanssaan rosvoa ja poliisia, vaan istui mieluummin kotona pelaamassa šakkia ja miettimässä omia pieniä ajatuksiaan.

Mitjan lapsuus osui aikaan, jolloin kaikki pikkupojat haaveilivat rupeavansa isona lentäjiksi. Mitjakaan ei ollut poikkeus. Mutta hänelle selitettiin, että hänen heiveröisyytensä, epäurheilijamaisuutensa ja heikon näkönsä vuoksi häntä ei odota kunniakas tulevaisuus lentäjänä. Mitja oli pahoillaan vain hetken, koska hänen aivonsa saivat uuden kimmokkeen ja alkoivat nostaa mieleen uusia kysymyksiä. Millaisia ihmisiä tarvitaan mihinkin työhön? Lastaajan on oltava vahva. Opettajan on oltava kärsivällinen. Lentäjällä ei saa olla korkean paikan kammoa... Tämä kysymys osoittautui niin kiehtovaksi, että Mitja alkoi lukea psykologian oppikirjoja, joita ei siihen aikaan ollut kovin paljon. Kaupungin lähes kaikissa kirjastoissa tunnettiin tämä pienikokoinen ja laiha silmälasipäinen poika, joka istui tunteita lukusalin nurkassa jonkun harvinaisen kirjan kimpussa.

Vuodet kuluivat. Kun Mitjasta tuli KGB:n henkilöstöosaston työntekijä, hän piti itseään ammatinvalinnan asiantuntijana. Vastuuntuntoinen suhtautuminen kaikkeen heijastui hänen ammatilliseen toimintaansa. Hän keskusteli aina pitkään työhön tulevien ihmisten kanssa ja antoi heille neuvoja, mille alalle heidän kannattaisi suunnata voimavaransa, jotta heidän tiedoistaan ja taidoistaan olisi mahdollisimman paljon hyötyä. Hänellä oli tunne, että hän teki tärkeää työtä auttaessaan löytämään oikeat ihmiset oikeaan paikkaan näin tärkeässä elimessä. Samalla hän antoi ainakin välillisesti oman panoksensa isänmaan turvallisuuden vahvistamiseen.

Kerran Mitjan luo tuli KGB:n Moskovon osaston nuori työntekijä, joka oli tullut palvelukseen ulkoisesta vakoilusta vastaavalle osastolle. Mitja alkoi tapansa mukaan selittää hänelle ulkomailla tehtävän työn erityispiirteitä, korosti miten välttämätöntä on ottaa huomioon asemamaan perinteet ja kulttuuri, erityisesti jokapäiväisen psykologian alalla. Vihollisen vastavakoilu kuuntelee lähetystön kaikkia tiloja ja etsii mahdollisuuksia värvätä neuvostokansalaisia, siksi perheongelmien suhteen piti olla erityisen varovainen, toisin sanoen ei pitänyt riidellä puolison kanssa eikä varsinkaan pahoinpidellä tätä, koska siinä tapauksessa lähetystön työntekijälle etsittäisiin nopeasti houkutteleva ystävätär. Uuteen paikkaan tarjolla oleva ehdokas ei kuunnellut tarkkaavaisesti vaan antoi vastauksillaan ymmärtää, että henkilöstöosaston työntekijän neuvot eivät olleet minkään arvoisia. Hän oli selvinnyt erinomaisesti työstään Moskovassa eikä epäonnistuisi ulkomaillakaan. Eikä hänen mielestään kuulunut kenellekään, miten hän kohtelsi vaimoan.

Mitja tajusi heti, että tuo lahjakas nuori mies, jolla oli

erinomaiset todistukset ja joka osasi erinomaisesti kahta vierasta kieltä, ei ollut sopiva ulkoiseen vakoiluun. Hän oli hyvä työntekijä Moskovassa, pääkaupungin tutussa neuvostoaikaisessa alakulttuurissa, mutta ulkomailla hän epäonnistuisi. Kyseisen osaston johto kuitenkin torjui tylysti nämä johtopäätökset. Mitjan annettiin ymmärtää, että hän on vain toimistoapulainen, jonka tehtävänä on kerätä tarvittavat paperit kansioon ja liimata valokuvia eikä työntää nokkaansa operatiiviseen työhön; kysymys oli jo ratkaistu, kaikesta oli jo sovittu, puuttui enää lopullinen määräys. Tuollainen reaktio tyrmistyi henkilöstöosaston tarkastajan. Loukkaus jäi kaihertamaan häntä kuin ruostunut naula.

Muutaman päivän kuluttua vakoilijakandidaatti joutui vahvassa humalatilassa selviämisasemalle mukanaan salkku, joka oli täynnä salaisia papereita, mutta KGB:n henkilökorttia häneltä ei löytynyt. Hän sai saman tien potkut ja joutui oikeuden eteen. Kukaan ei saanut koskaan tietää, että miehen lähettäminen ulkomaille oli kaatunut siihen, että Mitja tutki pari iltaa lääketieteen ja farmakologian oppikirjoja, löysi sen jälkeen tarvittavat ihmiset ja maksoi heille. Mitja oli tyytyväinen, kun hänen mielestään väärä nimitys ei toteutunut. Hän ei tullut edes ajatelleeksi, että tuhosi elämän mieheltä, joka ei ollut tehnyt hänelle mitään pahaa ja jota vastaan hänellä ei ollut henkilökohtaisesti mitään. Hän tunsi vain suurta tyytyväisyyttä siitä, että asia meni loppujen lopuksi täsmälleen niin kuin hän halusi. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun hän yritti manipuloida ihmisiä, ja se onnistui. Mitja ymmärsi, ettei ole lainkaan välttämätöntä madella toisten edessä tai lyödä nyrkkiä pöytään todistaakseen olevansa oikeassa. Oli parempi suunnitella viekkaita operaatioita, laskea siirtoja kuten

säkissa, nykiä näkymättömistä naruista ja tarkkailla tyytyväisenä, miten tapahtumat etenivät käsikirjoituksen mukaan, vaikka kaikki tapahtumien osallistujat uskoivat vakaasti toimivansa itsenäisesti ja vapaaehtoisesti. Uhreilla ei ollut merkitystä... He olivat vain solttuja pelissä. Hänen pelissään.

* * *

Lokakuun 25. päivänä tuntemattoman auton pyörien alle traagisesti kuolleen Valentin Kosarin leski oli nuorekas hoikka nainen, jolla oli herttaiset kasvot ja upeat kastanjänväriset hiukset. Hän otti rikostutkijan ystävällisesti vastaan, vaikka näkyi selvästi, että hän oli voimiensa äärrajoilla ja keskustelu tuntui hänestä raskaalta ja vastenmieliseltä.

– Liittykö se muka jotenkin mieheni kuolemaan? hän kysyi hämmästyneenä, kun häneltä alettiin kysellä lokakuun puolivälin tapahtumista.

– Ei liity, mutta me emme tutkikaan miehenne kuolemaa.

– Nyt minä en ymmärrä, hän huokasi syvään. – Minusta näyttää, että sitä ei tutki kukaan. Joku Kosar ei tunnu kiinnostavan ketään. Jos hän olisi ollut ministeri tai kansanedustaja, te olisitte varmaan toimineet ripeämmin.

– Ymmärrän teidän tunteenne, mutta te olette väärässä. Liikenneonnettomuutta tutkii lounainen miliisipiiri, mutta minä olen Petrovkalta, Moskovan rikosmiliisistä, ja me yritämme selvittää toista rikosta.

– Miten tekemistä Valentinilla on voinut olla sen kanssa? Hän oli mitä rehellisin ihmisin, ei ottanut koskaan kopeekkaakaan ylimääräistä keneltäkään eikä halunnut pahaa kärpäsellekään...

Nainen puhkesi itkuun mutta sai nopeasti hillittyä itsensä.

– Hyvä on, kysykää.

– Eräs Boris Kartašov otti mieheenne yhteyttä loka-kuun kymmenennen päivän tienoilla ja pyysi apua saadakseen yhteyden psykiatriin, jotta voisi kysyä neuvoa. Mainitsiko miehenne siitä?

– Kyllä, minä muistan sen keskustelun. Hän sanoi heti, että yrittää soittaa Maslennikoville, ja jos ei saa häntä kiinni, hän soittaa toiselle tutulle psykiatrille.

– Sanoiko miehenne, mikä ongelma Kartašovilla oli?

– Sanoi. Kartašovin tyttöystävä kuulemma luuli, että häntä yritetään ohjailta radion kautta. Ei, ei se tainnut niin olla.... Odottakaa hetki... Ai niin! Tyttöystävä oli saanut päähänsä, että joku oli varastanut hänen unensa ja kertoi sen radiossa. Näin se meni tarkemmin sanoen.

– Mitä sen jälkeen tapahtui?

– Valentin soitti Maslennikoville ja sopi hänen kanssaan asiasta. Muistan vielä, että Maslennikov sanoi olevansa lähipäivinä niin varattu, että voi ottaa Valentinin tuttavasta vastaan vasta perjantaina.

– Perjantainako? Onko teillä kalenteria tässä lähellä?

– Tässä, olkaa hyvä.

Kosarin leski ojensi pienen taskukalenterin, jonka hän otti pöydällä olevan muistikirjan välistä. Kalenterissa oli lyijykynällä tehty merkintä perjantain, lokakuun viidennentoista päivän kohdalle.

– Muistatteko vielä, mistä perjantaista oli puhe? Lokakuun viidennestätoista vai seuraavasta perjantaista?

– Todennäköisesti viidennestätoista. Aivan, se se oli. Leski vilkaisi kalenteria. – Sehän on merkattu tähänkin.

– Mitä se merkitsee?

– Tämä oli Valentinin kalenteri, hän käytti tätä jatkuvasti. Yhdellä värillä hän merkkasi syntymä- ja muut merkkipäivät, toisella kaikki sovitut tapaamiset ja vierailut. Ja lyijykynällä hän merkitsi ne päivät, jotka eivät koskeneet suoranaisesti häntä, mutta joista hänen piti sanoa jollekulle kuten Kartašovin tapauksessa. Valentin halusi aina pitää lupauksensa mutta pelkäsi sekoittavansa asiat.

Nainen oli taas vähällä purskahtaa itkuun mutta hillitsi itsensä.

– Onko tuo miehenne muistikirja?

– On.

– Voinko ottaa sen joksikin aikaa? Minä palautan sen varmasti.

– Ottakaa vain, jos tarvitsette.

– Vielä yksi kysymys, jos sallitte. Olitteko te jatkuvasti selvillä miehenne tekemisistä?

– Totta kai. Meillä oli hyvät suhteet.

– Oliko hänellä paljon ystäviä?

– Miksi te kiusaatte minua? Mitä merkitystä sillä nyt on? Luuletteko te, että joku hänen ystävistään ajoi hänen ylitseen? Sitä paitsi te sanoitte, että ette tutki tuota liikenneonnettomuutta...

– Voisitteko te kuitenkin sanoa, oliko hänellä sellaisia ystäviä, joille hän kertoi kaikista ongelmistaan?

– Hän kertoi niistä kaikille. Hän oli niin avomielinen ja seurallinen.

– Toisin sanoen hän on voinut kertoa Kartašovista ja tämän ystävästä muillekin kuin teille?

– Hän kertoi siitä varmaan kaikille, joiden kanssa puhui tuona päivänä. Jopa äidilleen. Hän soitti äidilleen kysyäksään tämän vointia ja sanoi sitten: ”Et usko, millaisia sairauksia on olemassa! Minulle soitti tänään yksi tut-

tava...” Ja niin edelleen. Jostain syystä Kartašovin kertomus ystävättärestään teki häneen suuren vaikutuksen, hän muisteli sitä pitkään myöhemminkin.

– Kertoiko miehenne mitään muuta Kartašovista?

– Ei.

– Oletteko varma?

– Minulla on hyvä muisti ja muistan kaiken, mikä koskee Valentinia. Hänen kuolemansa jälkeen kävin mielesäni läpi viimeiset kuukaudet, päivät, tunnit aivan kuin se olisi saanut hänet taas eloon. Minusta tuntui, että jos muistan kaikki pikkuasiatkin, hän palaa...

* * *

Vaalea Volga kääntyi Kiovan valtatieltä ja lähti Matvejevskojen suuntaan. Auto pysähtyi vanhainkodin luona ja siitä nousi roteva mies, jolla oli hauskannäköiset kasvot. Mies meni suoraan eteiseen, nousi hissillä neljänteen kerrokseen, käveli käytävää pitkin ja meni koputtamatta yhteen huoneeseen.

– Päivää, isä.

Tyynyltä häneen suuntautuivat kyyneleiset himmeät silmät, joihin syttyi hymyntapainen. Vanhuksen huulet värähtivät.

– Poika... Et ole käynyt pitkään aikaan.

– Anna anteeksi, isä. Mies siirsi tuolin vuoteen viereen ja istuutui. – Töitä. Olin kuukauden matkoilla vaalikampanjan takia. Tiedät varmaan, että parin päivän kuluttua on duuman vaalit. Miten voit?

– Huonosti. Kuten näet, makaan tässä enkä enää juuri liiku. Ottaisit minut kotiin täältä, en haluaisi kuolla vieraassa paikassa.

– Otan ehdottomasti. Kunhan vaalit ovat ohi, kiire loppuu ja minä haen sinut heti kotiin.

– Kunpa eläisin siihen asti...

Vanhus sulki silmänsä. Kyynel vieräi ryppyistä poskea pitkin ja katosi ihon poimuihin.

– Isä, muistatko vielä vuoden seitsemänkymmentä?

– Oliko se silloin kun sinä...

– Oli, mies keskeytti hänet kärsimättömästi. – Muistatko?

– Muistan. Miten sellaisen voisi unohtaa. Mitä siitä? Onko sinulle tullut ongelmia?

– Ei, älä ole huolissasi. Se asia on haudattu. Mutta siitä huolimatta... Mitä arvelet, kuka muu voisi vielä muistaa sen?

– Se sinun ystäväsi, joka...

– Se nyt on selvä, poika keskeytti hänet uudestaan.

– Kuka muu?

– En oikein tiedä. Batyrov on kuollut jo ajat sitten. Smeljakov? Hän saattaa muistaa sen, mutta ei tiedä, mikä liittyy mihinkin. Minusta tuntuu, että sitä ei muista kukaan muu kuin minä. Miksi sinä kysyt?

– Muuten vain, varmuuden vuoksi. Jos puolueeni saa tarpeeksi ääniä ja minä pääsen duumaan, löytyy heti ystävällisiä likasangon tutkijoita.

– Onko sinulla vihollisia?

– Kenelläpä ei olisi?

– Minä pelkään sinun vuoksesi, poika. Sinun ei olisi pitänyt työntää itseäsi siihen helvetin tuleen, sinut syöddään elävältä.

– Älä pelkää, kyllä minä selviän. No, minä lähdän tästä.

– Älä hylkää minua tänne, käy useammin. Minulla ei

ole tässä maailmassa enää ketään muuta kuin sinä. Sinun äitisi on kuollut, samoin minun vaimoni...

– Älä heittäydy dramaattiseksi. Sinulla on minun lisäksi tytär ja poika. Sinä olet itse syyppä siihen, että olet kasvattanut heistä roistoja, annoit heille kaikkesi, mutta he hylkäsivät sinut vanhoilla päivilläsi.

– Älä sano noin, miksi sinä nyt... Vanhuksen ääntä tuskin kuuli. – Olen minä tehnyt sinunkin eteesi paljon, älä unohda sitä.

– En minä ole sitä unohtanut, poika vastasi kylmästi.
– Siksi minä käyn sinun luonasi. Mutta olkoon, koeta kestää, isä. Minä haen sinut täältä viimeistään kuukauden kulluttua.

– Jää hyvästi, poika.

Luku 6

Olisiko mahdollista laatia yhtälö, johon sopisivat Boris Kartašovin ja Olga Kolobovan toive päästä eroon Viktori Jerjominasta, puhelinvastaajasta pyyhitty salaperäinen viesti sekä Vasili Kolobovin pahoinpitely, josta hän ei ensin suostunut kertomaan kenellekään ja jonka hän myöhemmin jopa kielsi kokonaan? Nastja Kamenskaja, Andrei Tšernyšov, Jevgeni Morozov, työharjoittelussa oleva Oleg Mestšerinov ja sokkona toimiva Miša Dotsenko olivat tehneet kaiken voitavansa kuulustellessaan suuren joukon ihmisiä, mutta eivät olleet löytäneet mitään todisteita siitä, että taiteilija Kartašov ja hänen ystävättärensä Kolobova olisivat jollain tavalla sotkeutuneet Viktorian katoamiseen. Tosin he eivät olleet löytäneet todisteita myöskään heidän syyttömydestään. Koska tapahtumista oli kulunut jo useita viikkoja, oli toivotonta yrittää vahvistaa alibeja, varsinkin kun niitä tarvittiin kokonaisen viikon ajalta. Missä Viktoria Jerjomina vietti tuon viikon ennen kuin hänet surmattiin? Ja miksi hänen ruumiissaan oli jälkiä paksulla köydellä lyömisestä? Kidutettiin häntä? Vaikutti siltä, että hän oli kuin olikin ollut sairas ja joutunut jonkun lurjuksen kynsiin, joka käytti hyväkseen hänen sairauttaan ja lopulta tappoi hänet. Mutta mikä se puhelu oikein oli...

...Nastja uppoutui verkkaisiin mietteisiin lentokoneessa matkalla Roomaan. Hän oli lähtöselvityksessä ainoana

koko valtuuskunnasta pyytänyt saada paikan koneen takaosasta missä sai polttaa ja iloitsi nyt siitä: matkustajia oli siellä harvassa eikä hän joutunut seurustelemaan kollegoiden kanssa vaan saattoi käyttää lentomatkan kolme ja puoli tuntia miettimiseen.

Siis Vasili Kolobov. Toisella kerralla asiaa kysyttäessä hän oli kieltänyt ehdottomasti koko pahoinpitelyn ja väitti pudonneensa humalassa portailta. Mutta hänen vaimonsa väitti yhtä ehdottomasti, että Vasili oli pahoinpidelty. Vaimo perusteli varmaa mielipidettään sillä, että mies oli kyseisenä päivänä tullut kotiin, mennyt makaamaan sängylle, pidellyt vatsaansa ja mutissut: ”senkin pirulaiset”. Jokainen, Nastja ja harjoittelija mukaan lukien, oli yrittänyt vuorollaan saada itsepintaisen Kolobovin murtumaan, mutta se ei ollut johtanut mihinkään. Putosi ja siinä kaikki. Mutta mitä tiukemmin Vasili kielsi pahoinpitelyn, sen kiivaammin hän reagoi joka kerta kun Viktorian nimi mainittiin. Loppujen lopuksi päätettiin tarkistaa, yhdistäisivätkö tuontisavukkeiden myyjää Viktoriaan lemmenasiat, joista kukaan ei tiennyt mitään. Voisiko asia olla niin yksinkertainen ja murhan motiivina mustasukkaisuus? Se oli aivan kelvollinen teoria. Silloin vastaajan viesti olisi voinut olla Viktorialta, ja hän oli ilmoittanut lähtevänsä jonnekin Vasilin kanssa. Viktorian luonteen tuntien hän olisi voinut kertoa asiasta Borikselle avoimesti. Sen jälkeen kun todennäköisimmin Vasili oli murhannut Viktorian, Boris ja Olga olivat päättäneet olla paljastamatta häntä. Siihen heillä saattoi olla montakin hyvää syytä. Viktorian kuolemahan ratkaisi heidän ongelmansa: heikkoluonteisen Boriksen ei tarvinnut enää miettiä, miten pääsisi eroon Viktoriasta ja Olga sai mahdollisuuden normaaliin perhe-elämään taiteilijan kanssa. Varsinkin kun he molemmat halusivat lapsia.

Nauhalta pyyhitty viesti sopisi tähän yhtälöön hyvin mutta Vasilin pahoinpitely ei. Ehkä se ei liittynyt murhaan millään tavalla, eikä kannattanut yrittää keinoitekoisesti valjastaa samojen vaunujen eteen hevosta ja arkaa peuraa...

– Oletteko te käynyt aikaisemmin Roomassa? kuuli Nastja viereltään miellyttävän äänen, joka puhui englantia vahvalla aksentilla. Nastja katsoi käytävän toisella puolella istuvaa, valkoiseen villapaitaan pukeutunutta nuorta miestä. Tämä katsoi hymyillen Nastjan sylissä olevaa Rooman matkaopasta, joka oli löytynyt vanhempien hyllystä. Nastjan äiti oli tuonut sen monta vuotta sitten käydessään ensimmäistä kertaa Roomassa.

Aksentin perusteella Nastja päätteli nuoren miehen italialaiseksi. Hän taisteli hetken voittaakseen kiusauksen vastata tälle englanniksi. ”Miksi siirtää sitä loputtomiin?” hän ajatteli. ”Minun on joka tapauksessa pakko jossain vaiheessa puhua italiaa, joten on paras aloittaa heti.” Hän tunsu olonsa varmaksi puhuessaan englantia tai ranskaa, niitä hän oli käyttänyt usein ja kääntänyt niistä paljon varsinkin lomien aikana paikatakseen rahareivät. Mutta italia, jota hän lapsuudessaan oli osannut sujuvasti äidin peräänantamattomuuden ansiosta, oli lojunut jo kauan laatikossa käyttämättömänä, kuten hän itse ilmaisi. Nastja arasteli puhua italiaa mutta rohkaisi mielensä.

– Te voitte puhua italiaa, hän sanoi yrittäen peittää hämmennyksensä ja tarkkaillen huolellisesti ääntämystään. – Mutta puhukaa hitaasti.

Nuorimies hymyili ymmärtäväisesti ja siirtyi tyytyväisenä äidinkieleensä. He olivat jutelleet parikymmentä minuuttia, kun valtuuskunnan johtaja Jakimov tuli heidän luokseen. Hän istuutui Nastjan eteen, sytytti savukkeen ja kumartui istuimen käsinojan yli puhumaan Nastjalle.

– Yritätkö sinä vältellä valtuuskunnan muita jäseniä? kysyi Jakimov pilaillen. – Ja olet jo löytänyt ihailijankin. Katsokin, ettet tee mitään typeryyksiä.

Nastja piti Jakimovista. Tällä ei ollut diktaattorin otteita eikä jälkeäkään ylemmydentunnosta, joka oli tyypillistä monta kertaa ulkomailla käyneille ihmisille heidän suhteessaan maanmiehiinsä, jotka ensimmäistä kertaa ulkomaille joutuessaan eivät yleensä tienneet, miten toimia ja mitä sanoa. Hän auttoi mielellään, vastasi perusteellisesti kaikkiin kysymyksiin ja antoi hyviä neuvoja, jotka äitinsä luona Ruotsissa käynyt Nastja totesi oikeiksi ja tarpeellisiksi.

– Millainen ohjelma meillä on? Nastja kysyi Jakimovilta.

– Italialaiset kollegat ovat meidän kanssamme kymmenestä kuuteen, mutta kuuden jälkeen me olemme keskenämme. Keskiviikko ja lauantai ovat vapaita, silloin voit käydä kaupoissa, jos haluat. Mitä sinulla on mielessä?

– Haluan tavata äitini. Hän lupasi tulla torstaina Roomaan.

– Ei tuota ongelmia. Kuuden jälkeen olet vapaa, minulla ei ole mitään sitä vastaan. Ota kuitenkin huomioon, että kaksi valtuuskuntamme jäsentä on jo saanut selville, että sinä osaat vieraita kieliä, ja he aikovat valjastaa sinut kauppareissulle. Joten jos haluat vapaata siitä, ilmoita minulle, niin yritän pidätellä heitä.

Jakimov sammutti savukkeensa ja meni koneen etuosaan, missä hän istui valtuuskunnan muiden jäsenten kanssa. Mukana oli kaksi kenraalia (toinen ministeriöstä, toinen sisäasiainministeriön Moskovan keskusvirastosta), sisäasiainministeriön Moskovan aluehallinnon päällikkö ja kaksi rikostutkinnan keskusviraston työntekijää.

– En olisi uskonut, että te olette venäläinen. Olin aivan varma, että te olette englantilainen, vieressä istuva nuorimies totesi.

Nastja naurahti itsekseen. Ei ollut ihme, että mies luuli häntä englantilaiseksi: hän näytti varmaan tyypilliseltä klassisen englantilaisen romaanin vanhaltapiialta. Ainaakaan hän ei näyttänyt siltä, miltä venäläisen kaunottaren tuli laajalle levinneen käsityksen mukaan näyttää.

– Näytänkö minä teistä tyypilliseltä englantilaiselta?

– Ette vaan te puhutte italiaa englantilaisella aksentilla.

– Ihanko tosi? Enpä tiennyt tuotakaan.

Nastja päätti kuunnella huolellisesti keskustelukumppaninsa puhetta ja yrittää puhua samalla tavalla. Hänen kielikorvansa oli erinomainen, äiti oli opettanut hänelle vieraita kieliä jo varhaisessa lapsuudessa, siksi taistelu englantilaista aksenttia vastaan päättyi voittoon sopivasti lentokoneen laskeutuessa. Nuori italialainen arvosti suuresti Nastjan lingvistisiä ponnisteluja ja sanoi lähtiessään:

– Nyt te puhutte kuin italialainen, joka on asunut liian pitkään Ranskassa.

He molemmat nauroivat makeasti.

– Onko minulla nyt uusi aksentti?

– Aksentin kanssa ei ole mitään ongelmaa, mutta lauserakenteenne muistuttavat ranskalaisia.

* * *

Valtuuskunta majoittui pieneen ja hiljaiseen katoliseen hotelliin, joka oli mäen päällä lähellä Venäjän lähetystöä. Nastja ilahtui kuullessaan, että hotellilta oli Pietarinkirkolle kahdenkymmenen minuutin kävelymatka.

Jakimovin puheet pitivät paikkansa. Italialaisten työpäivä päättyi kuudelta, ja sen jälkeen venäläinen valtuuskunta oli yksin. Täällä ei ollut jälkeäkään venäläisestä vieraanvaraisuudesta: kuuden päivän aikana oli yksi kiertoajelu kaupungilla ja yksi lounas ministeriön edustajien kanssa. He tutustuivat poliisin toimintaan, esittivät kysymyksiä ja katselivat opetusfilmejä. Mistään iltatilaisuuksista ei ollut puhettakaan.

Nastjalle ohjelma sopi hyvin. Hotellissa syödyn päivällisen jälkeen hän vaihtoi hameen farkkuihin ja kengät lenkkareihin ja lähti kaupungille heitettyään olalteen nahkalaukun, jossa oli opaskirja. Keskiviikkona heillä oli vapaapäivä, ja Nastja lähti hotellista heti aamiaisen jälkeen. Hän kertoi suunnitelmastaan vain Jakimoville ja yritti päästä eroon kaikista muista ennen kuin he ehtivät pyytää häntä auttamaan ostosten kanssa, sillä englantia, saati sitten italiaa, ei puhunut kukaan muu kuin Nastja ja Jakimov. Suunnitelma onnistui, ja Nastja käveli koko päivän kaupungilla katsellen taloja ja patsaita, luovien loputtomien autojonojen keskellä ja ihmetellen jatkuvasti sitä, miten huomaavaisesti kuljettajat suhtautuivat jalankulkijoihin. Joulukuinen aurinko lämmitti vielä, ulkona oli seitsemäntoista astetta lämmintä, mutta monet naiset kulkivat kadulla avonainen minkki- tai kettuturkki yllään.

Nastjan nenään tunkeutui kaikkialla tuoreen kahvin tuoksu, joka kantautui loputtomista pienistä kahviloista ja baareista. Ensimmäiset kaksi tuntia hän pystyi vastustamaan, mutta istuutui sitten nautiskellen pienen katukahvilan pöydän ääreen tultuaan ajatelleeksi, että jalkojen pitää joka tapauksessa antaa levätä. Sitä paitsi hänellä oli niin vähän rahaa, että niillä ei pystyisi kuitenkään ostamaan mitään erityistä, joten ei ollut mitään mieltä säästää nii-

tä. Opaskirjasta huolimatta hän onnistui iltapäivällä eksymään, kulki pitkän matkan kivimuurin viertä ja vasta päästyään takaisin tuttuun paikkaan tajusi, että oli yksinkertaisesti kiertänyt Vatikaanin.

* * *

Torstaina joulukuun 16. päivänä Nastja näki äitinsä heti kun pääsi Pietarinkirkon pylväikön läpi aukiolle. Hoikka, kaunis ja mielettömän tyylikäs Nadežda Rostislavovna keskusteli vilkkaasti pitkän harmaatukkaisen herran kanssa ja vilkuili jatkuvasti ympärilleen.

Äiti ja tytär halusivat toisiaan ja suutelivat.

– Saanko esitellä, professori Kamenskaja alkoi heti puhua englantia, – tyttäreni Anastasia ja kollegani professori Kuhn.

– Dirk, Kuhn esittäytyi puristaen Nastjan kättä.

”Äiti, äiti”, Nastja ihasteli mielessään. ”Ei pelännyt tuoda miesystäväänsä mukanaan. Mutta ketä hänen olisi pitänyt pelätäkään? Minuako? Naurettavaa. Olisi mielenkiintoista tietää, kuka tässä on näytillä, hän minulle vai minä hänelle. Mutta äiti on uskomattoman kaunis! Miksi minusta on tullut tällainen harmaa hiirulainen?”

Dirkillä oli harmaat hiukset, poikamaiset kasvot ja iloiset kellanvihreät silmät. Hän puhui hieman venäjää, ja Nastja pystyi puhumaan vähän ruotsia, joskin työllä ja vaivalla, joten keskustelusta tuli mielenkiintoinen kielensekoitus.

Ensimmäisenä iltana he istuivat myöhäiseen yöhön ravintolassa, johon Rooman jokaisen syrjäkadunkin tunteva sympaattinen professori heidät vei. Nastja ei muistanut, milloin oli nauranut yhtä paljon. Hän tunsu olonsa heti ko-

toisaksi äidin ja tämän ystävän seurassa, hänen pelkonsa ei käynyt toteen eikä häntä hermostuttanut lainkaan. Sen jälkeen kun hän oli päässyt yli isäpuolensa ja tämän ystäväntären aiheuttamasta hämmennyksestä, vastaava tilanne äidin kanssa ei herättänyt hänessä enää kielteisiä tunteita. Äiti oli onnellinen, ja Dirk katsoi häneen iloisen jumaloivasti. Mitä pahaa siinä oli, jos kaikilla oli hyvä olla?

– Huomenna me menemme oopperaan, minulla on jo liput, Nadežda sanoi hyvästellessään Nastjan, – ja lauantaina Sikstus-kappeliin. Älä nuku myöhään, se on auki vain kahteen asti.

Nastja palasi hotelliin tyytyväisenä ja rauhallisena. Häntä jo monen kuukauden ajan kalvanut huoli perheen hajoamisesta tuntui nyt turhalta ja aiheettomalta. Ihmisellä on oikeus olla onnellinen, varsinkin jos kukaan ei joudu kärsimään sen vuoksi.

Jos Nastja Kamenskaja olisi tiennyt, miten hänen elämänsä muuttuisi kolmen päivän kuluttua, miten kaukaisilta ja unenomaisilta hänen Roomassa viettämänsä päivänsä tuntuisivat keskellä pelkoa ja hermojäännitystä, johon hän joutuisi kolmen päivän kuluttua, hän olisi varmaan yrittänyt painaa paremmin mieleensä sen ihanan henkisen tasapainon tunteen, joka laskeutui häneen ikuisessa kaupungissa. Kaikkien onnellisten ihmisten lailla Nastjakin oletti, että onni jatkuu ikuisesti.

Mutta hän erehtyi.

* * *

Sikstuksen kappelin jälkeen äiti ehdotti käyntiä kirjamesuilla.

– Minun pitäisi löytää pari kirjaa itselleni ja ystävilleni. Tule mukaan, se on mielenkiintoinen paikka.

Päästyään messuille he erkanivat. Äiti ja Dirk lähtivät etsimään omia kirjojaan ja Nastja jäi katselemaan hyllyjä, joiden yläpuolelle oli kirjoitettu suurin kirjaimin ”Eurooppalaiset bestsellerit”. Hän tutki monivärisiä kansia ja luki takakannen tekstejä ajatellen mielessään: ”Tämän lukisin mielelläni, jos olisi aikaa, samoin tämän, ja tämän... Mutta nuo kirjat eivät ole minun makuuni.” Seuraavan hyllyn luona tuntui kuin maa olisi kadonnut hänen jalkojensa alta. Suoraan hänen edessään oli Jean-Paul Brisacin *Kuolemansonaatti*. Sen kiiltävässä kannessa oli viisi verijuovaa, jotka kuvasivat nuottiviivastoa, ja vaaleanvihreä nuottiavain.

Šokista selvittyään Nastja otti kirjan käteensä ja luki takakannen tekstin. ”Jean-Paul Brisac on Euroopan nykykirjallisuuden arvoituksellisimpia hahmoja. Yksikään toimittaja ei ole onnistunut saamaan haastattelua yli kahdenkymmenen bestsellerin tekijältä. Jännittävä juoni, hyvän ja pahan taistelu ja ihmisluonteen pimeät puolet ovat läsnä salaperäisen erakon teoksissa. Tekijä ei anna koskaan valokuvata itseään ja seurustelee ulkomaailman kanssa vain agenttinsa välityksellä.”

Nastja tutki hyllyn huolellisesti ja löysi lisää Brisacin kirjoja saksaksi, ranskaksi ja italiaksi. Hän etsi katseellaan äitinsä ja meni väkijoukon läpi tämän luokse.

– Voiko täältä ostaa kirjoja?

– Totta kai. Löysitkö jotain mielenkiintoista? Menään, minä ostan sen sinulle, sinun rahasi eivät kuitenkaan riitä, kirjat ovat täällä kalliita.

– Mutta minä tarvitsen monta... Nastja sanoi varovasti.

– Siinä tapauksessa me ostamme monta, äiti vastasi tyynesti.

Nastja ei osannut saksaa, joten hän valitsi Brisacin kirjat ranskan- ja italiankielisinä.

– Nuoko sinä haluat? äiti kysyi halveksivasti. – Luetko sinä todella tuollaista roskaa?

– No... Nämä kiinnostavat, Nastja vastasi vältellen. – Erakkokirjailija, ihmisluonteen pimeät puolet... Mielenkiintoista.

Äiti ei selvästikään katsonut hyvällä Nastjan viehtymystä eurooppalaiseihin bestsellereihin ja huomautti maksettuaan kalliit ostokset:

– Brisacin kirjoja voi ostaa rautatie- tai lentoaseman kioskeista huomattavasti halvemmalla. Ja valikoimakin on niissä suurempi.

Jean-Paul Brisac oli Nadeždan mukaan suosittu muttei mikään syvälinen kirjailija. Ihmiset ostivat hänen kirjojaan mielellään matkalukemiseksi, siksi niitä julkaistiin yleensä taskukirjoina. Mutta äidin seuraava huomautus sai Nastjan kiinnostumaan.

– Hän on suurta muotia. Kiinnostus Venäjää kohtaan on viime vuosina kasvanut, ja venäläisiä emigranttejakin on aiempaa enemmän. Brisacilla on kokonainen sarja trillereitä, joiden aiheena on Venäjä. Ne ovat erittäin suosittuja Venäjältä muuttaneiden keskuudessa. Joten olipa tuo erakko sitten kuka tahansa, ainakaan hän ei ole köyhä. Hänen kirjojensa painosmäärät ovat valtavia, ja hän kirjoittaa nopeasti.

– Oletko sinä lukenut jotain? Nastja kysyi toiveikkaana.

– Enhän minä ole emigrantti. Enkä sitä paitsi pidä trillereistä. En ymmärrä, mistä sinä olet perinyt noin huonon maun.

– Jollet sinä ole lukenut hänen kirjojaan, mistä sinä tie-

dät, että ne ovat huonoja? Nastja loukkaantui kirjailijan puolesta.

– Olen kuullut kommentteja sellaisilta ihmisiltä, joiden makuun luotan. Enkä minä sitä paitsi väitä että ne ovat huonoja. Tiedän kuitenkin, että oikea kirjallisuus vaatii vuosien työn. Mutta Brisac julkaisee vuodessa viisi teosta ellei enemmänkin.

– Voisiko hän olla venäläinen emigrantti? kysyi Nastja mietteissään.

– En usko, vastasi Nadežda silmäillen yhtä Nastjan ostamaa kirjaa. – Hän kirjoittaa ranskaa kuin ranskalainen. Sen huomaa heti kun lukee pari kappaletta. Muuten, hän lisäsi luettuaan pätkän sattumalta avaamaltaan sivulta, – hänen kielensä on hyvää, dialogit ovat eläviä ja vertaukset mielenkiintoisia... Hän saattaakin olla hyvä kirjailija. Mutta ranskalainen hän on, siitä ei ole epäilystäkään.

* * *

Seuraavana päivänä Nastja lensi muun valtuuskunnan mukana takaisin Moskovaan. Lentokoneessa hän luki *Kuolemansonaatin* toivoen löytävänsä siitä edes pienen vihjeen uskomattomasta yhteensattumasta, että kirjan kansi ja Boris Kartašovin piirtämä Viktoria Jerjominan uni olivat täsmälleen samanlaiset. Olipa syy mikä tahansa, yksi asia oli Nastjan mielestä nyt aivan varma: Viktoria ei ollut psyykkisesti sairas. Hän oli todella voinut kuulla radiosta kuvauksen unestaan, sillä monet venäjänkielistä ohjelmaa lähettävät radioasemat lukivat otteita uusista kirjoista. Ajatus yrityksestä vaikuttaa radion kautta ei ollut sairaan mielikuvituksen tuotetta. Mutta miten oli mahdollista, että nuo kaksi piirrosta olivat samanlaiset pienimpiä yksityiskohtia

myöten? Jopa vaaleanvihreä väri, jolla nuottiavain oli piirretty, oli täsmälleen sama.

Yksinkertaisin selitys oli tietenkin se, että Viktoria oli kuullut radiosta otteen *Kuolemansonaatista*. Nastja tiesi jo, minkä katkelman hän oli voinut kuulla. Sen jälkeen Viktoria oli kertonut siitä Borikselle, joka oli piirtänyt kuvan hänen kertomuksensa perusteella. Viktorian painajaisissaan näkemä kuva on voinut itse asiassa olla erilainen kuin *Kuolemansonaatin* kannen kuva, mutta juuri se päättyi jostain syystä sittemmin Kartašovin piirrookseen. Viktoria oli vain saattanut alkaa uskoa että... Mutta siinä tapauksessa hän ehkä olikin sairas. Silloin kaikki ei taaskaan sovi yhteen, taas umpikuja...

Vielä vähän aikaa sitten Jerjominan murhan pahin ongelma oli tiedon puute, mutta tänään siitä oli tullut tavattoman sotkuinen juttu.

Luku 7

– Kaikki pitää aloittaa taas alusta, sanoi Nastja katsoen masentuneena Andrei Tšernyšovia, Jevgeni Morozovia ja harjoittelijaansa Oleg Mestšerinovia.

– Viidennen kerranko? kysyi Andrei sarkastisesti.

He istuivat Nastjan kotona. Nastja oli soittanut kollegoilleen saman tien kun oli päässyt sunnuntai-iltana kotiin ja pyytänyt heitä tulemaan heti. Keskellä eteistä seisoi vielä purkamaton matkalaukku, jonka yli piti astua päästäkseen keittiöön, mutta jostain syystä kenellekään ei tullut mieleen että sen voisi siirtää parempaan paikkaan.

– Vaikka sitten viidennen kerran, Nastja vastasi tiukasti. – Meidän on lähdettävä liikkeelle kahdesta suunnasta, mutta tällä kertaa pääsemme varmasti johonkin. Oleg, te menette heti huomenaamulla arkistoon hakemaan Viktoria Jerjominan äidin tekemää tappoa koskevaa aineistoa. Andrei ja Jevgeni tutkivat kustannusmaailmaa ja aloittavat Valentin Kosarin yhteyksistä.

– Ja sinä vastaat yleisestä psykologisesta johtamisesta, vai kuinka? jatkoi Morozov ilkeästi yrittämättäkään salata tyytymättömyyttään siitä, että hänet oli pakotettu lähtemään kotoa sunnuntai-iltana.

Nastja ymmärsi hänen mielialansa ja päätti olla reagoimatta provokaatioon.

– Minä perehdyn Jean-Paul Brisacin kuolemattomaan

tuotantoon, hän vastasi rauhallisesti, – koska kukaan teistä ei pysty tekemään sitä. Oletko tyytyväinen?

– Minulla on huomiseksi muita suunnitelmia, Morozov intti. – Luuletko sinä, että minulla ei tämän ikivanhan murhan lisäksi ole muita huolia? Vain te, miliisin eliitti siellä Petrovkalla, valikoitte itsellenne yhden jutun sadasta ja alatte tutkia sitä koko porukalla, ja loput yhdeksänkymmentäyhdeksän jäävät meidän muiden niskoille.

– Eiköhän tuo jo riitä, yritti Tsernyšov sovitella, – jos kerran päällystö on komentanut sinut Anastasian ryhmään, älä suotta revi hiuksia päästäsi.

– Mutta huomenna minä en ainakaan pääse.

Morozov oli todella hermostunut, ja Nastjan kävi häntä sääliksi. Saattoihan Morozovilla olla tärkeitä tapaamisia joita ei voinut peruuttaa, koska ne olivat ratkaisevia hänen uransa tai jopa elämänsä kannalta.

– Eihän sille sitten mitään voi, Nastja huokasi, – ellet pääse niin et pääse. Tulet avuksi sitten tiistaina. Sopiiko?

Morozov nyökkäsi helpottuneena ja tuli heti paremmalle tuulelle.

– Voisinko minä arkiston sijasta työskennellä Andrein apuna? ehdotti harjoittelija, joka oli istunut vaiti ikkunan edessä olevassa nojatuolissa. Se oli kaikkien kylmin paikka, koska parvekkeen oven ja kynnyksen välisestä raosta virtasi pakkasilmaa.

– Ette, Nastja oli ehdoton. – Teidän on mentävä arkistoon.

– Olkaa niin kiltti, Oleg ruikutti. – Mitä minä opin arkistossa? Tässä olisi oikeaa toimintaa...

– Opite lukemaan syytekirjelmää, Nastja sanoi tiukasti hilliten sisällään kasvavan ärtymyksen. – Jos te luulette, että se on helppoa, voin vakuuttaa teille että erehdytte.

Oletteko te joskus nähnyt syytekirjelmän, joka on toimitettu oikeuteen?

Mestserinov vaikenä synkkänä.

– Syytekirjelmi ei muistuta lainkaan niita asiakirjoja, jotka tutkintatuomarilla on pöydällä tutkinnan aikana. Tai siis aineistot ovat tietenkin samat, mutta jos ne ovat tutkintatuomarin pöydällä kronologisessa järjestyksessä niin kuin yleensä, teidän on helppo seurata, mitä oli ensin ja mitä tuli sitten. Sen sijaan lopullisessa syytekirjelmässä siitä ei saa pirukaan selvää, varsinkaan jos syytettyjä on useita ja he ovat onnistuneet tekemään useamman rikoksen. Tutkintatuomari voi järjestää aineiston henkilöiden mukaan, jolloin jokaista syytettyä koskeva aineisto on yleensä samassa järjestyksessä. Mutta jos pitää selvittää muiden mukana olleiden osuus, on pakko tutkia kaikki mapit. Joskus aineisto on järjestetty rikosten mukaan, ja silloin joutuu huhkimaan pitkään ennen kuin tajuaa, mitä kukin syytetty on tehnyt. Ja pitää olla hitonmoinen kärsivällisyys, jos aikoo selvittää, kuka on antanut minkäkin todistajanlausunnon ja kuka on yrittänyt ”upottaa” kenet. Oletteko tullut koskaan ajatelleeksi, miksi asianajajien palvelukset ovat niin kalliita? Nyt te pääsettekin tutkimaan yksinkertaista juttua: yksi syytetty ja yksi rikos. Mutta minä pyydän teitä olemaan äärimmäisen huolellinen. Älkääkää luottako muistiinne vaan tehkää muistiinpanoja. Kirjoitakaa muistiin kaikkien niiden nimet, jotka osallistuivat asian tutkintaan ja oikeuskäsittelyyn. Tämä ei ole epäluottamuksen osoitus teitä kohtaan, mutta haluan varoittaa jo ennakolta, että pelkkä tuomion tai syytekirjelmän lukeminen ei riitä. Minua ei kiinnosta pelkkä juoni vaan koko tutkintaprosessi ja siihen kuuluvat todistajien ja syytetyn lausunnot, varsinkin jos ne muuttuivat tutkinnan ja oikeus-

käsittelyn aikana. Ymmärsittekö kaiken?

– Ymmärsin, harjoittelija vastasi myrtyneenä. – Saanko soittaa teidän puhelimestanne? Vanhemmat ovat varmaan jo palanneet huvilalta ja voivat olla huolissaan, kun eivät tiedä missä olen. Kun te soititte, minä lähdin niin kii-reellä, etten jättänyt heille mitään viestiä.

– Puhelin on keittiössä, Nastja nyökkäsi.

Kun Oleg oli poistunut huoneesta, Morozov totesi nau-rahtaen:

– Kaikenlaiset nuoret sitä haluavatkin miliisiin töihin! Mies on jo aikuinen ja kohta upseeri, mutta ilmoittautuu vanhemmilleen kuin ekaluokkalainen. Mammanpoika.

– Ehkä hänen vanhempansa vaativat sitä, Nastja huo-mautti. – Hän jättäisi mielellään ilmoittamatta, mutta he vaativat. Me olemme vanhempiemme silmissä aina pieniä ja typeriä, sille ei kukaan voi mitään.

Kun vieraat olivat lähteneet, Nastja katseli mietteis-sään keskelle eteistä jättämäänsä laukkuja yrittäen päät-tää, purkaisiko tavarat nyt vai myöhemmin. Äiti oli tullut aamulla Dirkin kanssa Leonardo da Vincin lentoasemalle saattamaan häntä ja antanut hänelle valtavan lahjapaketin. Dirk oli puolestaan ojentanut vieikkaasti hymyillen pape-riin käärityn kirjapinon. Siinä oli Jean-Paul Brisacin suo-sittuja trillereitä, jotka hän oli löytänyt lentoaseman kios-kista. Pehmeäkantiset taskukirjat olivat laukussa muiden tavaroiden seassa. ”On pakko purkaa laukku” hän mietti alakuloisena ja ryhtyi työhön.

Pantuaan tavarat paikoilleen Nastja meni suihkuun saadakseen itsensä lämpimäksi, haki puhelimen keittiöstä olohuoneeseen, pani sen sohvan päytyyn, meni vuoteeseen ja avasi Jean-Paul Brisacin ”venäläisaiheisen” romaanin.

* * *

– Nastja! Gennadi Grinevits halasi ilahtuneena Nastjaa.
– Mikä sinut tänne lennätti? Vastahan sinä kävit. Onko ta-
pahtunut jotain?

– Tarvitsen apuasi.

Nastja pörrötti hellästi apulaisohjaajan vielä jäljellä
olevia hiuksia ja suuteli tätä poskelle.

– Jos muistan oikein, sinulla on toimittajatuttuja Rans-
kassa ja Saksassa.

– Mitä haluat? Aiotko julkaista skandaalikirjoituksen?
pilaili Grinevits.

– Haluan tietoja kirjailija Jean-Paul Brisacista. Hän
ei ole mikään maailmankirjallisuuden helmi, häntä ei ole
käännetty venäjäksi eikä häntä tietääkseni tunneta täällä.
Mutta hän on erittäin tuottelias, ja olen kuullut että hänen
kirjansa käyvät hyvin kaupaksi. Niitä ostetaan varsinkin
kevyeksi matkalukemiseksi. Minä haluaisin tietää hänes-
tä enemmän.

– Onko hän ranskalainen?

– Vaikuttaa siltä, mutten ole varma.

– Mihin sinä sitten saksalaista toimittajaa tarvitset?

– Hänellä on sarja romaaneja, joiden aihepiirinä on Ve-
näjä, ja minulle kerrottiin että tuon tyyppinen kirjallisuus
on suuressa suosiossa venäläisten emigranttien keskuudes-
sa. Siksi ajattelin, että saksalaisetkin toimittajat voivat tie-
tää jotain tästä kirjailijasta.

– Emigranttien suhteen olet oikeassa. Mitä sinä siis ha-
luat tietää?

– Haluan selvittää, kuka tämä Jean-Paul Brisac oikein
on. Autatko minua?

– Yritän. Onko asialla kiire?

– On.

– Minä yritän, Grinevits toisti uudelleen. – Soitan si-

nulle heti kun saan jotain selville. Jäätkö katsomaan harjoituksia?

– Kiitos tarjouksesta, en tällä kertaa. Minulla on vähän kiire.

* * *

Jean-Paul Brisacin romaanit eivät olleet ensimmäiset venäläisaiheiset romaanit, jotka Nastja Kamenskaja luki, sillä hän valitsi myyntikojujen kirjojen joukosta yleensä juuri sellaisia. Hänestä oli mielenkiintoista lukea, miten ulkomaalaiset kirjailijat näkivät ja kuvasivat venäläisiä. Joka kerta hän vakuuttui siitä, ettei niiden yhteydessä kannattanut puhuakaan todenmukaisuudesta. Edes vuosikaudet Venäjällä asuneet emigranttikirjailijat eivät pystyneet välttämään virheitä kuvatessaan Venäjän nykytodellisuutta, saati sitten sellaiset kuin *Gorkin puiston* kirjoittanut Martin Cruz Smith. Kirja oli alkanut maistua puulta jo sivulla neljäkymmentä, mutta Nastja kahlasi urhoollisesti kirjan melkein loppuun saakka. Aivan loppuun hän ei kuitenkaan jaksanut, koska ei kyennyt voittamaan vastenmielisyyttään niitä selviä virheitä ja järjettömyyksiä kohtaan, joilla Moskovan elämää oli kuvattu. Sen jälkeen hän oli yrittänyt tunnollisesti lukea samaisen Smithin kirjoittaman *Pohjantähden* ja *Punaisen torin bordellin*, mutta kärsi jälleen tappion. Ne olivat niin huonoja, että hän ei voinut kuin ihmetellä, miksi ne olivat niin suosittuja ulkomailla.

Jean-Paul Brisacin romaanien kanssa oli toisin. Ei hän tietenkään yhtä hyvä ollut kuin Sidney Sheldon tai Ken Follett, mutta yksityiskohdat hänen teoksessaan olivat hämmästyttävän todenmukaiset. Tuntui kuin hän olisi elänyt koko ikänsä Venäjällä ja oleskelisi täällä vielä nytkin. Nastjaa hämmästytti se, miten täsmällisesti hän il-

moitti kirjoissaan monien tavaroiden ja palvelujen hinnan jopa silloin kun tapahtumat sijoittuivat pariin viime vuoteen. Se ei kuitenkaan vielä todistanut mitään, sillä hintoja julkaistiin joka päivä lehdissä, joten tarpeen vaatiessa niistä sai kaikki tiedot. Jean-Paul Brisacin teoksissa oli kuitenkin muita yksityiskohtia, joita ei löytynyt sanomalehdistä. Ne saattoi tietää vain omasta kokemuksestaan sellainen joka oli työskennellyt monta vuotta rinta rinnan tutkijoiden, etsivien, syyttäjien ja tuomareiden kanssa, joutunut joka päivä tekemisiin kaupanmyyjien ja jonoissa seisovien mummojen kanssa ja istunut vieläpä useita vuosia työleirillä, mistä oli todisteena kirjailijan viimeisin teos, *Surullinen paluu*. Nastja oli aivan varma, että Jean-Paul Brisac oli venäläinen emigrantti. Toki kirjat oli kirjoitettu erittäin hyvällä ranskan kielellä, mutta hänellä saattoi olla hyvä kääntäjä ja kustannustoimittaja. Ja hän karttoi toimittajia ja valokuvaajia pitääkseen yllä peitetarinaa ranskalaisesta kirjailijasta. Vai olikohan hän paossa oikeutta?

– Meidän on selvitettävä, onko Jean-Paul Brisac käynyt Moskovassa, Nastja sanoi esimiehelleen Viktor Gordejevälle. – Haluan tietää, mistä hän on saanut päähänsä tuon kovan onnen vihreän nuottiavaimen. Jos me emme usko tuonpuoleisiin voimiin tai näkyihin, jäljelle jää vain yksi selitys: Viktoria Jerjomina ja Jean-Paul Brisac ovat joutuneet näkemään saman tapahtuman, jossa on ollut mukana tuo outo kuva. Myöhemmin se on tullut Jerjominan uniin ja muuttunut jatkuvaksi painajaiseksi, mutta Brisac on psyykkisesti vahvempana vain ottanut sen mukaan tuotantoonsa.

Gordejev pureskeli mietteissään silmälasiansa aisaa kuunnelleensa Nastjaa. Hän näytti vieläkin huonovointisemmalta kuin muutama päivä sitten, mutta hänen silmis-

tään ei loistanut enää kysymys. ”Hän tietää jo”, Nastja tajusi. Aivan oikein, eversti Gordejev tiesi tai ainakin melko varmasti aavisteli, kuka hänen alaisistaan teki yhteistyötä rikollisten kanssa. Hän vain ei tiennyt, mitä tekisi sillä tiedolla, miten sovittaisi yhteen virkavelvollisuuden ja inhimilliset tunteet.

– Eikö sille voi olla mitään muuta selitystä? hän kysyi lopulta.

– Voi varmaan ollakin, minä vain en ole vielä keksinyt sitä. Toistaiseksi tämä on ainoa.

– Hyvä on, minä otan yhteyttä viisumitoimistoon. Entä jos Jean-Paul Brisac on kirjallinen salanimi ja hänellä on passissa aivan toinen nimi? Oletko ajatellut sitä?

– Yritän selvittää erään tuttavani kautta, tunnetaanko Brisacia toimittajapiireissä. Ehkä siellä tiedetään jotain hänen salanimestään ja oikeasta henkilöllisyydestään.

– Kuka se tuttava on? synkistyi Gordejev.

– Gennadi Grinevitš, joka työskentelee teatterissa apulaisohjaajana.

– Miten pitkään olet tuntenut hänet?

– Lapsuudesta asti. Mikä teitä oikein vaivaa? hermostui Nastja. – Ette te voi epäillä koko maailmaa. Siinä menettää helposti järkensä.

– Olet oikeassa. Aina välillä minusta tuntuu, että olen jo menettänyt järkeni, Gordejev naurahti katkerana. – Mutta olkoon, mene töihin. Pidä kuitenkin päätelmäsi omana tietonasi. Älä kerro niistä kenellekään, korkeintaan ehkä Tšernyšoville ja hänellekin vain jos on ehdoton pakko. Ymmärsitkö?

– Tämä on minulle vaikeaa, Nastja sanoi hiljaa. – Te olette pannut minut sellaiseen tilanteeseen, että joudun jakamaan tehtäviä oikealle ja vasemmalle kuin suurikin joh-

taja ja muut ovat kuin minun apumiehiäni. Heistä se on loukkaavaa, ja ymmärrän sen oikein hyvin. Enkä minäkään pidä tästä roolistani, en ole luonteeltani johtaja.

– Koeta kestää, Stasenska. Ensimmäistä kertaa moneen päivään esimiehen ääni pehmeni ja lämpeni. – Koeta kestää. Se on nyt välttämätöntä. Muista Lebedevaasi.

Aivan, Larisa Lebedeva oli aikoinaan Nastjan ensimmäinen ja hienosti onnistunut roolisuoritus. Itsevarma ja ponteva houkutuslintu-kaunotar oli onnistunut saamaan ulos pesäkolostaan palkkamurhaaja Gallin, joka täytti korkeassa asemassa olevien asiakkaiden tilauksia. Gallin tasoisia palkkamurhaajia ei ollut maassa monta, he olivat hyvin palkattuja ja kaikkein taitavimpia, eikä heidän tekemistään murhista nostettu koskaan oikeusjuttuja, sillä ne näyttivät aina onnettomuudelta, katastrofilta, luonnolliselta kuolemalta tai itsemurhalta. Houkutuslinnun avulla oli tarkoitus pelästyttää se, joka oli kutsunut palkkamurhaajan Moskovaan. Samalla piti saada aikaan, että tilaaja päättäisi ehdottomasti tilata uuden murhan ja kutsuisi sitä varten juuri Gallin eikä ketään muuta. Gordejevin johtama joukkue työskenteli kutakuinkin umpimähkään ja otti varovaisia askeleita ilman varmuutta siitä, että suunta oli oikea. Ainoa merkki siitä, että he toimivat oikein, olisi Gallin yritys tappaa Larisa Lebedeva eli Nastja. Siksi Kamenskaja vietti viikon tyhjässä asunnossa kuunnellen jokaista kolahdusta porraskäytävästä ja odottaen kärsivällisesti miestä, joka tulisi tappamaan hänet. Kun Gall oli lopulta ilmestynyt, Nastja-Lebedeva vietti hänen kanssaan koko pitkän yön yrittäen ymmärtää, mitä hänellä oli mielessä. Eikä riittänyt että hän ymmärsi sen, hänen piti saada mies kertomaan suunnitelmastaan ääneen. Gordejevin miehet kuuntelivat kaikkia asunnossa käytyjä keskusteluja, mutta epä-

luuloinen Gall otti senkin mahdollisuuden huomioon ja ilmoitti uhkaavasti, että Larisa Lebedeva eläisi korkeintaan kymmenen sekuntia, jos kävisi ilmi, että hän tekee yhteistyötä miliisin kanssa ja sanoo ääneen jotain, mistä miliisi saisi hänet, Gallin satimeen. Mikään tai kukaan ei pysyisi pelastamaan Larisaa, ei edes naapuriasunnossa oleva miliisijoukko. Naapuriasunnossa todella oli miliisijoukko, mutta Nastja otti murhaajan uhkauksen tosissaan. Jopa siinä vaiheessa kun hän vihdoinkin tajusi, mitä mies oli suunnitellut ja miten tämä aikoi toimia, hän ei uskaltanut uhmata kieltoa ja ilmoittaa suunnitelmasta kuunteluautossa istuville miehille. Sen sijaan hän keksi toivottoman tuntuksen mutta viekkaan tempun, joka voisi onnistua vain uskomattoman monen yhteensattuman ansiosta. Asuntoa autossa kuuntelevien piti tuntea Nastja niin hyvin, että he tietäisivät hänen harrastaneen nuoruudessaan matematiikkaa, tietäisivät että tohtori Aleksei Tsistjakov oli hänen ystävänsä, tietäisivät tämän puhelinnumeron eivätkä epäröisi soittaa tälle neljältä aamulla. Olennaisinta oli kuitenkin se, että heidän piti huomata tietty epäloogisuus Nastjan puheessa, erottaa muusta puhetulvasta sanat ja sanonnat, jotka eivät olleet hänelle tyypillisiä, ja ilmoittaa ne Tsistjakoville. Tempu oli jokseenkin toivoton, mutta Nastja ei tuossa vaiheessa keksinyt mitään muutakaan, sillä Gall oli älykäs ja vaarallinen murhaaja, jonka kanssa ei ollut leikkimistä. Aikaisin aamulla Gall vei hänet kaupungin ulkopuolelle. Nastja matkusti hänen kanssaan tyhjässä paikallisjunassa tuntien itsensä lampaaksi, joka viedään teuraaksi, ja tietämättä, oliko hänen suunnitelmansa onnistunut vai ei. He menivät tilaajan huvilalle, ja juuri siellä Nastja tutustui Andrei Tšernyšoviin ja hänen hienoon Kirill-koiiraansa, joka rauhallisesti ja taitavasti vei hänet pois Gallia

odottavasta ansasta. Operaatio saatiin onnistuneesti päätökseen. Vain Aleksei tiesi, millaisia ponnistuksia se oli häneltä vaatinut, miten pitkään hän sen jälkeen joutui syömään lääkkeitä koska oli menettänyt ruokahalunsa, kärsi unettomuudesta, melkein pyörtyi joka kerta kuullessaan kovan äänen ja alkoi itkeä kaikenlaisista pikkujutuista.

– Joko te tiedätte? Nastja kysyi arasti.

Gordejev vilkaisi häneen väsynein silmin mutta ei vastannut, heilautti vain kättään.

* * *

Arsen tuijotti herkeämättä keskustelukumppaniaan.

– Miksi te ette sanonut minulle heti Brisacista? hän kysyi vihaisena.

– En ajatellut... Toivoin, ettei häntä huomattaisi, toinen mutisi.

– Te ette ajatellut, Arsen toisti myrkyllisesti. – Mutta tuo nainenpa ajatteli. Mitä teidän mielestänne pitäisi nyt tehdä? Tuo tyttö on paljon vaarallisempi kuin te oletitte – sen minä tiesin jo entuudestaan. Jos olisin ajoissa tiennyt Brisacista, olisin ryhtynyt toimiin. Ainakaan tuo tyyppi ei olisi lähtenyt mihinkään Italiaan.

– Mutta tehän vakuutitte minulle, että teidän miehenne on koko ajan hänen vierellään. Miksei hän tehnyt mitään?

– Älkää vierittäkö syytä toisten niskoille, Arsen tuhahti.

– Minun ei olisi alun alkaenkaan pitänyt tehdä yhteistyötä teidän kanssanne vaan niiden, jotka ovat lähellä tutkintatuomareita. Teidän miehenne eivät ole hoitaneet asiaa vaikka minä maksan teille vaikka kuinka paljon, Arsenin keskustelukumppani tokaisi vihaisena.

– Minun mieheni tekevät kaiken mahdollisen, mutta eivät hekään pysty lukitsemaan Kamenskajan aivoja. Teidän pitää ymmärtää se yksinkertainen asia, että me pystymme estämään vaarallisen tiedon ilmitulon vain toimimalla etukäteen. Mutta teidän salailunne johti siihen, että tyttö on jo saanut tiedon, joten nyt meidän on yritettävä päästä häneen käsiksi ja estää häntä ajattelemasta liikaa. Siihen taas, ystävänä hyvä, sisältyy erittäin suuri riski eikä se ole läheskään aina tehokasta. Sitä paitsi se maksaa paljon enemmän.

– Haluatteko te minut vararikkoon?

– Luoja paratkoon, en missään tapauksessa, voin lopettaa työn vaikka heti. Minulle ei ole koko jutusta mitään hyötyä, olen vain välittäjä. Ellette halua, älkää maksako, ja sen jälkeen minun mieheni eivät enää puutu juttuunne vaan siirtyvät toiseen työhön. Tilauksia on riittävästi, meitä ei nälkäkuolema uhkaa. Mikä on siis päätöksenne?

– Voi luoja, ikään kuin minä voisin tehdä toisenlaisen päätöksen! mutisi epätoivoisen tuntuinen mies, joka ei ollut tällä kertaa pukeutunut hienoon englantilaiseen pukuun vaan housuihin ja paksuun villapuseroon: hän oli tullut tapaamiseen suoraan huvilaltaan. – Totta kai minä maksan, kunhan vain pelastatte minut.

* * *

Nastja istui työhuoneessaan ja katseli alakuloisena ikkunaan, jonka takana loskainen joulukuu esti kaupunkia näyttämästä talvisen kauniilta ja juhlavalta. Harjoittelija Meštšerinov istui vieläkin arkistossa. Hän oli varmaankin pelästynyt Nastjan kertomuksia oikeusjuttujen aineistojen hankaluudesta ja täytti siksi tehtävänsä poikkeuksellisen huolellisesti.

Katsellessaan koristeellisen aidan eteen pysäköityjä autoja Nastja kiinnitti huomiota uudehkoon punaiseen BMW:hen, jota ei ollut huomannut koskaan aikaisemmin. Hän tuijotti punaisena pisteenä likaisenharmaata katua vasten loistavaa autoa ja mietti Jerjominan juttua ja sitä, miten hänen pitäisi käyttäytyä kollegoidensa kanssa.

– Mitä mietit, ajattelija, kajahti ovelta Juri Korotkovin ääni, sen saman, joka asusti perheensä ja halvaantuneen anoppinsa kanssa pienessä kaksiossa ja odotti kärsivällisesti, että lapset kasvaisivat ja hän voisi solmia uuden avioliiton.

– En mitään erityistä, Nastja naurahti. – Huomasin kadulla uuden BMW:n ja yritän keksiä, kuka on voinut tulla noin hienolla kärryllä meidän vaivaistaloomme.

– Etkö sinä muka tiedä? hämmästyi Juri. – Se on Lesnikovin. Hän osti hiljattain uuden auton.

– Miten se on mahdollista? Nyt tuli Nastjan vuoro hämmästyä. – Meidän palkallammeko?

Korotkov kohautti olkiaan.

– Mistä lähtien sinä olet alkanut laskea toisten tuloja, hän sanoi moittivasti. – Igorilla on muuten varakkaat vanhemmat ja vaimo on tunnettu muotisuunnittelija, joka on itsensä Zaitsevin palveluksessa ja tienaa sen mukaisesti. Sinä se vain olet itsellinen nainen ja tulet toimeen omalla palkallasi, kaikki muut ovat perheellisiä, joilla voi olla ties mitä tuloja.

Ovi avautui jälleen. Tällä kertaa kynnykselle ilmestyi Igor Lesnikov.

– Juri, minä olen etsinyt sinua kaikista huoneista, mutta sinä näköjään jökötät täällä Anastasian luona, hän sanoi moittivasti.

– Siinä paha missä mainitaan, Juri purskahti nauruun.
– Me keskustelemme juuri sinun autostasi.

Igor ei ollut kuulevinaan.

– Sinua ei ole viime aikoina paljon näkynyt, hän kääntyi sanomaan Nastjalle. – Aikaisemmin istuit päivät pitkät huoneessasi, mutta nyt juoksentelet ties missä. Johtuuko se Jerjominasta?

Nastja vain nyökkäsi, koska pelkäsi joutuvansa keskustelemaan jutun yksityiskohdista.

– Miten se sujuu? Oletko löytänyt jotain?

– En oikeastaan. Toivoton tapaus. Yritämme vielä tammikuun kolmanteen päivään asti, sillä silloin tulee kulu-neeksi kaksi kuukautta, Olšanski lopettaa jutun tutkinnan ja minun kärsimykseni päättyvät. Olen jo kyllästynyt juoksemaan, pidän enemmän istumatyöstä.

– No, se kyllä tiedetään, Lesnikov naurahti. – Sinun laiskuutesi on jo legendaarista. Minusta tuntuu että sinä pidät meitä kaikkia hölmöinä.

– Miten niin? Nastja yritti hillitä vatsassa yhtäkkiä tuntuvan ilkeän kylmyyden.

– Siten vain, että luet ranskalaisia romaaneja sen sijaan että tekisit töitä. Vai yritätkö kieltää sen? Joka kerta kun olen viime aikoina poikennut sinun huoneeseesi, pöydällä on ollut kirjoja, joissa on värikkäät kannet ja latinalaisia kirjaimia. Äläkä yritä selittää minulle, että niiden lukeminen on välttämätöntä Jerjominan murhan selvittämiseksi, en usko kuitenkaan. Entä sinä, Juri?

– Mitä minusta? kysyi Juri hämmentyneenä.

– Uskotko sinä, että ranskalaisten romaanien lukeminen auttaa etsiväntyössä?

– Kuka sen tietää. Nastjaa ne voivat auttaakin. Hänen päänsä toimii niin omituisella tavalla.

Ovi avautui uudelleen; tällä kertaa tulija oli Volodja Lartsev.

– Sainpas minä teidät kiinni! Etsivän jalat ne etsivän ruokkivat, mutta täällä te vain istuskelette Nastjan siipien suojassa.

– Oletko sinä itse sitten jossain muualla? suutahti Lesnikov. – Itsekin pyrit samaisten siipien suojaan.

– Minulla on asiaa. Nastja, mikä sinun kengännumerosi on?

– Kolmekymmentäseitsemän, mitä siitä?

– Hienoa! Lartsev ilahdutti. – Onko sinulla monoja?

– Niitä minulla ei ole ollut koskaan. Vain se, jolla on sairas mielikuvitus, pystyy kuvittelemaan minut suksien päälle.

– Voi pahas! puuskahti Lartsev harmistuneena. – Nadjalla alkaa koulun liikuntatunneilla hiihto, mutta hänellä ei ole monoja. Viimevuotiset ovat jääneet pieniksi eikä yhdeksi vuodeksi viitsisi ostaa taas uusia. Ne maksavat pirsti ja ovat taas ensi vuonna liian pienet. Hän kasvaa koko ajan. Sääli, hän huokasi, – ajattelin lainata sinulta, mutta ei onnistunut. Ei voi mitään. Miten sinulla muuten menee Konstantinin kanssa?

– Olšanskinko? Ihan hyvin.

– Ei kai hän vain painosta sinua?

– Ei, en ole huomannut.

– Kuten varmaan tiedät, hän saattaa olla joskus ilkeä...

– Sen minä olen kyllä huomannut. Onko hän valittanut minusta?

– Ei suinkaan, hän on tyytyväinen sinun työhösi. Miten sinä olet saanut hänet puolellesi?

– Taivaallisella kauneudellani, pilaili Nastja tuntien alkavansa hermostua.

Jokainen heistä yritti tavalla tai toisella virittää keskustelun Jerjominaan jutusta. Oliko se normaalia mielenkiintoa kollegan työtä kohtaan vai jotain muuta? Ja kenelle heistä normaalia? Vaiko kaikille? ”Voi luoja”, hän rukoili mielesään. ”Kunpa he lähtisivät ja jättäisivät minut rauhaan. Se tästä vielä puuttuisi, että joku ryhmäni jäsen soittaisi tänne juuri nyt.”

Onneksi Nastjan työhuone oli jo tyhjä, kun Andrei Tšernyšov ilmestyi paikalle. Nastja huomasi heti hänen ilmeistään, että hän oli suuttunut jostain.

– Keitänkö sinulle kahvia? hän tarjosi.

– En halua. Kuulehan, Kamenskaja, sinä voit olla nerokas etsivä, mutta miksi sinä kohtelet minua kuin idioottia? Luuletko sinä todella olevasi ainoa älykäs, kun taas meillä muilla on päässä puolitoista aivopoimua?

Nastja pelästyi mutta yritti pysyä rauhallisena.

– Mitä on tapahtunut?

– Mitäkö on tapahtunut? Se, että sinä käyttäydyt omittuisesti. On totta, että sinä olet meidän ryhmässämme kaikkein ylin, sinut on Gordejev nimittänyt, mutta ei sinulla sen perusteella ole oikeutta pimittää meiltä tietoja eikä varsinkaan minulta.

– Nyt minä en ymmärrä, vastasi Nastja kylmän rauhallisesti vaikka tunsikin kätensä täriseväksi. Tästä juuri oli ollut puhetta Gordejevin kanssa: hän ei pystynyt työskentelemään sillä tavalla kuin tämä vaati.

– Mikset sinä ole kertonut minulle, että Oleg on takavarikoinut Kosarin leskeltä muistikirjan? Voit varmaan kuvitella, miten hankalaan välikäteen minä jouduin, kun pyysin hänen miehensä muistikirjaa ja leski sanoo Petrovkalla työskentelevän pitkän vaalean nuoren miehen vieneen sen. Toisin sanoen oikea käsi ei tiedä, mitä vasen tekee. Nainen

sulki tietysti suunsa heti, keskustelusta ei sen jälkeen tullut mitään. Hän ilmeisesti epäili, että minä huijaan häntä emmekä me toimi yhdessä Olegin kanssa. Miten tämä pitäisi ymmärtää?

– Minä en tiedä mitään koko muistikirjasta, Nastja vastasi hitaasti. – Oleg ei ole antanut minulle mitään.

– Onko se totta? kysyi Andrei epäluuloisena.

– Vannon sen. Minä en ole täällä ensimmäistä päivää töissä enkä taatusti huijaisi sinua, en varsinkaan noin typerällä tavalla.

– Varsinainen hölmö! Andrei huudahti sydämistyneenä.

– Kenestä sinä puhut?

– Siitä sinun harjoittelijastasi, kenestä muustakaan. Hän on varmaan päättänyt toimia itsenäisesti ja puhuttaa ihmisiä, joiden yhteystiedot ovat tuossa muistikirjassa. Hän haluaa tehdä oikeaa etsivän työtä! Ei ihme että hän suuttui kun piti mennä arkistoon, senkin räkänokkainen Pinkerton. Minä väännän häneltä pään irti, kunhan saan hänet käsiini.

– Rauhoitu nyt, minä väännän itse. Hänen olisi muuten jo aika tulla, hän on istunut siellä arkistossa jo vaikka kuinka kauan.

– Sano minun sanoneen, Andrei jatkoi kiivaasti, – ei hän missään arkistossa istuskele vaan juoksentelee Kosarin tuttavien jäljillä. Lyödäänkö vetoa?

Nastja nosti puhelimen luurin ja soitti arkistoon.

– Outoa, mutta sinä hävisit, hän sanoi puhuttuaan arkistonhoitajan kanssa. – Meštserinov istuu siellä. Ja istui eilenkin.

– Katsotaan nyt ensin, mitä hän sieltä löytää, Andrei jatkoi jo hieman rauhoittuneena.

Nastja sen sijaan oli levoton. Vasta äsken, kun oli puhuttu Lesnikovin uudesta autosta, hän oli tuntenut, miten vatsaa kylmäsi epämiellyttävästi. Se oli merkki siitä, että aivoihin oli tullut tärkeä ajatus, jota hän ei kuitenkaan saanut kiinni. Nyt hän toisti mielessään koko keskustelun alusta loppuun toivoen että se palaisi. Mikä häntä oli häirinyt koko keskustelun ajan? Mikä se oli? Mikä?

– Sinä taisit tarjota minulle kahvia, Tšernyšov puhkesi puhumaan.

– Saat ihan heti.

Nastja alkoi laittaa kahvia ja kävi mielessään läpi keskustelunsa Juri Korotkovin kanssa samalla kun pani vesipannun päälle, otti kaapista kupit, lusikat ja sokerirasian.

”Se on Lesnikovin. Hän osti hiljattain uuden auton...”

”Igorilla on varakkaat vanhemmat...” Ei, ei se.

”Vaimo tienaa sen mukaisesti...” Minkä mukaisesti? Se taisi olla jossain tässä. Mitä hän vielä sanoi?

”Vaimo on tunnettu muotisuunnittelija...”

Lusikka vavahti hänen kädessään ja osa kahvinmuruisista varisi pöydälle.

– Andrei, mitä Jerjominan äiti teki työkseen? Millä hän elätti itsensä?

– Ompeli. Ennen kuin ratkesi juomaan, hän oli taitava ompelija. Hänen ensimmäinen vankeustuomionsahan tuli varkaudesta, muistatko?

– Muistan, sinä sanoit siitä. Mitä siitä?

– Hän varasti asiakkaaltaan sovituksen aikana ateljeessa. Otti rahat tämän laukusta ja jäi melkein saman tien kiinni. Vankilan jälkeen häntä ei otettu enää takaisin ompelimoon eikä huolittu muuallekaan. Niinä aikoina vankilassa olleiden ei ollut helppo löytää töitä, varsinkaan jos hakijalla oli vielä pieni lapsikin. Jerjomina sai töitä talon-

miehenä ja sen myötä työsuhdeasunnon. Ompelutöillä hän hankki lisätienestettä.

- Miksi sinä et kertonut tätä aikaisemmin?
- Koska sinä et kysynyt.

”Niinpä. Olet sinä aika tolo, Kamenskaja, tai pikemminkin pahimmanlaatuinen hölmö.”

* * *

Kello oli jo kymmenen, kun Nastja pääsi lopulta kotiin. Tultuaan hissistä hän meni väsyneenä asuntonsa ovelle ja työnsi avaimen lukkoon. Avain ei kääntynyt.

Kun Nastja oli lapsi, isäpuoli neuvoi aina, että ei pidä hätääntyä jos ei ymmärrä jotain. Pitää toimia hitaasti ja huolellisesti. Ei pidä hosua eikä hermostua vaan miettiä...

Nastja otti avaimen lukosta ja yritti palauttaa mieleensä aamun tapahtumat. Olisiko hän voinut unohtaa lukita oven? Ei, se oli poissa laskuista. Se liike, kuten niin monet muutkin, oli jo muuttunut automaattiseksi. Hän työnsi ovea varovasti. Sehän olikin auki. Lukon kieli oli jäänyt ulos, siksi ovi ei mennyt kiinni. Outoa. Itse hän ei pannut sitä koskaan takalukkoon.

Nastja veti oven varovasti kiinni, hiipi hiljaa alakertaan ja soitti naapurin ovikelloa.

Andrei Tšernyšov tuli neljänkymmenen minuutin kulluttua taluttaen valtavaa Kirill-koiraansa hihnassa.

– Mene sisään, hän sanoi koiralleen Nastjan asunnon ovelle. – Katso mitä siellä oikein on.

Avattuaan oven hän päästi koiran irti. Kirill meni varovasti eteiseen, tutki järjestelmällisesti keittiön ja olohuoneen, pysähtyi kylpyhuoneen ja vessan oven taakse kuun-

telemaan ja haistelemaan ja palasi kynnykselle. Se haisteli Nastjan jalkoja, palasi sitten eteiseen, pyöri siellä, tuli takaisin porraskäytävään ja meni suoraan hissini ovelle.

– Puhdas, totesi Andrei. – Asunnossa ei ole ketään, mutta siellä on käynyt joku, asunnossa on sinun hajusi lisäksi jonkun muunkin haju. Menetkö sisään vai kutsumeko miliisiin?

– Mihin minä miliisiä tarvitsisin?

– Entä jos sieltä on varastettu jotain? Hävität jäljet, jos menet sisään.

– Oletko sinä järjiltäsi? Käytävässäkö minä nukkuisin yöni? Jos hyvin käy, miliisi tulee parin tunnin kuluttua ja rikospaikkatutkijaa joutuu odottamaan aamuun saakka. Mutta ei kai sitä sinulle tarvitse selittää, tiedät sen hyvin itsekin.

He menivät sisään. Nastja katsoi nopeasti ympärilleen. Hänellä ei oikeastaan ollut mitään varastettavaa, korkeintaan joitakin uusia, äidin lahjoittamia tavaroita. Mikään muu ei varkaita kiinnostaisi.

– Miltä näyttää? kysyi Andrei hetken kuluttua. – Onko kaikki kunnossa?

Nastja avasi kirjoituspöydän laatikon, jossa oli kultakoruja: riipus, korvakorut ja kallis rannekoru, jonka Aleksei oli lahjoittanut hänelle sen jälkeen kun oli saanut työstään arvostetun kansainvälisen palkinnon.

– Kunnossa, Nastja huokasi helpottuneena.

– Sano sitten minulle, mihin paskaan sinä olet työntänyt kätesi. Jos mitään ei ole viety, joku haluaa pelotella sinua. Onko sinulla mitään käsitystä?

– Minä tutkin tällä hetkellä vain Jerjominan juttua.

– Selvä, Andrei totesi. – Meillä ei mene hyvin.

– Ei niin, Nastja naurahti ilottomasti. – Kunpa tietäisi,

kummasta he eivät pitäneet: Brisacista vai siitä, että Oleg istuu arkistossa.

– Me emme voi muuta kuin odottaa. Pakkohan heidän on joskus ilmoittaa, mitä haluavat.

Andrei vilkaisi kelloa.

– Minun on aika lähteä, olenhan naimisissa ja perheenisä. Mutta minä jätän Kirillin sinulle. Tulen huomenna seitsemältä ja asennan uuden lukon. Ota huomioon, että Kirill ei päästä ketään asuntoon mutta ei sinuakaan ulos, joten on parempi ettet edes yritä.

– Tarvitseeko Kirillin jäädä tänne? Saanhan minä oven lukkoon, ei se ole rikki.

– Heillä on avaimet. Minusta tuntuu, että juuri sen he halusivat näyttää sinulle. Haluatko herätä keskellä yötä ja löytää viereltäsi jonkun komean tuntemattoman? Sinun kevytmielisyytesi on joskus hämmästyttävää. Huomiseen.

Andrei tarttui hellästi Kirilliä kaulapannasta, toi sen Nastjan luo, sanoi tiukasti ”vartioi” ja lähti.

Nastja jäi kahdestaan koiran kanssa. Hän oli väsynyt ja nälkäinen, mutta eniten hänen teki mieli ottaa lämmin suihku, mennä vuoteeseen ja muuttua lapseksi, joka asuu yhdessä vanhempiensa kanssa eikä pelkää mitään...

...Nastja makasi sohvalla kerälle kääriytyneenä. Hän oli halunnut mennä suihkuun, mutta riisuttuaan villapaidan hän oli joutunut niin suuren pelon valtaan, että oli pakenut sen nopeasti taas ylleen. Hänestä tuntui, että heti kun hän menisi kylpyhuoneeseen eikä kuulisi enää hissien ääntä, joku tulisi asuntoon. Edes koulutetun saksanpaimenkoiran läsnäolo ei kyennyt rauhoittamaan häntä. Häivyttäkseen pelkonsa hän avasi television mutta sulki sen heti: televisio estäisi kuulemasta porraskäytävästä kaikuvia askeleita. Hetken päästä hän oli jo lähellä paniikkia: hän ei voinut

kytkeä kahvimyllyä päälle, koska sen ääni oli liian kova, ja tyytyi siksi murukahviin, joka ei virkistänyt eikä lämmitänyt, jätti vain karvaan maun suuhun. Kaikki esineet, jopa säilykepurkin avaaja putoilivat hänen kädestään, joten syömistäkään ei tahtonut tulla mitään. Hyödyttömät yritykset vaimentaa pelko uuvuttivat hänet täysin, ja hän meni sohvalle makaamaan yrittäen keskittyä. Miten tämä päivä erosi eilisestä? Miksi tämä tapahtui tänään eikä viikko sitten? Koska viikko sitten hän oli Italiassa eikä sitä ennen ollut kuullutkaan Brisacista. Entä arkisto? Mutta Tšernyšov oli siellä heti tutkinnan alettua, eikä se herättänyt mitään reaktiota. Kukaan ei koskenut häneen niin kauan kuin he jatkoivat loputtomia keskustelujaan Boris Kartašovin ja Kolobovien kanssa, Kartašovin puhelinvastaajan nauhojen takavarikointiinkin he suhtautuivat rauhallisesti. Oliko kysymys Brisacista? Mutta miksi? Ja mistä he olivat saaneet hänen asuntonsa avaimen?

Mitä muuta tänään tapahtui? Oleg Mestšerinov tuli il-lansuussa mukanaan yksityiskohtaiset muistiinpanot Viktoria Jerjominan äidin jutusta. Niistä kävi ilmi, että tämä oli viettänyt epäsäännöllistä elämää, oli tuonut satunnaisia tuttavיה kotiinsa ja vienyt heidät usein vuoteeseen jättäen pienen tyttärensä leikkimään yksin keittiöön ja unohtaen aika ajoin jopa ruokkia hänet. Yhden noista tuttavistaan hän oli sitten tappanut, oli lyönyt keittiöveitsellä vuoteessa ja nukahtanut tyytyväisenä ruumiin viereen. Herättyään pää hieman selvinneenä hän oli juossut kirkuen asunnostaan porraskäytävään, mistä naapurit olivat ottaneet hänet hoiviinsa ja kutsuneet miliisin.

Harjoittelijaa kuunnellessaan Nastja oli miettinyt, miten ottaisi esiin kysymyksen vierailusta Kosarin lesken luo ja onnettomasta muistikirjasta. Hän ei halunnut riitaa Ole-

gin kanssa, koska tämä oli tullut harjoitteluun siksi että op-
pisi jotain eikä suinkaan lölytettäväksi. Sitä paitsi Nast-
jan piti tehdä hänen kanssaan töitä tästä eteenkinpäin, siksi
ei ollut mitään mieltä pilata suhteita. Nastja päätti aloittaa
toisesta kysymyksestä.

– Mitä Jerjomina teki työkseen? Millä hän eli?

– Hän työskenteli talonmiehenä, Oleg vastasi rauhal-
lisesti vilkaistuaan muistiinpanojaan.

– Oliko hän ollut vankilassa ennen kuin tappoi jon-
kun?

– Oli, varkaudesta.

– Mitä hän teki ennen ensimmäistä tuomiota?

Oleg tutki muistiinpanojaan.

– En ole kirjoittanut sitä ylös. Minusta tuntuu, että sii-
tä ei ollut mainintaa jutun aineistossa. Onko se tärkeä
tieto?

– Voi olla tai sitten ei. Mutta te ette ollut tarkkana, sil-
lä se tieto löytyy sieltä. Älkää loukkaantuko, mutta teidän
on vielä liian aikaista työskennellä itsenäisesti. Sen sijaan
että yrittäisitte oppia, tehdä kysymyksiä ja saada vastauk-
sia, te yritätte tehdä päätöksiä ja arvioita. Mikä on tärkeää,
mikä ei, sen päätän minä, ja teidän on tuotava minulle fak-
tat. Minä analysoin ne teidän kanssanne ja näytän samalla,
miten ne pitää tulkita ja arvioida. Tuliko selväksi?

– Tuli, Oleg mutisi keräten muistiinpanonsa pöydältä.

– Minkä muistikirjan te takavarikoitte Kosarin leskel-
tä?

Oleg jähmettyi, hänen poskensa nytkähti ja kulmakar-
vojen yläpuolella tuskin näkyvä arpi peittyi punaan. Hän
ei vastannut.

– Minä odotan, Nastja muistutti. – Antakaa se minul-
le. Minä en aio järjestää kohtausta siksi että te olette salan-

nut sen minulta. Te olette tehnyt virkarikkeen, mutta koska olette vasta harjoittelija ja opiskelija, selviätte ilman huomaustusta ja rangaistusta. Mutta muistakaa vastedes, että niin ei saa toimia.

Oleg ei edelleenkään sanonut mitään, tuijotti vain ikkunaan.

– Mistä on kysymys?

– Olen pahoillani, mutta... minä olen hukannut sen, hän tokaisi lopulta.

– Miten niin hukannut? kysyi Nastja käheällä äänellä. – Mihin?

– En tiedä. Toin sen tänne, mutta te ette ollut silloin paikalla. Kun te sitten tulitte, halusin antaa sen teille, etsin sitä taskusta, mutta se ei ollut enää siellä. Siksi minä en uskaltanut sanoa mitään. Pelkäsin että te haukutte minut.

– Niin minä haukunkin. Aivan käsittämätöntä. Luulitteko todella selviävänne siitä kenenkään huomaamatta?

Oleg nyökkäsi.

– Siinä tapauksessa teidän pitää painaa mieleenne vielä yksi sääntö. Minä en ole sitä keksinyt, se on Murphyn laki. Sen mukaan kaikki mikä voi mennä pieleen, menee ehdottomasti pieleen. Se mikä ehdottomasti ei voi mennä pieleen, menee myös pieleen. Meidän työhömme sovelletuna se merkitsee, että mikään ei koskaan selviä eikä katoa itsestään, eikä sen varaan kannata koskaan laskea mitään. Jokainen virhe pitää yrittää korjata heti, kuuletteko? Mitä pikemmin, sen parempi. Koska minuutinkin viivyttely voi merkitä, että virhettä ei voi enää korjata. Tajusitteko?

Oleg nyökkäsi jälleen.

– Milloin te näitte sen muistikirjan viimeisen kerran?

– Kosarin luona.

– Mihin te panitte sen?

– Takin taskuun. Mutta kun te tulitte, se ei enää ollut siellä.

– Poikkessitteko te jonnekin, kun tulitte tänne Kosarin luota?

– En.

– Riisuitteko te takin jossain ennen kuin pääsitte tänne?

– Vasta täällä, tässä huoneessa.

– Kävikö täällä kukaan, kun minä en ollut paikalla?

– Kävi tietenkin. Korotkov, Lartsev, sen jälkeen se... sellainen komea, en muista hänen nimeään...

– Igor Lesnikov?

– Aivan. Ja Koljakin kävi.

– Selujanovko?

– Niin. Ja pari muutakin kävi kysymässä teitä.

– Olivatko he meidän osastoltamme?

– Taisivat olla.

– Miten niin taisivat? Olivatko he mukana kokouksessa Gordejevin luona?

– En muista. Muistan yleensä huonosti ihmisten kasvot.

– Harjoitelkaa. Nastja ei enää yrittänytkaan peitellä suuttumustaan. – Poistuitteko te jossain vaiheessa huoneesta?

– Totta kai, te viivytte pitkään.

– Älkää yrittäkö puolustautua, vastatkaa vain kysymyksiin mahdollisimman täsmällisesti. Panitteko te oven lukkoon?

– Kyllä... Luulen niin...

– Panitteko vai ette?

– En joka kerta. Kun olin poissa pitkään, silloin panin lukkoon, mutta jos poistuin hetkeksi...

– Asia selvä. Antakaa minulle huoneeni avain. Te olette leväperäinen ihminen, enkä minä voi ottaa riskiä odottaessani että te tulette järkiinne. Te olette epäilemättä lahjakas ja teistä voisi tulla kunnan etsivä, mutta lahjakkuus ei yksin riitä. Opetelkaa oppimaan, silloin teistä voi tulla jotain. Ja harjoittakaa luonnetanne. Arkuus ja pelkuruus yhdistettynä itsevarmuuteen on kauhea sekoitus. Te lennätte ulos jokaisesta normaalista työporukasta salamannopeasti.

Oleg pani takin päälleen, otti avaimen taskustaan ja pani sen pöydälle. Nastja pukeutui, heitti olalleen suuren urheilukassin, jota hän kantoi mukanaan kesät ja talvet, ja pani harjoittelijan pöydälle paneman avaimen kassakaappiin.

– Älkää loukkaantuko minulle, hän sanoi lähtiessään.

– Meidän työmme on täyttä totta eikä mitään leikkiä. Voi olla että olin liian ankara teille, mutta te ansaitsitte sen.

– En minä loukkaantunut, Oleg vastasi myrtyneenä.

...Nastja havahtui puhelimen pirinään. Hän katsoi kelloa, puoli kaksi. Soittavatko ne nyt?

– Anastasia Kamenskaja? kuului luurista miellyttävä miesääni.

– Puhelimessa. Kuka te olette?

– Miten voitte? mies kysyi iloisesti piittaamatta hänen kysymyksestään.

– Hyvin. Kuka te olette?

– Minusta tuntuu että te valehtelette. Te voitte huonosti. Te pelkäätte. Eikö niin?

– Ei. Mitä te haluatte?

– Se on siis totta. Minä en halua toistaiseksi mitään muuta kuin että te miettisitte sitä, miten te vietitte tämän yön.

– Mitä tarkoittatte?

– Haluan teidän muistavan, miten te pelkäsitte ja miten unohtumattoman yön te vietitte yhdessä pelkonne kanssa. Haluan teidän ymmärtävän, että tänään teille annettiin maistiaisiksi pieni annos, jotta saisitte hieman esimakua pelosta. Seuraavalla kerralla te juotte koko maljan pohjaan saakka. Te ette varmaankaan halua, että isäpuolellenne tapahtuu jotain ikävää.

– Mitä isäpuoleni tähän kuuluu? Minä en enää ymmärrä teitä.

– Te ymmärrätte vallan mainiosti. Teidän isäpuolellanne on auto, mutta hän ei ole niin varakas, että hänellä olisi varaa autotalliin. Tiedättekö te, mitä tapahtuu autoille jotka seisovat koko yön kadulla ilman vartiointia?

– Ne varastetaan. Silläkö te yritätte pelotella minua?

– Ei pelkästään varasteta. Niillä tehdään usein rikoksia, jotka sitten kirjataan auton omistajan tiliin. Ja omistaja joutuu tekemään paljon töitä todistaakseen ettei hän ajanut silloin autoaan. Haluatteko te järjestää hänelle tällaisen hauskuuden? Sitä paitsi kadulla seisoviin autoihin on helppo panna räjähteitä tai rikkoo vaihdelaatikko. Tai jarruille voidaan tehdä jotain. Sitäkö te haluatte?

– En. En halua.

– Aivan oikein, mies naurahti hyväntahtoisesti. – Ei sellaista pidä haluta, se on tyhmää. Minä en toistaiseksi uhkaa teitä millään, mutta jos te käyttäydytte väärällä tavalla, joudutte kokemaan paljon pahempaa pelkoa kuin tänään. Tänään te pelästyitte omasta puolestanne. Huomenna te joudutte pelkäämään muiden ihmisen puolesta, myös läheistenne. Jos ette vielä tiedä, niin voin varoittaa teitä etukäteen: se pelko on huomattavasti ikävämpi, suorastaan sietämätön. Hyvää yötä, Anastasia.

Nastja laski luurin varovasti paikoilleen aivan kuin se voisi räjähtää. Viesti oli ollut tavattoman selvä: jatka Jerjominan murhan tutkimista entiseen tapaan, etsi murhalle henkilökohtaista motiivia, niin me emme koske sinuun. Päätös on sinun, Kamenskaja. Kukaan ei sano mitään, jos unohdat Brisacin ja arkiston. Limppu luottaa sinuun, tutkintatuomari Olšanski luottaa sinuun, samoin Andrei Tsernyšov, vaikka valittaakin, ettet kerro hänelle kaikkea, mutta siitä huolimatta hän tunnustaa sinun johtoasemasi. Morozov? Hän on vain onnellinen, jos jätät hänet rauhaan. Harjoittelija? Hänestä ei kannata puhuaakaan. Hän tekee mitä käsketään. Joten miten on, Kamenskaja? Luovutanko vai jatkanko vielä? Pelottavaa?...

Nastja nousi istumaan, laski jalkansa kylmälle lattialle ja kutsui kuiskaamalla Kirillin luokseen.

Eteisestä alkoi heti kuulua hiljaista rapinaa, kun kynnet osuivat parkettiin. Koira tuli rauhallisesti hänen luokseen ja istuutui viereen katsoen kysyvästi Nastjaan.

– Minä pelkään, Nastja kuiskasi aivan kuin koira ymmärtäisi jotain ja pystyisi vastaamaan. Tosin ei se kaukana totuudesta ollut, Kirill oli etevä koira. Andrei oli tutustunut etukäteen tulevan pentunsa vanhempiin ja odottanut kärsivällisesti, kunnes kaksi saksanpaimenkoiraa, joilla oli ainutlaatuinen kuulo, vaisto ja äly, lahjoittivat hänelle toivotun perillisen. Andrei oli hoitanut, ulkoiluttanut ja kouluttanut Kirillia, jonka kantakirjaan oli kirjoitettu pitkä ja vaikeatajuinen nimi. Hän oli päässyt niin pitkälle, että koira tunnisti oikein intonaation, vaikkei ymmärtänytkään sanoja, paitsi tietenkin käskyt. Tosin Kirillille tuttuja käskyjäkin oli niin valtavasti, että ne riittivät hyvin korvaamaan puhekontaktin.

– Minua pelottaa, Nastja toisti jo kovemmalla äänellä.

Koirakin hermostui, kuono avautui äänettömään äri-
nään, silmät kiiluivat keltaisina. Nastja muisti lukeneen-
sa jostain, että ihmisen tuntiessa pelkoa tai muita kieltei-
siä tunteita lisämunuaiset tuottavat adrenaliinia, ja eläimet
tunnistavat sen tuoksun ja reagoivat välittömästi pelästy-
neeseen ihmiseen. ”Se tajuaa, miten kovasti minä pelkään”
hän ajatteli.

– Mitä minun pitäisi tehdä? jatkoi Nastja yrittäen pu-
hua varmemmin, jotta saisi pelkonsa vaimenemaan. Pitäi-
sikö unohtaa koko asia ja elää kaikessa rauhassa? Mitä ar-
velet, Kirill? Isäpuoli on hyvässä kunnossa, 57-vuotiaana
täysin terve, harrastaa urheilua, on ollut yli kaksikymmen-
tä vuotta rikostutkijana, ei hänestä niin vain tehdä selvää.
Mutta hän ei ole minulle kuka tahansa, minä rakastan hän-
tä, hän on ollut minulle kuin oma isä. Onko minulla oikeus
ottaa se riski?

Nastja sytytti kattovalon ja alkoi kulkea pehmeillä tos-
suillaan hitaasti ympäri huonetta hartiat kyyryssä. Kirill is-
tui paikoillaan kuin patsas ja seurasi tarkkaavaisesti hänen
jokaista liikettään.

– Sen lisäksi on vielä Aleksei, hajamielinen tohelo,
lahjakas matemaatikko mutta kauhean naiivi ja sinisil-
mäinen. Häntä olisi helppo petkuttaa. Aleksei on minulle
myös äärettömän rakas, olen tuntenut hänet jo kouluajois-
ta lähtien, hän oli minun ensimmäinen mieheni ja melkein
synnytti hänelle lapsen. Hän on minun ainoa läheinen ys-
täväni, sillä minulla ei ole yhtään ystävätärtä. Eikö olekin
outoa? Voi olla, että minä en tunne Alekseita kohtaan sel-
laista kiihkeää rakkautta, josta kirjoissa kirjoitetaan, mut-
ta sellaiseen minä en varmaan pystyisikään. Minä rakas-
tan häntä niin kuin osaan. Hänellä on tietysti ollut omia
seikkailujaan kauniiden korkeapovisten tummaveriköiden

kanssa, mutta ne kestävät yleensä kahdesta tunnista kahteen päivään, ja sen jälkeen hän palaa minun luokseni, koska meidän on hyvä olla toistemme kanssa eikä kenenkään muun. Mitä sitä salaamaan, on minullakin ollut muita miehiä, yhteen olin jopa niin rakastunut että sydän oli pakahduttua. Mutta kaikesta huolimatta Aleksei on ja pysyy minulle kaikkein läheisimpänä ja tärkeimpänä. Eikä kukaan muuten ikinä hoitaisi minua niin kuin Aleksei silloin kun olen sairas. Ja minä sairastan aika ajoin kunnolla, muista se, Kirill. Minulla on selkävamma, joka antaa kuulua itses-tään heti kun nostan jotain raskasta. Silloin joudun nukkumaan lattialla, koska en pysty olemaan pehmeällä sängyllä. Ja Aleksei antaa minulle pistoksia, laittaa ruokaa, auttaa nousemaan ja toimii sairaanhoitajana. Sellaisina päivinä hän on minun luonani vaikka asuu ja työskentelee Moskovan ulkopuolella. Täältä hänen työmatkansa kestää kaksi ja puoli tuntia. Hän ei ole kuitenkaan koskaan valittanut eikä kertaakaan kieltäytynyt auttamasta minua. Mitä mieltä sinä olet, onko minulla oikeus saattaa Aleksei Tsistjakov vaaraan?

Rauhallinen kävely ja oma koko ajan voimistuva ääni saivat Nastjan rauhoittumaan. Vilunväreet loppuivat, hänen tuli jopa lämmin ja käsien tärinä laantui. Hän katsoi tarkkaavaisesti koira ja huomasi, että sekin oli huomattavasti rauhallisempi. ”Hyvä”, hän mielti tyytyväisenä. ”Tämä merkitsee, että minä pystyn hillitsemään itseni. Kirill tuntee sen.”

Nastja uskalsi jo laajentaa toimintakenttäänsä ja meni keittiöön. Koira tuli heti hänen perässään, istuutui oven viereen ja jähmettyi siihen kuin kuvapatsas.

Kolmelta yöllä Nastja onnistui lopulta syömään hie-man ja juomaan kupillisen vahvaa kahvia. Neljän aikoihin

hän oli jo niin rohkea, että seisoj pari-kymmentä minuuttia lämpimässä suihkussa. Kuuteen mennessä hän keräsi pöydältä täyteen kirjoitetut ja käsittämättömillä kaavioilla täytetyt paperit, repi ne palasiksi ja heitti roskakoriin. Kirill makasi rauhallisesti hänen jalkojensa juuressa kuono pehmeän tossun päällä aivan kuin olisi halunnut sanoa koko olemuksellaan: ”Nyt me olemme jo aivan rauhallisia, sinä et haise pelolta eikä minun tarvitse hermoilla. Siksi minä voin jopa nukkua sinun vierelläsi.”

Nastja katsoi kelloa. Andrei tulisi neljänkymmenen minuutin kuluttua. Nastja meni peilin eteen ja iski silmää peilikuvalleen. Hän tiesi jo, mitä hänen pitää tehdä.

Luku 8

Vasili Kolobov repi kärsimättömänä kuoren auki ja veti esiin koneella kirjoitetun kirjeen.

”Sinä olet lörpötellyt. Sinulla on lyhyt muisti, Kolobov. Ellet halua jo koetun toistuvan, tule huomenna 23. joulukuuta kello 23.30 osoitteeseen, joka on sinulle tuttu. Jos ilmoitat miliisille, et pääse perille.”

Kolobov pani hitaasti kirjeen taskuunsa ja nousi hissillä omaan kerrokseensa. Taas ne ovat hänen kimpussa! Mitä jos jättäisi menemättä? Ei, parempi oli mennä, ”jo koetun toistumista” hän ei halunnut. Ne ilkimykset löivät liian kipeästi.

* * *

Eversti Gordejev kutsui Selujanovin luokseen.

– Minä tarvitsen hiljaisen ja pimeän paikan Savjolovon aseman seudulta.

Kolja Selujanov oli aikoinaan tullut miliisiin töihin käsittelemättömästä päähänpistosta. Sitä ennen hän oli koko ikänsä haaveillut asemakaava-arkkitehdin urasta, ja hänen päässään syntyi loputtomasti ideoita Moskovon uudistamisesta niin että kaikkien olisi hyvä olla, jalankulkijoiden ja autoilijoiden, lasten ja vanhusten ja perheenäitien... Hän tunsu kotikaupunkinsa kuin omat taskunsa, sen jokaisen sivukadun, jokaisen kujun ja jokaisen risteyksen, johon syn-

tyi ruuhka-aikoina jonoja. Noista tiedoista oli hyötyä tässä työssä, ja niitä käyttivät hyväkseen myös kaikki Selujanovin kollegat.

Kolja mielti hetken, otti sitten eteensä tyhjän paperin ja kynän ja piirsi nopeasti kartan.

– Tässä on hyvä paikka, hän piirsi karttaan ristin, – se on seitsemän minuutin kävelymatkan päässä asemalta. Siinä on holvikaari ja tyhjä piha, talo on remontissa eikä siinä asu ketään. Toinen mahdollisuus on tässä – karttaan ilmestyi toinen risti – sekin on hiljainen ja autio, varsinkin öiseen aikaan. Tässä on lehtikioski, siitä viiden metrin päästä pitää kääntyä vasemmalle ja heti kulman takana on kolme myyntikojua. Niiden sijainti on hyvä, etupuolelta näyttää siltä että ne ovat aivan kiinni toisissaan, mutta takaa huomaa että niiden välissä on tyhjää tilaa. Kojut eivät ole auki yöllä. Riittääkö vai tarvitseteko vielä lisää?

– Anna vielä pari varmuuden vuoksi, Gordejev pyysi.

Päästettyään Selujanovin menemään Gordejev käänteli käsissään tämän piirtämää karttaa ja pudisti epäuskoisena päätään. Kyllä, hän hyväksyi Kamenskajan ehdottaman suunnitelman, ei suinkaan siksi että se vaikutti erinomaiselta, vaan siksi että mitenkään muutenkaan hän ei pystynyt auttamaan Nastjaa. Suunnitelmassa oli selviä puutteita ja heikkoja kohtia, Anastasia näki ne itsekin, mutta heillä ei ollut mitään millä täyttää aukot, sillä jutun tutkintaan ei voinut kommentaa enempää ihmisiä. Jerjominan jutun tutkinnasta vuoti jatkuvasti tietoja, ja sen estämiseksi oli vain yksi keino: oli pakko rajoittaa asiasta tietävien piiriä.

Viktor Gordejev seurasi tuskaa tuntien, miten hänen vuosien varrella sinnikkyydellä ja rakkaudella rakentamansa kollektiivi hajosi. Siinä ei ollut yleispäteviä asiantuntijoita mutta sen sijaan vahvoja ammattilaisia, joista jo-

kainen oli lahjakas omalla tavallaan, ja heidän lahjakkuutensa palveli yhteistä asiaa kaikkien eduksi. Jos hän voisi komentaa jutun tutkintaan esimerkiksi Volodja Lartsevin, tämä keksisi keinon saada Vasili Kolobov puhumaan ja saisi hänestä irti totuuden pahoinpitelystä, josta mies niin tiukasti vaikenä. Jos voisi panna Anastasian entiseen tapaan analyyttiseen työhön ja antaa hänen mieltä kunnonlla, hän keksisi aivan varmasti nokkelan ja hienon suunnitelman. Hurmaava ja kaikkien ihmisten kanssa toimeen tuleva Korotkov ja vakava ja komea intelligentti Lesnikov näyttelisivät Anastasian käsikirjoituksen mukaan vakuuttavan ja loistavan näytelmän, jonka jälkeen heidän niskaansa satelisi kukkien ja taputusten sijaan tulva informaatiota. Jos vain... Jos vain... Mutta se ei ollut mahdollista. Ei ainakaan vielä toistaiseksi.

Gordejev tiesi jo, kuka hänen alaisistaan toimi yhdessä rikollisten kanssa, mutta jokin esti häntä tekemästä loppua hankalasta tilanteesta. Kyse ei ollut pelkästään myötätunnosta, tunteista ja sydänsärystä. Gordejev ei päässyt eroon vaikutelmasta, että yksittäisen petoksen takana oli vielä jotain muutakin. Jotain monimutkaisempaa ja paljon vaarallisempaa.

Vielä eräs asia Kamenskajan suunnitelmassa häiritsti Gordejevia. Hän vaati alaisiltaan ehdotonta lakien noudattamista. Ei hänen oikeudentajunsa varsinaisesti kieltänyt laittomuuden rajaa hipovia operaatioita, joihin etsivät joskus turvautuivat selvittäessään rikoksia. Niin pitkään kuin Limppu muisti, se oli ollut yleinen toimintatapa, ja hän oli sentään työskennellyt miliisissä jo kolmekymmentä vuotta. Siitä ei ollut kysymys. Gordejev näki selvästi, että laittomien työmenetelmien salliminen johti miliisien ammattitaidon murenemiseen ja kekseliäisyyden katoami-

seen monimutkaisten operaatioiden suunnittelussa. Miksi pitäisi nähdä vaivaa lukon avaamiseksi, jos oven voi avata murtamalla? Jo lähitulevaisuudessa oli odotettavissa, että asianajaja olisi pakko päästää epäillyn luo heti pidätys-hetkellä, ja kohta nähtäisiin myös lahjottavia syyttäjiä ja tuomareita, jotka olisivat vapautuneet kommunistisen puolueen sanelusta ja painostuksesta. Sellaisen tulevaisuuden Gordejev oli aavistanut jo monta vuotta sitten, heti demokratisoitumiskehityksen alettua, ja oli siksi alkanut koota huolellisesti ja tarkasti joukkuetta, joka oppisi toimimaan uusissa olosuhteissa. Sellaista, joka hyväksyisi heti kerralla loppuelämäkseen periaatteen, että lain vaatimukset ovat pyhiä ja rikkumattomia, kasvattaisi ammatillista osaamistaan niin että se riittäisi tehokkaaseen työhön ja pystyisi keksimään ja ottamaan käyttöön uusia keinoja ja menetelmiä rikosten ratkaisemiseksi. Joukkuetta joka pystyisi käyttämään hyväkseen niin psykologiaa, topografiaa ja fyysisiä kykyjään kuin järkeään ja luoja ties vaikka mitä... Mutta lakia rikkomatta.

Kamenskajan suunnitelma ei sisältänyt yhtään selvää lainrikkomusta. Mutta Gordejev epäili, että Anastasia ei ollut kertonut aivan kaikkea. Ei hän tietenkään turvautuisi suoranaiseen huijaukseen, mutta... Viekas pirulainen.

Anastasia.

Nastja.

Asja.

Stasenka...

* * *

Nastja ahmi suurella mielihyvällä Alekseihin valmistaman illallisen. Entäpä jos menisi lopultakin naimisiin Alekseihin kanssa, varsinkin kun tämä on jo kauan halunnut sitä?

Mikä onni, että mies oli olemassa.

– Maistuiko? kysyi Aleksei katsellen hymyillen ystävätärtään, jolla näytti olevan kadehdittavan hyvä ruokahalu.

– Suorastaan herkullista, Nastja vastasi vilpittömästi.
– Ljoša, ethän suuttunut, vaikka pakotin sinut lähtemään kotoa keskellä viikkoa?

– Minä ymmärsin, että sinulla on hankaluuksia, Aleksei sanoi varovasti. – Lukonkin olet tainnut vaihtaa.

– Niin. Olen astunut jonkun varpaille, ja minua yritetään pelotella. Siksi en haluaisi olla täällä öisin yksin, en ainakaan lähipäivinä. Haluaisin pyytää sinua... Nastja vaikeni.

– Pyydä vain, Aleksei kannusti. – Tiedän että olet vaatimaton etkä pyydä kuuta taivaalta.

– Voisitko pyytää töistä pari päivää vapaata ja olla täällä? Se olisi minulle erittäin tärkeää.

– Voin tietenkin. Sinulle minä olen Ljoša, mutta töissä professori Tsistjakov, ellet satu muistamaan, ja minulla on oikeus kirjastopäiviin, kuten olen sanonut sinulle jo sata kertaa.

– Montako niitä päiviä on? Yksi? Kaksi?

– Minulle kaikki päivät ovat kirjastopäiviä, aurinkoiseni, vain yhtenä päivänä minun on oltava työpaikalla. Joten anna ohjeet, mitä ja miten pitää tehdä, ja minä toteutan kaiken matemaattisen järjestelmällisesti.

– Ohjeita on vain yksi: sinun pitää vastata puhelimeen. Ja vaikka minä olisin kotona, älä missään tapauksessa pyydä minua puhelimeen. Sano, että olen kylvyssä, vessassa, naapurissa käymässä tai piru ties missä, mutta älä pyydä puhelimeen. Kysy vain, kuka soittaa ja mihin numeroon voin soittaa kun tulen takaisin. Siinä kaikki.

– Eikö minun olisi helpompi sanoa, että sinä et ole kotona?

– Sitä et saa sanoa. Jos joku on kiinnostunut minusta, hän tietää kyllä, että olen jo tullut kotiin. Hänelle ei saa syntyä pienintäkään epäilystä, että minä yritän pakoilla ja olen piilossa. Äläkä missään tapauksessa kysy, voitko välittää viestin. Pyydä vain numero.

– Ymmärsin. Kuunnellaanko sinun puhelintasi?

– Siltä vaikuttaa.

– Jaa-a, sinulla ei mene hyvin. Miten sinun nyt näin on käynyt?

– Niin vain kävi. Ja pelkään että tämä muuttuu tästä vain pahemmaksi.

* * *

Vasili Kolobov laski luukun alas ja pani lasia vasten tussilla kirjoitetun ilmoituksen: ”Suljettu klo 23–24”. Hänen oli käsketty olla puoli kaksitoista paikassa, jonne pääsi bussilla kymmenessä minuutissa, mutta bussit kulkivat iltaisin harvoin eikä hän halunnut myöhästyä. Hän ei halunnut suututtaa niitä, jotka olivat kerran jo mukiloineet hänet. Tällaisessa tilanteessa oli parempi olla etuajassa ja odottaa.

Lukittuaan kioskin hän lähti pysäkille, mutta jo ennen kuin pääsi perille hän kuuli takaansa hiljaisen äänen.

– Hienoa, Vasili, olet tottelevainen. Älä käänny. Mene eteenpäin kohti alikulkukäytävää.

Vasilin sydän jyskytti ja kainalot kostuivat hiestä. Jokin kova esine työnnettiin hänen selkäänsä, lapaluiden väliin. Hän meni tottelevaisesti alikulkukäytävää kohden, laskeutui portaat ja lähti kävelemään tunnelia tien toiselle puolelle. Tunnelin lamppu oli sammunut kuten tavallisesti. Ko-

lobov ei kuullut askelia takanaan, vain tasainen hengitys kantautui hänen korviinsa ja selkä tunki koko ajan kovasti pistoolin piippua muistuttavan esineen paineen.

Päästyään tunnelista kadulle hän kuuli seuraavan komennon:

– Vasemmalle, kulman taakse. Hitaasti. Äläkä katso taaksesi. Nyt holvikaaren alle.

Heitä vastaan tuli kaksi isokokoista hahmoa. Heidän kasvojaan ei erottanut pimeydessä, yhdessäkään ikkunassa ei ollut valoa. Hahmot tulivat lähemmäksi.

– Miten on, Vasili, voimmeko jutella?

– Minä en ole tehnyt mitään, Kolobov sanoi pelästyneenä. – En ole sanonut kenellekään mitään. Mitä te vielä haluatte? Miksette usko minua?

– Miksi meidän pitäisi uskoa sinua? Sinä olet jo kerran huijannut meitä, sanoi miehistä lyhyempi.

– Minä kerroin heille totuuden. Minä en nähnyt Viktoriata asemalla sinä päivänä, voin vaikka vannoa! En tiedä mitä hän on teille sanonut, enkä tiedä mitä hän on siellä tehnyt, mutta minä en häntä nähnyt!

– Muistakin, Kolobov, tällä kertaa me uskomme sinua, mutta huomenna voi olla toisin. Meillä on miliisissä omia miehiä, ja tiedät itsekin, mikä sinua odottaa jos avaat suusi ja vihjaisetkin jotain Viktoriasta ja meistä. Silloin on paras tunnustaa heti, niin me vain mukiloimme sinut. Mutta tapamme sinut, jos saamme tietää että huijaat meitä. Onko asia selvä?

– Minä vannon teille, vannon! Kolobov oli vähällä purskahtaa itkuun. – Voitte vaikka tarkistaa asian, minä en kertonut miliisille mitään teistä.

– Entä Viktoriasta?

– Minä en nähnyt häntä, en nähnyt! Hän on valehdellut

teille pelastaakseen oman nahkansa, ettekö te ymmärrä?

– Hyvä on, saat mennä. Mutta katsokin...

Kolobov poistui polvet notkuen pihalta ja kääntyi asemalle päin.

* * *

Ensimmäisen kerran puoleentoista kuukauteen eversti Gordejev nosti aamukokouksessa esiin kysymyksen Viktori Jerjomina murhan tutkimuksen edistymisestä. Kaikille alaisille oli päivänselvää, että asia ei kiinnostanut esimestä lainkaan, mutta hän oli tyytymätön tulosten puuttumiseen.

– Kymmenen päivän kuluttua päättyy esitutinnan kahden kuukauden määräaika, hän sanoi kylmästi. – Kamenskaja, anna tulla, mitä on tehty.

Nastja antoi väröttömällä äänellä yleiskuvan tilanteesta yrittäen hypätä mahdollisimman nopeasti selvien kömmähdysten yli.

– Me saimme juuri äsken tiedon siitä, että Jerjomina oli jättänyt viestin Kartašoville ja kertonut minne hän lähtee ja miksi. Hän oli kertonut sen ystävättarelleen, joka oli eiliseen saakka synnytyslaitoksella eikä tiennyt Jerjomina kuolleen. Kun hän sai kuulla siitä, hän ilmoitti heti meille. Jerjomina ei ollut selittänyt hänelle mitään, oli vain sanonut jättäneensä Kartašoville lapun sellaiseen paikkaan, josta Boris löytäisi sen varmasti. Kartašov on antanut ymmärtää, ettei ole lappua nähnyt, ainakaan meille hän ei ole sanonut siitä mitään. Valitettavasti Kartašov ei ole tällä hetkellä Moskovassa vaan matkoilla muutaman päivän. Heti kun hän tulee takaisin, me teemme kotietsinnän hänen asunnossaan, asiasta on jo sovittu tutkintatuomarin kanssa.

– Milloin Kartašov palaa Moskovaan? kysyi Gordejev.

– Ylihuomenna.

– Älä vitkastele, Anastasia. Sinä olet työskennellyt hitaasti, aika menee kohta umpeen, mutta tutkinta ei edisty, mitään tuloksia ei ole, pelkkää puhetta vain. Nytkin on kaksi päivää mennyt hukkaan... Huonosti hoidettu.

– Yritän parantaa tapani.

– Mihin se taiteilija lähti?

– Vjatkaan.

– Pitäisikö pyytää sikäläistä miliisiä etsimään hänet käsiinsä ja kuulustelemaan? Se voisi säästää aikaa, eversti ehdotti viattomasti.

– Tutkintatuomari vastustaa ehdottomasti. Hän vaatii odottamaan Kartašovin paluuta, Nastja vastasi tiukasti.

– No, kaipa hän tietää paremmin, Gordejev huokasi.

– Sitä paitsi vuosi loppuu kohta, mutta sinä et ole vielä kään käynyt terveystarkastuksessa. Käy heti huomenna.

– Käyn kyllä, mutten huomenna. Olen suunnitellut huomiseksi..., Nastja aloitti, mutta Gordejev keskeytti hänet:

– Sinun suunnitelmasi eivät kiinnosta minua. Minun omiin suunnitelmiini ei kuulu puhua joka päivä poliklinikan väelle. Säännöt ovat kaikille samat. Ole hyvä ja käy huomenna kaikkien lääkäreiden vastaanotolla, äläkä tule takaisin ilman todistusta terveystarkastuksesta. Todistuksen on oltava minun pöydälläni huomisoluna. Onko selvä?

– Hyvä on, Nastja huokasi.

Kokouksen jälkeen Nastja meni omaan huoneeseensa odottamaan esimiehensä kutsua. Gordejev soitti muutama minuuttiin kuluttua.

- Miltä tuntuu, Stasenka? Olinko liian ankara?
- Olitte, Nastja hymyili luuriin. – Suorastaan kamala, mutta erittäin vakuuttava. Minkä näyttelijän maailma onkaan teissä menettänyt!
- Hyvä on, mene itkemään minun julmuuttani. Äläkä unohda soittaa yleisön nähden poliklinikan toimistoon ja kysyä lääkäreiden huomisista aikatauluista. Kaikesta muusta me varmaan sovimmekin jo. Onnea matkaan, tytöseni.
- Kiitos. Teen parhaani.
- Sen sinä minulle tänään jo lupasitkin, Gordejev nau-rahti iloisesti ja lopetti puhelun.

* * *

Puhelin soi ja soi, mutta Boris Kartašovilla ei ollut aikomustakaan vastata siihen. Jo neljännen kerran peräkkäin puhelimen numeronäyttö oli tyhjä. Se oli merkki siitä, että puhelu tuli automaattista. Olo oli epävarma. Boris oli fyysisesti vahva mies, oli jo monta vuotta harrastanut erilaisia taistelulajeja. Hän oli ihmissuhteissaan heikko ja päättämätön mutta rohkea ja itsevarma kaikessa mikä koski fyysistä kamppailua. Siitä huolimatta hän oli levoton.

Hissin ovi avautui hiljaa, ja hetken kuluttua soi ovikello. Boris hiipi hiljaa ovelle ja painautui naulakon luo-na seinää vasten. Sisään tulija ei huomaisi häntä heti. Ovikello soi uudestaan. Ja vielä kerran. Lopulta avain työn-tyi lukkoon.

Ovi avautui hiljaa, mies astui sisään ja ojensi kätensä kohti valokatkaisijaa. Kuului hiljainen napsahdus, mutta eteisen valo ei syttynyt. Kutsumaton vieras painoi katkai-sijaa vielä pari kertaa, mutta eteinen pysyi pilkkopimeänä.

Hän lähti varovasti tunnustellen kohti olohuonetta, mutta siinä vaiheessa Boris, jonka silmät olivat jo tottuneet pimeyteen, kaatoi hänet yhdellä heitolla lattialle. Mies yllättyi niin ettei ehtinyt edes huutaa, kaatui vain matolle suojellen vaistomaisesti päätänsä. Kaksimetrinen Kartašov painoi hänet yli sadan kilon painollaan tiukasti lattiaan, tuki polven vasten hänen selkäänsä ja väänsi hänen kätensä sellän taakse.

– Kuka sinä olet? Mitä varten sinulla on minun asunto-
ni avaimet? hän kysyi uhkaavasti.

Vieras yritti päästä irti otteesta ja isäntä joutui lyömään häntä pari kertaa. Boris oli kokenut ottelija, hän tiesi hyvin, miten pitää lyödä, jotta isku teki mahdollisimman kipeää muttei vahingoittaisi tärkeitä elimiä. Vieraan halu panna vastaan laantui nopeasti. Boris nosti hänet pystyyn kuin säkin, istutti nojatuoliin, veti ohuet kumihanskat elottomina roikkuvista käsistä ja ojensi hänelle lasillisen kirkasta nestettä. Sen jälkeen hän sytytti valon.

Vieras osoittautui parikymppiseksi pojaksi, jolla oli siilitukka, sympaattiset kasvot ja treenatut lihakset. ”Bodari”, Kartašov päätteli mielessään tutkiessaan katseellaan pojan ohuen trikoopaidan peittämää vartaloa auki olevan pusakan alta.

”Bodari” otti lasista kulauksen ja alkoi yskiä.

– Tämähän on votkaa, hän kähisi nuollen verta huuliltaan.

– Mitä sinä oikein valitat? naurahti Boris ilkeästi.
– Anna mennä, se on terveydeksi.

Poika yritti nousta tuolista, mutta isännän salamannopea isku leukaan pudotti hänet takaisin paikoilleen.

– Mitä sinulla on sanottavaa? Miten aiot selittää tämän?

– Anteeksi, poika mutisi, – tässä kävi töppäys. Minulle sanottiin, että sinä et ole kotona. Minähän soitin etukäteen ja soitin ovikelloakin. Ajattelin että et ole kotona. Mutta sinä olitkin.

– Onpa ikävää! Hän soitti minulle kiltisti vaikka kuinka monta kertaa, mutta minä, senkin ilkimys, olinkin kotona. Yritän pakoilla yhtä muijaa, joten älä pane pahaksesi. Mitä me teemme nyt, senkin soittajamestari? Soitammeko paikalle miliisin vai juttelemmeko ilman heitä?

– Mitä jos ei kutsuttaisi miliisiä? Enhän minä ole vienyt sinulta mitään. Ja sinä olet antanut minulle sellaisen löylytyksen, että tasoissa ollaan.

– Mistä olet saanut avaimet?

– Ostin.

– Keneltä?

– Mistä minä tietäisin. Yksi poika sanoi, että sinulla on kämpässäsi kaikenlaista mielenkiintoista, laitteita ja uusia vaatteita. Ja että olet matkoilla.

– Miksi hän sitten ei tullut itse, jos täällä kerran on niin paljon mielenkiintoista? Miksi hän antoi avaimet sinulle?

– Hänen piti saada nopeasti rahaa jotta pääsisi pois. Eikä hän sitä paitsi ole varas, sen näki heti.

– Oletko sinä sitten varas?

– Olen, poika myönsi katsoen Borista rehellisin silmin.

– Voisitko sinä päästää minut? Mitä jos eroaisimme kaikessa sovussa?

– Ihan kohta, älä hoppuile, Kartašov hymähti ja löi häntä uudelleen. – Missä avaimet ovat?

– Taskussa.

Boris tutki nopeasti ”bodarin” takintaskut ja veti esiin avaimenperän avaimineen.

– Senkin huoranpentu! hän sähähti. – Nämähän ovat

Viktorian avaimet. Tapoitko sinä hänet? Sano heti, tapoitko sinä Viktorian!

– En minä tunne ketään Viktoriata, poika vingahti ja yritti turhaan väistää seuraavan iskun. – Mitä sinä oikein hourit? Minähän sanoin että ostin ne avaimet...

Uusi isku keskeytti hänen lauseensa. Huuleen tulleesta haavasta vuoti yhä vuolaammin verta, kasvot muuttuivat kalpeiksi.

– Miksi te tapoitte Viktorian? Mitä hän oli tehnyt teille? Sano heti! Sano heti, senkin koiranpaska! tiukkasi Boris jaellen samalla järjestelmällisesti iskuja, kunnes poika kuukahti kasvot edellä sohvapöydälle ja tarttui käsillään sen kiillotettuun pintaan.

Taiteilija seiso i mietteissään hänen vierellään, meni sitten kylpyhuoneeseen, sulki oven ja alkoi pestä käsiään huolellisesti saippualla. Oven läpi kuului vaikerrusta, sen jälkeen epävarmojen raskaiden askelten ääni. Lopulta hän kuuli lukon avautuvan. Kuivattuaan kätensä pyyhkeeseen hän lähti rauhallisesti kylpyhuoneesta ja sammutti olohuoneen valon varmistettuaan että vieras oli häipynyt. Se oli sovittu merkki.

Ei kulunut kuin pari minuuttia kun asuntoon tuli tutkintatuomari Olsanski, rikospaikkatutkija Zubov, Nastja ja kaksi miliisiä.

– Missä? Olsanski kysyi lyhyesti.

– Olohuoneessa, Boris vastasi yhtä lyhyesti. – Nojatuoli, lasi, pöytä, kaikki on kuten pyysitte. Jopa käsi neet jäivät tänne.

– Hienoa, Olsanski hieroi käsiään tyytyväisenä. – Menkää Kamenskajan kanssa keittiöön älkääkä häiritkö meitä.

* * *

– Joko te olette antanut minulle anteeksi? kysyi Boris asettaessaan Nastjan eteen kupillisen höyryävää kahvia.

– Enhän minä ole suuttunut teille.

– Ei siitä ole kysymys. Tehän epäilitte minua. Älkää yrittäkö kieltää sitä, sen huomasi selvästi. Epäilettekö vieläkin?

– En, Nastja hymyili. – Nyt tiedän, että teillä ei ole mitään tekemistä Viktorian kuoleman kanssa.

– Entä onko tuolla pojalla?

– En tiedä. Ehkä. Hänellä oli Viktorian avaimet, enkä minä usko hänen satuunsa niiden ostamisesta.

– Minusta on mukava, että meistä on tullut liittolaisia.

– Miksi?

– Minä pidin teistä heti ensimmäisellä kerralla. Muistatteko kuinka te tulitte sisälle ja aloitte nauraa, koska meillä oli täsmälleen samanlaiset vaatteet. Ajattelin silloin, että te pidätte mukavuutta ja helppoutta tärkeimpänä. Olen itse samanlainen. Viktoria ei voinut sietää sitä, varsinkin minun iänikuiset lenkkarini saivat hänet raivoihinsa. Selitin hänelle sata kertaa, että meidän likaisilla kaduillamme ei ole mitään mieltä kulkea nahkakengissä, koska ne joutuu heittämään pois jo parin viikon kuluttua. Hänen päähänsä ei kuitenkaan mahtunut se että joku voi panna mukavuuden tyylikkyyden edelle. Kun näin teidän pukeutuneen täsmälleen samalla tavalla kuin minä, mukavasti ja lämpimästi, vaistosin teissä heti sukulaissielun ja tunsin sympatiaa teitä kohtaan. Mutta te ette uskonut minua vaan aloitte epäillä...

– Unohdetaan jo menneet. Epäluulo kuuluu meidän työhömmä. En minä olisi halunnut epäillä teitä, minäkin pidin teistä. Mutta meidän työssämme tunteita on vaikea yhdistää virkavelvollisuuksiin.

– Onko niin aina? kysyi Kartasov vilkaisten Nastjaa tutkivasti, aivan kuin olisi tajunnut, että häntä koskevien sanojen taakse kätkeytyi jotain muuta.

– Ei aina, Nastja huokasi, – mutta usein. Valitettavasti. Meidän työmme muistuttaa muuten kovasti teatteria.

– Teatteriako? taiteilija hämmästyi. – Miten niin?

– Me joudumme teeskentelemään usein. Eikä oikeastaan teeskentelemään vaan... Pikemminkin tukahduttamaan tunteemme. Sitä on vaikea selittää. Te voitte esimerkiksi pitää toisista asiakkaistanne ja olla pitämättä toisista, keskustella toisten kanssa ystävällisesti ja täyttää heidän toiveensa, mutta puhua toisten kanssa tiukasti ja olla peräänantamaton. He voivat loukkaantua teille ja pitää teitä huonosti käyttäytyvänä ja vaikeana ihmisenä, mutta kenenkään maailma ei kaadu siihen eikä kenenkään elämä mene siitä pilalle. Joten te voitte olla oma itsenne ja elää oman makunne mukaan. Mutta jos me annamme periksi tunteillemme, voimme tehdä sellaisia virheitä, jotka voivat olla jollekulle toiselle hengenvaarallisia. Vain oppikirjoissa rikolliset ovat ilkeitä ja uhrin myötätuntoa ansaitsevia. Elävässä elämässä on sellaisiakin rikollisia, joiden vuoksi sydän on pakahtua säälistä, ja uhrin lievästi sanottuna niin epämiellyttäviä, etteivät herätä lainkaan myötätuntoa tai luottamusta. Joidenkin olisi jo ajat sitten ollut aika joutua vankilaan. Kuvitelkaapa itse, mitä siitä tulisi jos me alkaisimme luottaa vain niihin, jotka herättävät meissä sympatiaa, emmekä luottaisi niihin, joista emme pidä. Alkaisimme etsiä syyllisiä vain niiden joukosta, jotka ovat epämiellyttäviä, ja jättäisimme etukäteen pois laskuista ne, jotka herättävät meissä myönteisiä tunteita. Voitte varmaan kuvitella, paljonko rikollisia kulkisi vapaana. Ja moniko syytön joutuisi kärsimään.

– Enpä olisi uskonut, että tämä on teille psykologisesti hankala asia, Kartašov huomautti varovasti. – Se mitä sanoitte, on ilmiselvää, mutta minulle ei ole tullut koskaan mieleen, että miliisit voisivat kärsiä siitä.

– Ei se tule kenenkään muunkaan mieleen, Nastja huokaisi. – Ehkä juuri siksi, että se on liian ilmiselvää. Minä käyn välillä teatterissa katsomassa ystäväni vetämiä harjoituksia. Hän taistelee koko ajan sen kanssa, että jotkut näyttelijät eivät pysty peittämään omaa suhtautumistaan näytelmän henkilöihin. Kun ehdotin hänelle psykologin kutsumista ryhmän avuksi, hän katsoi minua kuin olisin hullu. Hänelle ei ollut tullut mieleenkään, että ihminen ei ole kone, jonka voi tarpeen vaatiessa kytkeä päälle ja pois päältä. Joillekin se onnistuu helposti, mutta jotkut eivät pysty millään unohtamaan, millaisia he todellisuudessa ovat. Oletteko tullut ajatelleeksi, että hyvin näytelty rooli ei ole vain muuntautumisen ihme vaan myös väkivaltaa omalle identiteetille?

– Ei ole tullut mieleen...

– Siitä huolimatta niin on. Ja jokainen väkivallanteoko, myös vapaaehtoinen ja menestyksellä ja tunnustuksella palkittu, aiheuttaa trauman, jonka jälkeen joutuu kookomaan itsensä. Saavatko näyttelijät sitten apua siihen? Eivät. Eikä meitäkään auta kukaan. Eikä kukaan valmis ta meitä siihen. Sen sijaan puhutaan jatkuvasti siitä, että miliisit ovat julmia, tunteettomia, parhaassa tapauksessa välinpitämättömiä! Mitä muutakaan he voisivat olla, nuo rooliaan vaihtaneet? Fyysisen koskemattomuuden turvaamiseksi on laadittu kokonaisia opaskirjoja. Mutta psyyke unohtetaan yleensä kokonaan.

Keittiöön ilmestyi tarkka ja tunnollinen vaikkakin alati synkkä ja tyytymätön rikospaikkatutkija Zubov. Yhdessä

Olsanskin kanssa he muodostivat räjähdysalttiin yhdistelmän. Tutkintatuomari arvosti Zubovia ja työskenteli mielellään tämän kanssa, Zubov sen sijaan ei voinut sietää Olsanskia tämän jatkuvien neuvojen ja ohjeiden vuoksi, sillä hän pystyi tekemään työnsä yhtä hyvin ilman niitäkin. Syvällä sydämessään Zubov kuitenkin tunnusti, että Olsanski hallitsi rikostutkimuksen erinomaisesti. Kunpa hän vain ei olisi niin tunkeileva ja määräilevä...

Nastja vilkaisu Zubovia ja totesi, että tämä ei kiristellyt pelkästään hampaitaan vaan kaikkia luitaan ja niveliään.

– Olsanski käski sanomaan, että sinä voit lähteä, hän sanoi Nastjalle painottaen halveksivasti sanaa ”käski”.

– Sinun ei tarvitse odottaa meitä, ellet halua.

– Meneekö teillä vielä kauan?

– Siellä on koko valikoima: sormet, kengät, veri, sylki, haju, mikrohiukkaset. Vielä ainakin tunti ellei kaksi.

Zubov kääntyi Boriksen puoleen ja sanoi tälle sytytettyään savukkeen:

– Kiitos kun teitte kaiken kuten pyysin. Se onnistui hyvin. Pöytä ja lasi olivat suorastaan steriilejä, niiden kanssa on miellyttävä tehdä töitä, niissä ei ole yhtään likaa.

Nastja nousi vastahakoisesti pöydän äärestä. He olivat odottaneet useita tunteja ulkona ja hänen oli vasta nyt tullut lämmin.

– Minä varmaan lähden tästä. On jo myöhä.

Eteisessä Kartašov kiersi nopeasti paikoilleen lampun, jonka oli irrotanut odottaessaan vierasta. Nastja oli jo menossa mutta pysähtyi äkkiä ovella.

– Boris, voisitteko te auttaa minua?

* * *

Nastja oli kadottanut kokonaan unenlahjansa. Hän makasi vuoteessa Alekseihin vieressä, teki mielessään hitaasti yhteenvetoa ja valmistautui seuraavaan päivään. Sääli, että Kartašovin asunnossa esitetty näytelmä ei ollut tuonut toivottua tulosta. Asuntoon jääneiden jälkien perusteella he pystyisivät kyllä tarpeen vaatiessa todistamaan, että siellä oli käynyt vieras, jonka henkilöllisyyden he olivat selvittäneet tunnissa. Nyt hänen jälkiään seurattiin, ja jo huomenna pitäisi olla selvillä ainakin joitakin yhteyksiä. Vieras ei ollut kuitenkaan langennut Boriksen provokaatioon tämän syyttäessä häntä murhasta. Hän oli hillinnyt itsensä hyvin; hänet oli koulutettu niin hyvin, että hän esitteli itsensä varkaaksi heti kun asunnon isäntä oli yllättäen käynyt hänen kimppuunsa. Eikä hän ollut vastannut kertaakaan lyöntiin lyönnillä, vaikka hänen lihaksensa olisivat Boriksen mukaan riittäneet vaikka mihin. Ja treenaus näkyi: piesty ”varas” toipui epäilyttävän nopeasti, niin että onnistui pakenemaan asunnosta, vieläpä aiheuttamatta minkäänlaista melua. Mutta tulosten puuttuminenkin oli tulos. Ei se mitään, vaikka ”bodari” onnistuikin salaamaan todellisen roolinsa eikä antanut ilmi niitä, jotka olivat lähettäneet hänet, sillä siitäkin saatiin hyödyllistä tietoa. Eihän kaikki voinut onnistua yhtä helposti kuin Vasili Kolobovin kanssa, joka pelkäsi niin että uskoi mitä tahansa. Toki onnellakin oli oma osuutensa, sillä he olivat lähettäneet Koloboville kirjeen umpimähkään. Mutta se ei ollut missään tapauksessa turhaa, sillä reagoipa Kolobov kirjeeseen miten tahansa, siitä olisi saatu selville jotain. Jos hän esimerkiksi ei olisi pelästynyt lainkaan vaan olisi heittänyt kirjeen roskiin eikä olisi lähtenyt kirjeessä mainittuna aikana mihinkään, se olisi merkinnyt että Nastjan olettaus oli väärä. Tai hän olisi voinut pelästyä niin kovasti, että olisi juossut lähim-

mälle miliisiasemalle kertomaan, kuka oli pahoinpidellyt hänet Viktorian murhan jälkeen ja miksi. Mutta Kolobov teki sen mitä teki, ja nyt Nastja tiesi että Viktoria oli sanonut murhaajilleen Vasili Kolobovin nähneen hänet Savjolovon asemalla. Ja hänen ruumiinsa löydettiin Savjolovon tien varrelta, 75 kilometrin pysäkin tienoilta.

Kun Nastja palasi Kartašovin luota, Aleksei antoi hänelle listan soittajista. Vaikka oli jo myöhä, hän päätti soittaa yhden puhelun. Hän laskeutui alakerran naapurin luokse, koska tiesi tämän katsovan iltamyöhäiseen Moskovan kanavalla näytettäviä vanhoja elokuvia, ja soitti Gennadi Grinevitsille. Ohjaaja ei kuitenkaan pystynyt kertomaan mitään uutta. Hänen toimittajatuttunsa eivät tienneet kirjailija Brisacista muuta kuin mitä kirjojen kanteen oli kirjoitettu. He tiesivät, että kirjailija oli tunnettu ja hänen kirjansa suosittuja, mutta häntä ei pidetty oikeana kirjailijana. Taitava harrastelija, vaikkei ilman luontaisia lahjoja. Nostaa taitavasti hintaansa näyttelemällä salaperäistä. Toimittajat olivat varmoja siitä, että nimimerkin takana ei ollut mitään rikollista vaan kyse oli puhtaasta mainoskikasta lukijoiden mielenkiinnon nostattamiseksi. ”Voi luoja”, mietti Nastja harmistuneena, ”vedinkö taas vesiperän? Olinko jälleen väärässä?”

...Aleksei heräsi heti kun puhelin soi ja katsoi kysyvästi Nastjaan, joka pudisti päätään ja nousi istumaan.

– Haloo! vastasi Aleksei unisella äänellä.

– Pyydän anteeksi, että soitan näin myöhään, miellyttävä baritoni sanoi, – mutta minun on saatava puhua Anastasia Kamenskajan kanssa.

– Hän nukkuu.

– Herättäkää hänet, olkaa niin kiltti. Asia on tärkeä ja kiireellinen.

– En voi. Hän otti unilääkkeen ja pyysi etten häiritsisi.

– Mutta asia on tärkeä nimenomaan hänelle itselleen.

Hän odottaa minun soittoani eikä pidä siitä, jos saa kuulla että te ette antanut hänelle mahdollisuutta puhua. Tämä on työasia.

Aleksei ei antanut periksi. Kuten Nastja oletti, hän saattoi olla naiivi ja sinisilmäinen, mutta hämääntymään häntä ei saanut millään.

Nastja sytytti vuoteen päässä olevan lampun, otti laukunsa, kaivoi siitä poliklinikan kortin ja työnsi sen Aleksein nenän alle. Tämä nyökkäsi tajunneensa.

– Kuulkaahan nyt, hän sanoi surkealla äänellä, – hänen terveytensä reistailee. Hän ei ole pystynyt nukkuman mo-
neen päivään, hänellä on ongelmia sydämensä kanssa eikä hän muutenkaan voi hyvin. Hänellä on huomenna terveystarkastus, eikä hän halua näyttäytyä lääkäreiden edessä siinä kunnossa. Onhan hän sentään upseeri, ymmärrätte varmaan. Siksi hän otti kerralla kolme unitablettia ja meni aikaisin nukkumaan, jotta huomina tarkastus menisi hyvin. Häneltä mitataan verenpaine, neuropatologi tutkii hänet ja häneltä otetaan sydänfilmi. Joten vaikka minä saisinkin hänet nyt jotenkin hereille, hän ei tajuaisi mitään.

– Sääli, soittaja kuulosti olevan vilpittömän pahoil-
laan. – Mutta olkoon, minä soitan hänelle huomenna. Kii-
tos teille.

– Kuulemiin, Aleksei mutisi.

Nastja seiso i keskellä huonetta lämpimään aamutak-
kiin kietoutuneena. Hänen kasvonsa näyttivät pimeydessä
kuolemankalpeilta.

– Oliko soitto niiltä?

Nastja nyökkäsi.

– Miksi sinä et halua puhua heidän kanssaan? Eihän

tässä tilanteessa ole mitään merkitystä sillä että sinun puhelintasi kuunnellaan, hehän kuuntelevat sitä itse.

– En pidä siitä että minua pelotellaan. Minä pelkään jo riittävästi enkä halua kuulla uusia uhkauksia, joita he aikovat syöttää minulle.

– Nyt minä en ymmärrä. Mitä juonia sinä punot? Piilotatko sinä pääsi hiekkaan kuin strutsi?

– En minä puno mitään juonia. He yrittävät suistaa minut raiteiltani, ja minä haluan heidän uskovan että he ovat onnistuneet siinä. Luulkoot minun pelkäävän niin että hypin seinille ja olen heidän vuokseen hermoromahduksen partaalla. Mitä uutta he voisivat sanoa? Että he aikovat räjäyttää isän auton? Minusta on parempi olla kuulematta sitä. Auton he räjäyttävät vasta sen jälkeen kun eivät voi saada minua täyttämään heidän vaatimuksiaan, muussa tapauksessa siinä ei ole mitään mieltä. Siksi minä en anna heille mahdollisuutta esittää vaatimuksia.

– Minusta tuo ei kuulosta kovin järkevältä, huomautti Aleksei epäillen. – Hehän voivat tulla kertomaan vaatimuksensa vaikka kadulla. Mitä sinä silloin teet? Sanotko että sinä et ole sinä vaan naapuri? Kuulostaa typerältä.

– Ei niinkään. Eivät he tule kadulla minua tapaamaan, se olisi liian vaarallista. Sen jälkeen heidät saisi kiinni, minkä he ymmärtävät hyvin. Puheluista sen sijaan ei jää mitään jälkiä. Ja paras aika soittaa on keskellä yötä, silloin uhkaukset pelottavat eniten. Ja ne on soitettava yleisöpuhelimesta, jotta numeronäyttö ei paljasta numeroa, jos minulla sattuu sellainen olemaan. Eikä puhelu saa kestää yli kolmea minuuttia, jotta puhelua ei pystytä jäljittämään, jos olen kuitenkin kertonut asiasta esimiehelleni ja puhelimeeni on otettu seurantaan.

– Etkö sinä oikeasti pelkää heitä?

– Pelkään tietenkin, Nastja naurahti katkerasti. – Pitäisi olla idiootti ettei pelkäisi, koska silloin ei osaisi arvioida tilannetta oikein eikä ymmärtäisi, minkä arvoinen oma henki on ja miten kauheaa on menettää se. Sitä paitsi minä olen kauhea pelkuri, sehän sinun pitäisi jo tietää. Ole kiltti ja sammuta valo.

– Miksi?

– He voivat tarkkailla ikkunoita. Ja äsken esitetyn tarinan mukaan minä olen unessa.

– Sinä olet, mutta minuthan he saivat hereille, Aleksei ei ymmärtänyt.

– Usko minua, aurinkoiseni, Nastja sanoi uupuneena.

– Sammuta valo, puhua voi pimeässäkin.

Nastja kävi pitkäkseen, kääntyi kippuraan ja pani päänsä Aleksein olkapäälle. Tämä silitti Nastjan päätä, rauhoitteli, hellitteli, kertoi jotain kuiskaten. Aamuyöstä Nastja onnistui lopulta nukahtamaan.

* * *

Liikunnallinen ja ryhdikäs Kolja-setä katsoi siilitukkaisista poikaa suopeasti hymyillen ja metalliset hampaat välkkyen.

– Älä ole huolissasi, Saša, ei se ollut sinun syysi. Selaista sattuu.

Kolja-setä kaatoi itselleen lasillisen mineraalivettä ja joi sen kerralla. Saša Djakov ei ollut syyllistynyt mihinkään. Syypää oli tuo vanha ukonrähjä Arsen, joka luotti sokeasti ”omiin miehiinsä” eikä vaivautunut varmistamaan ja tarkistamaan saatua tietoa. Tehtävän täyttäminen epäonnistui, ja nyt oli etsittävä uusia keinoja, piti ehkä työntää taiteilijalle houkutuslintu, joka pääsisi sisälle hänen asun-

toonsa. Taiteilija oli kaikesta päätellen heikkona naisiin, entinen oli tuskin haudassa kun toisen kanssa asiat olivat jo niin solmussa että piti pakoilla tätä. Voi sitä Borista, voi sitä surevaa leskeä!

– Jos vain tietäisit, millaisia ponnistuksia minulta vaati hillitä itseni etten iskenyt häntä kunnolla, Saša huokasi niin surkeana, että Kolja-setä ei voinut olla nauramatta.

– Sinä olet kunnan mies, hän sanoi, varas on aina varas. Sinun piti saada hänet uskomaan, että olet vaaraton asuntojen putsaja. Siksi et saanut ruveta tappelemaan.

– En niin, Saša valitti edelleen. – Tietäisitpä vain, miten hän moukaroi minua! Hän oli selvästi harjoitellut, tiesi kaikki pisteet. Minä olin vähällä menettää tajuntani.

– Sitä suuremmalla syyllä. Jos hän kerran oli niin kokenut, vastustelusta hän olisi heti huomannut, ettet sinä ole mikään pikkuvoro vaan ammattilainen. Mutta nyt riittää. Te pojat jaksatte hämmästyttää minua: olette muka uljaita taistelijoita, mutta luonne teillä on kuin Bestuževin tyttö-koulun neideillä.

– Kenellä? Millä neideillä?

– Sinä olet aivan sivistymätön, Kolja-setä huokasi.

– Muistatko sinä edes kirjaimia enää?

– Mitä kirjaimia?

– Aakkosia. Milloin viimeksi pidit kirjaa kädessäsi?

– Miksi sinä pilkkaat minua? Olo on kurja ilman sitäkin.

– Kurja vai? Kolja-setä korotti ääntään ja löi kämmenet pöytään. – Voi herran jestas, miten herkkiä sitä ollaan! Hänelle annettiin päin näköä mutta kiellettiin antamasta takaisin! Kärsivällisyyttä! Sinä teet työsi ja saat siitä palkan. Jos ei kiinnosta, voit lopettaa. Mutta pidä mielessäsi, että sen jälkeen kukaan ei enää suojele sinua. Montako

vainajaa sinulla on tililläsi? Vai oletko jo unohtanut? Voit nukkua rauhassa niin kauan kuin olemme samassa veneessä isännän kanssa. Jos lopetat, se on sinun loppusi. Joten voit valita.

– Minähän olen jo valinnut...

– Älä sitten valita.

– Mutta kun harmittaa... Käyn salilla joka päivä ja nostelen rautaa, mutta mitä varten? Jotta kuka tahansa tunnari voi hakata minua kuin räsynukkeä?

– Saša, Saša, sinun aivosi eivät ehkä ole kunnossa, mutta itserakkautta sinulla on enemmän kuin tarpeeksi. Ota mallia Slavikista: kokenut autovaras, oikea mestari, jota kiellettiin vähään aikaan edes koskemasta autoihin. Nyt hän kulkee kiltisti jalkaisin. Eikä valita koska ymmärtää: työ on työtä. Yritä sinäkin ymmärtää.

– Hyvä on, älä kiivastu. Tajuathan minä.

– No hyvä, Kolja-setä hymyili helpottuneena.

Päästettyään Saša Djakovin menemään hän istui pitkään liikkumatta urheilusalin pienessä takahuoneessa. Hän vilkaisi kelloa: kaksikymmentäviisi yli kymmenen. Kahden minuutin kuluttua voisi soittaa. Kolja-setä siirsi puhelimen lähemmäksi, nosti luurin ja alkoi valita numeroa. Kierrettyään valintalevyä viimeisen kerran hän painoi sormensa tiukemmin reikään eikä päästänyt sitä kiertymään takaisin ennen kuin digitaalinen kello näytti 22.27. Toisessa päässä kukaan ei vastannut. Kolja-setä antoi puhelimen hälyttää seitsemän kertaa ja katkaisi puhelun. Valitsi numeron uudestaan, odotti tällä kertaa viiden hälytysäänen verran ja soitti vielä kerran. Kolme hälytysääntä. Siinä kaikki. Muuta ei tarvinnut tehdä. Seitsemän, viiden ja kolmen hälytysäänen yhdistelmä merkitsi, että tehtävää ei ole suoritettu vaan on syntynyt hankaluuksia, mutta

mihinkään kiireellisiin toimiin ei ole tarpeen ryhtyä.

Hän sammutti huolellisesti kaikki valot, lukitsi ovet ja lähti kotiin.

* * *

Kun puhelin soi, pyörätuolissa istuva mies otti kynän käteensä ja alkoi huolellisesti kirjoittaa muistikirjaansa tietoja: puhelinnumero josta soitettiin, täsmällinen aika ja soittojen määrä. Hetken kuluttua hänelle soitettaisiin uudelleen, aluksi puhelin hälyttäisi kuusi kertaa, sen jälkeen kolme, sen jälkeen yksitoista ja vasta neljännellä kerralla hän voisi nostaa luurin. Muihin soittoihin oli ehdottomasti kielletty vastaamasta. Mies noudatti täsmällisesti kaikkia ohjeita, koska ymmärsi tehtävänsä tärkeyden ja vastuullisuuden.

Mies oli 34-vuotias, ja viimeiset kymmenen vuotta hän oli ollut pyörätuoliin sidottuna. Hän oli ollut koko ikänsä kiinnostunut tekniikasta, radiolaitteista, ja rakennellut kaikenlaista mikropiireistä. Hän oli opiskellut radiotekniikan ja automaation korkeakoulussa ja toteuttanut sieltä valmistuttuaan vanhan haaveensa, pyrkinyt ja päässyt KGB:n korkeakoulun teknilliseen tiedekuntaan. Ennen opintojen aloittamista hän oli kuitenkin joutunut vanhempiensa ja isoäitinsä kanssa auto-onnettomuuteen, jossa kaikki muut olivat kuolleet. Sen jälkeen hänen kohtalonaan oli ollut yksinäisyys, pyörätuoli ja kainalosauvat, joiden avulla hän pystyi hieman liikkumaan asunnossa, tosin työllä ja vaivalla.

Selvittyään tulevaisuuden suunnitelmat yllättäen uusiksi panneen onnettomuuden aiheuttamasta šokista mies oli yrittänyt ottaa itseään niskasta kiinni ja palata mikro-

piirien pariin. Hän oli ollut lapsuudestaan asti kiinnostunut vakoiluromaaneista ja alkanut keksiä erilaisia ovelia juttuja... Hän halusi kovasti olla hyödyksi ja auttaa vahvistamaan isänmaan turvallisuutta. Voitettuaan arkuutensa hän kirjoitti eräänä päivänä KGB:lle kirjeen ja pyysi sikäläisiä asiantuntijoita tutustumaan keksintöihinsä. Siksi hän ei hämmästynyt tippaakaan, kun hänen luokseen tuli KGB:n edustaja ja tarjosi töitä isänmaan hyväksi.

– Te olette kaikesta päätellen täsmällinen ja huolellinen ihminen, ja juuri nämä ominaisuudet ovat meille välttämättömiä vastavakoilun toiminnan turvaamiseksi. Te varmaan ymmärrätte, miten paljon vihollisia meidän maamme lähetetään ja miten paljon ulkomaiset tiedustelupalvelut värväävät meidän kansalaisiamme. Jotta voisimme estää maamme turvallisuutta romahtamista, meidän on saatava kaikkien näiden ihmisten lähelle omat vastavakoumiehemme. Jotta vastavakoilun asiantuntijat pystyisivät toimimaan turvallisesti, niin että viholliset eivät saa heitä selville, meidän on kehitettävä luotettava tapa pitää yhteyttä ilman henkilökohtaista kontaktia. Ymmärrättekö te, mistä minä puhun?

Totta kai mies ymmärsi. Hän oli lukenut satoja kirjoja vastavakoilun työntekijöiden arjesta ja vihollisen vehkeilystä. Ja hän suostui mielellään auttamaan.

Tehtävät eivät olleet vaikeita, mutta ne vaativat valpautta ja tarkkuutta. Hänen piti kirjoittaa muistiin puhe-lujen aika, hälytysten lukumäärä ja soittajan numero, joka ilmestyi numeronäyttöön. Siinä kaikki. KGB:n mies soitti hänelle täsmälleen määrättynä aikana käyttäen tarkasti määriteltäviä hälytysten järjestystä, ja mies raportoi hänelle, millaisia soittoja oli tullut ja mihin aikaan.

Isänmaan turvallisuuden puolesta tehtävän hyvin pal-

katun työn ehtona oli miehen täydellinen eristäytyminen. KGB-miehen alaiset toivat hänelle joka päivä ruokaa, lääkkeitä ja kaiken muun tarvittavan. Jos hän ei voinut hyvin, sama mies lähetti oman lääkärinsä hänen luokseen. Jos hän halusi ostaa jotain, hänelle toimitettiin kotiin kaikkein laadukkaimmat tavarat heti kun hän mainitsikin asiasta. Hänelle tuotiin kaunokirjallisuutta ja radiotekniikkaa käsittelevää ammattikirjallisuutta, varaosia, työkaluja ja laitteita, kaikkea mitä hän tarvitsi voidakseen tehdä rakastamaansa työtä. Häneltä ei puuttunut mitään. Vain kontaktit kaikkiin muihin ihmisiin oli kielletty, KGB:n väkeä lukuun ottamatta. Mies ei tiennyt edes omaa puhelinnumeroaan, jotta ei tulisi kiusausta antaa sitä kenellekään.

Mies ei voinut tietää, että KGB:ssä hänen kirjeelleen oli naurettu ja se oli päätynyt roskakoriin. Mutta yksi virkailija oli suoristanut varovasti rypistyneet arkit ja päättänyt käyttää miestä omiin tarkoituksiinsa, joilla ei ollut mitään tekemistä maan turvallisuuden kanssa. Mies ei tiennyt sitäkään, että hänen puhelinnumeronsa vaihtui muutaman kerran vuodessa.

Mies teki sitä mistä piti, uskoi olevansa hyödyllinen ja oli onnellinen.

Luku 9

Tasan kahdeksalta aamulla Nastja ilmestyi poliklinikalle. Tavoistaan poiketen hänellä oli yllään kirkkaanpunainen untuvatoppatakki ja päässä komeili suurikokoinen hopeakettuhattu.

Nastja haki ilmoittautumistiskiltä oman potilaskansionsa, jätti takkinsa ja hattunsa naulakkoon ja nousi kolmanteen kerrokseen, missä terveystarkastukset tehtiin. Saatuaan kaikki laput ja lähetteet hän livahti porraskäytävään, joka vei varauloskäynnille. Siellä häntä odotti Tsernyšov suuren kangaskassin kanssa. Tervehdittyään Andreita Nastja otti sanaakaan sanomatta laukun ja vetäytyi naistenhuoneeseen. Kymmenen minuutin kuluttua hän tuli sieltä ulos vahvasti meikattuna, yllään auki jätetty tumma päällystakki, jonka alta näkyi lumivalkoinen lääkärintakki. Hänen kaulallaan roikkui stetoskooppi ja hänen kädessään oli paksu nippu potilaskansioita. Ohuesta kankaasta ommeltu iso kassi oli taiteltuna hänen taskussaan.

Nastja laskeutui portaat pihalle johtavalle ovelle ja istuutui autoon, jossa oli sininen raita ja punaisin kirjaimin teksti ”Lääkäriambulanssi”. Samanlaisia autoja pihalla oli ainakin kolme, ja hetken päästä niihin jokaiseen istuutuisi samanlainen valkotakkinen nainen, jolla oli stetoskooppi kaulallaan ja käsissään kasa potilaskansioita. He olivat lääkäreitä, jotka olivat lähdössä kotikäynnille.

Ratin takana istuva Tšernyšov vilkaisi Nastjaa ja purskahti nauruun.

– Mitä nyt? ihmetteli Nastja, – onko jokin hullusti?

– Kun näin sinut, muistin miten sinä luikit Kirilliiä pakoon, kun Gall pidätettiin. Minä en ole sen jälkeen nähnyt sinua meikattuna. Tiedätkö, että näytät hyvin viehättävältä kun olet meikannut.

– Entä sitten? tuhahti Nastja skeptisesti.

– Ihan totta. Todellinen kaunotar. Miksi et ole joka päivä tuon näköinen? Ilahduttaisit meitä miehiä ja samalla hellisit itserakkauttasi. Vai voittaako laiskuus?

– Voittaa, Nastja mutisi asetellen kasan tekaistuja potilaskansioita syliinsä. – Laiskuus ennen kaikkea, teidän miehiset ilonne eivät minua kiinnosta eikä minulla ole itserakkautta. Otitko selville, miten sinne ajetaan?

Andrei ei vastannut vaan kääntyi varovasti kulmasta ja ajoi vilkkaalle valtatielle.

– Miksi sinä et soittanut minulle eilen illalla? Minähän jätin Alekseille numeroni ja pyysin sinua soittamaan ehdottomasti.

– Minä tulin niin myöhään että pelkäsin herättäväni poikasi. Onko tapahtunut jotain?

– On. Eläkkeellä oleva tutkintatuomari Grigori Smeljakov asuu nykyisin Dmitrovon lähellä, ja ajamme sinne sellaista tietä, joka kulkee Savjолоvon rautatien viertä.

Huolellisesti aseteltu kansiopino putosi Nastjan sylissä lattialle.

– Osuma! hän henkäisi. – Ei vielä täysi kymppi, mutta lähelle sitä. Lopultakin! Uskomatonta.

– Voisitko selittää minullekin, miten se onnistui?

– En tiedä itsekkään. Vaisto varmaankin. Muistatko kun kysyin sinulta, millä Jerjominan äiti elätti itsensä?

- Ja minä vastasin, että hän oli ompelija.
- Aivan. Minä yritin pitkään miettiä, miksi Kartašovin piirustuksessa nuottiavain oli vihreä. Mikä saa ihmisen piirtämään vaaleanvihreän nuottiavaimen?
 - Mikä sitten?
 - Liitu. Tavallinen vihertävä räätälinliitu, jota myytiin kaikissa kirjakaupoissa. Jokaisella ompelijalla oli sellainen, sillä sitä käytetään kun leikataan pukuja kankaasta. Sen jälkeen kävin arkistossa lukemassa Jerjomina vanhemman oikeudenkäynnin syytekirjelmän. Merkillinen juttu. Sellaisia minä kutsun oppimateriaaliksi.
 - Miksi?
 - Koska se on sujuva kuin tutkintatuomarin metodologian oppikirja. Asiakirjat on laadittu kaikkien sääntöjen mukaan, kaikki asiat ovat aikajärjestyksessä, pöytäkirjat on kirjoitettu koneella, jotta niitä olisi helppo lukea eikä silmä tarttuisi mihinkään. Se ei ole syytekirjelma vaan lelu, kauniisti paketoitu joululahja. Oikeat syytekirjelmät eivät ole sellaisia.
 - Etköhän sinä nyt liioittele? Luinhan minäkin sen, mutten huomannut mitään tuollaista.
 - Sinä et lukenut koko aineistoa, etsit vain sieltä tarvittavia tietoja. Siksi et kiinnittänyt huomiota itse asiakirjojen ominaisuuksiin.
- Jonkin aikaa he ajoivat vaiti.
- Oletko sopinut Kartašovin kanssa?
- Olen, hän odottaa meitä Vodnikin pursiseuran luona.
- Andrei, ole kiltti ja pysy koko päivän näkyvässä. Parasta olisi, jos pyörisit meillä Petrovkalla.
- En ole lapsi, tajuan itsekin.
- Yritätkö minä taas olla johtaja? Nastja nolostui.
- Anna anteeksi.

Pursiseuran luona hän siirtyi Boris Kartašovin autoon. Andrei vei poliklinikan auton paikallisen miliisiaseman pihaan ja palasi Moskovaan paikallisjunalla.

* * *

Sisäasiainministeriön keskusviraston poliklinikan lähelle parkkeeratusta autosta nousi sympaattisen näköinen nuorimies. Esitettyään vahtimestarille kulkulupansa hän juoksi itsevarmasti portaat ylös ja meni ilmoittautumistiskille.

– Huomenta, Galja, hän sanoi tiskin takana istuvalle tytölle.

Tämä puhkesi leveään hymyyn huomattessaan tuttavansa.

– Huomenta! Mitä on tapahtunut? Oletteko te sairas? hän kysyi myötätuntoa äänessään.

– En suinkaan. Etsin vain kollegaani, Anastasia Kamenskajaa. Minun on ehdottomasti löydettävä hänet, mutta töissä sanottiin että hän on terveystarkastuksessa. Ajattelin tietenkin heti ilkeästi, että hän on varmaan karannut johonkin tapaamiseen, mutta ajattelin varmuuden vuoksi poiketa täällä. Jos kuitenkin sattumalta kävisi tuuri!

– Mikä hänen nimensä olikaan?

– Kamenskaja, Anastasia.

Tyttö katosi korkeiden hyllyjen väliin.

– Potilaskortti ei ole paikoillaan, hän ilmoitti palatuaan takaisin paikalleen. – Hänen täytyy olla jossain täällä.

– Mistä minä löytäisin hänet?

– Kysykää huoneesta 320, he tietävät taatusti.

– Suuret kiitokset!

Mies lähti ilmoittautumistiskiltä, seisoi hetken aikaa

naulakon luona, löysi katseellaan kirkkaanpunaisen takin ja nousi kolmanteen kerrokseen.

Huoneen 320 ovi oli auki. Käytävällä istui television ääressä ihmisiä potilaskansiot käsissään. Mies vilkaisi huoneeseen.

– Hyvää päivää, minä olen Gordejevin osastolta.

– Oletteko tulossa terveystarkastukseen? kysyi kortistoa tutkiva sympaattinen nainen heti.

– En oikeastaan. Esimies pyysi minua tarkistamaan, onko Anastasia Kamenskaja käynyt teillä tänään. Hän on usein poissa töistä, väittää käyvänsä poliklinikalla. Nyt esimies sitten päätti, ymmärrätte varmaan itsekini...

– Kamenskaja? nainen kurtisti kulmiaan keskittyneenä.
– Ei minun muistaakseni.

– Oli hän täällä, oli, kajahti huoneen toisesta päästä heleä ääni, joka kuului nuorelle sairaanhoitajalle. – Etkö muista, kuinka me vielä ihmettelimme, kuinka hän voi olla jo majuri vaikka näyttää korkeintaan 25-vuotiaalta.

– Ai niin se, hymyili ensimmäinen nainen, – muistan tietenkin. Sellainen hoikka ja vaaleatukkainen, vai kuinka?

– Juuri niin. Kiitos teille. Nyt voin hyvällä omallatunnolla ilmoittaa esimiehelleni, että Kamenskaja ei pinnaa töistä. Paljonko muuten menee aikaa siihen, että käy kaikkien lääkäreiden vastaanotolla? Pari tuntiako?

– Mitä vielä, kyllä siihen menee koko päivä. Jokaiselle lääkärille joutuu jonottamaan.

Juteltuaan vielä hetken sairaanhoitajien kanssa mies hyvästeli heidät. Sen jälkeen hän lähti pois sivuilleen vilkuilematta, eikä sen vuoksi huomannut, että jonkun tarkkaavainen katse seurasi häntä.

* * *

– Hän sanoi olevansa teidän osastoltanne. Keskkikokoinen, tumma, tuuhea tukka ja kapeat hartiat. Kasvot kuniit, säännölliset, oikeassa korvannipukassa pieni epämuodostuma. Ääni oli kantava ja korkea.

– Ei kukaan minun osastoltani, Gordejev totesi varmasti. – Minulla on vain kaksi komeaa miestä, joista toinen tosin on ruskeatukkainen, mutta hän on niin pitkä, että kuvaus ”keskimittainen” ei sovi missään tapauksessa. Toinen taas on vaaleahiuksinen. Eikä kenelläkään ole epämuodostunutta korvannipukkaa. Mitä sen jälkeen tapahtui?

– Hän meni takaisin autoonsa ja lähti ajamaan Puistokehän suuntaan. Hän käyttäytyi jotenkin omituisesti: pysähtyi kaksikymmentä yli yhdentoista puhelinkioskin kohdalle muttei noussut heti autosta vaan katsoi kaksi kertaa kelloa. Sen jälkeen hän meni kaikessa rauhassa koppiin, nosti luurin ja syöksyi heti sen jälkeen takaisin autoonsa. Automaatti ei ilmeisesti toiminut ja hänen piti soittaa täsmälleen tiettyyn aikaan. Hän lähti vauhdilla liikkeelle ja ajoi toisen puhelinkioskin luo selvästi hermostuneen näköisenä. Toisella kerralla hänellä oli parempi tuuri, sillä puhelin oli kunnossa. Hän valitsi numeron, mutta pani luurin melkein heti takaisin paikoilleen. Ei puhunut kenenkään kanssa. Sen jälkeen hän valitsi uudelleen numeron ja odotti vähän pitempään, mutta kukaan ei taaskaan vastannut. Hän soitti vielä kolmannenkin kerran ja odotti vielä pitempään, mutta tälläkään kerralla hän ei puhunut kenenkään kanssa. Sen jälkeen hän palasi takaisin autoonsa ja lähti kohti Izmailovoa.

– Mies soitti kolmeen paikkaan eikä tavoittanut ketään. Mitä outoa siinä on?

– Hän katsoi kelloa ja odotti selvästi sovittua aikaa. Toisin sanoen jonkun olisi pitänyt odottaa puhelua. Miksi

sitten kukaan ei vastannut? Sitä paitsi hänellä ei ollut kädessään kolikoita eikä rahaketta. Miten hän aikoi puhua kenenkään kanssa?

– Olet oikeassa. Minun pitää miettiä tätä. Älkää päästäkö häntä silmistänne.

– Jos hänet päästettiin poliklinikalle, hänen täytyy olla joku meidän työntekijöistämme. Meillä ei ole oikeutta...

– Näitkö sinä hänen virkamerkinsä? Gordejev keskeytti keskustelukumppaninsa.

– En, mutta...

– En minäkään. Pidä ajatukset omana tietonasi. Ja siihen asti kunnes näet hänen virkamerkinsä, aidon etkä väärennettyä, hän ei ole sinulle työntekijä vaan tarkkailun kohde.

– No, jos niin sanotte.

* * *

Boris Kartašov tutki karttaa vielä kerran.

– Minusta tuntuu että me olemme ajaneet Ozjorkin tienhaaran ohi. Meidän on käännyttävä takaisin.

Hän käänsi auton, ja minuutin kuluttua he näkivät oikean tienhaaran, josta oli Smeljakovin talolle lyhyt matka.

Eläkkeellä oleva tutkintatuomari Grigori Smeljakov asui suuressa kaksikerroksisessa tiilitalossa, jonka ympärillä oli omenatarha. Kaikkialla näkyi taitavan ja täsmällisen isännän käden jälki: pensaat oli leikattu huolellisesti, vasta maalattu aita loisti puhtaana eikä portilta ovelle vievällä tiellä ollut yhtään roskaa.

– Odotetaanko meitä? kysyi Boris lukitessaan autonsa.

– Ei.

– Entä jos ketään ei ole kotona, mitä me sitten teemme?

– Se päätetään sitten, Nastja vastasi mahdollisimman huolettomasti. Itse asiassa hän tajusi kyllä selvästi, että tänään he olivat voittaneet aikaa, mutta elleivät he pystyisi sitä hyödyntämään, jos Smeljakov oli lähtenyt jonnekin, niin... Hän ei halunnut ajatella ajatusta loppuun. Oli päivänselvää, että toista kertaa ei samanlainen yksinkertainen tempu kuin tänään poliklinikan kanssa onnistuisi. HE odottivat häneltä monimutkaisia siirtoja, vain siksi he olivat onnistuneet voittamaan hieman aikaa näin helposti. Huomenna HE jo tietäisivät petoksesta, sen jälkeen hän ei pääsisi vessaankaan heidän huomaamatta. Joten tänään oli tärkein päivä, ratkaiseva koko operaation kannalta, ja lopputulos oli kiinni siitä, mitä hän onnistuisi tekemään tänään.

Nastja avasi päättäväisesti portin. Samassa verannalle ilmestyi harmaahiuksinen parrakas mies.

– Ketä te etsitte? hän kysyi kaikuvalla bassolla.

– Grigori Smeljakov?

– Minä olen.

Nastja meni verannalle ja oli jo vetämäisillään henkilökortin laukustaan, mutta päättikin yhtäkkiä kokeilla onneaan.

– Voimmeko tulla sisään?

– Olkaa hyvä.

Smeljakov siirtyi syrjään ja päästi vieraat edellään sisään. Sisältä talo muistutti kerrostaloasuntoa, mukavaa ja jopa ylellistä. Seinät oli verhoiltu paneeleilla, ikkunoiden edessä oli kalliit verhot. Suuressa olohuoneessa paloi takkavalkea, ei mikään sähkötakka vaan oikea ja aito. Takan edessä oli keinutuoli, jolle oli heitetty huolettomasti läm-

min villasaali, ja tuolin vieressä makasi kaksi valtavankokoista newfoundlandilaista, jotka nousivat heti vieraiden tultua ja jähmettyivät epäluuloisina paikoilleen.

– Onpa teillä kaunista! lipsautti Nastja tahtomattaan.

Isäntä hymyili tyytyväisenä. Näki selvästi, että hän piti talostaan ja oli siitä ylpeä.

– Mikä teidät tänne lennätti? hän kysyi ottaessaan Nastjan takin.

– Voimmeko puhua vuoden 1970 tapahtumista?

Smeljakovin reaktio oli yllättävä. Hän hymyili iloisesti.

– Julkaistiinko se sittenkin? Minä olin jo menettänyt toivoni. Luovutin käsikirjoituksen viime vuonna, mutta lehdestä ei kuulunut mitään. Ajattelin että se on hylätty. Ilmeisesti te olette kuitenkin lukenut sen. Kuten varmaan ymmärrätte, kaikki ei ole siinä totta vaan mukana on myös mielikuvitusta. Mutta istukaa toki, mitä keitän teetä ja vastaan sitten teidän kysymyksiinne.

Nastja otti tukea Kartašovista ettei kaatuisi. Kuten aina yllättävän oivalluksen hetkellä verisuonten supistuminen aiheutti sen, että häntä alkoi huimata ja jalat menivät veteliksi.

– Voitteko te huonosti? kuiskasi Boris ja auttoi hänet varovasti istumaan pehmeälle sohvalle.

– Ei tämä vielä mitään, Nastja mutisi, nosti jääkylmän kämmenensä otsalleen ja yritti saada hengityksensä taasaantumaan. – Kyllä tämä tästä. Boris...

– Niin?

– Minä tajusin: me olemme sotkeutuneet hirmuiseen juttuun. Se voi osoittautua äärettömän vaaralliseksi. Siksi teidän pitää lähteä täältä heti paikalla. Minä kyllä selviän täältä jotenkin.

– Alkää puhuko typeryyksiä, Anastasia. Minä en lähde minnekään.

– Minulla ei ole oikeutta vetää teitä mukaan tähän. Minulle maksetaan riskin ottamisesta, mutta te olette sivullinen ja teille voi käydä huonosti. Olkaa niin kiltti ja lähtekää. Jos teille sattuu jotain, minä en anna sitä itselleni koskaan anteeksi.

– En lähde. Älkääkä yrittäkö puhua minua ympäri. Minä voin istua autossa, jos te ette halua, että kuulen teidän keskustelunne. Mutta yksin minä en teitä tänne jätä.

Nastja oli aikeissa panna vastaan, mutta isäntä tuli takaisin työntäen edellään tarjoiluvaunua.

– Tässä on teetä. Miksi te olette noin kalpea? hän ihmetteli vilkaistuaan Nastjaa. – Oletteko sairas?

Nastja oli toipunut jo sen verran että pystyi hymyilemään.

– Minä olen tällainen aina, älkää olko huolissanne.

He joivat teetä, joka oli maustettu mintulla, mäkikuis-malla ja puolukanlehdillä, ja Grigori Smeljakov kertoi heille Tamara Jerjomina tekemästä taposta. Eläkkeellä oleva tutkintatuomari kertoi kaiken: aikaa oli kulunut niin paljon, että hänellä ei ollut enää tarvetta puolustella itseään. Sitä paitsi viime vuosina oli muutenkin alettu kirjoittaa ja puhua paljon siitä, miten kommunistinen puolue hallitsi maata mielivaltaisesti. Puoluetta haukuttiin, sen armottoman painostuksen alle joutuneita säälitettiin, joten Smeljakov ei nähnyt mitään sopimatonta tai vaarallista siinä, että hänkin kertoi oman tarinansa.

...Tapon jälkeisenä päivänä, kun Tamara Jerjomina oli pidätettynä, puolueen kaupunkikomitean sihteeri kutsui tutkintatuomari Smeljakovin luokseen. Poistuessaan sihteerin huoneesta Smeljakov oli Moskovan alueen sisäasi-

nosaston päällikkö ja valtavan nelihuoneisen asunnon haltija. Kaupunkikomiteasta hän meni suoraan työpaikalleen, poisti mapista osan asiakirjoista ja vaihtoi ne uusiin väärentäen todistajien allekirjoitukset. Sen jälkeen hän soitti rikospaikkatutkija Batyroville, joka oli käynyt yhdessä hänen kanssaan tutkimassa rikospaikan. Batyrov saapui hetkisen kuluttua. Hänen ilmeestään Smeljakov päätteli, että hänkin oli käynyt kaupunkikomiteassa.

– Mitä me teemme? oli Batyrov kysynyt myrkyllisesti.

– Minulle tarjottiin paikkaa Kirovissa ja ylennystä.

– Ja minulle Moskovan alueella, myös ylennystä. Suostuitko sinä?

– Mitä tässä muutakaan voi? Jos kieltäydyn, saan potkut. Muistavat että vanhempani olivat pakkosiirrettyjä Krimin tataareja.

– Minä suostuin myös. Minulla on kuusi lasta, ja me asumme kahdessa yhteisasunnon huoneessa, toinen toisemme päällä.

– Onko kysymys muka siitä? kysyi rikospaikkatutkija surullisena.

– Mistä sitten?

– Siitä että meille ei tarjota mitään vaan käsketään. Asunto ja virka ovat vain näön vuoksi, osoituksena hyvästä sydäimestä. Meidän käsketään väärentää rikostutkinta-aineisto, ja sen jälkeen meidät siivotaan pois näkyvistä. Ja niin me teemme rikoksen.

– Mitä sinä nyt? Smeljakov hermostui. – Eihän tässä mitään rikollista ole. Kukaan ei joudu kärsimään. Jerjomina on aivan selvästi tappanut, eikä hän kiellä sitä itsekään. Meitä pyydetään vain poistamaan hänen asunnossaan tapon aikana olleet henkilöt asiakirjoista. Entä sitten, olkoot poissa. Kenelle siitä on vahinkoa? Kunnon poikia, opiske-

ljoita, jotka olivat sattumalta Jerjomina luona, sellaista sattuu nuoruudessa kenelle tahansa. Ja he opiskelevat vielä sellaisessa korkeakoulussa! Jos siellä saadaan selville, että he ovat juopotelleet alkoholistinaisen kanssa, heidät erotetaan korkeakoulusta ja vielä Komsomolistakin, joten he saavat heittää hyvästit uralleen. Miksi nuorten elämä pitäisi pilata moisen pikkuasian takia?

– Saatat olla oikeassa, Batyrov vastasi hiljaa, – mutta mitä minun pitää tehdä?

– Laatia uusi rikospaikkatutkinnan pöytäkirja, tutkintatuomari vastasi nopeasti. – Siinä ei saa olla mitään viittauksia asunnossa olleisiin sivullisiin. Siellä olivat vain Jerjomina ja uhri.

– Entä Jerjomina tytär?

– Tytär voi jäädä. Kaikki tietävät, että hän oli siellä.

Jutun aineisto lähetettiin syyttäjälle ja Smeljakovin ja Batyrovin tiet erosivat – toinen lähti Moskovan alueelle, toinen Kiroviin. Neljä vuotta sitten Smeljakov oli jäänyt eläkkeelle. Hänen kuusi lastaan olivat jo aikuisia ja asuivat perheineen Moskovassa. Kolme poikaa toimi liike-elämässä. He olivat päättäneet myydä neljän huoneen asunnon ja rakentaa isälleen ylellisen talon, jossa hänellä, hiljattain leskeksi jääneellä miehellä, olisi rauhallista ja mukavaa ja jonne lapset voisivat tulla perheineen ja ystävineen uimaan järvessä, hiihtämään, kylpemään saunassa ja ylipäättään rentoutumaan.

Smeljakovilla ei ollut mitään sellaista suunnitelmaa vastaan, päinvastoin, hän ilahtui että voi vanhoilla päivillään toteuttaa vanhan haaveensa talosta, jossa olisi takka, kirjasto, keinutuoli ja isoja koiria, sillä liikemies-pojilla oli riittävästi rahaa. Sisustettuaan talon oman makunsa mukaan ja nautittuaan aikansa mukavuudesta ja rauhasta

Smeljakov -vanhempi oli päättänyt kokeilla kirjallisia kykyjään. Se oli ollut hänen toinen toteutumaton haaveensa. Hän oli kirjoittanut ensin joitakin raportteja tositapah- tumista mutta oli siirtynyt sitten romaaniin, jossa oli kuvannut Tamara Jerjomina tapauksen. Oli kirjoittanut juuri niin kuin asia oli todellisuudessa tapahtunut.

– Oliko keittiön seinällä todellakin tämä?

Nastja ojensi Kartašovin tekemän piirustuksen. Smeljakov nyökkäsi.

– Missä minun romaanini loppujen lopuksi julkais- tiin?

– Pelkään pahoin ettei missään.

– Oletteko te sitten lukenut käsikirjoituksen kustanta- mossa?

– En, en ole lukenut teidän käsikirjoitustannekaan.

Smeljakov suuntasi häneen epäilevän ja huolestuneen katseen.

– Mistä te sitten saitte tietää siitä?

– Ennen kuin vastaan teille, sallikaa minun lukea teil- le pieni katkelma.

Nastja kaivoi laukustaan *Kuolemansonaatin*, jonka hän oli varmuuden vuoksi kääriin paperiin niin että kannen kuva ei näkynyt. Hän avasi sen kohdasta, jossa oli yksi mo- nista kirjanmerkeistä, ja ryhtyi kääntämään sivua venäjäk- si. Luettuaan kaksi kappaletta hän nosti katseensa Smelja- koviin.

– Mitä piditte?

– Mitä se oli? Mistä te sen luitte? Sehän on minun ro- maanini. Näkymä oli minun työhuoneeni ikkunasta. Talon rapistuneella seinällä oli suuri banderolli, jossa luki: Elä- köön NKP! Ja sen alle joku huligaani oli piirtänyt haka- ristin. Koko tuon komeuden alla pyöri joka lauantai aina

sama humalainen, joka vietiin sitten putkaan. Ei kai kukaan ole voinut keksiä sitä sattumalta?

– Kuunnelkaa vielä lisää.

Nastja avasi kirjan toisesta kohdasta ja käänsi vielä yhden kappaleen.

– Minä en ymmärrä mitään. Tämä on mystistä. Siinä on eri nimet, mutta yksityiskohdat, vertaukset ja jopa yksittäiset lauseet ovat minun. Voin vaikka vannoa sen.

– Minne te lähetitte käsikirjoituksenne?

– Kosmokseen.

– Kenelle siellä?

– Minun pitää tarkistaa, minulla on hänen nimensä täällä.

Grigori Smeljakov avasi kirjoituspöydän laatikon, etsi aikansa ja löysi sitten käyntikortin.

– Tässä. Hän ojensi kortin Nastjalle. – Se on siellä takapuolella. Hänen nimensä on Bondarenko. Kun vein hänelle käsikirjoituksen, hän kirjoitti muistiin minun osoitteeni ja minä hänen puhelinnumeronsa. Hän ei löytänyt mitään mihin olisi kirjoittanut numeronsa ja otti sitten pöydällä lojuvan käyntikortin... Varjelkoon, mikä teidän on? Hetkinen, hetkinen, hän alkoi kaivella villatakkinsa taskuja, – minulla on nitroja...

– Ei tarvitse, älkää olko huolissanne, Nastja melkein kuiskasi ja piilotti käyntikortin laukkuunsa. Sormet eivät meinanneet totella, lukko ei halunnut aueta. – Se meni jo ohi. Täällä on hieman kuuma.

Isäntä saattoi vieraat autolle. Hengitettyään hetken kylmää ja kosteaa ilmaa Nastja tunsu voivansa paremmin.

– Eikö teitä pelota asua yksin?

– Ei lainkaan, onhan minulla koirat ja asekin löytyy. Sitä paitsi naapurit ovat lähellä.

– Mutta siitä huolimatta...

– Mitä siitä huolimatta? Tiedättekö te jotain mitä ette kerro?

– Alan ammattilaisena te ymmärrätte paremmin kuin minä, että te olette vaarallisempi kuin Tamara Jerjomina tytär Viktoria. Te tiedätte huomattavasti enemmän kuin hän. Ja jos joku pelästyi Viktoriata niin että tappoi hänet, niin teitäkin voi uhata vakava vaara. Ymmärrän toki, että minulla ei ole yhtä paljon kokemusta kuin teillä, ja te tiedätte itse, mitä teidän pitää tehdä, mitä ei. Minä en pysty neuvomaan teitä, voin ainoastaan auttaa, jos tulee tarve.

– Mielenkiintoista, Smeljakov naurahti, – Minä aion sanoa teille täsmälleen saman asian. Te olette viisas, teillä on vaistoa, te olette tarpeeksi rohkea mutta vielä varovaisempi, se on naiselle tyypillinen ominaisuus, josta on usein hyötyä etsivän työssä. En minäkään rohkene antaa teille neuvoja. Mutta jos tarvitsette, olen valmis auttamaan.

Paluumatkalla kumpikaan ei puhunut mitään. Boriksen kielen päällä pyöri kymmeniä kysymyksiä, mutta hän ei rohjennut aloittaa keskustelua.

– Ajammeko me pursiseuralle? hän kysyi lopulta.

– Ei vaan Moskovaan. Nastja otti Smeljakovilta saamansa käyntikortin esiin. – Yritetään löytää Kosmos-lehden toimitus.

Nastja käänsi kortin ja tuijotti mietteissään sen kiiltävää pintaa, johon oli kultaisin kirjaimin painettu:

VALENTIN KOSAR

* * *

Uskottavuutensa säilyttääkseen Nastjan piti ehdottomasti ehtiä poliklinikalle ennen kuin lääkärit lopettaisivat vastaanottonsa ja poistua sieltä näyttävästi kirkkaanpunaisessa takissaan. Hän lähti poliklinikalta seitsemän aikaan illalla pukeutuneena samalla tavalla kuin aamulla. Hän tiesi jo, että hänen käyntinsä oli varmistettu, ja oli valmis siihen että hänet ”saatettaisiin” kotiin. Siksi hän ei soittanut matkalla mihinkään, ettei hermostuttaisi seuraajiaan eikä provosoisi heitä öisiin pelottelusoittoihin. Hän poikkesi pariin kauppaan, osti ruokaa ja mietti tyytyväisenä, millaisen herkullisen illallisen Aleksei niistä valmistaisi.

Käynti Kosmos-lehden toimituksessa oli onnistunut vain osittain. Sergei Bondarenko oli kyllä siellä töissä, mutta oli juuri nyt sairaana ja siksi kotona. Nastja soitti hänelle, mutta puhelimeen ei vastattu. Oi sääli heittää hukkaan työllä ja vaivalla hankittu päivä, mutta sille ei voinut mitään. He istuivat Kartašovin kanssa autossa lähellä Bondarenkon asuintaloa ja soittivat hänelle viiden-toista minuutin välein puhelinkioskista. Viiden jälkeen puheluun lopulta vastattiin ja naisääni ilmoitti Sergeinin olevan kotona vasta kymmenen maissa. Niinpä Tšernyšov joutui hoitamaan Bondarenkon puhuttamisen. Hän lupasi etsiä toimittajan ennen kuin tämä palaisi kotiin. Tänään jokainen minuutti oli kullan arvoinen, koska HE luulivat, että Nastja kiersi lääkäreiden vastaanotoilla eikä jutun tutkinta edennyt lainkaan. Huomenna hän olisi taas kaikkien näkyvillä, ja tietojen vuotaminen alkaisi heti, ellei hän sitten keksisi jotain sellaista, millä pystyisi petkuttamaan HEITÄ.

* * *

Puhelimen hälytysääni oli asetettu kaikkein pienimmälle, joten sen soittoa oli vaikea kuulla, mutta Arsen heräsi siitä huolimatta sen ääneen. Hän vilkaisi nopeasti numeronäytöltä soittajan numeron ja pani puhelimen äänettömälle. Nyt vain punainen lamppu ilmoitti että joku yritti soittaa. Arsen ei nostanut luuria. Vaimo nukkui vieressä.

Muutaman sekunnin kuluttua lamppu syttyi uudestaan. Kun se soi kolmannen kerran, kello oli tasan 2.05. Arsen nousi hiljaa vuoteestaan ja hiipi varpaisillaan toiseen huoneeseen. Kolme soittoa yöllä kello kahden ja viisi yli kahden välillä merkitsi pyyntöä tavata mahdollisimman pian sovitussa paikassa. Tarkemmin sanoen soitto pyörätuolissa istuvalta mieheltä merkitsi sitä, että tuollainen pyyntö oli tullut.

Arsen pukeutui nopeasti, pani tumman lämpimän puseron päälleen, avasi hiljaa oven ja lähti asunnosta. Hän ei ollut koskaan pitänyt pimeistä kaduista eikä loskasta, mutta noina hetkinä hän kiitti mielessään Moskovon kaupunginjohtoa siitä että se oli päästänyt kaupungin niin huonoon kuntoon: muita kulkijoita oli öiseen aikaan äärimmäisen harvoin.

Arsen käveli nopein ja joustavin askelin. Viidentoista minuutin kuluttua hän huomasi kadunkulmassa tutun hahmon.

- Mitä on tapahtunut?
- He ovat päässeet Kosmos-lehteen saakka.
- Milloin?
- Tänään.
- Mistä te tiedätte?
- Varapäätoimittaja ilmoitti minulle.
- Löysivätkö he Bondarenkon?
- Ilmeisesti eivät ainakaan vielä. Mutta löytävät taustati huomenna, tai siis tänään.

– Piru vieköön sen tytön! urahti Arsen hampaidensa raosta. – Miten hän keksi sen? Kuka häntä on voinut neuvoa, mitä luulette?

– Ei aavistustakaan. Kosar oli ainoa yhdistävä tekijä Viktorian ja hänen painajaisensa ja Kosmoksen välillä. Mutta hänkin on ollut jo kaksi kuukautta kuolleena.

– Entä kirjoittaja? Siis se joka kirjoitti tästä tapauksesta. Olisiko tuo tyttö voinut löytää hänet?

– Ei hänen olisi pitänyt...

– En minä kysynyt, olisiko hänen pitänyt vai ei. Haluan tietää, onko se periaatteessa mahdollista.

– On varmaan, kun hän kerran on olemassa tässä maailmassa eikä tuonpuoleisessa.

– Varmaan ja varmaan, Arsen matki häntä suuttuneena.
– Tiedättekö, Sergei, mikä on teidän ongelmanne? Te ette pysty olemaan rehellinen edes silloin kun se olisi teille itsellenne elintärkeää. Miksi te alun pitäen salasitte minulta asioita? Miksette kertonut minulle heti tuosta Pariisinkonttoristanne? Jos Kamenskaja on löytänyt Smeljakovin, teitä ei käy kateeksi. Vaikka me estäisimme tuolta naiselta hapensaannin, se ei auttaisi enää. Jos hän on käynyt Smeljakovin luona ja näyttänyt tälle Brisacin kirjan, jonka hän toi Roomasta, Smeljakov voi alkaa itsekin kysellä, kuka on varastanut hänen käsikirjoituksensa. Ja ensimmäiseksi hän juoksee teidän suuresti rakastamaanne Kosmokseen herra Bondarenkon luo. Mitäs sitten tehdään?

– Voisiko hänet... Ja samalla Bondarenkonkin... Minä maksan.

– Te olette tullut hulluksi! Sen jälkeen kun Kamenskaja on löytänyt heidät, sitä ei saa tehdä missään tapauksessa. Kamenskaja tajuaa heti olevansa oikeilla jäljillä ja alkaa kaivaa syvemmältä ja syvemmältä. Ja kaikki muutkin

alkavat kiinnostua tästä! Mutta... Ehkä kaikki ei ole vielä menetetty. Toistakaa minulle mahdollisimman tarkasti, mitä tuo teidän ystävänne sieltä toimituksesta sanoi. Kuka siellä Kosmoksessa kävi?

– Hän ei nähnyt. Hän kuuli vain omasta huoneestaan, kun miesääni kysyi Sergei Bondarenkoa. Hänelle vastattiin, että Sergei on sairaana.

– Pyysikö hän Sergein kotinumeron tai osoitteen?

– Ei. Sanoi tulevansa uudelleen viikon kuluttua. Varapäätöittäjä oli kysynyt heti sen jälkeen kaikilta, miltä tuo mies oli näyttänyt. He olivat sanoneet, että noin kolmekymppinen, pitkä mies, jolla oli tummanruskeat tuuheat hiukset ja viikset.

– Oliko hän yksin?

– Oli.

– Hyvä on, menkää nukkumaan. Minä selvitän asian.

– Minä panen kaiken toivoni teihin, Arsen.

– Sitä juuri teidän ei pidä tehdä. Minä en ole kaikkivoipa enkä lupaa mitään. Te olette itse syypää kaikkeen.

– Mutta kuka olisi voinut arvata, että Smeljakov kirjoittaa juuri tästä ja toimittaa käsikirjoituksen juuri Kosmokseen ja että se juuri se lähtee maailmalle? Liian monta yhteensattumaa!

– Ei olisi pitänyt valehdella. Hyvää yötä.

Arsen oli aivan varma, että toimituksessa käynyt mies oli Boris Kartašov. Sergein edessä hän näytteli luonnollisesti huolestunutta ja ankarasti mieltävää. Itse asiassa hän huokasi helpotuksesta tajutessaan, että taiteilija oli käynyt toimituksessa. Mitä se sitten merkitsi? Sitä että hän oli sittenkin löytänyt tuon surullisenkuuluisan viestin, jonka Viktoria oli jättänyt hänelle. Arsen oli tarpeeksi kokenut, ettei uskonut enää sattumaan. Taiteilija asui omassa asun-

nossaan, eikä viesti vain ollut osunut hänen silmiinsä. Ja sitten yhtäkkiä... Tarkemmin sanottuna ei yhtäkkiä vaan heti sen jälkeen kun eräs varas oli tunkeutunut hänen kotiinsa, viesti oli löytynyt kuin ihmeen kautta. Sille saattoi olla vain kaksi selitystä. Joko Petrovkan etsivät olivat ottaneet yhteyttä Kartašoviin ja pyytäneet etsimään viestiä tai sitten Kolja-sedän lähettämä poikanen ei ollut kestänyt iskuja vaan oli puhunut sivu suunsa.

Ensimmäinen selitys oli pakko jättää sikseen: Petrov-kalla luultiin, että Boris ei ollut vielä palannut Moskovaan. Sitä paitsi jos Kamenskaja olisi saanut tietää viestin sisällöstä, toimitukseen ei olisi tullut Boris vaan joku Kamenskajan ryhmästä. Kamenskaja itse oli viettänyt koko päivän poliklinikalla, ei ollut käynyt työpaikallaan eikä ottanut yhteyttä työtovereihinsa. Vaikka Kartašov olisikin saanut jotain selville, hänen tietonsa eivät kaikesta päätellen olleet menneet eteenpäin. Tämä oli hyvä lähtökohta.

Arsen päätteli, että tilanne ei ollut ainakaan toistaiseksi erityisen kriittinen. Jos kerran Kartašov ei kysellyt toimituksesta Bondarenkon kotinumeroa eikä osoitetta, hän ei ilmeisestikään pitänyt tapaamista kiireellisenä eikä tärkeänä, toisin sanoen hänestä Kosmoksen toimituksen ja Viktorian kuoleman välillä ei ollut yhteyttä. Näin ollen tulipalokiirettä ei ollut. Eniten maailmassa Arsen inhosi hohumista; hän oli varma, että kiireessä tehdään vääriä ja jopa typeriä päätöksiä. Hän oli pelannut nuoruudessaan šakkia ja pärjännyt siinä jopa mestareille.

Kaikki oli muuten hyvin, kunhan vain Kolja-setä poikineen... Miten hän saattoi epäonnistua niin pahasti? Ensin hän otti porukkaansa pelkurin, joka ei kestänyt dilettanttitaiteilijan iskuja, ja antoi sen lisäksi vielä petkuttaa itseään, ei tunnistanut valehtelua vaan luuli väärennöstä oi-

keaksi. Olisi mielenkiintoista tietää, miten asia itse asiassa oli. Tunnustiko poika itse, että oli tullut etsimään viestiä? Vai oliko taitelija piiloutunut nurkkaan ja seurannut vierasta, kunnes tämä oli löytänyt etsimänsä, tullut esiin piilostaan ja alkanut pahoinpidellä poikaa? Mitenkään muuten Arsen ei pystynyt selittämään sitä, että Kartasov oli yllättäen tullut Bondarenkon luo toimitukseen. Ainoastaan viestin avulla. Ja viestin hän oli voinut löytää vain pojan avulla. Kolja-sedän pitäisi ehdottomasti selvittää asia.

Taiteilijaa sen sijaan piti vahtia siltä varalta, että hän haluaisi ottaa yhteyttä Petrovkan rikostutkijoihin. Arsen piti itseään hyvänä ihmistuntijana. Sen, että Boris meni itse toimitukseen, voi tulkita kahdella tavalla. Joko hän tietää vain Kamenskajan puhelinnumeron, ja koska tämä ei ollut tuona päivänä paikalla, hän meni itse toimitukseen. Tai sitten hän ei ylipäätään katsonut tarpeelliseksi ilmoittaa Kosmoksesta Kamenskajalle eikä kenellekään muullekaan miliisien veljeskunnan edustajalle. Pitää seurata, yrittääkö hän huomenna ottaa yhteyttä Petrovkalle tai tarkemmin sanottuna Kamenskajaan. Taiteilijan aikeiden selvittämiseen riittäisi yksi päivä.

Arsenin mieleen tuli vielä yksi rauhoittava ajatus. Jos Kamenskaja ei vielä tiedä mitään, voisi yrittää tehdä jotain niin Smeljakoville kuin Bondarenkollekin. Paras olisi tietenkin, jos selviäisi ilman ruumiita. Niitä oli jo liikaa...

* * *

Andrei Tšernyšov oli joutunut käyttämään yöllä kaikki voimansa ja taitonsa. Ensin hän oli joutunut mielistelemään Bondarenkon vaimoa saadakseen tämän kertomaan, missä hänen sairaslomalla oleva miehensä vietti aikaan-

sa. Kun vaimo oli lopulta suostunut kertomaan ja Andrei oli löytänyt miehen lämpimästä tai jopa kuumasta saunaseurueesta, hän oli joutunut näyttämään mukavaa veikkoa voittaakseen Bondarenkon ja tämän kavereiden luottamuksen. Sen ansiosta hän oli lopulta onnistunut raahaamaan kovan onnen toimittajan ulos saunasta ja viemään tämän tyhjään asuntoon, jonka avaimet hänellä oli aina taskussaan. Sen jälkeen Andrei oli joutunut mielistelemään uudestaan aivan juovuksissa olevan Bondarenkon vaimoa ja vannomaan tälle miliisilaitoksen sankarillisen menneisyyden ja valoisan tulevaisuuden nimissä, että Sergei ei vietä yötään kenenkään naisen luona vaan hänen, Andrein, valvovan silmän alla ja että mies tuodaan aamulla omaan keittiönsä selvänä kuin vesi. Nyt piti enää saada Bondarenko selviämään ja vastaamaan kysymyksiin.

Aluksi Andrei uskoi selviävänsä ”kevyillä” toimenpiteillä. Hän juotti Sergeille vahvaa kahvia ja teetä, pakotti hänet työntämään päänsä kylmään suihkuun. Ponnistelujen tulos oli kuitenkin jotenkin toispuoleinen: Sergei seisoj varmemmin jaloillaan, mutta hänen katseensa kävi yhä sameammaksi ja puheensa sekavammaksi. Aikaa kului, aamu läheni, mutta toiveet saada todisteita hupenivat koko ajan. Andreita harmitti, hän hermostui ja vaipui lopulta epätoivoon. Juuri kun epätoivo saavutti lakipisteensä, tuntui kuin hänessä oli väännetty katkaisijaa ja kirkas valo olisi valaisut tilanteen. ”Kuvittele, että sinulla on edessäsi sairas koirra”, Tsernyšov sanoi itselleen. ”Ethän sinä suutu sille siksi että se on sairas. Juopunut mies on yhtä lailla sairas eläin. Hänkin voi huonosti eikä pysty auttamaan itseään. Eikä sanomaan selvästi, mikä häntä vaivaa. Mitä sinä tekisit, jos Kirill sairastuisi keskellä yötä?”

Vastaus tuli kuin itsestään. Vastenmielisyytensä voit-

taen Andrei asetti Sergein vessanpöntön ääreen ja työnsi kaksi sormea hänen kurkkuunsa. Viereen hän oli etukäteen varannut purkillisen laimeaa kaliumpermanganaattiliuosta ja pakotti Sergein ensin oksentamaan ja sitten juomaan. Saatuaan epämiellyttävän proseduurin päätökseen hän raahasi Sergein sohvalle makaamaan ja avasi muistikirjansa, jonka välissä oli lehdistä leikattuja ilmoituksia: ”Autan teitä selviämään hetkessä. Ympäri vuorokauden. Kotikäyntejä.” Andrei etsi ilmoitusten joukosta sellaiset, joiden haltijat asuivat puhelinnumerosta päätellen jossain lähetyviillä. Hän soitti kahteen paikkaan ja sopi toisen kanssa pikäkäynnistä. Odottaessaan hän laski mielessään nopeasti, oliko hänellä tarpeeksi käteistä, jotta pystyisi maksamaan tilaamastaan palvelusta.

Aamuun mennessä Kosmos-lehden toimittaja Sergei Bondarenko pystyi kertomaan verrattain selkeästi kahden kuukauden takaisista tapahtumista. Kun Valentin Kosar oli alkanut innoissaan kertoa tuttavansa ystävätärtä kohdanneesta oudosta sairaudesta, Sergei oli muistanut heti lukeneensa jostain vastaavasta. Aikansa mietittyään hän oli muistanut lukemansa rikoskertomuksen, jonka joku iäkäs mies, ilmeisesti eläkkeellä oleva tutkintatuomari, oli tuonut hänelle toimitukseen. Kosar oli jostain syystä heti vakavoitunut ja sanonut, että hänen pitää kaivaa totuus esiin, koska psykiatrin diagnoosi ei ole leikin asia; ihmisen elämä voi sen vuoksi suistua raiteiltaan, vaikka hän on itse asiassa täysin terve.

– Tehdään näin, Kosar oli ilmoittanut Sergeille, – sinä etsit romaanin käsiisi ja minä annan tuttavalleni sinun yhteystietosi jotta te voitte tavata. Sopiiko?

– Sopii, Bondarenko oli myöntynyt vastentahtoisesti. Häntä ei huolettanut jonkun tutuntutun sairaus, eikä häntä

kiinnostanut mennä kaivelemaan toimituksen vanhoja papereita ja hylättyjä käsikirjoituksia. Ihmisille oli viime aikoina ilmaantunut kauhea vimma kirjoittaa. Aikaisemmin, pysähtyneisyyden kaudella, sellaista ei ollut. Nyt syntyi joka kuukausi uusi muodikas aihe: puolue, lainkäyttö- ja rangaistuslaitosten mielivalta, homot, vallankaappausyritys, korruptio, ihmisryöstöt ja sisäelinten myynti... Jokainen artikkeli nosti uuden kirjoitusvimman, ja kaikki uskoivat vilpittömästi, että juuri heillä on jotain sanottavaa kyseisestä aiheesta. Toimituksiin tuli käsikirjoituksia jatkuvana virtana, mutta suurin osa niistä ei kelvannut julkaittavaksi vaan joutui pikaisen lukemisen jälkeen kellariin tai ullakolle.

Sergei ei voinut kuitenkaan kieltäytyä auttamasta vanhaa ystäväänsä, joka oli monet kerrat pelastanut hänet pulasta. Hän meni samana päivänä toimituksen kellariin ja alkoi tunnollisesti etsiä käsikirjoitusta. Mutta hän ei löytänyt etsimäänsä. Vaikka kellarissa näytti olevan kaaos, papereiden arkistoinnissa oli oma järjestelmänsä, jota kukaan ei rikkonut. Lehden jokaisella osastolla oli ”oma” palasensa seinää jolle aineistot kasattiin, ja ”oma” paikkansa hyllyissä. Bondarenko tutki ”oman” alueensa sentti sentiltä, mutta eläkkeellä olevan tutkintatuomari Smeljakovin romaania sieltä ei löytynyt. Hän yritti muistella: oliko hän varmasti vienyt sen kellariin? Vai osoittautuiko romaani niin hyväksi, että hän oli antanut sen varapäätoimittajan luettavaksi? Siinä tapauksessa pitää kysyä häneltä, minne käsikirjoitus on joutunut.

Varapäätoimittaja ei muistanut Smeljakovia eikä hänen salapoliisiromaniaan. Sergei ei kuitenkaan vaivannut asialla päätään sen enempää. Käsikirjoitus oli hukassa, mutta olkoon! Hänellä oli Smeljakovin osoite, joten hän

voi antaa sen Valentinin ystäville, ja niin kaikki kysymykset ratkeavat...

– Tiedättekö te, soittiko Kosar ystävilleen? kysyi Andrei keittäessään jälleen kerran vahvaa teetä ja avatessaan uuden sokeripaketin.

– Soitti tietysti. Hän halusi soittaa suoraan toimituksesta, mutta huomasi sitten unohtaneensa heidän puhelinnumeronsa kotiin. Hän soitti minulle samana iltana ja sanoi, että tuo tuttava on työmatkalla, mutta hän oli jättänyt tälle viestin vastaajaan. Joten Boris ottaisi minuun yhteyttä heti kun palaa matkoilta.

– Oletteko te varma, että hän puhui Boriksesta? täsmensi Andrei.

– Kyllä varmaan... Niin hän sanoi.

– Muistatteko, minä päivänä se oli?

– Päivämäärää en muista, mutta päivä oli perjantai. Seuraavana päivänä minulle soitti näet nuori nainen, joka sanoi saaneensa numeroni Kosarilta. Hän halusi tavata ja puhua käsikirjoituksesta. Se tapahtui lauantaina, sillä jouduin selittämään vaimolleni, että minun oli pakko mennä käymään työpaikallani. Enhän voinut kutsua tuntematonta nuorta naista kotiinkaan, kuten varmaan ymmärrätte.

– Missä te tapasitte?

– Miten niin? Minun työpaikallani tietenkin, toimituksessa. Voitte varmaan kuvitella, mitä olisi tapahtunut, jos vaimoni olisi soittanut minulle töihin enkä minä olisi ollut siellä. Ero ja tyttönimi takaisin sillä punaisella minuutilla.

– Mitä sen jälkeen tapahtui?

– Tyttö tuli toimitukseen. Voi kuulkaa... Oletteko te nähnyt hänet? Hän oli uskomaton. Minä olin tietenkin sulaa vahaa hänen edessään, hänen vuokseen olin valmis tutkimaan uudestaan koko kellarin. Ja annoin hänelle tekijän

eli Smeljakovin osoitteen. Hän pyöritteli sitä kädessään ja sanoi että pelkää mennä sinne yksin. Paikka on kaukana, seutu tuntematon, entä jos hän eksyy matkalla? Minä ymmärsin vihjeen tietenkin heti. Sanoin että pyydän kaveriltani auton ja vien hänet maanantaina sinne. Me sovimme, että hän tulee maanantaina kymmeneksi toimitukseen ja me lähdemme yhdessä. Sen jälkeen kumpikin lähti omille teilleen.

– Entä sen jälkeen?

– Ei mitään. Hän ei tullut. Ei ilmestynyt sen jälkeen kertaakaan eikä edes soittanut.

– Yritittekö te etsiä häntä?

– Mitä varten? Minua hän kiinnosti vain siksi että oli niin kaunis, mutta koska hän ei tullut enää sen jälkeen, hän ei ollut minusta tippaakaan kiinnostunut. Miksi minä olisin alkanut etsiä häntä?

– Oliko tuona lauantaina toimituksessa muita kuin te?

– Oli viisi tai kuusi muuta ihmistä.

– Näkikö joku teidät ja Viktorian teidän huoneessanne?

– Varmaan kaikki. Me tapasimme huoneessa, jossa kaikki käyvät teillä ja tupakalla.

– Osoittiko joku mielenkiintoa teidän vierastanne kohtaan?

– Vielä kysytte! toimittaja hymähti. – Miehet eivät pysyneet kävelemään rauhallisina meidän ohitsemme vaan pysähtyivät ja yrittivät tutustua häneen. Kaikki reagoivat samalla tavalla.

– Sergei, teidän on pakko keskittyä ja tehdä kaksi asiaa. Ensinnäkin teidän pitää palauttaa mieleenne, monesko päivä se oli. Sen lisäksi teidän on palautettava mieleen, ketkä kaikki olivat tuona lauantaina työpaikalla ja näkivät tytön.

Pystyttkö te siihen?

Bondarenko kurtisti kulmiaan, hieroi ohimoitaan ja joi teetä pienin kulauksin. Lopulta hän nosti Andreihin tuskastuneen katseensa.

– En pysty. Ei ole mitään mihin tarttua kiinni. Muistan varmasti, että se oli lauantai, mutta monesko päivä... Se oli joko lokakuun lopussa tai marraskuun alussa.

– Kosar kuoli 25. lokakuuta, Tšernyšov muistutti.

– Ai oliko se tosiaan 25. lokakuuta? Olipa hyvinkin, joulukuun neljäntenä oli muistajaiset, silloin siitä oli 40 päivää... Se oli sitä ennen kun Valentin... kun hänet... Lyhyesti sanottuna ennen sitä.

– Siinä tapauksessa se oli 23. lokakuuta, Andrei täsmensi kalenteria katsottuaan.

Lauantaina toimituksessa olleita työntekijöitä oli han-kalampi muistaa. Toimittaja muisti varmasti vain kaksi mutta muiden kohdalla hän epäröi. Sekin oli jo saavutus. Kahden paikalla olleen avulla saattoi saada selville loputkin, koska päivämäärä oli tiedossa. Eiväthän samat ihmiset olleet toimituksessa joka lauantai.

Luku 10

Eversti Gordejevin ilmeessä oli tapahtunut miltei huomattoman muutos. Viime viikkoina hän oli näyttänyt siltä että mikään ei kiinnosta häntä, ja hän oli valittanut usein päänsärkyä ja sydäntään. Nyt Nastja huomasi että esmiehen silmät loistivat taas kirkkaina ja innostus oli palannut niihin. ”Limppu on saanut vainun saaliista”, Nastja mietti.

Edellisen päivän ja tämän aamun aikana Gordejev oli suoriutunut mahdottomasta: hän oli ehtinyt saada selville monta mielenkiintoista asiaa puoluepampusta, jonka määräksestä Tamara Jerjominan jutun rikostutkinta-aineisto oli väärennetty vuonna 1970. Kaikista juttuun liittyvistä asiakirjoista oli poistettu maininnat kahdesta opiskelijasta, jotka olivat olleet rikospaikalla tapon aikana.

Aleksandr Popov, jolla oli kaksi menestynyttä lasta ja jopa kolme melkein jo aikuista lastenlasta, vietti elämänsä loppuaikojä vanhainkodissa. Huhu kertoi, ettei hänellä ollut erityisen lämmin suhde vaimoonsa, ja hän oli jossain vaiheessa halunnut jopa erota tästä mennäkseen naimisiin toisen naisen kanssa, joka oli jo synnyttänyt hänelle pojan. Puoliso oli kuitenkin turvautunut tuohon aikaan yleisesti käytettyyn keinoon: puolueen rautainen käsi oli palauttanut uskottoman aviomiehen kotilieden ääreen ja skandaali oli huolellisesti tukahdutettu. Siitä huolimatta jalomielinen Popov oli parhaansa mukaan auttanut aviotonta poi-

kaansa. Hän ei ollut pystynyt hankkimaan tälle vapautusta armeijasta, mutta sen jälkeen hän oli järjestänyt pojalle opiskelupaikan arvostetusta korkeakoulusta.

– Mielenkiintoista, Nastja totesi. – Hänkö se pelasti poikansa poistamalla todistajat tuosta jutusta?

– Aivan oikein, Gordejev nyökkäsi. – Ellei se sinun Smeljakovisi ole vanhoilla päivillään sekoittanut asioita, todistajat ovat nimeltään Gradov ja Nikifortsuk. Valitettavasti rikospaikkatutkija Rasid Batyrov on kuollut jo aikoja sitten, joten asiaa ei pysty enää tarkistamaan keneltäkään. Pidämme toistaiseksi työversiona sitä, että jompikumpi heistä oli Popovin avioton poika. Mutta nyt tulee vielä mielenkiintoisempi asia.

Gordejev asetti pöydälle raportit kahden henkilön varjostamisesta. Toinen heistä oli Boris Kartašovin asuntoon murtautunut nuorimies ja toinen Nastjaa poliklinikalta etsinyt mies.

Kartašovin asunnosta lähdettyään Saša Djakov oli mennyt suoraan kouluun, joka vuokrasi iltaisin voimistelusaliaan kuntoklubi Varjageille. Mitä hän koulussa teki, ei selvinnyt koskaan, mutta parinkymmenen minuutin kulluttua hänen lähtönsä jälkeen koulusta oli poistunut toinenkin henkilö, jonka henkilöllisyys oli saatu selville jonkin ajan kulluttua. Hän oli Kolja-setänä tunnettu Nikolai Fistin, kuntoklubi Varjagien johtaja, joka oli aikaisemmin saanut kaksi tuomiota huliganismista ja ruumiinvamman tuottamisesta. Koska koulusta ei ollut sen jälkeen poistunut enää ketään, pystyttiin erittäin suurella todennäköisyydellä sanomaan, että Saša Djakov oli käynyt tapaamassa nimenomaan Kolja-setää. Myös Kolja-setää seurattiin kotiin asti.

Nastjaa poliklinikalta etsineen miehen henkilöllisyyttä

ei ollut yhtä helppo selvittää. Hän oli ilmeisesti kokenut ja varovainen, koska oli niin helposti ja vaivattomasti eksytetty varjostajansa. Se merkitsi, että hän toimi siten aina, riippumatta siitä, epäilikö hän itseään seurattavan vai ei. Siksi Gordejevilla ja Nastjalla oli toistaiseksi vain kuvaus hänen omituisesta tavastaan käyttää yleisöpuhelinta.

Yöllä Gordejev sai keskusosoitetuimistosta listan, jossa olivat kaikki Moskovassa asuvat Nikifortsukit ja Gradovit...

– Nikifortsukeita on vähemmän, minä selvitän heidät, eversti sanoi. – Minä olen jo iäkäs eikä minun pidä rehtiä liikaa. Ota sinä Gradovit, niin alamme seuloa heitä läpi.

Gordejev ojensi Nastjalle pinkan tietokoneelta printattuja papereita.

– Me voimme lähteä siitä, että hän on syntynyt viimeistään vuonna –50, jos hän oli vuonna –70 jo käynyt armeijan ja opiskeli korkeakoulussa. Hän ei kuitenkaan ole syntynyt ennen vuotta –45, koska Popov muutti Moskovaan vasta sodan jälkeen. Sitä ennen hän asui Smolenskissa. Avioton poika on peräisin Moskovon ajoilta, sen minä sain selville. Pojan ystävän pitäisi olla samanikäinen, plus-miinus kolme vuotta. Vuonna –70 hänen on täytynyt olla vähintään kahdeksantoista, joten syntymävuosi on viimeistään –52.

Nastja otti listat ja meni huoneeseensa. Hän levitti eteensä tilastoraportteja ja analyttistä aineistoa, avasi keskimmäisen laatikon ja työnsi sadat Gradovit sinne. Tapansa mukaan hän olisi halunnut lukita oven ja työskennellä kaikessa rauhassa, mutta tänään se ei käynyt päinsä. Poiketkoot nyt kaikki halukkaat katsomassa, että hän laatii Gordejeville uutta kuukausianalyysiä Moskovassa tehdyistä murhista ja niiden selvittämisestä.

Halukkaiksi osoittautuivat kaikki. Tai eivät aivan kaikki mutta monet. Kahden tunnin aikana hänen huoneessaan kävi vähintään kymmenen ihmistä; jokaiselle heistä hän valitti lääkäreistä jotka olivat vähällä lähettää hänet sairaalaan, Olsanskista, joka ei tiedä mitä Jerjominan murhan suhteen pitäisi tehdä ja purkaa huonon tuulensa Nastjaan, Gordejevista, joka vaatii analyysia huomiseen mennessä, vuotavista saappaista, joiden vuoksi jalat kastuvat jatkuvasti ja ylipäättään elämästä, joka oli niin rankkaa että olisi parempi jos sitä ei olisikaan. Kaikki nyökkäilivät, osoittivat myötätuntoa, pyysivät kaatamaan kahvia, pummasivat tupakan ja häiritsivät työntekoa. Nastja ehti tuskin heittää tulitikkuaskin pöytälaatikkoon, kun ovi avautui uudelleen. Onneksi kukaan ei soittanut.

Kun ovi avautui seuraavan kerran, sisään astui Gordejev.

– Miksi sinä et vastaa puhelimeen? Tsernyšov on yrittänyt tavoittaa sinua.

Nastja vilkaisi hämmästyneenä puhelintaan.

– Ei se ole edes soinut.

Hän nosti luurin korvalleen ja ojensi sen sitten Gordejevälle.

– Kytkeyty pois päältä. Täällä on hiljaista kuin haudassa.

Gordejev syöksyi ovelle ja pani sen lukkoon.

– Onko sinulla ruuvimeisseliä?

– Miksi minulla sellainen olisi?

– Tollo, Limppu heitti hyväntahtoisesti. – Anna sitten vaikka sakset.

Hän tutki nopeasti pistorasian ja aukaisi puhelinkoneen taitavasti saksilla.

– Hienoa työtä, hän totesi tutkien paljaalla silmällä tus-

kin havaittavaa vikaa johdossa. – Yksinkertaista ja hyvällä maulla tehtyä. Haluatko huvitella vähän?

– Miksi? Tiedänhän minä muutenkin, kuka sen on tehnyt. Ja tekin tiedätte.

– Ei riitä että me tiedämme. Entä jos me olemmekin väärässä? Sitä paitsi sinä annat hänen viettää liian rauhallista elämää. Hän luulee olevansa täällä viisain, viekkain, onnekkain, kaikki luonnistuu juuri niin kuin hän haluaa tai niin kuin isännät käskivät, mutta me vain äimistelemme ja kuljemme kiltisti hänen talutusnuorassaan kuin aivottomat vasikat. On jo aika koetella hänen hermojaan, muuten hän alkaa epäillä jotain. Hän on kokenut ja tietää taatusti, että kaikki sujuu hyvin vain paperilla, elävässä elämässä tulee väistämättä epäonnistumisia. Miettiköön päänsä puhki, missä teki virheen.

– En minä ymmärrä siitä huolimatta, Nastja totesi. – Mitä hän oikein kuvittelee? Minähän olisin voinut huomata jo ajat sitten, että puhelin ei toimi. Oli puhdasta sattumaa, että minun ei tarvinnut soittaa tänään kenellekään.

– Mitä sinä olisit tehnyt, jos olisit nostanut luurin ja huomannut että puhelin ei toimi?

– En tiedä. Olisin varmaan pyytänyt jotakuta katsomaan, missä on vika.

– Ketä nimenomaan?

Nastja naurahti.

– Te osuite aivan oikeaan. Minä olisin pyytänyt juuri häntä. Ensinnäkin hänen huoneensa on tuossa vieressä. Toiseksi kaikki tietävät, että hän hallitsee kaikki kojeet ja laitteet. Hänelle tuodaan jatkuvasti kahvimyllyjä, hiustenkuivaajia, parranajokoneita ja muita vekottimia korjattavaksi. Hänellä on muuten ruuvimeisseleitäkin kokonainen sarja, niitäkin käyttävät kaikki. Oli miten oli, minun

puhelimeni ei olisi mennyt hänen ohitse.

– Siinäpä se, Gordejev jatkoi, – hän olisi tullut katsomaan sitä ja sanonut, että siinä on jokin hankala vika, jota ei pysty korjaamaan heti vaan tarvitaan harvinainen varaosa. Hän toisi sen sinulle huomenna kotoaan ja korjaisi sen. Mutta tänään sinun pitäisi selvittää ilman puhelinta.

– Asia selvä. Hän ei halua että minulle soitetaan kaupungilta. Eikä soittaja ole kukaan meidän työntekijöistämme, joka voi etsiä minua kymmenestä muusta numerosta, muun muassa teidän numerostanne, vaan joku todistaja vaikka, joka on saanut vain yhden numeron eli tämän huoneen numeron. Minähän voin soittaa tarpeen vaatiessa toisestakin puhelimesta. Mitä te arvelette, kenen soiton hän haluaa estää? Boris Kartašovinko?

– Paljon mahdollista. Onko sinulla pulloa?

– Mitä?

Nastjan kulmat kohosivat hämmästyksestä.

– Jotain juotavaa. Mikä etsivä sinä oikein olet, Kamenskaja? Et ainakaan oikea: sinulla ei ole ruuvimeisseliä eikä edes pulloa. Mutta olkoon, minä tuon sen itse.

Muutaman minuutin kuluttua kollegoita alkoi kokoontua Nastjan huoneeseen. Läheskään kaikki eivät olleet paikalla, eihän etsivän työ ole istumatyötä. Paikalle tuli kuitenkin seitsemän ihmistä. Viimeisenä tuli Gordejev mukanaan pullo samppanjaa ja muovikassi, jossa kilisi iloisesti pino laseja.

– Hyvät ystävät, hän aloitti tunteikkaasti, – meillä on tänään pieni juhla, kaikkien niiden nimipäivä, jotka ovat saaneet nimensä pyhän marttyyri Anastasian mukaan. Koska meidän Nastjamme ei juhli mielellään syntymäpäiväänsä, onnitelkaamme häntä tänään hänen nimipäivänään. Ja toi-

vottakaamme hänelle pitkää ikää. Pysyköön vielä monta vuotta yhtä nuorena ja viisaana kuin nyt.

– Ja laiskana, lisäsi Juri Korotkov.

Kaikki nauroivat iloisesti. Limppu avasi samppanjan ja kaatoi kaikkien lasiin.

Siinä samassa soi puhelin.

– Minä täällä, isä, Nastja kuuli puhelimesta Andrei Tšernyšovin äänen. – Halusin vain onnitella sinua.

Andrei ei kestänyt vaan nauraa hihitti.

– Kiitos, isä. Nastja hymyili onnellisena. – Mukavaa että muistit... Me löimme Alekseine kanssa vetoa, että sinä et muista... Kyllä, konjakkipullosta. Hän on soittanut tänne puolen tunnin välein ja kysynyt, oletko sinä onnitellut vai et... Ei, minä löin vetoa siitä, että sinä et muista. Joten Aleksei voitti...

Puhelun lopussa Andrei oli jo katketa naurusta.

– Hävisin. Nyt on pakko ostaa konjakkipullo.

– Etkä viitsisi mennä kauppaan! kuului jälleen Korotkovin ääni.

Kaikki nauroivat, joivat lasinsa tyhjäksi, suutelivat vuorotellen Nastjaa poskelle ja lähtivät. Vaikka hän yritti katsoa tarkasti yksiä kasvoja, hän ei huomannut niissä jälkeäkään hämmennyksestä, pelästyksestä tai hätäannuksesta. Niillä ei näkynyt mitään. Ei yllättävää kalpeutta eikä kuumeista punaa. Hymykään ei ollut väkinäinen eikä ääni värissyt. Eikö se siis ollutkaan hän? Nastja oli kiinnittänyt huomionsa yhteen ainoaan ihmiseen, muita hän ei ollut edes katsonut. Vahinko.

Jäätyään yksin Nastja lysähti tuolille ja painoi pään käsiinsä. Heitä oli siis kaksi. Gordejev oli alun alkaen ollut oikeassa sanoessaan, että heitä voi olla useita. Tai jopa kaikki voivat olla mukana siinä. Nastja ei silloin ollut us-

konut häntä ja löydettyään yhden hän oli päättänyt saman tien, että tämä on ainoa eikä muita ole. Jälleen hän oli ollut väärässä. Heitä oli kaksi. Kaksi. ”Vähintään kaksi” hän korjasi. Nyt hän oli valmis uskomaan senkin, että heitä oli enemmän. Vai kaikkiko? Voi luoja miten hirveältä se kuulosti!

Nastja onnistui hillitsemään itsensä ja alkoi tutkia listoja Moskovon asukkaista, joilla oli kaikkea muuta kuin harvinainen sukunimi Gradov. Hän pyyhki järjestelmällisesti yli ne nimet, jotka eivät sopineet ikänsä puolesta. Yhtäkkiä hänen silmiinsä sattui niin että hän siristi niitä. Kiinni puristettujen luomienkin alla liikkui iljettäviä keltaisia pisteitä ja silmät alkoivat vuotaa. Hän kaatoi vesikannusta vettä nenäliinalleen, käänsi päänsä taaksepäin ja painoi sen silmilleen. Se helpotti hiukan.

Heitettyään märän nenäliinan patterin päälle Nastja alkoi tutkia listassa seuraavana olevaa Gradovia, jonka osoite oli... Jokin tuossa osoitteessa häiritsti häntä. Mitä siinä muka oli? Osoite kuin osoite, katu, talon numero, asunnon numero. Ei sen huonompi kuin muutkaan.

Nastja sulki uudelleen silmänsä ja yritti ajatella jotain muuta. Alekseita, herkullisia kananpoikia, joita isäpuolella oli tapana valmistaa, konjakkia, jota ei tarvitse ostaa... Federaation valtakatu, talo numero... Häivy senkin omi tuinen osoite, älä häiritse minua. Pitää joka tapauksessa varmuuden vuoksi soittaa isälle, ei ollut mitenkään mahdollontaa, että hän menisi illalla tämän luo. Ja Alekseille pitäisi ilmoittaa, että sanoisi kaikille, jotka soittavat hänelle kotiin, että hän menee illalla käymään isänsä luona ja tulee kotiin vasta myöhään... Federaation valtakatu, talo numero... Federaation valtakatu...

Yhtäkkiä Nastjan tuli kuuma, posket lehahtivat punai-

siksi ja kämmenet hikosivat. Hän nosti sisäpuhelimen luurin ja soitti Gordejeville.

– Oletteko yksin?

– Olen. Mitä asiaa sinulla on?

– Minä tulen mieluummin käymään.

Päästyään esimiehensä huoneeseen Nastja nielaisi hermostuneena. Hän oli menettänyt äänensä jännityksestä ja pystyi puhumaan vain käheästi kuiskaten.

– Kerroitteko te minulle osoitteen, jossa kuntoklubi Varjagien johtaja asuu?

– Kerroin. Minä luin sinulle ääneen koko raportin.

– Oliko se Federaation valtakatu 16, talo numero 3?

– Tulitko sinä esittelemään minulle ilmiömäistä muistiasi?

– Siinä talossa asuu eräs Sergei Gradov, joka on syntynyt vuonna 1947.

Limppu heittäytyi taaksepäin tuolissaan, otti silmälasit nenältään ja työnsi toisen aisan suuhunsa. Sen jälkeen hän nousi hitaasti ylös ja ryhtyi kävelemään huoneen päästä päähän, aluksi hitaasti, sitten aina vain nopeammin ja nopeammin, kiertäen pallon lailla pitkää neuvottelupöytää ja siirrellen tielleen osuvia tuoleja. Mitä pitempään Gordejev hölkkäsi, sitä kirkkaammin hänen silmänsä loistivat, sen punakammaksi muuttui hänen sileä kaljunsä ja sitä tiukemmin huulet puristuivat yhteen. Lopulta hän pysähtyi, lysähti ikkunan vieressä seisovaan nojatuoliin ja ojensi lyhyet jalkansa.

– Gradovin minä otan itse käsittelyyn, jätä sinä hänet rauhaan, hän on sinulle liian kova pala. Minä otan selvää, kuka hän oikein on, ja käyn tapaamassa häntä. Sinun tehtäväsi on miettiä, mitä hän pelkää kuollakseen. Ei nyt tietenkään enää sitä, että hän joutui neljännesvuosisata sitten

rikoksen todistajaksi. Siinä on jotain muutakin... Ei, minä muutinkin mieleni. En menekään tapaamaan kumpaakaan, en Gradovia enkä Popovia. Hoidetaan asia toisella tavalla. Aivan toisella.

– Oletteko te varma, että Federaation valtakadulla asuva Gradov on se jota etsimme?

– Älä viekastele, Nastja, sinä olet itsekin siitä aivan varma, muuten et olisi rynnännyt tänne tarkistamaan Kolja-sedän osoitetta. Mutta minä saan asiasta varmuuden iltaan mennessä. Se on helppo selvittää. Sano mieluummin, oletko koskaan kuullut, että selvittämättä jäänyttä rikosta tutkittaisiin aktiivisesti vaikka tutkinta on lopetettu?

– Lain mukaan..., Nastja aloitti, mutta Gordejev keskeytti hänet heti:

– Sen minä tiedän itsekin. Mutta entä käytännössä?

– Jos tutkinta keskeytetään, aineisto siirretään kassa-kaappiin tai arkistoon, kaikki huokaavat helpotuksesta ja yrittävät unohtaa sen kuin painajaisunen. Aina joskus käy niin, että tutkinta aloitetaan uudelleen, jos rikoksen tehnyt jää kiinni jostain muusta rikoksesta ja tunnustaa yllättäen samalla entisetkin syntinsä. Muitakin mahdollisuuksia toki on, mutta yleensä kysymys on puhtaasta tuurista.

– Aivan oikein. Kukaan ei tee mitään sen jälkeen kun tutkinta on lopetettu. Siksi minä otan nyt heti yhteyttä Olsanskiin ja pyydän häntä tekemään päätöksen Jerjominan murhatutkinnan keskeyttämisestä heti kun lain vaatimat kaksi kuukautta tutkinnan aloittamisesta menevät umpeen.

– Siihen on vielä viikko..., Nastja mutisi tyytymättömänä.

– Ei se mitään. Päätöstä ei vielä ole, mutta huhut siitä lähtevät liikkeelle jo tänään. Minä yritän hoitaa asian niin

että koko rikostutkijoiden yhteisö kuulee asiasta. Ymmärrätkö sinä, mitä minä ajan takaa?

– Ymmärrän. Minä vain pelkään, että Olsanski ei suostu siihen. Hän on niin periaatteellinen, ettei suostu lopettamaan tutkintaa kun meillä on toiveita herättävä tutkintalinja käynnissä.

– Sinä aliarvioit häntä. On totta, että hän on aina välillä törkeä ja hänen pukunsa on ryppyinen ja kenkensä kuraiset. Hänessä on koko joukko puutteita. Mutta hän on erittäin älykäs ihminen. Ja taitava tutkintatuomari.

– Mutta hän ei voi sietää sitä että joku tekee päätöksen hänen puolestaan. Hän pitää tiukasti kiinni siitä, että saa tehdä rikosjuttuja koskevat päätökset itsenäisesti.

– En minä aiokaan loukata hänen itsenäisyyttään. Hän tekee päätöksen itse. Älä luulekaan, että hän on typerämpi kuin me.

Gordejev hykerteli tyytyväisenä käsiään.

– Miksi sinä näytät niin surulliselta? Luuletko ettemme selviä tästä? Älä pelkää, vaikka emme selviäisikään, ainakin opimme tästä jotain. Älä ole niin hapan, iloisempi ilme, ole kiltti!

– Miten tässä voisi iloita? Tuo välikohtaus puhelimen kanssa...

– Tiedän, Gordejev sanoi nopeasti ja yllättävän tiukasti. – Kyllä minäkin huomasin, en ole sokea. Se antoi ajatteleminen aihetta muttei syytä kyynelehtiä. Älä muuten unohda palauttaa minulle puhelinta, minä lupasin kunniasanalla palauttaa sen Vysokovskille parin tunnin kuluttua. En minä muuten olisi sen kitupiikin puheille mennyt, mutta kun hänellä on täsmälleen samanlainen puhelin kuin sinulla. Koeta nyt piristyä! Pää pystyyn ja hymyä huuliin!

– En minä pysty. Niin kauan kuin ajattelin että hän on yksin, minusta tuntui katkeralta ja kipeältä. Kun tajusin, että heitä on vähintään kaksi, minua alkoi pelottaa. Se on aivan eri tilanne, ymmärrättekö? Enkä minä näe tässä mitään hauskaa enkä toiveita herättävää, siksi minä en pysty vitsailemaan ja hymyilemään niin kuin te.

– Minä olen jo omat kyyneleeni vuodattanut, Asja, eversti sanoi hiljaa. – Nyt en voi enää muuta kuin hymyillä. Kun ymmärsin, että hän ei ole yksin, kaikki muuttui hetkessä. Sitä ennen saatoin ajatellakin, että asia pitää vain selvittää, heittää hänet pois osastolta ja miliisistä ylipäättään, ja kaikki palautuu ennalleen. Jos heitä on kaksi tai useampi, tilanne ei ole enää minun hallinnassani, enkä selviä siitä vaikka tekisin mitä. Asia ei riipu enää minusta. Jos taas käy ilmi, että nuo kaksi ovat vain outo yhteensattuma, tilanteen voi vielä korjata. Ellei ole, jos me olemme tekemisissä tänne soluttautuneen järjestön kanssa, silloin kaikki yritykset taistella sitä vastaan ovat turhia. Minulla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin jäädä eläkkeelle.

– Ja jättää kaikki se, minkä olette luonut suurella rakkaudella ja raskaalla työllä?

– Minä olin idealisti ja oletin, että vain meistä itsestämme, meidän taidoistamme ja toiveistamme riippuu, teemmekö rehellistä ja hyvää työtä. Minä olen yrittänyt synnyttää ja kasvattaa teissä näitä taitoja ja toiveita, eikä kukaan voi sanoa, että olisin täysin epäonnistunut. Ajattele, miten monta kertaa me olemme kahden viimevuoden aikana saaneet oikeuden käsiteltäväksi juttuja, jotka aikaisemmin olisivat kaatuneet pienestäkin tuulenhenkäyksestä. Yksikään asianajaja ei pysty mitätöimään meidän juttujamme, koska meissä jokaisessa elää täsmälleen samanlainen asianajaja, huomattavasti ankarampi ja tarkempi vain ja me osaam-

me katsoa jokaista todistetta ja jokaista tosiseikkaa nimenomaan hänen silmillään. Olen saavuttanut sen minkä halusin. Mutta minun lapseni, minun luomukseni ei olekaan elinkelpoinen, koska tässä ympäristössä ei voi kasvaa normaaleja terveitä lapsia. Lapset kyllä ovat kunnollisia, olosuhteet vain ovat heille kelvottomat. Sellaiset lapset eivät pysty vielä vastustamaan aineellisia houkutuksia, vaikka sitä ei haluaisikaan myöntää.

– Entä jos kaikki kuitenkin onkin sattumaa eikä mikään järjestelmä? Tai jospa se järjestelmä on sellainen, jonka pystyy hajottamaan? ehdotti Nastja, jota ei houkuttanut lainkaan ajatus tulevaisuudesta ilman Limpun kaltaista esimiestä. Juuri Limppu oli aikoinaan houkutelut hänet sisäasiainministeriön alueosastosta Petrovkalle tekemään juuri sitä mistä piti eniten eli analyysyjä. Kukaan muu ei antaisi hänen istua työhuoneessaan tutkimassa lukuja, todisteita, faktoja, hajanaisia todistajanlausuntoja ja punomassa konstikkaita kuvioita palasista... Puhumattaakaan siitä että Nastja oli kiintynyt hassun näköiseen, paksuun ja kaljuun Limppuun ja kunnioitti suuresti miliisin eversti Gordejevia.

– Ei kannata yrittää pettää itseään. Totta kai me kaksi yritämme tehdä kaiken mahdollisen, muuten emme ole minkään arvoisia, mutta ei meidän kannata olla varmoja siitä että onnistumme. Tässä tilanteessa me emme pyri lopputulokseen, koska se on jo näkyvissä eikä ole meille suotuista, vaan meille on tärkeä itse prosessi. Koska lopputulos on jo tiedossa emmekä me voi muuttaa sitä, voimme tehdä vapaasti virheitä ja ottaa niistä oppia. Kaikista tilanteista pitää yrittää saada irti mahdollisimman suuri hyöty...

* * *

Andrei Tšernyšov oli väsynyt vietettyään unettoman yön. Päinvastoin kuin Nastja, jolle unettomuus oli tavallista, Andrei nukahti helposti ja nukkui sikeästi, koska hän kävi aina ennen nukkumaanmenoa koiran kanssa lenkillä. Mutta huonosti nukutun yön jälkeen hän kärsi päänsärystä ja tunsi olonsa voimattomaksi. Luovutettuaan Sergei Bondarenkon aikaisin aamulla tämän vaimolle hän voitti kiusauksen mennä kotiin nukkumaan ja lähti suorittamaan seuraavaa Nastjan antamaa tehtävää eli etsimään Tamara Jerjominan kaksikymmentäkolme vuotta sitten humalapäissään tappaman uhrin perhettä. Hän sai selville, että uhri Vitali Lutsnikov oli vähän ennen kuolemaansa mennyt naimisiin, mutta nuori leski oli muuttanut heti hautajaisten jälkeen Moskovasta Brjanskin alueelle miesvainajan sukulaisten luokse, jotka olivat ilmoittaneet olevansa halukkaita auttaamaan häntä kasvattamaan lapsen, joka oli niinä hetkinä tulossa maailmaan. Kummallakaan ei ollut ollut sukulaisia Moskovassa, he olivat vasta hiljattain muuttaneet pääkaupunkiin töihin.

Tutkittuaan junien aikatauluja Andrei totesi, että autolla pääsisi nopeammin. Ongelma oli vain siinä, että hänen rahansa eivät riittäneet bensiiniin. Juopunut Bondarenko oli ”syönyt” suurimman osan hänen käteisvaroistaan, koska hänet oli ollut pakko saada selviämään ja vastaamaan kysymyksiin ennen kuin hänelle tuntemattomat ”hyväntekijät” saisivat selville, mitä oli tekeillä samalla tavoin kuin Vasili Kolobovin tapauksessa. Saatuaan lopulta rahasiansa järjestykseen Andrei lähti ajamaan Kiovan valtatietä Brjanskin suuntaan.

Jelena Lutsnikovan talon luona Andrei oli vasta illalla. Oven avasi miellyttävän oloinen nuori nainen, jonka raikailta kasvoilta kuvastui suuttumus. Hän oli selvästi odot-

tanut jotakuta toista, sillä hänen ilmeensä vaihtui tyytymättömästä iloiseen heti kun hän näki Andrein.

– Ketä te etsitte?

– Jelena Lutsnikovaa.

– Äiti! tyttö huusi. – Sinua kysytään.

– Minä luulin että Denis tuli hakemaan sinua, joku sanoi matalalla rintäänellä. – Nina, älä seisota vierasta kynnyksellä, tulkaa sisään.

Nina avasi oven suureen valoisaan keittiöön, jossa tuoksui taikinalta ja mausteyrteiltä. Pöydän ääressä istui neulomassa isokokoinen kirkassilmäinen nainen, jolla oli kauniit ja ystävälliset kasvot ja paksu palmikko pään ympärille kiedottuna.

Saatuaan tietää, kuka vieras oli ja miksi tämä oli tullut, Jelena ei ilmaissut hämmästyä sen paremmin tyytymättömyyttäkään. Hän tuntui odottaneen jo kauan, että joku lopultakin kiinnostuisi hänen miehensä kuolemasta. Vaikutelma oli niin outo, että Andrei päätti ehdottomasti tarkistaa sen keskustelun lopussa.

Nina lähti sulhasensa kanssa kävelyille, mitä Andrei hämmästyti suuresti: ulkona oli kylmä, satoi räntää, oli pimeää. Luultavasti he olivatkin menossa ystävien luo. Jelena alkoi uutta pyyntöä odottamatta kertoa vuoden 1970 tapahtumista. Hän puhui rauhallisella ja tasaisella äänellä, aivan kuin lukien jo kyllästymiseen asti tuttua kirjaa...

...Jelena oli tutustunut Vitali Lutsnikoviin vuonna -69, kun tämä oli tullut heidän asuntolaansa tapaamaan tuttavaansa. He olivat olleet töissä eri tehtaissa ja asuivat eri puolilla Moskovaa, joten heidän oli hankala tavata toisiaan: Vitalin huoneessa oli viisi muuta asukasta, Jelena puolestaan asui neljän muun tytön kanssa. Ei voi sanoa, että hän olisi rakastunut Vitaliin niin päättömästi ettei oli-

si voinut elää ilman tätä, mutta tapaamiset olivat hänestä hauskoja. He olivat selvinneet jotenkin talven yli ja kesti-vät sateisen ja tuulisen kevään. Kesällä elämä oli muuttu-nut helpommaksi. Kumpikin oli vaihtanut vuoroja niin että he olivat yhtä aikaa töissä, ja vapaapäivinä he lähtivät aina pois kaupungista. Yhden tuollaisen metsäretken aikana Je-lena oli nukahtanut puun varjoon, ja Vitali oli lähtenyt sillä aikaa etsimään sieniä.

Jelena oli herännyt siihen että joku painoi kämmenen hänen suulleen. Hän oli avannut silmänsä ja yrittänyt nous-ta istumaan, mutta hänet oli painettu lujasti maata vasten.

– Ole hiljaa, hölmö, älä liiku. Ei se tee kipeää. Sinä pi-dät siitä, hän oli kuullut tuntemattoman äänen sanovan il-keästi.

Jelena oli yrittänyt huutaa Vitalia, mutta kurkusta oli tullut vain epäselvää mölinää: miehen kämmen oli ollut edelleen hänen suunsa edessä. Sen jälkeen häntä oli lyö-ty sydänalaa ja sitten vatsaan niin kovaa, että hän oli me-nettänyt tajuntansa. Kun hän oli tullut tajuihinsa, toinen miehistä oli raiskaamassa häntä toisen pitäessä häntä kä-sistä kiinni. Huomatessaan hänen avanneen silmänsä mies oli nostanut häntä hartioista ja iskenyt sitten hänen pään-sä maata vasten. Jelena oli vajonnut uudestaan pimeyteen. Herättyään hän ei ollut nähnyt enää ketään. Silloin aurinko laski jo, ja hän tajusi maanneensa siinä jo pitkään. ”Missä ihmeessä Vitali on?” hän mielti kauhuissaan. Pelko Vitalin vuoksi oli suurempi kuin kauhu siitä mitä hänelle itselleen oli tapahtunut. ”Hän on varmaan tullut takaisin ja hyökän-nyt niiden miesten kimppuun. He ovat tappaneet hänet. Hän on niin pehmeä, täysin puolustuskyvytön, ei hän ole voinut pärjätä niille korstoille.”

Jelena oli huutanut Vitalia, mutta tätä ei näkynyt mis-

sään. Häntä oli ensin pelottanut lähteä siitä paikasta, mihin Vitali oli jättänyt hänet nukkumaan, koska hän toivoi edelleen että tämä tulisi hakemaan häntä. Kun pimeän tulo oli jo lähellä, hän oli lähtenyt tielle ja kävellyt asemalle päin. Mielessään hän oli jo jättänyt jäähyväiset sankarilliselle ystävälleen eikä ollut uskoa silmiään nähdessään tämän asemalaiturilla.

– Minä lähdin seuraamaan heitä, Vitali oli kuiskannut kiihtyneenä pyyhkiessään Jelenan kirkkaista silmistä virtaavia kyyneleitä.

– Ketä?

– No niitä... Jotka sinut...

– Voi luoja, Jelena oli parkaissut, – minä pelkäsin että he ovat tappaneet sinut. Luojan kiitos et alkanut tapella heidän kanssaan. Lähdetään miliisiasemalle.

– Miksi?

– Sinähän näit heidät! Mennään kertomaan kaikki, miiliisi saa ottaa heidät kiinni ja panna vankilaan.

– Oletko sinä tullut hulluksi?! Saalis ui itse käsiimme, mutta sinä ajattelet miiliisiä.

Heidän odotellessaan junaa Vitali oli kertonut suuresta suunnitelmastaan. Hän oli seurannut niitä kahta nuortamiestä, jotka olivat raiskanneet hänen ystävättärensä, ja oli päättänyt kiristää heitä. Se oli huomattavasti parempi ja tehokkaampi keino kuin ilmoituksen teko miiliisiin. Jos toimisi järkevästi, noilta hylkiöiltä saisi kynityksi niin paljon, että voisi antaa tarpeelliset lahjukset ja pääsisi mukaan asunto-osuuskuntaan. Sen jälkeen he voisivat mennä naimisiin. Niin kauan kuin he joutuisivat asumaan asunto-loissa, joihin ei hyväksytyt perheellisiä, he eivät tavoittaisi onneaan.

– Vaikka minulla olisikin rahat asuntoon, minua ei hy-

väksyttäisi osuuskuntaan, koska en ole vielä asunut viittä vuotta Moskovassa, Vitali selitti kärsivällisesti nyhkyttävälle Jelenalle. – Minun pitäisi antaa niin valtavat lahjukset, että sillä voisi ostaa toisen asunnon.

Jelena oli kuunnellut puolella korvalla ja miettinyt sitä, että Vitali, jonka puolesta hän oli pelästynyt niin että oli unohtanut oman onnettomuutensa, oli seissyt pensaikossa katsomassa, kun kaksi hylkiötä oli raiskannut hänen ystävättärensä, ja suunnitellut, miten voisi hyötyä siitä. Jelena oli ajatellut sitä, että Vitali oli jättänyt hänet makaamaan tajuttomana keskellä metsää ja lähtenyt seuraamaan miehiä kaupunkiin selvittääkseen, missä he asuivat. Tosin hän oli palannut takaisin, vaikkakin vasta illalla kun oli jo pimeää ja pelottavaa, mutta oli kumminkin palannut...

Aluksi kaikki oli sujunut suunnitelman mukaan. Ensimmäiset summat olivat tulleet säännöllisesti, pienissä erissä joka toinen viikko.

– Asiakasta ei pidä pelästyttää, Vitali oli sanonut tärkeän näköisenä laskiessaan rahoja ja pannessaan ne kirjekuoreen ennen kuin vei ne säästökassaan. – Jos minä olisin vaatinut heiltä heti viisi tuhatta, he olisivat juosseet valittamaan vanhemmilleen ja sepittäneet heille ties minkälaisen tarinan, niin että me olisimme joutuneet syyllisen asemaan. Kuka meitä uskoisi? Me olemme muualta tulleet, meihin ei ole luottamista. Tajusitko? Nyt he tuovat minulle joka toinen viikko vähäsen eivätkä edes tajua, mihin ovat sotkeutuneet. Tämän he pystyvät maksamaan taskurahoistaankin, heillä on varakkaat vanhemmat jotka avustavat anteliaasti lapsiaan. Jos ei muu auta, he lainaavat ystäviltään tai myyvät jotain tarpeetonta. Heidän ei tee mieli joutua vankilaan, ja minun vaatimukseni ovat näin ensinäkemältä kohtuullisia.

Epäilyttävän yrityksen hyvin sujunut alku oli herättänyt heissä toiveita, ja kahden kuukauden kuluttua, lokakuussa 1970, Jelena ja Vitali olivat menneet vihille vaikka asuivat edelleen kumpikin omassa asuntolassaan.

Marraskuun lopussa, sinä päivänä kun Vitalin oli pitänyt saada seuraava maksu, Jelena oli odottanut miestänsä turhaan. Seuraavana aamuna hänen luokseen oli tullut miilisi ja ilmoittanut, että joku humalainen prostituoitu oli tappanut Vitalin omaan sänkyynsä. Sitä seuraavana päivänä tutkintatuomari oli tullut kysymään, mitä tekemistä Vitalilla oli ollut alkoholisti Jerjomina luona, oliko hän tuntenut tämän entuudestaan ja missä miehen ylipäätään olisi pitänyt olla kyseisenä päivänä. Jelena ei ollut tietenkään sanonut hänelle mitään raiskauksesta eikä rahoista, ja Tamarasta hän oikeastikin kuuli vasta silloin.

Kun rikostutkinta ja oikeudenkäynti olivat päättyneet, Jelena Lutsnikova oli ollut kahdeksannella kuulla raskaana. Oikeuden istuntoon saapuneet Vitalin vanhemmat olivat vieneet hänet mukanaan Brjanskin alueelle. Jelena ei ollut ihastunut ajatukseen muttei rohjennut panna vastaan. Hän katsoi olevansa syyllinen miehensä kuolemaan. Jos hän ei olisi totellut Vitalia vaan olisi tehnyt ilmoituksen miilisiin, tämä ei olisi voinut vaatia raiskaajilta rahaa, ei olisi näin ollen mennyt tuona päivänä hakemaan seuraavaa rahaerää, ei olisi tutustunut tuohon kammottavaan naiseen eikä olisi kuollut. Sellainen ajatuksenkulku tuntui Jelenasta loogiselta, ja sen vuoksi hän oli suostunut lähemmään Vitalin vanhempien mukaan, sillä hän katsoi velvollisuudekseen lievittää heidän yksinäisyyttään pojan kuoleman jälkeen, auttaa heitä taloudenpidossa ja ilahduttaa heitä lapsenlapsella.

Kun Nina oli täyttänyt kaksitoista, Jelena oli mennyt

toisen kerran naimisiin paikallisen koulun johtajaopettajan kanssa. Avioliitto oli ollut onnellinen muttei pitkäikäinen. He olivat eläneet yhdessä vain kuusi vuotta, kun humalainen kuljettaja oli törmännyt kuorma-autollaan heidän aitaansa ja syöksynyt suoraan heidän pihalleen. Aviomiestä ei pystytty pelastamaan...

– Minun elämäni on kuin sarja sattumia, joihin pidän koko ajan itseäni syyllisenä, Jelena hymyi surullisena kaataessaan Andreille teetä ja ojentaessaan hilloa.

– Minun syytäni oli sekin, että toinen mieheni kuoli. Hän oli tuona aamuna korjaamassa kuistia, minä olin puhunut hänelle jo kuukauden ajan, että alimmainen porras oli rikki ja se pitäisi vaihtaa, ja nyt tuona aamuna minä melkein pakotin hänet aloittamaan korjauksen. Hän purki alimmaista porrasta, ja minä seisoin ylimmällä katsomassa. Se porras tuli minulle kalliiksi. Tekee pahaa ajatellakin, miten pienten asioiden vuoksi ihmisten elämä välillä menee pilalle.

– Onko totta, että teillä ei ole aavistustakaan, missä teidän miehenne tutustui Tamara Jerjominaan?

– On. Minä kuulin sen nimen ensimmäisen kerran tutkintatuomarilta.

– Entä Gradov ja Nikifortsuk?

– Mitä heistä?

– Ovatko ne nimet teille tuttuja? Olivatko he teidän miehenne ystäviä?

– Eivät he mitään ystäviä olleet, vihollisia pikemminkin. Juuri heiltä Vitali kiristi rahaa. Miten te heistä tiedätte? Muistaakseni minä en ole maininnut heidän nimiään.

– Miksi muuten? Te kerroitte kaikesta yksityiskohtaisesti mutta jätitte nimet mainitsematta. Onko joku pyytä-

nyt teitä olemaan kertomatta niistä? Onko teitä uhkailtu?

– Luoja paratkoon, en minä niin tärkeä ole että minua pitäisi uhkailla. Minusta vain tuntui vaikealta silloin alussa päättää, kertoako heistä vai ei. Viimeiset puoli vuotta minä olen odottanut, että joku herää ja alkaa kaivella menneisyyttä, nostaa kaiken loan päivän valoon. Toimittajathan suorastaan rakastavat näitä juttuja, hinkuvat päästä esittämään syytöksiään. Minä olen jo puoli vuotta valmistautunut tähän keskusteluun, mutta en ole vielääkään päättänyt lopullisesti, kertoako heistä vai ei. Pelottaa, onhan toinen kuitenkin poliitikko, vaikkei kovin kuuluisa, enkä minä ole luonteeltani kostonhimoinen. En edes tiedä, miksi kerroin teille hänestä. Varmaan siksi, että te kysyitte niin odottamattomalla tavalla.

– Kenestä te puhutte? Heitähän oli kaksi.

– Gradovista tietenkin, Sergei Gradovista. Kun näin hänet puoli vuotta sitten televisiossa, aloin heti odottaa, että joku tulee kyselemään minulta hänen pimeästä menneisyydestään. Hän valmistautui puoli vuotta taistelemaan paikasta kansanedustajana ja minä taas meidän tämänpäiväiseen keskusteluunne. Ja nyt me sitten saimme kumpikin mitä halusimme.

Matkalla paikalliselle miliisiasemalle Andrei mielti Jelenan ja Vitalin eriskummallista liittoa, jossa ei ollut hellyyttä, intohimoa eikä edes ystävyyttä vaan pelkkää yksinäisyyttä, joka kalvoi Moskovaa valloittamaan tullutta maalaista niin että tämä oli valmis tarraamaan kiinni siihen mikä noina aikoina symboloi menestystä: lupa asua Moskovassa, asunto, perhe. Mikä saa ihmiset pysymään yhdessä? Mikä panee heidät olemaan yhdessä?

* * *

Arsen oli suunniltaan raivosta. Tuo tyttö, tuo pieni kelvoton otus oli voittanut hänet viekkauudessa. Näytteli viatonta enkeliä, oli muka sairas joka niveltä ja hännänpäätä myöten, mutta etsi kuin etsikin käsiinsä Bondarenkon. Se joka oli päästänyt niin käymään eikä ollut huomannut hänen häipyneen poliklinikalta, saisi tietenkin vastata tekoistaan. Hän joutuisi siitä tilille. Mutta se oli toissijainen kysymys ja sen, ketä pitäisi rangaista ja kenet armahtaa, ehtisi päättää myöhemminkin. Nyt oli tärkeintä tehdä Kamenskajan olo niin tukalaksi, että hän menettäisi pitkäksi aikaa kykynsä vetää henkeä.

Arsen tarkisti puhelinmuistiostaan numeron ja soitti kaksi lyhyttä puhelua. Bondarenkon käsittelemiseksi tarvittaisiin kaksi miestä Moskovan itäisestä piiristä. Arsen piti omissa käsissään kaikki langat, jotka johtivat Petrovkalle. Luodessaan organisaationsa eli konttorinsa, kuten hän itse sitä nimitti, hän havitteli suuria. Hänen hieno suunnitelmansa oli syntynyt sen jälkeen kun hän oli kuullut smetanaa ja rahkaa maitokaupassa jonottaessaan röyhkeän myyjättären suusta lauseen, joka oli kaukaisesta menneisyydestä niin kovin tuttu:

– Teitä on monta mutta minä olen yksin!

Tuohon aikaan jo käsitettiin, että kaupungin alueella toimivia rikollisryhmiä oli valtava määrä. Siihen päälle tulivat vielä kaupungin ulkopuolella toimivat rikollisryhmät, joilla oli tapana selvittää välejänsä nimenomaan Moskovassa. Kaikki halusivat luonnollisesti pitää huolen siitä, etteivät reippaiden välienselvittelyjen valitettavat tulokset antaisi miliiseille ja tuomioistuimille tilaisuutta vetää heitä oikeuteen. Lahjonta, kiristys ja muut vastaavat keinot, joiden avulla pystyi painostamaan tutkintatuomareita ja rikostutkijoita, olivat aktiivisesti käytössä, mutta Arsen tajusi jo

tuolloin, mitä tulisi seuraavaksi: jokainen itseään kunnioitava rikollisryhmä haluaisi Petrovkalle ”oman” miehensä ja syyttäjänvirastoon ”oman” tutkintatuomarinsa. Aloitettaisiin sekasortoiset yritykset värvätä omat ihmiset lainvalvontaelimistä, mutta palveluja haluavien määrä ei ollut missään suhteessa niitä tarjoaviin, joten rauhanomaisesta jaosta ei kannattanut haaveillakaan. Arsenin yksinkertaiset laskelmat osoittivat, että kaikille ei riittäisi ”omaa” etsivää tai tutkintatuomaria.

Koska ryhmien voimasuhde oli niin epätasainen, niiden väliin piti saada välittäjä. Heti seuraavana päivänä Arsen alkoi toteuttaa ideaansa rikollismaailman joukkomittaisesta palveluverkostosta. Hän kaivoi esiin suuresta kaapista ensimmäiset kaksikymmentä KGB:n työntekijän henkilökansiota. Pelkästään niitä silmäilemällä hän löysi seitsemän ihmistä, jotka todennäköisesti tuntisivat karsineensa vääryyttä. Heidän uransa oli kääntynyt laskuun tai heille oli annettu aiheetta huomautuksia ja rangaistuksia. Arsen kiinnitti huomiota muihinkin asioihin: ylennysten viivästymisiin, toistuviin kutsuihin tutkintolautakunnan eteen, vuosilomien osumiseen jatkuvasti myöhäissyksyyn tai varhaiskevääseen ja tuhansiin muihin merkintöihin, joiden nojalla hän henkilöstöhallinnon asiantuntijana pystyi erehtymättä päättelemään, näytettiinkö jollekulle ”vihreää valoa” vai oliko hän joutumassa sivuraiteille. Erityistä huomiota hän kiinnitti niihin, joita oli tarkoitus ”pyytää” siirtymään eläkkeelle.

Ensimmäinen ”välittäjien” ryhmä oli valmiina toimimaan kahden ja puolen kuukauden kuluttua. Ryhmän asiakkaina oli mafiapomoja ja rikollisryhmien jäseniä, joiden toimet olivat KGB:n tutkittavina. Välittäjäryhmän kanssa sopimuksen solmineiden rikollisten ei tarvinnut

enää seurata rikostutkinnan etenemistä eikä etsiä keinoja päästä vaikuttamaan tutkijoihin tai heidän esimiehiinsä. Arsenin huolellisesti valitsevat miehet ottivat hoitaakseen sen kaiken ja vielä monet muutkin tehtävät. He tunsivat hyvin KGB:n osastojen työntekijät, tiesivät, kenet sai tekemään sen mikä oli tarpeen ja millä keinoin kenenkin kielen sai laulamaan milloin minkin jutun tutkinnan etenemisestä. He vihjasivat todistajista, jotka antoivat ”väärää” lausuntoja, ja kertoivat, miten heitä voisi painostaa, jotta heidän lausuntonsa muuttuisivat kuin taikaiskusta sellaisiksi että ne eivät enää vahingoittaneet syytettyjä. Välittäjien tärkein tehtävä oli kuitenkin pitää tarkoin huolta, että keskenään taistelevat ryhmät eivät alkaisi värvätä samoja KGB:n työntekijöitä, sillä sellaisesta ei seuraisi mitään hyvää välittäjille eikä heidän palveluksiaan käyttäville rikollisillekaan.

Työ sujui hyvin, ja Arsen toteutti vähitellen ideaansa laajemmasta verkostosta, ja levitti sen kaikkiin niihin sisäasiainministeriön elimiin, joissa työskenteli hänen KGB-tuttujaan henkilöstöasiain tai poliittisen osaston työntekijöiksi naamioituneina. Hän näki jo sielunsa silmillä loistavan tulevaisuuden, jolloin hänen luomansa valtava, koko maan käsittävä välittäjien verkosto liittäisi saumattomaan yhteistyöhön rikolliset ja kaikki oikeudenkäyttöelimet syyttäjänvirastoa ja tuomioistuimia myöten. Hän ei epäillyt erehtyvänsä laskelmissaan: rikollisten määrä kasvoi jatkuvasti, mutta rikostutkijoiden määrää ei lisätty, henkilökuntaa vain siirrettiin paikasta toiseen. Vastaavaa oli tehty aikaisemminkin, eikä se ollut vaikuttanut toivotulla tavalla taisteluun rikollisuutta vastaan eikä rikosten selviämiseen. Kysyntä oli koko ajan suurempaa kuin tarjonta, ja niiden sääntely oli juuri Arsenin ja hänen konttorinsa tehtävä...

Teoreettisesti kaikki näytti sujuvan hienosti, mutta käytännössä oli pakko luopua vaaleanpunaisista haaveista ja tyytyä vaatimattomaan mutta luotettavampaan väriin. Arsen tajusi nopeasti, että ei kannattanut perustaa yhtä suurta organisaatiota: yksikin heikko lenkki merkitsisi riskiä jäädä kiinni. Salassa pysymisen varmistamiseksi oli parempi jakautua pieniksi ryhmiksi, jotka hoitivat yksittäisiä lainvalvontaelimiä, ja jättää ylätasolle vain muutama koordinaattori. Arsenista tuntui pahalta luopua haaveilemastaan mustekalasta, joka ulottaisi lonkeronsa rikostutkinnan joka tasolle, mutta terveellä järjellä ajatellen hänen oli pakko myöntää, että pienten, toisistaan riippumattomien toimintojen järjestelmä kesti paremmin odottamattomat vastoinkäymiset ja ennalta arvaamattomat mullistukset. Joutessaan valitsemaan yksinvaltiuden ja luotettavuuden välillä hän valitsi jälkimmäisen. Arsen ei ollut kunnianhimoinen, hän ei himoinnut mainetta tai rahaa eikä hän halunnut valtaa. Koko ikänsä hän oli ollut kiinnostunut vain yhdestä asiasta: hän halusi manipuloida ihmisiä, vedellä salaisista naruista, joiden olemassaolosta muilla ei ollut aavistustakaan. Hänestä oli mukava seurata, miten ihmisten kohtalo ja ura muuttuivat.

Henkilöstöasioista vastaavan käsiin on keskittynyt paljon valtaa. Hän saattaa muiden kelpoisuutta tutkiessaan ”jättää huomaamatta” epämiellyttävän paperin tai nostaa siitä niin suuren hälyn, että sen perusteella kyseistä henkilöä ei nimitetä uuteen virkaan. Hän voi myös ”unohtaa” korkeamman tahon pyynnön siirtää joku työntekijä mielenkiintoisempaan työhön, jossa on parempi palkka ja paremmat ylenemismahdollisuudet. Tai hän saattoi ”kadottaa” tuollaisen pyynnön, unohtaa sen pöydälleen niin pitkäksi aikaa että paikkaan nimitettiin joku toinen. Joskus

hän taas pystyy ujuttamaan työntekijän paremmin palkattuun paikkaan sen jälkeen kun tämä on käynyt kauniisti pyytämässä ja tuomassa pullon tai jotain arvokkaampaa-kin. Henkilöstöosaston työntekijöillä oli paljon mahdollisuuksia toimia, ja Arsen käytti niitä kaikkia monta vuotta hyväkseen. Hänestä oli mielenkiintoista seurata näytelmiä, jotka sujuivat hänen käsikirjoituksensa mukaan. Sen suurempaa mielihyvää hän ei elämässään etsinyt eikä halunnut. Siksi hän ei uudessakaan roolissaan hamunnut kunniaa eikä maallista mammonaa. Hän jakoi mielellään kaiken apulaistensa kanssa. Ennen organisaationsa jakamista hän mietti pitkään, minkä osan jättäisi itselleen, ja päätyi lopulta Moskovan sisäasiain keskusvirastoon. Ei hän tiennyt itsekään, miksi. Itse sana Petrovka houkutti häntä puoleensa, siinä oli jotain nuoruuden romantiikkaa. Oli vain neljä sellaista osoitetta tai pikemminkin organisaatiota, joista jokainen Neuvostoliitossa asuva tiesi nimen lisäksi myös osoitteen: Kreml, Vanha aukio, jolla sijaitsi NKP:n keskuskomitea, Lubjanka eli KGB:n päärakennus ja Petrovka. Neljä pyhää osoitetta, neljä vallan, voiman ja kansanviisauden symbolia. Kreml ja Vanha aukio eivät olleet hänen alaansa, ja Lubjankalla hän kävi jo muutenkin joka päivä. Siksi hän otti hoitaakseen Petrovkan ja rikollispiirien yhteydet. Kun Neuvostoliitto hajosi, Vanha aukio unohdettiin kokonaan, Kreml menetti maagisen hohtonsa ja Lubjanka vedettiin lokaan: ensin vähennettiin väkeä, sitten se leimattiin ties miksi, uudistettiin ja lopulta pyyhkäistiin kokonaan maan päältä peittämällä sen maalliset jäännökset uusien nimien alle. Petrovkan lumous sen sijaan ei haihtunut... Joten Arsen ei ollut erehtynyt vaan oli aikoinaan valinnut oikein.

Tavattuun yöllä Sergei Gradovin Arsen oli antanut var-

muuden vuoksi määräyksen tarkkailla Bondarenkoa. Vaikka Gradovin tietojen mukaan ongelmia ei pitänyt olla odotettavissa, Arsen valmistautui pahimpaan. Kun hänelle sitten ilmoitettiin, että Bondarenko oli tullut varhain aamulla kotiin autolla, jota oli kuljettanut Andrei Tšernyšov, hän tajusi heti Kamenskajan saattaneen heidät yhteen. Aluksi hän yritti pohtia, missä Kamenskaja oli ollut koko edellisen päivän ja mitä tietoja hän oli ehtinyt hankkia. Ja vasta silloin hän tuli äkkiä ajatelleeksi Kartašovia.

Ilmeisesti Kartašov ei ollutkaan käynyt Kosmoksen toimituksessa siksi että oli löytänyt viestin vaan siksi että tuo viekas tyttö oli lähettänyt hänet sinne. Mitä siitä sitten seurasi? Se että mitään viestiä ei ollut olemassakaan, se oli pelkkää huijausta. Sen avulla oli ollut vain tarkoitus provosoida niitä, jotka halusivat peittää tämän synkän jutun jäljet.

Arsen sai ilmoituksen Bondarenkon ja Andrei Tšernyšovin kontaktista vasta saman päivän iltana. Organisaation-
sa sisäistä viestintäjärjestelmää rakentaessaan Arsen oli joutunut ratkaisemaan hankalan ongelman: kumpi oli tärkeämpää, salassa pysyminen vai tiedonkulun nopeus. Hän oli päätenyt salassa pysymisen kannalle. Viestintäjärjestelmä oli yksinkertainen ja luotettava, mutta tiedot eivät tulleet läheskään aina ajallaan. Jostain oli kuitenkin pakko tinkiä, sillä maailmassa mikään ei ole täydellistä.

Arsen tiesi jo, että jostain käsittämättömästä syystä Kamenskajan puhelimelle tehty taikatemppu ei ollut onnistunut. Sillä ei sinänsä ollut enää merkitystä Bondarenkon ja Tšernyšovin tapaamisen jälkeen, mutta joka tapauksessa se sai Arsenin miettimään. Ensin epäonnistui viestin etsintä Kartašovin asunnosta. Kartašov itse antoi siihen järkevän selityksen, eikä ollut mitään perustetta syyttää asiasta

Gordejevin osaston työntekijää, joka välitti tiedot tarkistamatta niitä. Ja toinen työntekijä samasta paikasta eli Petrovkalta epäonnistui seuraavana päivänä varmistessaan, oliko Kamenskaja poliklinikalla. Tänään tapahtui täysin käsittämätön juttu puhelimen kanssa. Kolme ihmistä epäonnistui lähes samanaikaisesti. Joku heistä oli petturi, siitä ei ollut epäilystäkään. Mutta kuka?

Arsen otti yhteyden Kolja-setään. Hän aloitti tapansa mukaan kierrellen ja siirtyi vähitellen pääasiaan.

– Ethän ole unohtanut varmistaa organisaatiotasi?

– En.

– Valvotko sinä alaistesi toimintaa?

– Mitä sinä ajat takaa? Tyytymätön Kolja-setä kurtisti kulmiaan. – Minulle ei ole kahteen vuoteen tapahtunut yhtään virhettä.

– Ei ole tapahtunut mutta tapahtuu taatusti, Arsen tokaisi ilkeästi. – Sinua on seurattu jo kaksi vuorokautta. Ja sitä sinun miestäsi, joka yritti löytää viestin Kartašovin asunnosta.

– Djakoviako?

– Sinähän sen tiedät, kenet lähetit hänen luokseen. Miten sinä saatoit olla niin huolimaton? Sinun huolettomuutesi vuoksi...

– Nyt minä en ymmärrä, Kolja-setä keskeytti hänet rauhallisesti. – Jos te tiesitte siitä, miksi ette varoittanut minua heti? Ja jos edes te ette tienneet, niin mitä te valittatte? Muistaakseni meillä oli sopimus työnjaosta. Me täytämme teidän määräyksenne, ja te takaatte meidän turvallisuutemme. Joten lopettakaa tuo uhkailu. Kahden työleirirangaistuksen jälkeen se ei minuun tehoa.

Arsenin oli pakko myöntää, että keskustelukumppani oli tavallaan oikeassa. Oli totta, että Kolja-setä ei vas-

tannut turvallisuudesta – se oli hänen, Arsenin vastuulla. Mutta olihan huolettomuudellakin oltava jokin raja! Ei kukaan voinut panna toimeen tilattuja rikoksia ja luottaa samaan aikaan kilttiin setään, joka kulkee perässä pyyhkimässä jäljet.

– Ei ole sinun asiiasi arvioida, mitä minä tiedän ja mitä minun pitää tehdä, Arsen sanoi kuivasti. – Sinä et ole minikään arvoinen, jos et edes huomaa, että sinun poikasi on värvätty.

– Mitä tuo muka tarkoitti? kysyi Kolja-setä vilpittömän hämmästyneenä.

– Sitä että hän pääsi liian helposti lähtemään Kartašovin luota. Tunkeutui vieraaseen asuntoon, kertoi uskomattomia satuja asukkaalle ja lähti pois muina miehinä tekemättä sitä, mitä varten oli sinne mennyt. Ja seuraavana päivänä käy ilmi, että asukas alkaa ilman mitään syytä kysellä asiasta, jonka piti sisältyä viestiin. Eikö se sinusta tunnu oudolta?

– Mitä te itse asiassa vihjailette? Kolja-sedällä oli selviä vaikeuksia hillitä itsensä ja olla korottamatta ääntään.

– Sitä että sinun miehesi antoi kielensä laulaa. Ja joko sinä tiedät siitä ja suojelet häntä, toisin sanoen petkutat minua ja hyvää ystävääsi Sergei Gradovia, tai sitten sinä olet täydellinen idiootti ja annat tuon räkänokan vetää sinua nenästä. Mutta rangaistuksen sinä ansaitset kummassakin tapauksessa.

– Mielenkiintoinen teoria. Entä se teidän miehenne, joka ilmoitti että Kartašov on matkoilla? Rankaisetteko häntäkin? Vai olenko minä yksin tulilinjalla?

– Minun mieheni ovat minun päänsärkyni. Sinä taas vastaat itsestäsi ja omista alaisistasi. Tästä päivästä lähtien me emme enää tapaa. Pidämme yhteyttä ainoastaan

puhelimitse, ja sekin tapahtuu vain kaksinkertaisella varmistuksella. Yritän tarkistaa heti aamulla, kuunnellaanko sinun puhelintasi, mutta varmuuden vuoksi älä käytä sitä toistaiseksi.

– Miksi te yritätte pelotella minua? Miksi minun puhelintani muka kuunneltaisiin?

– Koska pelkään, että sinun poikasi on tuonut varjostajat Kartašovin asunnosta suoraan sinun luoksesi. Ja sinun mielestäsi ei ole mitään syytä huolestua, olet kuin synnitön enkeli. Mutta nyt tämä läksytys riittää, mennään asiaan.

Kolja-setä kuunteli huolellisesti, ei keskeyttänyt kertaakaan eikä esittänyt ylimääräisiä kysymyksiä. Toisaalta se sopi Arsenille hyvin, sillä hän ei jaksanut selitellä asioita ja vastaila kysymyksiin. Mutta toisaalta häntä epäilytti Kolja-sedän sävyisyys, tämän valmius tehdä kaikki mitä käskettiin yrittämättäkään paneutua käskyn merkitykseen. Jos ilmeni yllättäviä hankaluuksia, saattoi tehdä vääriä päätöksiä, ellei tiennyt tehtävän merkitystä, Arsen ajatteli. Toisaalta jos hän ymmärtää sen, silloin hän voi tietää jo liiankin paljon ja olla siksi vaarallinen...

* * *

Kun puhelin soi, Aleksei Tsistjakov nosti luurin edes vilkaisematta Nastjaan. Hän ei jaksanut enää toivoa näkevänsä sitä päivää, jolloin tämä vastaisi itse puhelimeen.

– Oletan että Anastasia Kamenskaja ei ole tälläkään kertaa kotona, Aleksei kuuli tutun äänen, saman jonka kanssa hän oli keskustellut edellisenä yönä. – Olkaa niin ystävällinen ja kertokaa hänelle terveiset, että soitin jälleen ja pyysin häntä perehtymään Jack Londonin tuotantoon, erityisesti koottujen teosten viidennen osan kertomuksiin.

– Mitä minun pitää kertoa hänelle? Että hän lukisi koko viidennen osan?

– Kertokaa hänelle terveiset, että hänen jokaisella askeleellaan on ikävät seuraamukset.

– Millaiset?

– Jack London on kirjoittanut kaikesta, lukekoon sieltä.

Kuullessaan puhelimen alkavan tuutata Aleksei vilkaisi automaattisesti kelloa. Hän ei tälläkään kertaa ollut onnistunut venyttämään puhelua kolmeen minuuttiin, vaikka Nastja oli niin pyytänyt. Hiljattain kytketty numeronäyttökään ei näyttänyt mitään, joten puhelu tuli jälleen yleisöpuhelimesta.

– Anteeksi, hän hymyili Nastjalle syyllisen näköisenä. – Ei onnistunut vaikka yritin. Hän käski sanomaan sinulle, että sinun pitää lukea uudelleen Jack Londonin koottujen viides osa. Ja jokaisesta sinun askeleestasi seuraa tästä lähtien ikävyöksiä.

Nastja istui liikkumatta keittiön pöydän ääressä puristaen kädessään alpakkalusikkaa, jota hän oli ollut panemassa paikoilleen mutta unohtanut saman tien kun oli tajunnut, kuka soitti. Hän tunsu, kuinka hänen kätensä ja jalkansa puutuivat ja hän lakkasi tuntemasta niitä. Oli pakko saada jostain voimia, nousta ylös, mennä ovelle, sitten alakeran naapuriin, pitää soittaa heti ja kysyä... Voi luoja miten pitkä matka se onkaan, miten vaikea hänen on mennä sinne, hänen voimansa eivät riitä, hän kaatuu kynnykselle eikä enää nouse. Piru periköön koko puhelimen, kuunnelkoot jos haluavat. Itse asiassa olisi jopa typerää soittaa jostain muualta kuin omasta puhelimesta. Hänelle välitettiin juuri varoitus, ja on aivan luonnollista, että hän tarkistaa sen heti. Ja jos häneltä ei kuulu tarkistussoittoa, ne arvaavat taatusti, että hän soittaa usein naapurin puhelimesta.

Nastja valitsi nopeasti Tsernyšovin numeron. Sen jälkeen hän vilkaisi lieden ääressä seisovaa Alekseita, joka esitti jo neljännen kerran saman kysymyksen:

- Haenko sen kirjan?
- Mitä? Minkä? Ei kiitos, ei tarvitse.
- Eikö sinua kiinnosta lainkaan?
- Minua pelottaa.
- Miksi?

– Koska tiedän, mitä kertomusta he tarkoittavat. Se merkitsee, että jokaisen todistajan, jonka kanssa olen tekemisissä, on kuoltava.

– Onko aivan pakko? kysyi Aleksei epäuskoisesti. Hän istuutui keittiön tuolille ja otti lusikan Nastjan kädestä.

– Se selviää kohta.

– Tiedätkö sinä sen varmasti? Ehkä siinä osassa on muita yhteyteen sopivia kertomuksia?

Nastja pudisti päätään.

– Ei ole, muistan sen hyvin. Luin sen osan lapsena ainakin kymmenen kertaa.

– Entä jos he tarkoittavat jotain toista laitosta? Jonka viidennessä osassa on aivan toiset teokset?

– Aleksei-kiltti, älä yritä rauhoitella minua. He tarkoittavat juuri sitä laitosta, koska juuri se on minun kirjakaapissani näkyvällä paikalla. Asunnossani hiljattain käynyt on nähnyt sen. Kun Andrei soittaa, saamme tietää, kumpi meistä on oikeassa.

He istuivat vaiti odottaen Tsernyšovin puhelua. Aleksei pani pasianssia ja Nastja kuori perunoita. Hän oli niin ajatuksissaan, ettei edes huomannut kolmen litran kattilan täytyneen ääriään myöten kuorituista perunoista. Tajutesaan sen hän kääntyi hämillään Aleksein puoleen.

– Katso nyt, mitä minä tein. Mitä näille nyt tehdään?

– Keitetään, vastasi tohtori Tsistjakov rauhallisesti iloit-
ten mielessään, että Nastja oli edes hetkeksi päässyt eroon
synkistä ajatuksistaan.

– Mutta tässähän on aivan liian paljon...

– Entä sitten? Syömmme tänään illallisella osan ja lo-
put paistamme pikku hiljaa, välillä kananmunan, välillä li-
han kanssa.

– Aivan oikein. Nastja hymyili ilahtuneena. – Enpä tul-
lut ajatelleeksi. En ole koskaan laittanut ruokaa varastoon.

– Ethän sinä ylipäätään laita ruokaa, joten älä yritä.
Anna minulle pieni kattila.

– Miksi?

– Jotta ei tarvitse odottaa, että koko kattilallinen kyp-
syy. Keitetään pienessä kattilassa erikseen perunat täksi il-
laksi ja loput voivat jäädä kiehumään. Tajusitko?

– Kuulostaa hyvältä... Mitä minulle on tapahtunut?
Tuntuu kuin aivot olisivat lakanneet toimimasta. En hok-
saa enää kaikkein yksinkertaisimpiakaan asioita.

– Sinä olet väsynyt.

– Niin olen. Miksei hän soita?

– Kyllä hän soittaa, älä hosu.

Kun Andrei soitti takaisin, Nastja oli jo melkein hyste-
rian partaalla.

– Mitä uutta? hän kysyi tukahtuneella äänellä.

– Ei mitään. Kahdeksan ruumista, mutta yksikään niis-
tä ei ole meidän. Viisi tuhopolttoa, mutta niillä ei ole mi-
tään tekemistä meidän juttumme kanssa.

– Minua pelottaa kovasti. Mitä minun pitäisi tehdä?
Onko sinulla ehdotuksia?

– Ei vielä, mutta huomenna on. Tulen hakemaan sinut
kahdeksalta.

– Hyvä on.

Luku 11

Tutkintatuomari Konstantin Olsanski oli kärsimätön mies. Ja hän tiesi sen. Monille ihmisille ei tuottanut vaikeuksia olla hiljaa, he saattoivat olla tyytymättömiä, loukkaantuneita, kantaa kaunaa tai olla ymmärtämättä jotain, mutta he elivät sen kanssa kuukausia tai jopa vuosia eivätkä edes yrittäneet selvittää välejä ja panna pistettä i:n päälle. Hän sen sijaan ei pystynyt siihen. Psykologit olisivat sanoneet, että hän kesti huonosti ristiriitatilanteita.

Olsanski oli jo aikaa sitten huomannut, että Volodja Lartsevilla ei ollut kaikki kunnossa. Ensin hän yritti työntää ajatuksen mielestään ja selittää toverinsa selvät laiminlyönnit työssä hänen hiljattain kokemallaan tragedialla. Olsanski toivoi vilpittömästi, että kukaan muu ei huomaisi noita virheitä. Mutta sen jälkeen kun Kamenskaja oli nimittänyt asioita niiden oikeilla nimillä, toive alkoi näyttää turhalta. Anastasia oli luvannut pitää asian omana tietonaan, mistä Olsanski oli hänelle kiitollinen. Siitä huolimatta hänen oli joka päivä entistä vaikeampi teeskennellä, että mitään ongelmaa ei ollut.

Kamelin selän katkaisi lopulta Gordejevin puhelu; eversti pyysi, että tutkintatuomari ei anois syyttäjänvirastolta lisää aikaa Viktoria Jerjomina murhan tutkimiseen vaan lopettaisi sen, vaikka työn alla oli toiveita herättävä tutkintalinja ja selvä epäily murhan tekijästä. Konstantin

Olsanski oli tuntenut Gordejevin jo monta vuotta ja tajusi heti, että pyynnön takana oli vakavat syyt, joista ei kannattanut keskustella puhelimesta. Jossain toisessa tilanteessa hän olisi ehkä vaatinut selityksiä ja painavia perusteluja... Mutta ei tällä kertaa. Hän pelkäsi, että keskustelussa kai vauduttaisiin syvemmälle ja väistämättä nousisi esiin jutun tutkinta ensimmäisten päivien aikana, toisin sanoen Volodja Lartsevin laiminlyönnit. Siihen hän ei ollut vielä valmis, sillä sekä eversti että tämän alaiset olivat selvillä hänen ja Lartsevin ystävyydestä. Hänen olisi pakko teeskennellä, että ei ollut huomannut mitään, ja panna koko asia oman epäpätevyytensä tiliin, tai sitten selittää tavalla tai toisella, miksi hän sieti majuri Lartsevin huolimattomuutta. Siksi Olsanski vain huokasi syvään ja vastasi Gordejevälle pidättyvästi:

– Te ette ole koskaan valehdellut minulle, joten luotan teidän sanaanne. Teen päätöksen heti ensimmäisenä arkipäivänä uudenvuoden juhlien jälkeen, kaksi kuukautta tulee täyteen kolmantena tammikuuta. Onko niin hyvä?

– Kiitos. Teen kaiken voitavani, jotta te ette joudu hankalaan asemaan.

Laskettuaan luurin tutkintatuomari heitti harmissaan silmälasinsa pöydälle ja nosti kädet silmilleen. Olisi mielenkiintoista tietää, oliko Kamenskaja kertonut esimiehelleen havainnoistaan. Hyvä jollei ole. Mutta entä jos onkin? Siinä tapauksessa Gordejev, se vanha kettu, oli ohittanut hänet väärältä puolelta: oli tiennyt, että hän ei ota Lartsevin takia sitä riskiä, että alkaisi esittää kysymyksiä, ja saattoi siksi pyytää Jerjominan jutussa mitä tahansa tietäen saavansa myöntävän vastauksen. Mitähän Limppu oli suunnitellut? Esittikö hän oikeuskäytännön vastaisen pyyntönsä tuntien tutkintatuomarin luonteen heikkouden?

He, eversti Gordejev ja vanhempi oikeusneuvos Olsanski, olivat erilaisia. Gordejev luotti vankasti tutkintatuomarin ammattitaitoon ja rehellisyyteen. Tutkintatuomari sen sijaan ei luottanut kehenkään vaan muisti aina, että kaikkein kunnollisinkin ihminen ja taitavinkin asiantuntija on loppujen lopuksi vain ihminen eikä ajatteleva kone, joka on immuuni tunteille ja sairauksille.

Epäröityään hetken Konstantin Olsanski nosti luurin, soitti Volodja Lartseville ja kutsui hänet ja hänen tyttärensä kylään, omien sanojensa mukaan ”syömään etukäteen uudenvuoden blinejä”.

* * *

”Voi luoja, Volodja on harmaantunut kokonaan Natašan kuoleman jälkeen”, mietti Olsanski katsellessaan Lartsevia, joka jutteli iloisesti Ninan ja tyttöjen kanssa. Nina Olsanskaja oli alkanut huolehtia Lartsevista sen jälkeen kun tämä oli jäänyt leskeksi: aina kun se vain oli mahdollista, hän otti Nadjan mukaansa lähtiessään omien tyttäriensä kanssa lomalle, kutsui Volodjan ja Nadjan usein päivälliselle ja sunnuntaisin lounaalle ja hankki heille vaikeasti saatavia herkkuja. Aina välillä hän sanoi leikkiä laskien: ”Minulla on nykyisin puolitoista miestä ja kolme tytärtä”.

– Miksi puolitoista eikä kahta? oli Olsanski kysynyt kuullessaan sen ensimmäisen kerran.

– No, täydeksi aviomieheksi Volodja ei pyri: minä huolehdi hänestä mutta hän ei huolehdi minusta, vaimo oli vastannut nauraen.

Katsellessaan pahaa aavistamatonta vaimoaan ja ystäväänsä Olsanski yritti kerätä voimia ensimmäiseen lausee-

seen heti kun Nina poistuisi keittiöstä. Lopulta tämä meni vastaamaan puhelimeen ja Olsanski veti syvään henkeä:

– Volodja, onko sinulla kaikki kunnossa?

Vain luoja yksin tietää, miten kovasti Olsanski toivoi näkevänsä ystävänsä kasvoilla iloisen hämmästyksen ja kuulevansa hänen tutun lyhyen naurahduksensa ja pilaillevan vastauksen. Mutta Volodjan silmin tuli niin nopeasti jäätävä katse, että hän tajusi heti toiveensa olevan turha.

– Mistä moinen kysymys? Minulla ei ole yli vuoteen ollut kaikki kunnossa, mutta ei sen pitäisi olla mikään uutinen sinulle.

– En minä sitä tarkoittanut.

– Mitä sitten? Mitä sinä tarkoitat?

– Se on alkanut vaikuttaa työhösi. Anna anteeksi, mutta niin ei voi jatkua...

– Miten?

Olsanski oli pitkän uransa aikana hoitanut niin monta kuulustelua, että hänellä ei ollut mitään tarvetta jatkaa keskustelua. Kaikki oli jo muutenkin selvää. Lartsev ei yrittänyt puolustella itseään, ei yrittänyt selittää vaan esitti vastakysymyksiä päästäkseen vastaamasta. Hän yrittäisi saada selville, mitä hänen ystävänsä Konstantin tiesi. Olsanski huokasi syvään: tässä ei ollut kysymys tavallisesta huolimattomuudesta vaan jostain paljon vakavammasta. Volodja oli selvästi saatu ”koukkuun”.

– Jos et halua kertoa, se on oma asiiasi. Minusta tuntuu tietenkin pahalta, jos sinä salaat jotain, mutta...

– Mutta mitä? Lartsev vastasi kylmästi.

– Sinä joudut kohta vaikeuksiin.

– Miksi?

– Koska valheella on lyhyet jäljet, ja se näkyy jokaisesta kirjoittamastasi pöytäkirjasta ja jokaisesta asiakirjas-

ta. Pidätkö sinä minua täytenä idioottina kun ajattelet, etten huomaa sitä?

– Sinä olet siis huomannut, Lartsev naurahti lyhyesti ojentaen kätensä kohti savukeaskia.

– Vaikea uskoa, mutta olen huomannut. Vaikka olen teeskennellyt pitkään, etten huomaa mitään. Mutta enää en pysty teeskentelemään.

– Miksi? Lartsev tiedusteli ottaessaan tuhkakupin hyllyltä.

”Piru viekөөn”, Olsanski mietti, ”minä en kuulustele häntä vaan hän minua. Ja hän on rauhallinen kuin patsas, mutta minä hikoilen hermostuksissani.”

– Koska muutkin ovat sen huomanneet.

– Kuka muu?

– Kamenskaja. Hän kuulusteli uudelleen kaikkia todistajia. Tiedätkö siitä? Sinä käytit siihen typerään touhuun kymmenen päivää ja hän toiset kymmenen tehdessään kaiken uudelleen. Ja melkein kaikki turhan takia, koska kahdenkymmenen päivän kuluttua todistajanlausunnot eivät ole enää samanlaisia kuin heti tapahtuman jälkeen. Ikään kuin sinä et sitä tietäisi! Kaksikymmentä päivää niistä kuudestakymmenestä, jotka tutkintaan on käytetty, meni harakoille. Onko sinulla jotain sanottavaa tähän?

Keittiöön laskeutui hiljaisuus. Olsanski seisoi ikkunan ääressä ja kuuli kuinka Lartsev puhalsi kiivaasti savua ulos. Käännyttyään hän katsoi hämmästyneenä ystäväänsä, sillä tämä hymyili.

– Onko tämä sinusta hauskaa?

– On, Lartsev nyökkäsi. – Kiitos sinulle, kiitos kun kerroit. Sääli vain että kerroit vasta nyt. Miksi viivytelit näin pitkään?

– En raaskinut kertoa. Mutta mistä hyvästä sinä minua kiität?

– Saat tietää sen vielä. Nina! huusi Lartsev. – Lopeta jo se puhelimessa roikkuminen, juodaan mieluummin malja miehellesi. Hän on kunnan mies!

”Kunnan mies” Olsanski oli samaan aikaan sekä helppotunut että pettynyt. Oli tietenkin hyvä, että Lartsev ei loukkaantunut, ei alkanut tiuskia eikä ilkeillä. Ikävä puoli oli se, että Lartsev ei kieltänyt, ei myöntänyt eikä sanonut edes ”ehkä”. Hän valitsi leikinlaskun eikä selvästikään joutunut edes teeskentelemään iloista. Ja tekohymyn Olsanski pystyi taatusti erottamaan aidosta. Mitä Volodja Lartseville oikein oli tapahtunut?

* * *

Yksitoistavuotias Nadja Lartseva oli tottelevainen ja itsenäinen tyttö. Hän oli joutunut hoitamaan emännän tehtäviä ensimmäisen kerran silloin kun äiti oli joutunut sairaalaan moneksi kuukaudeksi. Kahdeksanvuotias Nadja oli siihen asti kulkenut turvallisesti käsi kädessä äidin kanssa, mutta siinä vaiheessa hän joutui kuulemaan ensimmäisen kerran isän luennon turvallisuudesta. Äidin kuoleman jälkeen hän tottui nopeasti olemaan yksin kotona ja ratkaisemaan ongelmansa ilman ulkopuolisten apua. Hän oli omasta mielestään jo aikuinen ja oli siksi vihainen isälleen, kun tämä jaksoi jatkuvasti muistuttaa vieraista sedistä ja tädeistä, joiden kanssa ei saanut puhua kadulla eikä varsinkaan ottaa vastaan lahjoja tai lähteä heidän mukaansa, tarjosivatpa he sitten miten houkuttelevia asioita tahansa. ”Sehän on itsestään selvää”, Nastja ajatteli nyrpeänä joka kerta kuunnellensa isäänsä. ”Pitääkö hän minua hölmönä?”

Pitkät iltapäivät yksin kotona viettävä Nadja ei paneutunut läksyihin kovin ahkerasti vaan luki sen sijaan valta-

vat määrät ”aikuisten kirjoja”, ennen kaikkea dekkareita, joita Lartsev oli aikoinaan hankkinut kotona istuvalle sairalle vaimolleen. Niistä Nadjalle oli selvinnyt, millaisiin ikävyyksiin liian luottavaiset lapset joutuivat. Siksi hän oli koko ajan varovainen ja toisti mielessään jatkuvasti isän antamia ohjeita: porraskäytävään ei saa mennä yksin vaan pitää ehdottomasti odottaa jotakuta aikuista ja tuttua naapuria; jalkakäytävällä ei saa kulkea tienpuoleisessa reunassa; autoita katuja pitää välttää; ei saa vastata, jos joku tuntematon yrittää puhutella; jos ulkona tapahtuu jotain, esimerkiksi joku tuntematon aikuinen yrittää tehdä tuttavuutta, ei saa missään tapauksessa mennä kotiin vaan esimerkiksi lähellä sijaitsevaan ruokakauppaan odottamaan, että sinne tulee joku tuttu naapuri, ja mennä kotiin hänen kanssaan, ja niin edelleen. Sääntöjä oli monta ja suurin osa niistä tuntui Nadjasta järkeviltä ainakin isän selitysten jälkeen, mutta eivät suinkaan kaikki. Hän ei esimerkiksi ymmärtänyt, miksi vierailta ihmisiltä ei saisi ottaa vastaan lahjoja. Lartsev oli yrittänyt monta kertaa selittää tyttärelleen, että otettuaan lahjan vastaan hän jäisi kiitollisuudenvelkaan eikä pystyisi enää sanomaan ”ei”, jos lahjan antanut pyytäisi jotain. Sitä paitsi ilkeät ihmiset saattoivat työntää lahjoihin jotain ylimääräistä, esimerkiksi rahaa tai timantteja, minkä jälkeen isä joutuisi suuriin vaikeuksiin. Selittely oli kuitenkin turhaa.

– En ymmärrä, tytär vastasi hänelle. – Teen niin kuin sinä käsket, mutta en ymmärrä tätä.

* * *

Vähän ennen uutta vuotta Nadja oli tulossa kotiin. Hän oli käynyt ystävättärensä kanssa elokuvissa ja sen jälkeen

syömässä tämän isoäidin leipomia piirakoita. Joulukuussa aurinko laskee jo varhain, joten kun Nadja lähti viiden jälkeen kotiin, ulkona oli jo pimeää. Luokkatoverin kotitalon edessä seisoj tummanvihreä auto. Itse asiassa oli niin pimeää, että oli mahdoton sanoa, minkä värinen auto oli, mutta Nadja oli huomannut sen jo päivällä valoisaan aikaan, kun he olivat Ritan kanssa tulleet elokuvista...

Silloin auto oli seisonut elokuvateatterin ja kenkäkaupan välissä, ja Nadja oli kiinnittänyt siihen huomiota siksi, että sen takaikkunalla oli hieno vaaleatukkainen Barbie-nukke, kaikkien hänen tuntemiensa tyttöjen haave. Nadja ja Rita pysähtyivät risteykseen. Lartsevien kotitalon luokse piti mennä suoraan, mutta jos halusi mennä Ritan luokse, piti kääntyä oikealle.

– Minä taidan mennä kotiin, Nadja sanoi epävarmasti pannen violetin untuvatakin kiinni ja kaulaliinan kaulaansa. Itse asiassa hänen ei tehnyt mieli mennä tyhjiin kotiin, mutta hän odotti kohteliaasti, kutsuuko ystävätär hänet kylään.

– Älä nyt, vastasi pitkä ja kömpelö Rita, joka sai lähes pelkkiä välttäviä ja jolle sana ”täytyy” oli lähes tuntematon. – Mennään meille. Isoäiti on leiponut piirakoita, saat edes syödä kunnolla.

– Minä lupasin isälle, että tulen elokuvista suoraan kotiin. Hän suuttuu, Nadja pani ponnettomasti vastaan. Herkullinen kotiruoka oli hänen kotonaan nykyisin harvinaista: isä ei osannut laittaa ruokaa eikä hän itsekään. Mutta silloin kun äiti vielä eli... Sitä paitsi koko luokka tunsivat Ritan isoäidin piirakat. Ne olivat todellisia taideteoksia.

– Älä nyt, Rita toisti lempilauseensa. – Sinähän voit soittaa hänelle ja sanoa että olet meillä. Isoäiti vahvistaa sen, jos tarvitsee. Kellohan on vasta kolme. Mennään nyt.

Ja ikäisekseen pitkä Rita kietoi suojelevasti kätensä ystävättären harteille.

Kun tytöt kääntyivät kulmasta, Nadja huomasi silmänurkastaan vaaleatukkaisen Barbien. Auto ajoi hitaasti heidän ohitseensa ja pysähtyi ennen risteystä. Sen toisella puolella seisoj viisikerroksinen talo ja sen takana kuusitoistakerroksinen, jossa Rita asui. Ilkeä ennakkoaavistus kouraisi Nadjan sydäntä, mutta eihän hän ollut yksin vaan ystävättären kanssa ja menossa tämän kotiin, jossa isoäiti odotti heitä. Ja siinä vaiheessa kun hän lähtisi kotiin, auto olisi jo lähtenyt pois. Siitä Nadja oli aivan varma...

Auto ei kuitenkaan ollut lähtenyt. Sen sisällä paloi valo ja kirkkaanpunaiseen iltapukuun puettu Barbie-nukke oli selvästi näkyvissä. Nadja pelästyi mutta yritti hillitä itsensä. Mistä hän muka niin päätteli, että auto oli odottamassa nimenomaan häntä? Se vain seisoj siinä, seisköön vaan.

Nadja lähti päättäväisesti kohti risteystä ja siitä eteenpäin kohti kenkäkauppaa. Käännyttyään kaupan luota oikealle eli kotitalolleen päin hän rauhoittui hieman. Tässä kohtaa oli valoisampaa, katuvaloja oli enemmän ja ihmisiä liikkui paljon. Pian hän kuitenkin huomasi, että samainen auto meni hänen ohitseensa ja pysähtyi lähelle alaovea punaiset valot vilkkuen. Nadja joutui paniikkiin. Hän hidasti askeleitaan ja yritti muistella, mitä sellaisessa tilanteessa piti tehdä. Piti tietenkin etsiä joku ihminen, jolla oli koira. Isä oli selittänyt hänelle, että koira ulkoiluttava ihminen asui todennäköisesti jossain lähellä, joten hän ei luultavasti kuulunut niihin, joita hänen oli syytä pelätä. Pieniä lapsia ahdistelevat ihmiset toimivat yleensä mahdollisimman kaukana asuinpaikastaan. Parasta olisi, jos löytäisi jonkun koira ulkoiluttavan naisen. Ja kaikkein parasta olisi, jos naisella olisi suurikokoinen koira.

Nadja vilkaisi ympärilleen. Ympärillä oli vain taloja eikä yhtään aukiota, joilta löytyisi koiranulkoiluttajia. Hän tiesi kuitenkin, että heidän talonsa lähetyvillä heitä yleensä oli, koska talon vieressä oli iso viherpiha. Ainoa huono puoli oli se, että hänen oli pakko mennä vihreän auton ohi. Mutta ehkä hänellä kävisi tuuri ja hän tapaisi jonkun sopivan jo ennen kuin tulisi auton kohdalle.

Nadjaa onnisti. Noin viidentoista metrin päässä autosta hän huomasi sympaattisen näköisen naisen, jolla oli farkut, toppatakki ja pipo. Hän talutti valtavan kokoista ja pelottavan näköistä dobermannia. Nadja veti syvään henkeä ja sanoi valmiiksi mietityn lauseen:

– Anteeksi, mutta voisitteko te saattaa minut alaovelle? Minä asun tuossa talossa, mutta pelkään mennä yksin porraskäytävään, koska siellä on pimeää ja pojat pelottelevat kaikkia.

Jostain syystä hän ei sanonut naiselle mitään vihreästä autosta, pelkäsi varmaan vaikuttavansa naurettavalta. Pimeä porraskäytävä oli toinen juttu, sen ymmärsi jokainen, mutta auto... Ehkä hän pelkäsi turhaan.

– Totta kai, pienokainen, mennään vaan, me saatamme sinut. Vai kuinka? nainen sanoi kumartuen koiransa puoleen.

Nadjaa hieman loukkasi naisen sana ”pienokainen”, mutta siitä huolimatta hän oli tälle äärettömän kiitollinen avusta. Mennessään auton ohi hän vältti vilkaisemasta nukkeen päin. Auton sisällä paloi jälleen valo, ja nukke oli niin hieno että jopa nainen huomasi sen.

– Katso mikä kaunotar! nainen huudahti ihastuneena ja hidasti askeliaan.

Nadja painoi päänsä alas ja käveli nopeasti eteenpäin.

He kävelivät hitaasti, koska koira pysähtyi jatkuvasti

haistelemaan tielle osuvia puita ja pensaita ja jopa talojen seiniä. Lopulta he pääsivät porraskäytävään. Nainen meni ensimmäisenä sisään ja sanoi moittivasti pitäessään ovea Nadjalle auki:

– Miksi sinä valehtelit? Täällähän on valoisa, kaikki lamput ovat ehjiä ja palavat. Eikö sinua hävetä?

Nadja yritti keksiä nopeasti jotain puolustukseksi ja aukaisi jo suunsa selittääkseen, että valo ei ollut palanut kuukauteen vaan oli varmaan korjattu vasta tänään, kun ovi kolahti hiljaa hänen selkensä takana. Hän yritti kääntyä katsomaan, kuka tuli käytävään, mutta jostain syystä se ei onnistunut. Hänen jalkansa menivät veteliksi ja silmissä musteni.

* * *

Arsen oli tyytyväinen. Poika teki hyvää työtä, ei häntä turhaan ollut opetettu pienestä pitäen eikä uhrattu turhaan rahaa, kun oli ensin palkattu hänelle kotiopettajia ja sitten valmentajia. Eikä sitä tehty suinkaan siksi että hän olisi menestynyt koulussa huonosti. Päinvastoin, hän oli menestynyt heti ensimmäisestä luokasta lähtien erinomaisesti. Mutta mitä merkitsi erinomaisesti tuossa surkeassa järjestelmässä? Menestynein ei ollut suinkaan se, joka tiesi kaiken erinomaisesti, vaan se, joka tiesi paremmin kuin muut samalla luokalla tai samalla kurssilla. Pojan piti saada oikeasti hyvät eikä vain suhteellisen hyvät tiedot ja kunnan koulutus.

Arsen oli työskennellyt koko ikänsä vakoilualalla ja ymmärsi hyvin, että värvätty agentti ei ole sama asia kuin itse koulutettu agentti. Pettureihin ei voinut koskaan luottaa. Heidän kanssaan joutui turvautumaan lupauksiin ja uhkauksiin, käyttämään hyväksi taloudellisia vaikeuksia,

pelkoja, heikkouksia ja intohimoja. Arsenilla oli kuitenkin muitakin ihmisiä, joiden avulla hän hoiti rikollisryhmiltä saamiaan tehtäviä. Välillä hänen konttorinsa sai tehtäviä yksityishenkilöiltäkin, kuten nyt Sergei Gradovilta, mutta sellaista tapahtui harvoin. Arsenin palvelut olivat niin kalliita, että vain vaurilla organisaatioilla oli varaa niihin. Eikä Gradovkaan oikeastaan ollut puhtaasti yksityishenkilö. Koko soppa alkoi siitä, kun hänen puolueensa rahoituslähteet joutuivat uhanalaisiksi.

Arsenilla oli myös alusta saakka ”omin käsin” koulutettuja alaisia, mutta toistaiseksi heitä oli vain muutamia. Järjestelmä ja taktiikka, jolla heidät ututettiin sisäasiainministeriön palvelukseen, ei ollut vielä loppuun saakka hiottu, mutta ensimmäiset tulokset oli jo saatu. Nuo muutamat oli värvätty jo poikasina, ennen armeijaa, jotta armeijavuodet eivät menisi hukkaan vaan ”kandidaatti” opiskelisi kaikkea mahdollista – sotilaallisesta koulutuksesta oli hyötyä miliisin työssä. Yleensä värvättiin sellaisia, joilta jäi armeijaan lähtiessä siviiliin heikosti toimeen tulevat iäkkäät vanhemmat, raskaana oleva ystävätär tai nuori vaimo pienten lasten kanssa. Kahdeksi vuodeksi armeijaan meneville luvattiin, että perheestä pidetään huolta. Sitä vastaan kandidaatin piti hoitaa palveluksensa moitteettomasti, hankkia hyvät sotilastaidot, ansaita mitaleja ja kunniakirjoja, vahvistaa lihaksiaan, mennä armeijan jälkeen opiskelemaan miliisikorkeakouluun ja totella sen jälkeen kaikessa Arsenia ja hänen miehiään. Heidän kohdallaan Arsen piti tiukasti kiinni vapaaehtoisuudesta, sillä vain vakaumukselliset liittolaiset ja kannattajat olivat luotettavia. Eivät läheskään kaikki ne, joiden perheet olivat eläneet konttorin tuella huolettomasti kaksi vuotta, ottaneet armeijasta palttuaan yhteyttä Arsenin miehiin eli ”värväreihin”, mut-

ta hän kielsi ehdottomasti kaikki yhteydenotot heihin. Jos kandidaatti tuli toisiin ajatuksiin, hän ei enää ollut vakuumuksellinen. Jos hän ei ollut vakuumuksellinen, hän saattoi pettää. Heihin kahden vuoden aikana sijoitetut summat eivät Arsenin mittapuun mukaan olleet kovin suuria, eikä sitä paitsi sellaista tuotantoa olekaan, missä ei olisi ylimääräisiä kuluja. Ne taas, jotka palattuaan ilmoittautuivat ”värväreille”, olivat luotettavia kuin kallio. He menivät opiskelemaan miliisikouluun, ja osa heistä oli jo ehtinyt valmistuakin ja mennä töihin sisäasiainministeriön elimiin. He olivat taitavia, korkeasti koulutettuja asiantuntijoita, joilla oli loistavat todistukset armeijasta ja koulusta, hyvät tiedot ja rautaiset lihakset, joten he selvisivät niin virkatehtävistään kuin konttorin antamista tehtävistä.

Arsenin luottomiesten joukossa oli valittuja, sellaisia joita ei ollut värvätty vasta vähän ennen armeijaa vaan huomattavasti aikaisemmin. Heidät oli pantu merkille jo koulu-laisina. Heidät houkuteltiin mukaan romantiikalla. He haaveilivat taistelusta epäoikeudenmukaista, julmaa ja huonosti toimivaa järjestelmää vastaan, ihailivat omaa erinomaisuuttaan ja ihastuivat mahdollisuuteen vaikuttaa muiden ihmisten kohtaloihin, ohjailla kulissien takaa ihmisiä, heidän ajatuksiaan ja tekojaan. Valitut olivat aina orpoja, jotka asuivat lastenkodissa. Sieltä heidät adoptoitiin maksamalla tarpeen vaatiessa valtavat lahjukset. Heidät koulutettiin huolellisesti, sillä heillä oli edessään loistava ura.

Yksi valituista oli Oleg Meštšerinov, joka nyttemmin oli harjoittelijana Gordejevin johtamalla osastolla Petrovkalla. Juuri hän keksi yksinkertaisen ja tehokkaan suunnitelman Nadja Lartsevan sieppaamiseksi. Hän oli kuullut muutaman kerran, miten Volodja oli keskustellut tyttärensä kanssa, ja ne ohjeet, joita hänellä oli tapana antaa tyttarelleen. Olen-

naisinta koko operaatiossa oli se, että kaiken piti tapahtua huomaamatta: yksikään sivullinen ei saisi tajuta, että heidän silmiensä edessä siepattiin lapsi. Piti pystyä pelästyttämään Nadja niin, että hän menisi suoraan sellaisen ihmisen luo, jolta hän oletti saavansa apua. Oikean ihmisen löytäminen ja hänen saamisensa oikeaan aikaan oikeaan paikkaan vaati vain hieman tekniikkaa. Myös Barbie-nukke oli Olegin keksintö. Sen ansiosta tyttö ei muistaisi häntä autossa seuraavan kasvoja, ei ehkä edes huomaisi tätä eikä pelästyisi. Hän ei varmaankaan tunne automerkkejä eikä huomaa, että sama auto seuraa häntä koko päivän, vaikka se olisi kuinka kallis ja hieno. Mutta Barbie-nuken hän huomaa taatusti. Ja jos tyttö on tarpeeksi hoksaavainen, hän pelästyy aivan varmasti. Jos hän sen sijaan on typerä eikä muista isänsä neuvoja, häneen saa nukken avulla helposti kontaktin. Barbie oli kaikin tavoin onnistunut keksintö. Arsen oli tyytyväinen. Hän halusi ehdottomasti kuulla, mitä kylmäverinen ja peräänantamaton Anastasia Kamenskaja nyt keksisi.

* * *

Ovikellon soitto sai Nastjan säpsähtämään. Hän vilkaisi Alekseita, joka oli keskittynyt television katsomiseen.

– Avaatko?

– Pitääkö? kysyi Aleksei rauhallisesti nousematta ylös.

Nastja kohautti harteitaan. Ovikello soi uudelleen.

– Pitää varmaan. Mistä sen tietää...

Aleksei meni eteiseen sulkien oven perässään.

Lukko avautui, ja Nastja kuuli Volodja Lartsevin tutun äänen:

– Onko Nastja kotona?

Nastja huokasi helpotuksesta. Luojan kiitos, siellä ei ollut kukaan niistä! Mutta Lartsev oli muuttunut täysin. Hänen kasvonsa olivat harmaat, huulet sinersivät kuin sydämen vajaatoiminnasta kärsivällä ja silmät olivat kuin mielipuolella. Hän tuli eteisestä huoneeseen riisumatta takiaan, veti oven kiinni aivan Alekseinen edestä ja kurttui Nastjan puoleen hengästyneenä. ”Onko hän juossut koko matkan?” mietti Nastja.

– He veivät Nadjan, Lartsev huoautti.

– Miten niin veivät?

– Veivät vain. Tulin kotiin, eikä hän ollut siellä. Sen jälkeen tuli puhelu, että tyttärenne on meillä, elossa ja terveenä, toistaiseksi.

– Mitä he haluavat?

– Lopeta, Anastasia. Rukoilen sinua, lopeta, älä jatka enää Viktoria Jerjominan tapauksen tutkimista. He palauttavat Nadjan vasta sitten kun sinä lopetat.

– Odotas nyt, Nastja nousi istumaan sohvalle ja tarttui käsillään ohimoihin, – aloita alusta, minä en ymmärtänyt mitään.

– Älä teeskentele, sinä ymmärsit kaiken. Sinä maltoit mielesi, et pelästynyt etkä suostunut ottamaan yhteyttä heihin, joten he päättivät toimia minun kauttani. Minä vannon sinulle, Anastasia, vannon sinulle kaiken sen kautta mikä maailmassa on pyhää ja arvokasta, että jos Nadjalle tapahtuu jotakin, minä ammun sinut. Kuljen sinun perässäsi niin kauan että...

– No, tuon osan minä ymmärsin, Nastja keskeytti hänet. – Mutta mitä minun pitää tehdä, jotta sinä saisit tyttäresi takaisin?

– Sinun pitää sanoa Konstantin Olsanskille, että Jerjo-

minan jutussa ei ole enää mitään tehtävissä. Hän uskoo sinua ja lopettaa tutkimukset.

– Hän lopettaa ne joka tapauksessa heti vuodenvaihteen jälkeen. Sitä aikaisemmin se ei onnistu, koska laki ei salli sitä. Mitä sinä haluat minusta?

– Minä haluan, että sinä lopetat Jerjominan murhan tutkimisen ja että tutkimukset lopetetaan kokonaan. Ja lopetetaan oikeasti eikä vain näön vuoksi, sanoi Lartsev hitaasti irrottamatta katsettaan Nastjasta.

– Nyt minä en ymmärrä...

– Kyllä kai minä Limpun tunnen! räjähti Lartsev. – Tällainen juttu! Loka roiskuu siitä joka suuntaan! Minä käytiin kymmenen päivää siihen että saisin sen siivottua, saisin kaiken sen loan jotenkin piiloon, mutten onnistunut, koska sinä huomasit sen. Limppu ei jätä tällaista juttua puolitiehen vaan jatkaa sen tonkimista kuolemaansa asti. Älä yritäkään hämätä minua tekaistuilla lopettamisilla.

– Mistä sinä tiedät, että se on hämäystä?

– Tajusin itse. Jos sinä kerran tajusit, miten minä työskentelin ensimmäiset päivät, sinun on täytynyt tajuta sekin, miksi minä tein niin. Ja näin ollen sinäkään et jätä asiaa sikseen. Eikä Limppu myöskään. Minä tunnen teidät liian hyvin.

– Mitä mieltä Olsanski on?

– Hän sanoo, että sinä olet päässyt hajulle minusta ja että skandaali on kohta valmis. Mitä merkitystä Olsanskilla on tässä? Päätös tutkinnan lopettamisesta on paperinpalaan tutkintatuomaria eikä meitä varten. Tutkintatuomari panee jutun kassakaappiinsa ja unohtaa sen siksi, kunnes me tuomme hänelle uusia tietoja, joiden perusteella tutkintaa kannattaa jatkaa. Hän ei enää jatka tutkintaa, mutta me jatkamme. Siksi minä haluan, että sinä lopetat sen. Kello

on nyt puoli kaksitoista. He soittavat minulle kahdelta yöllä, ja minun on annettava heille takeet siitä, että sinä jätät Jerjominan rauhaan. Nastja, minä rukoilen sinua, Nadjan on päästävä kotiin mahdollisimman nopeasti. Ehkä he eivät tee hänelle mitään pahaa, mutta hän on peloissaan, hän voi saada hermoromahduksen. Hän on kokenut muutenkin niin kovia, kun Nataša... Lartsev sulki suunsa. – Painakin mieleesi, Anastasia, jos Nadjalle tapahtuu jotakin, sinä olet yksin syyllinen. Enkä minä anna sitä anteeksi. En ikinä.

– Entä sinä itse? Etkö sinä ole syylistynyt mihinkään? Eikö sinulla ole mitään aihetta syyttää itseäsi?

– Mistä minun pitäisi syyttää itseäni? Siitäkö, että huolehdin tyttäreni turvallisuudesta? He saivat minut kiikkiin melkein heti Natašan kuoleman jälkeen. Puhuin appiukon kanssa, mutta hän ei suostunut muuttamaan Moskovaan, koska heillä on Samarassa lapset ja lastenlapset. Sitä paitsi missä me olisimme voineet asua? Minulla ei ole varaa ostaa tarpeeksi isoa asuntoa eikä heidän asuntoaan pysty vaihtamaan moskovalaiseen, heillä on kaksi huonetta valtavassa yhteisasunnossa. Minun isäni on avuton sairas vanhus, hän on jo yli seitsemänkymmentävuotias ja tarvitsee itse hoitoa, joten en voi jättää Nadjaa hänen hoitoonsa. Usko pois, minä yritin keksiä vaikka mitä. Halusin jopa palkata lapsenhoitajan katsomaan hänen peräänsä, mutta kävi ilmi, ettei minulla ole varaa edes siihen. Halusin vaihtaa työpaikkaa, mutta sekään ei onnistunut.

– Miksi ei?

– Koska siellä, missä minun tietojani tarvitaan, pyörii koko ajan mafia, ja minä olisin joutunut taas valitsemaan: tullako rikolliseksi vai pelätäkö päivin ja öin tyttäreni puolesta. Minun olisi pitänyt mennä paljon huonommin palkattuun työhön, mutta sekin oli aivan mahdotonta.

Tiedätkö, paljonko lasten vaatteet maksavat? Entä koulu, jossa Nadja opiskelee? Mutta mistäpä sinä sen tietäisit, sinähän olet sen kaiken yläpuolella, sinun ei tarvitse huolehtia lapsista.

– Volodja, älä nyt...

– Anteeksi, Nastja, ei olisi pitänyt. Sinun on ymmärrettävä, että minulla ei ollut muuta mahdollisuutta.

– Sinä olisit voinut sanoa siitä heti Limpulle. Hän olisi aivan varmasti keksinyt jotain. Mikset sinä luottanut häneen?

– Sinä et ymmärrä. Minä en ole ainoa. Minun kaltaisia ni on monta. Et pysty kuvittelemaankaan, miten laajalle he ovat verkkonsa levittäneet. Niiden mieheksi voi osoittautua kuka tahansa, jopa joku meistä, jos niikseen tulee.

– Jopa Limppukin?

– Jopa Limppukin.

– En usko. Se ei ole mahdollista.

– En minä niin väitäkään. Haluan vain että ymmärrät: he voivat saada verkkoonsa käytännöllisesti katsoen jokaisen, koska heillä on kaikki tarvittavat tiedot ja he tietävät meistä kaikista enemmän kuin oma äitimme. Limppu voi olla rehellinen, mutta yrittäessään auttaa minua hän olisi ennemmin tai myöhemmin törmännyt heidän mieheensä, tieto olisi levinnyt heti, ja minä olisin ollut kiikissä. Jos olisin voinut olla varma, että olen koko meidän osastollamme ainoa, olisin hetkeäkään miettimättä pyytänyt Gordejevilta apua. Tai sinulta. Mutta ongelma on juuri siinä, että meitä on monta emmekä me tiedä toisistamme.

– Hallitsevatko he meitä niin, että olemme täysin avuttomia niiden edessä?

– Kyllä.

– Tiedätkö sinä heistä edes jotain? Mutta istu nyt lo-

pultakin äläkä seiso ovensuussa, tämä keskustelu kestää pitkään. Ja ota takki pois.

Lartsev siirtyi hitaasti, aivan kuin vastahakoisesti ovelta, riisui takkinsa ja heitti sen huolimattomasti lattialle. Nastja tajusi, että Lartsevin jalat eivät totelleet kunnolla, siksi hänen liikkeensä olivat hitaita ja epävarmoja. Hän katsoi kelloa.

– Minun on ehdittävä metroon ennen kuin se lakkaa kulkemasta. He soittavat kahdelta.

– Älä huolehdi, Nastja naurahti, – he soittavat tänne. He tietävät hyvin, minne sinä lähdit, eikö niin? Sitä paitsi he puhuvat mieluummin minun kanssani, jotta saavat varmuuden, että sinä et petkuta heitä vaan olet onnistunut pelästyttämään minut. Joten mitä sinä tiedät heistä? toisti Nastja kysymyksensä sen jälkeen kun Volodja oli istuutunut nojatuoliin hänen eteensä.

– En juuri mitään. He ovat ottaneet minuun yhteyttä vain kaksi kertaa, kahdessa ei jutussa. Ensimmäinen kerta oli yli vuosi sitten. Muistatko Ozjor Jusupovin murhan?

Nastja nyökkäsi.

– Mutta sehän selvisi. Vai eikö muka?

– Selvisi, totesi Lartsev. – Mutta siihen liittyi yksi mielenkiintoinen yksityiskohta... Lyhyesti sanoen jutusta piti hävittää yksi todistaja. Sillä ei ollut mitään vaikutusta todisteisiin epäillyn syyllisyydestä eikä rikoksen lajiin. Se oli murha, olipa tuo todistajanlausunto siinä mukana tai ei. Murhan motiivi muuttui kuitenkin täysin. Kuten varmaan muistat, se meni oikeuteen pikaistuksissa tehtynä tappona. Mutta tuo todistaja oli kuullut murhaajan puhuvan Jusupovin kanssa, ja keskustelusta oli käynyt ilmi, että Jusupov oli tekemisissä pankin kanssa, jonka kautta pestiin strategisten aseiden ja Izevskistä saatujen raaka-aineiden vienti-

tuloja. Jusupov oli petkuttanut ja pistänyt omaan taskuunsa suuren summan, mutta pankinjohtaja sai siitä rangaistuksen. Nämä todisteet piti jutusta hävittää ikään kuin niitä ei olisi siinä koskaan ollutkaan.

– Miten sinä sen teit? Varastitko sinä pöytäkirjan?

– Miksi olisi pitänyt toimia niin karkeasti? Kuulustelupöytäkirjan voi aina varastaa, se ei paljon vaadi, mutta mitä teet kuulustelijan muistille? Joten jutun aineistoon ilmestyi toinen pöytäkirja, jossa kyseinen todistaja tunnusti olleensa ensimmäisen kuulustelun aikana huumaavien aineiden vaikutuksen alainen eikä itse asiassa ollut rikoksen aikana nähnyt eikä kuullut mitään, koska oli juuri sitä ennen pistänyt itseään ja odotti aineen vaikuttavan. Siinä kaikki.

– Erinomaista työtä, Nastja sanoi ihaillen. – Paljonko sinulle maksettiin siitä?

– Ei mitään. He saivat minut kiikkiin Nadjan avulla, eivät rahalla. Pelko on paljon voimakkaampi kannustin kuin ahneus. On hämmästyttävää, että sinä olet kestänyt tähän asti pelästymättä.

– Kuka niin on väittänyt, että minä en pelkää? Vaihdoin jopa lukon oveen sen lisäksi, että pyysin Alekseini tänne asumaan.

– Olen kuullut, että sinä et suostu tulemaan puheliimeen.

– Yritän ainakin olla tulematta.

– Ei siitä ole mitään hyötyä, näethän sen itsekin. Sinun ei tarvitse pelätä isäpuolesi vuoksi, hän pystyy huolehtimaan itsestään. Ja äitisi on kaukana. He eivät saa sinua helposti kiikkiin. Mutta et sinäkään jättäisi yksitoistavuotiasta lasta kohtalon armoille, vai kuinka?

– En. Mutta mitä me nyt sitten teemme? Meillä on kak-

si tuntia, sinä aikana meidän on keksittävä, miten saamme tyttäresi vapaaksi. Voisitko nyt kertoa minulle, miten kaikki tapahtui?

– Me olimme eilen kylässä Olsanskin luona. Konstantin epäroi pitkään mutta tunnusti lopulta, että sinä epäilet minua ja olet tehnyt uudelleen koko Jerjominan murhaan liittyvän työn. Minä tietenkään ilahduin. Jos kerran joku on huomannut minun tekoni, minä en ole enää käyttökelpoinen ja he jättävät minut rauhaan. Ilmoitin heille siitä heti samana iltana. Ja tänään he sitten veivät Nadjan ja sanoivat, että minun pitää kaikin mahdollisin tavoin yrittää vaikuttaa sinuun. Kun kerran sinä jo epäilet minua, minä voin toimia avoimesti.

– Mitä he vaativat?

– Että kukaan teistä, et sinä, ei Tsernyšov eikä Morozov, mene lähellekään Kosmos-kustantamoa. He palauttavat Nadjan heti kun saavat varmuuden, että sinä tottelet.

– Entä jos lupaan mutta petkutan heitä?

– Odota, siinä ei ollut vielä kaikki. Huomenna sinä kutsut tänne lääkärin ja hankit sairauslomaa. Istut muutama päivän kotona, et tapaa Gordejevia, Tsernyšovia etkä Morozovia. Pidät yhteyttä heihin vain puhelimitse.

– Eli minun puhelintani kuunnellaan?

– Kyllä. Ja huomenna soitat heti aamusta Gordejeville ja sanot, että teoriasi on osoittautunut vääräksi etkä keksi enää mitään muuta, joten jutun tutkinnan voi lopettaa oikeasti eikä vain näön vuoksi. Ja soitat täältä, jotta he voivat varmistaa sen. Sen jälkeen soitat Olsanskille ja sanot saman asian hänelle. Ja sen jälkeen Tsernyšoville ja Morozoville. Jos joku teistä työntää nokkansa Kosmukseen, asia tulee ilmi, ja se tietää ikävyyksiä Nadjalle. Hän on heidän käsissään, ja jos tulee pienikin epäily... Äläkä yritä pois-

tua kotoasi. Sekin tulee heti tietoon. Ymmärsitkö kaiken?

– Ei, en kaikkea. Ensinnäkään en ymmärrä, miten sinä onnistuit kertomaan heille eilen keskustelustasi Olsanskin kanssa. Onko sinulla jokin numero sitä varten? Vai soittavatko he sinulle itse joka päivä?

– Ei minulla ole mitään numeroa. On vain sovittu merkki, jonka avulla viestitän haluavani yhteyden heihin.

– Millainen merkki?

– Älä pidä minua idioottina. Minulle on tärkeää vain tyttäreni turvallisuus. Sitä varten minun on varmistettava, että heidän kaikki vaatimuksensa täytetään. Minun on saatava sinut lopettamaan. Jos kerron sinulle, miten heihin saa yhteyden, sinä keksit taas jotain. Minun on ajateltava ennen kaikkea Nadjaa eikä taistelua rikollisia vastaan. Mutta sinä yrität olla viekkaampi kuin minä.

– Toisin sanoen sinä et kerro sitä?

– En.

– Hyvä on. Toinen kysymys: miksi he tarvitsevat takeet vain minun suhteeni? Eivätkö he pelkää, että Tšernyšov tai Morozov jatkaa tutkimuksia?

– Eivät pelkää. Sinä olet tässä jutussa tärkein; jos sinä sanot että tutkinta lopetetaan, silloin se myös lopetetaan. Toisilla on riittävästi töitä ilman tätäkin.

– Entä jos sanon jotain muuta?

– Sinun puhelintasi kuunnellaan, älä unohda sitä. Yksikin väärä sana, niin Nadja...

– Hyvä on, tajusin, Nastja keskeytti harmistuneena.

– Oletko miettinyt mahdollisuutta piilottaa hänet? Lähetää jonnekin muualle? Tai että hänelle järjestettäisiin Limpun avulla vartiointi.

– Voi luoja, miten sinä et ymmärrä näin yksinkertaisia asioita! Lartsevin ääni alkoi kuulostaa jo epätoivoisell-

ta. – Nadja on panttivankina. Minua varoitettiin heti, että jos ryhdyn johonkin toimiiin, he tekevät minusta selvää, tyttäreni jää orvoksi ja joutuu lastenkotiin. Minä saatan olla hölmö ja hylkiö tai heikko, mutta haluan että tyttäres-täni kasvaa terve ja toivottavasti myös onnellinen aikuinen. Onko se sinusta rikos? Onko se epänormaalia ja tuomittavaa?

– Rauhoitu, luoja paratkoon, Nastja huokasi väsyneesti. – Minä sanon kaiken mitä he haluavat.

– Teetkö myös?

– Teen. Mutta muista että Limppu tietää sinusta kaiken ja voi siksi arvioida tilanteen väärin. Siinä tapauksessa hän ei ehkä usko minua vaan tekee oman päänsä mukaan.

– Mistä hän tietää? Oletko sinä kertonut?

– En, hän on tiennyt jo pitkään. Juuri siksi hän siirsi sinut syrjään Jerjominan jutusta. Mutta odota, älä sekoita ajatuksiani. Minä halusin kysyä vielä yhtä juttua...

Nastja mietti hetken.

– Nyt muistan. Sinä sanoit, että minä olen tässä jutussa tärkein, siksi Tšernyšov ja Morozov tottelevat minua. Olenko oikeassa?

– Olet.

– Onko se sinun mielipiteesi vai oletko kuullut sen joltakulta?

– Sekä että. Minä olen tuntenut sinut jo monta vuotta ja Morozovin ja Tšernyšovin kanssa olen työskennellyt monta kertaa. Siksi pystyn sanomaan täsmällisesti, mikä rooli teillä kullakin on.

– Entä kuka sinulle sanoi siitä?

– He sanoivat, kukas muukaan.

– Sinua on selvästi valmisteltu huolellisesti keskusteluun minun kanssani, on annettu etukäteen jopa argumen-

tit. Mutta mistä he ovat kuulleet, että minä olen tärkein tekijä? Sinultako?

– Voin vaikka vanhoa ettei minulta. Ihmettelin itsekin, mistä he sen tietävät.

– Hyvä on. Nastja nousi kömpelösti sohvalta. – Menen keittämään kahvia, ilman sitä pää ei tajua enää mitään.

– Lartsev pomppasi heti pystyyn ja lähti ovelle.

– Minä tulen mukaan.

– Miksi? Minä en sotke Alekseita ongelmiini, siitä sinun ei tarvitse olla huolissasi.

– Minä tulen mukaan, Lartsev toisti itsepintaisesti.

– Tai sitten sinä pysyt täällä.

– Oletko sinä järjissäsi? Etkö sinä luota minuun?

– En, Lartsev sanoi tiukasti, muttei uskaltanut katsoa Nastjaa silmiin.

– Mielenkiintoista. Sinä tulit minun luokseni keskeillä yöitä pyytämään apua, mutta nyt käy ilmi, ettet luota minuun.

– Sinä ymmärsit väärin. Lartsevin oli aina vain vaikeampi puhua. Vaikutti siltä, että jokainen sana tuotti hänelle sietämätöntä tuskaa. – En minä tullut pyytämään apua vaan pakottamaan sinut tekemään sen, mitä he vaativat palauttaakseen minulle tyttäreni. Ymmärsitkö? Pakottamaan, en pyytämään. Mistä luottamuksesta sinä puhut, kun sinulla on päässäsi vain pelkkiä tehtäviä, jotka sinä haluat ratkaista, mutta minulla avuton ja peloissaan oleva lapsi, ainoa tyttäreni, joka on jäänyt ilman äitiä. Me emme ole nyt liittolaisia, Anastasia, vaan vihollisia, vaikka luoja yksin tietää, miten kipeältä se minusta tuntuu. Jos uskallatkin tehdä jotain, mikä vahingoittaa Nadjaa, minä löydän keinon pysäyttää sinut. Lopullisesti.

Näin sanoessaan Lartsev otti esiin pistoolin ja näytti

että se oli ladattu. Nastja tajusi Lartsevin olevan ratkeamis-
pisteessä, jos tämä kerran alkoi uhata aseella häntä, kolle-
gaansa ja vielä kaiken lisäksi naista. ”Häntä ei saa nyt suu-
tuttaa” Nastja mietti. ”Ja minä idiootti keskustelin hänen
kanssaan kuin hän olisi tasavertainen, kuin kollega, tai ih-
minen joka pystyy käyttämään tervettä järkeä ja ajattele-
maan loogisesti. Mutta hän on yksinkertaisesti surun mur-
tama isä.”

– Mitä sinä oikein puhut, Volodja, ajattele nyt itsekin,
Nastja sanoi lempeästi. – Jos tapat minut, päädyt vanki-
laan, ja Nadja joutuu aivan varmasti lastenkotiin. Millai-
seksi hänen elämänsä muodostuu sen jälkeen kun hän on
menettänyt äitinsä ja isäkin on murhamies?

Lartsev tuijotti häntä niin hurjan näköisenä, että Nast-
jaa alkoi kylmätä.

– Minä en joudu vankilaan. Minä tapan sinut ja Alek-
sein niin että minua ei saada koskaan kiinni. Sinun on tur-
ha epäillä, minä pystyn kyllä hoitamaan asian niin.

Ovi avautui varovasti ja Aleksei kurkisti huoneeseen:

– Haluaisitteko te kahvia?

Aleksei vilkaisi ohimennen Lartsevia ja jähmettyi pai-
koilleen nähdessään tämän nyrkkiin puristetun pistoolin.

– Mikä tuo on? kysyi Aleksei ymmällään muttei lain-
kaan pelästyneenä. Hän ei ollut koskaan aikaisemmin näh-
nyt Nastjan asunnossa asetta.

– Se on Makarov-pistooli, majuri Lartsevin virka-ase,
Nastja vastasi salaten vain vaivoin tilanteen aiheuttaman
ärtymyksen ja yrittäen puhua mahdollisimman rauhalli-
sella äänellä. Hän ei halunnut pelästyttää Alekseita mut-
ta yritti samalla antaa Lartseville mahdollisuuden panna
koko asia leikiksi ja päästä eroon järjettömästä pakkomieli-
teestä, johon tämä oli joutunut.

– Mutta... Miksi se on täällä?

Nastja siirsi katseensa Lartseviin toivoen, että tämä sanoisi jotain hupaisaa ja saisi tilanteen laukeamaan. ”Ole kiltti”, hän rukoili mielessään, ”sano Alekseille, että sinä vain näytit minulle, miten asetta pidetään tai esitit jonkun pidätystilanteen, hymyile, pane pistooli pois, ethän sinä itseskään halua tätä, sinua kaduttaa tämä älytön tilanne. Ovi on avattu, ole kiltti ja astu siitä kunniallisesti ulos.”

Lartsev kuitenkin seiso i kasvot kivettyneinä tuijottaen seinään Nastjan pään yläpuolelle. Nastja tajusi, että hän oli ”lukossa”. ”Piru hänet periköön, hän voi oikeasti ampua” Nastja mietti epätoivoisena. ”Ei tee mieli kuolla vielä.”

– Majuri Lartsev tässä uhkaa meitä, Nastja sanoi rauhallisesti. – Jos emme tottele häntä, hän ampuu meidät. Esitinkö asian oikein, majuri?

Lartsev nyökkäsi sanomatta mitään. Nastja oli varma, että jokin liikahti hänen silmissään. Vai näyttikö hänestä vain siltä?

– Ja mitä meidän pitää tehdä, jotta hän ei ampuisi meitä? tiedusteli Aleksei asiallisesti, aivan kuin kyse ei olisi kiristyksestä ja kuolemasta vaan siitä, mitä tehdä vuotavalle vesijohdolle.

– Meidän on istuttava kotona, emmekä saa tavata ketään. Meillä on lupa soittaa, mutta saamme puhua vain neutraaleista aiheista.

– Mikä voi olla suloisempaa kuin vankityrmä, jos sen jakaa rakastamansa naisen kanssa! Aleksei naurahti. – Ja miten pitkään tätä ihanuutta kestää?

– Viitisen päivää. Majuri, riittääkö viisi päivää? – Ehtivätkö sinun ystäväsi pyyhkiä kaikki jäljet olemattomiin viidessä päivässä?

Nastjasta näytti uudestaan, että Lartsevin silmissä ta-

pahtui jotakin; tällä kertaa hän näki sen selvemmin ja tajusi löytäneensä oikean sävyn. Jos pystyisi jatkamaan sitä vielä hetken, Lartsev havahtuisi, tulisi järkiinsä ja näkisi tilanteen uusin silmin. Siihen asti hän voisi ampua milloin tahansa, reagoida kaikkein pienimpäänkin liikkeeseen ja jopa ulkoa tulevaan ääneen tai puhelimen soittoon. Nyt oli tärkeintä pystyä säilyttämään oikea sävy. Kunhan Aleksei vain ei möläyttäisi mitään hölmöä!

– Saako käydä leipäkaupassa? tiedusteli Aleksei aivan kuin kyseessä ei olisikaan kuolemanvaara vaan tavallinen syy muuttaa elämänrytmiä.

– Ei saa. Meidän ei kannata lähteä ulos, Nastja selitti kärsivällisesti irrottamatta katsettaan Lartsevista.

– Entä roskien vienti? Aina välillä professori Tsistjakov oli uskomattoman pikkutarkka. Mutta Nastjan nuoruudenystävä Aleksei, hajamielinen ja hassu, Nastjan elämän ensimmäinen mies ja kaikkein läheisin ihminen, oli ajoittain myös hämmästyttävän terävänäköinen ja fiksu.

– Roskat saa viedä, Nastja lupasi jalomielisesti tarkkailleen edelleen Volodjaa. ”Hän antaa periksi”, hän mietti ilahtuneena. ”Antaa periksi.”

– Mutta minä en ymmärrä, miten me selviämme ilman leipää, Aleksei jatkoi vihaisena. – Minä kävin tänään kaupassa ja ostin uudeksivuodeksi paljon ruokaa, joten sen puolesta me selviämme kyllä viisi päivää, mutta leipää en osannut varata riittävästi. Enkä maitoakaan muuten. Enkä minä selviä ilman maitoa ja leipää, sinähän tiedät. Pyydä majuriltasi, ehkä hän voi tehdä tässä kohtaa myönnytyksen.

”Nyt meni yli” Nastja ajatteli nopeasti. ”Tähän asti Aleksei on toiminut täsmälleen oikein: kun päästää tilanteen absurdiksi, se ei tunnu enää niin vakavalta. Mut-

ta myönnytyksen pyytäminen voi mennä jo virnuilun puolelle. Kunpa Lartsev ei hermostuisi.”

Lartsev tuijotti edelleen seinään. Nastja tuijotti Lartsevia. Aleksei Tsistjakov tuijotti Nastjaa. Ja hän huomasi, miten tämän huulet värähtivät.

– Hyvä on, Aleksei sanoi rauhallisesti, aivan kuin tilanteessa ei olisi mitään epätavallista. – Minä en halua sotkeutua teidän asioihinne. Jos kerran pitää, niin sitten pitää, mitä siitä sen enempiä keskustelemaan. Teidän työnne on sellaista, että minä en siitä ymmärrä mitään. Mutta selittää nyt kuitenkin, mitä tuo majuri Lartsevin virka-ase täällä tekee.

– Sitä vaan, että majuri Lartsev pitää minua aivottona ja sieluttomana olentona. Hänen tyttärensä on kidnapattu ja tytön palauttaminen on kiinni siitä, miten minä tai siis me käyttäydymme. Ja hän luulee, että minä voisin tehdä jotain sellaista, mikä vahingoittaa lasta. Hän luulee, että jonkun toisen lapsi ei merkitse minulle mitään, koska minulla ei ole omia lapsia enkä pysty siksi ymmärtämään isän tunteita. Hän luulee, että minä vähät välitän yksitoistavuotiaasta työstä.

Aleksei käänsi katseensa Lartseviin.

– Oletko sinä oikeasti sitä mieltä?

Lartsev ei liikahtanutkaan. Aleksei ei nähnyt hänen ilmeitään ja pystyi arvioimaan hänen mielenliikkeensä vain Nastjan kasvoista, jotka heijastivat kuin peili öisen vieraan ilmeiden pienimmätkin muutokset. Siitä, miten hänen sieraimensa alkoivat värähdellä, miten hänen poskensa yhtäkkiä painuivat kuopalle ja poskipäät tulivat selvemmin esiin, Aleksei tajusi, että jännittävin hetki oli koittanut. Tarvittiin viimeinen tönäisy, jonka jälkeen Lartsev joko ampuisi tai tulisi järkiinsä. Tönäisyn oli oltava kevyt, huomaamaton,

mutta ehdottoman tarkka. Ja hänen, Aleksei Tsistjakovin piti nyt antaa se. Hän oli nyt estradilla. Koko sali katsoi häneen, ja hänen oli lausuttava repliikki, jonka jälkeen katsojat joko alkaisivat taputtaa raivoisesti loistavasti loppuun saatetulle sketsille tai heittäisivät häntä mädillä tomaateilla tylsän ja huonosti näytellyn esityksen vuoksi.

– Sinä olet varsinainen hölmö, majuri, sanoi Aleksei sydämistyneenä, yrittäen saada sanoihinsa mahdollisimman paljon vilpittömyyttä.

Nastjan kasvot pehmenivät heti, ja Aleksei tajusi osu-neensa oikeaan. Lartsev havahtui, hänen selkensä rentoutui ja pää painui alas. Hän painui kumaraan, ja tuntui kuin hän olisi hetkessä vanhentunut kymmenen vuotta.

– Lupaa minulle, että teet kaiken kuten pitää. Lupaatko?

– Tietenkin, lupaan tietenkin, Nastja lupasi pehmeästi. – Älä ole huolissasi. Mennään keittiöön, siellä on lämpimämpää.

He joivat vaiteliaina kahvia, söivät keksejä ja ajattelivat kaikki samaa. Kun kello tuli tasan kaksi, Nastja ja Lartsev katsoivat toisiinsa. He nousivat hitaasti ylös ja menivät olohuoneeseen, missä puhelin oli. Se hälytti vaimealla äänellä minuutin kuluttua.

Luku 12

Neljäkymmentäkuusivuotias Jevgeni Morozov katsoi olevansa epäonnistunut. Suurin osa hänen ikätovereistaan oli jo everstiluutnantteja, jotkut jopa everstejä, mutta hän oli yhä edelleen kapteeni, edes majurin tähteä hän ei ollut onnistunut saamaan. Hänen päätyönään oli kadonneiden sekä rikostutkintaa ja oikeuskäsittelyä välttelevien etsiminen. Työ oli hänestä harmaata ja ilotonta, hän oli jo ajat sitten luopunut toivosta edetä urallaan ja ajatteli olevansa tylsässä eläkevirassa. Viime vuosina hän oli alkanut juoda, ei paljon mutta säännöllisesti.

Nastja Kamenskajaa Jevgeni Morozov inhosi heidän yhteistyönsä ensimmäisistä päivistä lähtien. Ennen kaikkea häntä raivostutti se, että piti tehdä työtä yhdessä moisen hempukan kanssa, joka oli häntä kymmenen vuotta nuorempi mutta siitä huolimatta jo majuri. Eikä vain tehdä yhteistyötä vaan työskennellä Kamenskajan alaisuudessa. Pahempaa iskua hänen itserakkaudelleen ei olisi voinut keksiä. Lisäksi hän ei ymmärtänyt eikä hyväksynyt Kamenskajan menetelmiä. Varsinainen viisastelija: arkistoja, vieraskielisiä kirjoja, loputtomia kuulusteluja ja uudelleenkuulusteluja, nuottiavain ja muuta hölynpölyä. Hänet, Jevgeni Morozov oli opetettu työskentelemään toisella tavalla, ei istumaan viisaan näköisenä sohvalla vaan lähtemään liikkeelle ja etsimään, etsimään ja etsimään... Hän

oli omistanut elämänsä rikosetsivän työlle, nimenomaan etsivän eikä minkään muun. Hän tärkeimpiin työmenetelmiinsä kuului henkilökohtainen jäljittäminen. Mistään analyttisestä työstä hän ei ollut kuullutkaan eikä hän ollut siitä kiinnostanut.

Kiukku Petrovkalla työskentelevää tyttöstä kohtaan synnytti kapteeni Morozovin mielessä hedelmällisen idean: ratkaista Viktoria Jerjominan murha itse. Itsenäisesti. Yksinään. Kaikkien kiusaksi. Miliisiasemalla, jolla hän oli töissä, oli hiljattain vapautunut virka, johon valittu saisi nopeasti ylennyksen majuriksi ja neljän vuoden kuluttua everstiluutnantiksi. Olisi typerää päästää niin hyvä tilaisuus ohi. Sitä varten piti vain hankkia näkyviä tuloksia, mieluummin Petrovkan etsivien nenän edestä. Silloin esimieskin olisi tyytyväinen, hänkään ei pitänyt noista eliittijoukoista. Morozovilla ei ollut kuitenkaan aikomustakaan kertoa esimiehelleen aikeistaan.

Kun ilmoitus Jerjominan katoamisesta tuli hänen pöydälleen, hän ei tapansa mukaan ollut ryhtynyt mihinkään suurisuuntaisiin ponnistuksiin. Nuori, kaunis, juoppo, sinkku – hittoako sellaista kannatti ruveta etsimään? Huvittelee aikansa uuden heilansa kanssa ja palaa kotiin, mitä hän muutakaan voisi. Vastaavaa oli tapahtunut vaikka kuinka monta kertaa hänen monivuotisen uransa aikana. Mutta siinä vaiheessa kun Viktoria oli löydetty kuristettuna 75 kilometrin päästä Moskovasta, Jevgeni oli alkanut katsoa tapausta toiselta kantilta. Ensimmäisellä viikolla ruumiin löytymisen jälkeen hän oli tutkinut tunnollisesti koko Savjолоvon rautatien, puhuttanut miliisejä ja haravoinut paikallisjunat etsien vakituisia matkustajia, jotka olisivat saattaneet huomata silmiinpistävän kauniin nuoren naisen. Morozov tiesi kokemuksesta, että satunnaisesti pai-

kallisjunia käyttävillä matkustajilla ei ollut tapana silmäillä kanssamatkustajiaan. Vakituiset matkustajat sen sijaan etsivät silmillään ”omiaan”, tuttaviaan ja samasta kylästä kotoisin olevia löytääkseen keskustelukumppanin matkan ajaksi.

Sitkeä työ oli tuottanut tuloksia. Morozov oli löytänyt kaksi miestä, jotka olivat nähneet Jerjominan junassa joidenkin miesten seurassa. Tyttö oli jäänyt heidän mieleensä siksi että hän oli kumppaneineen istunut niillä paikoilla, joilla miehillä itsellään oli tapana istua. Matkustajat olivat Dmitrovosta, he olivat naapureita ja töissä Moskovassa samassa yrityksessä ja samassa vuorossa, ja he olivat jo monta vuotta matkustaneet pääkaupunkiin ja takaisin samalla junalla ja jostain syystä aina junan toisessa vaunussa ja sen toisella penkkirivillä junan kulkusuunnassa oikealla puolella. Monivuotinen tapa oli vahvempi kuin mitkään järkisyyt. Se meni niin pitkälle, että heillä oli tapana tulla hyvissä ajoin asemalle päästäkseen tutuille paikoilleen. Mutta tällä kertaa joku oli ehtinyt ennen heitä, mikä oli niin epätavallista, että tapaus oli jäänyt väkisinkin heidän mieleensä.

Matkan aikana he olivat tarkkailleet vaivihkaa outoa seuruetta ja pohtineet puoliääneen, mitä yhteistä tuolla kauniilla, huolitellulla, kalliisti pukeutuneella mutta sulkeutuneen näköisellä työllä saattoi olla näiden miesten kanssa, joiden sileäksi ajellut kasvat eivät näyttäneet erityisen älykkäiltä. Miehet olivat yrittäneet puhua tytön kanssa, mutta tämä oli vastannut vain yhdellä sanalla tai pysynyt hiljaa. Kun tyttö oli mennyt tupakalle vaunun eteeseen, miehistä jompikumpi oli joka kerta seurannut perässä. Poistuessaan puolentoista tunnin kuluttua junasta ystävykset olivat tulleet siihen tulokseen, että tyttö oli matkalla

hoitamaan joitakin asioitaan ja miehet olivat hänen henkivartijoitaan. Tosin he eivät pystyneet ymmärtämään, miksi hän matkusti junalla. Jos hänellä oli varaa henkivartijoihin, hänellä pitäisi olla varaa autoonkin...

Niin oli selvinnyt, että Viktoria Jerjomina oli matkustanut sunnuntaina 24. lokakuuta kolmen nuoren miehen seurassa Moskovan–Dubnan paikallisjunassa. Juna oli lähtenyt Moskovasta Savjолоvon asemalta kello 13.51 ja saapunut 75 kilometrin seisakkeelle kello 15.34. Viktorian ruumis oli löydetty viikon kuluttua, kuolinajaksi oli arvioitu lokakuun 31. tai marraskuun 1. päivä. Sen jälkeen piti vielä selvittää, missä Viktoria oli viettänyt kokonaisen viikon.

Tässä vaiheessa Jevgeni Morozoville oli ilmoitettu, että hän liittyy Kamenskajan johtamaan tutkintaryhmään. Morozovilla oli paljonkin kokemusta siitä, miten kannattaa toimia ihmisten kanssa saavuttaakseen tietyn tarkoituksen, eikä suhde Nastjaan ollut poikkeus. Jevgeni yritti tehdä kaikkensa, jotta Kamenskaja menettäisi halunsa olla hänen kanssaan tekemisissä, missä hän onnistuikin erinomaisesti. Nastja ei rasittanut häntä tehtävillä, joten hän oli vapaa tutkimaan Jerjominan murhaa omalla tavallaan. Kaikki saamansa tehtävät hän hoiti huolellisesti, mutta raportoi niistä Nastjalle hyvinkin valikoiden. Ei, ei hän luoja paratkoon vääristellyt saamiaan tietoja. Hän vain ei kertonut kaikkea ja piti itsellään kaikki tiedot, joita tarvitsi jatkaakseen omia tutkimuksiaan. Nastja ei esimerkiksi saanut tietää, että Morozov oli löytänyt silminnäkiäjät Viktorian matkalle paikallisjunassa, oli saanut selville matkan tarkan ajan ja laatinut jopa tarkan kuvauksen tämän matkakumppaneista. Virallinen tieto oli, että matkareitin tutkimista ei tuonut tuloksia.

Sillä aikaa kun Nastja oli yhdessä Andrei Tšernyšovin kanssa puhuttanut Viktorian ystäviä ja tuttavvia, selvittänyt Viktorian monimutkaiset suhteet Boris Kartašoviin ja Koloboveihin, yrittänyt selvittää, kuka hakkasi Vasili Kolobovin ja miksi, ja hoitanut koko joukon muita välttämättömiä asioita, kapteeni Morozov oli kierrellyt 75 kilometrin pyssäkin lähellä olevia kyliä, näyttänyt Viktorian valokuvia, kuvaillut seuralaisia ja yrittänyt löytää paikan, missä Jerjomina olisi voinut asua tuon surullisenkuuluisan viikon. Kun Nastja oli saanut selville, että Viktoria oli ollut Savjorovon asemalla todennäköisesti sunnuntaina lokakuun 24. päivänä, matkasta oli kulunut jo niin pitkä aika, että ei ollut enää mitään mieltä tutkia koko reittiä. Siinä vaiheessa Morozov oli jo löytänyt talon, jossa tyttö oli kylän asukkaiden mukaan asunut nuorten miesten kanssa. Kyläläiset olivat nähneet tytön vain kerran, silloin kun hän oli saapunut. Sen jälkeen sikäläiset eivät olleet nähneet häntä. Mutta Jevgeni oli tutustunut kyläkaupan myyjään, joka oli yrittänyt parhaansa mukaan muistella, mitä Paša-sedän talon väliaikaiset asukkaat olivat ostaneet ja kuinka paljon. Siitä pystyi päättelemään, että heitä oli ollut vähintään kolme ja että heidän joukossaan oli ollut yksi nainen.

Morozov oli löytänyt jopa Paša-sedän eli Pavel Kostjukovin, joka oli antanut talon kuukaudeksi vuokralle. Itse hän asui naapurikylässä Jahromassa tyttärensä luona ja vuokrasi mielellään taloaan mihin vuodenaikaan tahansa ja miten pitkäksi aikaa tahansa. Keskustelusta vuokraisännän kanssa kävi selville, että yksikään Viktorian kanssa junassa matkustaneista ja sittemmin Ozjorkin kylässä asuneista miehistä ei muistuttanut sitä, joka oli sopinut talon vuokraamisesta. Hän oli Pavel Kostjukovin mukaan ollut arvokkaan näköinen, noin viisikymppinen (saattoi olla

nuorempikin, mutta joka tapauksessa yli neljäkymmenen) luottamusta herättävä mies. Vuokran hän oli maksanut etukäteen.

Morozovilla ei ollut aavistustakaan, miten löytäisi arvoituksellisen vuokraajan. Kostjukovilla ei ollut tapana kysyä asukkaidensa henkilöllisyystodistuksia, jos nämä maksoivat etukäteen. Se oli tietenkin vastoin lakia, mutta paikallisella miliisiasemalla hänet tunnettiin hyvin ja katsottiin rekisteröimättömiä asukkaita läpi sormien, varsinkin kun vanhus hoiti kesäaikana kaiken tiukasti lain mukaan. Mutta syksyisin, kun tiet olivat huonossa kunnossa, hänen ei tehnyt mieli tulla naapurikylästä hoitamaan asukkaiden paperiasioita. Kaikki taloonsa liittyvät asiat Kostjukov kuitenkin kirjasi tarkasti paksuun vihkoon, josta Morozov sai tietää, että Ozjorkissa sijaitsevan talon vuokrasopimus oli solmittu lauantaina lokakuun 23. päivänä seuraavasta päivästä alkaen kuukaudeksi.

Sen jälkeen Morozov oli päättänyt luottaa onneensa ja alkanut voimia säästämättä tutkia Moskovasta Jahroman kylään vievää maantietä. Hän toivoi, että Kostjukovin talon vuokrannut mies oli tullut sinne Moskovasta autolla. Siinä tapauksessa olisi edes jotakin toivoa. Jos hän sen sijaan oli tullut Jahromaan paikallisjunalla, toivo olisi mennyttä. Koko sen viikon, jonka Kamenskaja oli ulkomailla, Morozov kulki räntäsateesta, tuulesta, sohjosta ja sinnikkäästä nuhasta piittaamatta metri metriltä Dmitrovon valtatien ja kävi liikennemiliisin jokaisessa tarkastuspisteessä esittämässä yhden ainoan kysymyksen: oliko tietoja kuljettajista, jotka oli pysäytetty jonkin rikkeen tai tarkastuksen vuoksi lauantaina 23. lokakuuta.

Morozoville annettiin paksuja mappeja, joissa oli kaikki lokakuun aikana kirjoitetut pöytäkirjat. Hän kirjoit-

ti niistä huolellisesti muistiin tiedot kaikista kuljettajista, jotka oli pysäytetty tarkastuspisteessä kyseisenä päivänä. Hän ei etsinyt ketään konkreettista henkilöä, koska tiesi että ratin takana oli saattanut istua joko vuokraaja tai sitten kuka muu tahansa. Sitä paitsi Morozov oli varma, että jos vuokraaja oli tullut Jahromaan autolla, hänen seurassaan oli ehdottomasti ollut joku niistä nuorista miehistä, jotka seuraavana päivänä muuttivat Ozjorkin kylään yhdessä Jerjominan kanssa. Miten muutenkaan? Kylän asukkaat olivat nähneet uudet asukkaat, mutta yksikään heistä ei muistanut heidän kyselleen tietä Kostjukovin talolle. Joten he olivat tienneet paikan.

Vuokraajan oli siis täytynyt käydä Ozjorkissa hetken jälkeen kun oli maksanut vuokran ja saanut avaimet ja näyttää talo matkakumppanilleen, jotta omituisen seurueen ei tarvinnut seuraavana päivänä esittäytyä kysymyksineen koko kylälle.

Morozovilla oli vielä toinenkin kysymys: miten ”vuokraaja” oli lauantaina, 23. lokakuuta löytänyt Kostjukovin talon kysymättä ilmeisesti kertaakaan tietä kylän asukkailta? Sunnuntaina saapuneen seurueen joku muisti nähneensä, mutta kukaan ei ollut huomannut kahta miestä (vai sittenkin vain yhden? Ei, pikemminkin kaksi), jotka tulivat lauantaina autolla etsimään Paša-sedän taloa. Se oli outoa, eikä Morozov keksinyt sille mitään selitystä. Siitä huolimatta hän oli varma, että hänen etsimässään autossa oli ollut vähintään kaksi miestä. Jos auto nyt ylipäättään oli olemassa. Morozov kuitenkin torjui mielestään ajatuksen, että he olisivat käyttäneet junaa, koska se olisi romuttanut kaikki onnistumisen toiveet.

Yhdellä liikennemiliisin tarkastuspisteellä Morozovilta kysyttiin:

– Ketä sinä etsit, kapteeni? Jospa me tunnemme hänet?

– Kunpa tietäisin, Morozov huokasi raskaasti. – Tutkin vain varmuuden vuoksi, toivon että käy tuuri.

– Etkö tiedä hänen nimeään?

– En.

– Etkö auton merkkiäkään?

– En sitäkään. Ehkä he ovat ajaneet tästä, mutta heitä ei ole pysäytetty.

– Ei käy kateeksi, sanoi iäkäs liikennemiliisi pudistaen päätänsä. – Tiedätkö, mitä sinun kannattaa tehdä? Kysele Iksän lähettyviltä. Siellä oli lokakuun lopussa poikkeustilanne, kun kaksi nuorta karkasi vankilasta. He tarkastivat viikon ajan kaikki autot kunnes löysivät karkurit. Mihin sinun etsimäsi oli menossa?

– Jahromaan.

– Siinä tapauksessa hän ei ole voinut kiertää Iksaa. Jos hän oli liikkeellä juuri sillä viikolla kun kaikki autot tarkastettiin, hänet on pysäytetty ja hänestä on kirjattu kaikki tiedot.

Iksään Morozov lensi kuin siivillä. Ja siellä häntä onnisti. Iksassa sijaitsevasta nuorisovankilasta oli perjantaina 22. lokakuuta karannut kaksi poikaa. Molemmat olivat tosin jo täyttäneet 18 vuotta ja odottivat siirtoa istuakseen loppurangaistuksensa aikuisten vankilassa. Kumpikin karkulainen oli saanut tuomion aseellisesta ryöstöstä ja taposta ja istunut nuorisovankilassa vajaan vuoden. Nyt heillä oli edessään yhdeksän vuotta paljon ankarammissa ja vähemmän mukavissa oloissa. Pako oli kaikesta päätellen järjestetty ulkoa käsin. Nuorukaisia pidettiin vaarallisina ja väkivaltaisina, joten heti paon havaitsemisen jälkeen Iksä pantiin täydelliseen saartoon, jonka läpi ei ollut mahdollis-

ta päästä huomaamatta. Luotettavien tietojen mukaan karkulaiset piilottelivat kymmenen kilometrin säteellä vankilasta, ja heidät saatiin kiinni heti kun he viidentenä tai kuudentena päivänä yrittivät lähteä asutuskeskuksesta...

Saman päivän iltana Morozovin edessä oli pitkä lista kuljettajista ja autoista, jotka olivat olleet 23. lokakuuta matkalla Iksästä Jahromaan. Lista oli pakko saada lyhemmäksi.

Kostjukov oli ollut varma, että talon vuokraaja oli ilmestynyt hänen luokseen iltapäivällä. Näin ollen listalta putosivat kaikki ne, jotka olivat olleet matkalla Moskovasta Jahromaan ennen puoltapäivää ja iltakuuden jälkeen. Sen jälkeen listalta pyyhkiytyivät pois kuorma-autot ja kaikki henkilöautot, joiden matkustajina oli ollut kokonainen perhe. Sen jälkeen tuli niiden autojen vuoro, joissa oli ollut vain kuljettaja, joka ei ikänsä puolesta sopinut vuokraajaksi tai joka oli nainen.

Iltaan mennessä Morozovilla oli listallaan 46 autoa, joiden kyydissä oli ollut yhteensä 119 ihmistä. Heistä 85 oli moskovalaisia, ja Morozov päätti aloittaa heistä. Siinä vaiheessa kun Kamenskaja tuli Roomasta, kapteenilla oli jo vahva epäily: Nikolai Fistin, urheilukerho Varjagien johtaja. Hänen kanssaan autossa oli ollut Saša Djakov, moskovalainen hänkin. Muistaessaan että Jerjominan seuralaisia junassa ja kylässä kuvailleet olivat sanoneet heidän olleen urheilullisia nuorukaisia, joilla oli kehittyneet lihakset, Morozov tajusi osuneensa mitä suurimmalla todennäköisyydellä oikeaan. Kannatti ainakin kokeilla. Jos jälki osoittautui vääräksi, listalla oli vielä 29 muuta autoa, hän päätti. Maanantaina joulukuun 19. päivänä hänellä oli tärkeä tapaaminen ihmisen kanssa, joka voisi kertoa Varjagi-klubista ja sen johtajasta. Kun Kamenskaja oli päättänyt

heti lentokentältä tultuaan koota ryhmän ja yritti valjastaa Jevgenin taas uusiin rikkiviisaisiin tehtäviinsä, tämä oli tehnyt kaikkensa saadakseen vapautuksen edes maanantaisi. Tuo Petrovkan hempukka oli muuten antanut hämmästyttävän helposti periksi, ei ollut painostanut eikä käsenyt. ”Jos et kerran voi, et voi”, hän oli sanonut hartioitaan kohauttaen. ”Tulet mukaan sitten tiistaina.”

Tiistaihin mennessä Morozov oli jo lähes varma, että Fistin ja Djakov olivat oikeat henkilöt, vaikka pieni epäilyksen poikanen oli vielä jäljellä. Hän päätti tarkkailla klubia ja sai melkein heti selville, että joku muukin oli kiinnostunut Fistinistä ja Djakovista. Kokeneen ammattilaisen silmillä hän havaitsi, että asialla olivat kollegat. Kamenskaja oli sittenkin keksinyt klubin, omia teitään tosin. Kapteenin kiukulla ja pettymyksellä ei ollut rajaa. Mutta mietittyään hetken hän tajusi että saattoi olla ylpeä itsestään: hän oli yksin päässyt samaan tulokseen kuin Kamenskaja, jolla oli apunaan kokonainen ryhmä. Jevgeni tosin vähän vääristeli asioita, sillä hän oli pimittänyt saamiaan tietoja samaan aikaan kun kaikki muut olivat luovuttaneet hänen tietoonsa kaiken arvokkaan, mikä tietenkin antoi hänelle huomattavan etumatkan. Siitä huolimatta hän piristyi ja tunki suorastaan poikamaista kilpailuhenkeä. Jos kerran olemme tasaveroisia, hän mietti, kannattaa vielä yrittää. Vaikka päädymmekin jossain vaiheessa samaan pisteeseen, me olemme päätyneet siihen eri teitä ja lähdemme myös siitä eri tahoille. Katsotaan, kuka kulkee reittinsä nopeimmin!

Morozov ei kuitenkaan saanut mahdollisuutta kilpaila Kamenskajan kanssa pitkään. Djakov katosi jonnekin, ja jo seuraavana aamuna sen jälkeen Kamenskaja soitti ja sanoi, että Viktoria Jerjominan murhatutkimukset lopetetaan

ja että hän, Jevgeni on vapaa. Kaikki mahdolliset vaihtoehdot on tutkittu, yksikään niistä ei johtanut tuloksiin ja tutkintatuomari tekee heti pyhien jälkeen asiasta virallisen päätöksen.

– Kiitos avusta. Ja hyvää uutta vuotta, Kamenskaja toivotti hyvästiksi, mutta hänen äänensä kuulosti jostain syystä masentuneelta.

”Miten on, hempukka, etkö ole tottunut häviämään? Morozov ajatteli vahingoniloisena.” Oletko pettynyt? Odotta vain, petyt vielä pahemmin, kun minä löydän murhaajat. Joudut katumaan katkerasti, että annoit periksi. Miten sinä et iskenyt silmiäsi Fistiniin ja Djakoviin? Sinähän olit jo heidän kannoillaan, olit jo saanut jotain heitä vastaan. Miksi sinä jätit jutun puolitiehen? Et ollut varma, eikä sinulla ollut mitään epäilystesi tueksi. Mutta minullapa on. Koska minä tiedän sellaista, mitä sinä et tiedä. Tiedän että Fistin vuokrasi talon, jossa hänen apulaisensa pitivät Viktorian Jerjominaa kokonaisen viikon. Ja tiedän missä tuo talo on. Tunnen omistajan, joka voi tunnistaa Fistinin, ja myyjättären, joka voi tunnistaa hänen apurinsa. Minulla on jopa kaksi ihmistä, jotka voivat tunnistaa Viktorian kanssa junassa matkustaneet miehet. Jos käy ilmi, että hekin ovat Varjagi-klubilta, Fistin jää kiinni Jerjominan taposta.”

Jostain syystä Morozov ei jäänyt pohtimaan sitä, miksi Nikolai Fistin olisi järjestänyt koko jutun: vienyt Viktorian pois Moskovasta, pitänyt häntä viikon lukkojen takana ja vartioituna ja sen jälkeen tappanut hänet. Motiivi ja muu sellainen subjektiivis-psykologinen sotku eivät kapteeni Morozovia kiinnostaneet. Fistinillä oli jo kaksi aiempaa tuomiota, ja se selitti kapteeni Morozovin mielestä kaiken. Mitä väliä sillä oli, miksi? Tärkeintä oli saada selville, kuka oli tekijä, etsiköön tuomioistuin sitten vas-

taukset kysymyksiin, miksi ja mitä varten. Sellainen oli kapteeni Morozov, ja ehkä juuri tuo luonteenpiirre erotti hänet Nastja Kamenskajasta, joka yritti ymmärtää, mitä murhaajan kannalta vaarallista Viktoria Jerjomina tiesi tai oli tehnyt ja miksi hänet piti tappaa.

* * *

Nastjan aamuisen puhelun jälkeen Viktor Gordejev päätti olla menemättä työpaikalleen.

– Hammasta alkoi särkeä yöllä, hän ilmoitti apulaiselleen Pavel Žerehville. – Jos joku kysyy, olen paikalla iltapäivällä.

Kun vaimo oli lähtenyt töihin, Gordejev juoksi ympäri asuntoa yrittäen saada ajatuksensa järjestykseen. Nastjan puhelinta kuunneltiin, sen he tiesivät jo. Mitä hänelle oli tapahtunut? Kuka oli sitonut hänen kätensä? Ja millä? Häneen oli pakko saada kontakti tavalla tai toisella. Hän taisi sanoa, että on sairastunut ja kutsuu lääkärin kotiin. Täytyy edes yrittää, yrittänyttä ei laiteta. Limppu syöksyi puhelimeen.

– Potilasrekisteri, hän kuuli välinpitämättömän äänen vastaavan puhelimeen.

– Eversti Gordejev väkivaltarikososastolta, hän esitteli itsensä reippaasti. – Voisitteko kertoa minulle, onko alaiseni majuri Kamenskaja tilannut tänään lääkärin kotiinsa?

– Me emme anna tietoja, ääni vastasi yhtä välinpitämättömästi.

– Kuka sitten antaa?

Toisessa päässä ei ollut enää ketään. – Senkin ämmä, Gordejev tuhahti ääneen ja valitsi toisen numeron.

– Terveystarkastusosasto, miten voin palvella?

Tämä ääni kuulosti Gordejevista toiveita herättävältä.

– Hyvää päivää, täällä puhuu eversti Gordejev väkivaltarikosastolta. Limppu otti oppia edellisestä epäonnistuneesta kokemuksestaan ja piti pienen tauon odottaen vastausta.

– Hyvää päivää eversti Gordejev, kuului luurista, ja eversti huokasi helpottuneena: puhelu osui ihmiselle, joka tunsi hänet. Nyt asia sujuisi helpommin.

Varmuuden vuoksi hän käytti muutaman sekunnin ja parikymmentä sanaa ilmaistakseen ilonsa siitä, että hänet tunnettiin poliklinikalla, ja meni vasta sitten asiaan. Ennen kuin hän sai kotikäyntejä tekevän lääkärin puhelimeen, hän joutui soittamaan vielä kuusi kertaa, mutta pääsi lopulta päämääräänsä.

– Teillä kävi tuuri, että saitte minut kiinni, sanoi lääkäri Ratskova hänelle, – olin juuri lähdössä.

Hän kuunteli keskeyttämättä Gordejevin monipolviset ohjeet.

– Minä toistan nyt. Te haluatte minun kertovan Kamenskajalle teidän soittaneen ja kysyneen, haluaako hän kertoa teille jotakin. Minun on hänen terveydentilastaan riippumatta kirjoitettava hänelle mahdollisimman pitkä sairausloma. Lisäksi minun pitää harkita mahdollisuutta siirtää hänet sairaalaan ja keskustella siitä potilaan kanssa. Jos saan myönteisen vastauksen, minun on soitettava Kamenskajan luota sairaalaan. Ja lopuksi. Minun on mahdollisuuksien mukaan saatava varmuus siitä, voidaanko häntä vai ei. Menikö kaikki oikein?

– Meni, Gordejev huokasi helpottuneena. – Ja pyydän teitä menemään suoraan Kamenskajan luo ja soittamaan minulle heti sen jälkeen. Minun on saatava mahdollisimman nopeasti tietää, mitä hänelle on tapahtunut.

– Ymmärrätkö oikein, että minä en saa soittaa teille hänen puhelimestaan? naurahti Ratskova.

– Kyllä, eversti vahvisti. – Ja kiitos teille etukäteen.

Pantuaan luurin paikoilleen Limppu meni makaamaan sohvalle, sijoitti herätyskellon niin että näki sen ja jäi odottamaan.

* * *

Tamara Ratskova antoi kuljettajalle ensimmäisen osoitteen ja alkoi tutkia Anastasia Kamenskajan potilaskansiota miettien, millainen diagnoosi olisi helpoimmin annettavissa tuhlaamatta turhan paljon aikaa. Elämänsä varrella paljon kaikenlaista nähneellä kuusikymmentäkaksivuotiaalla lääkäriellä oli takanaan neljäkymmenen vuoden työura miliisin poliklinikalla, joten Gordejevin pyyntö ei järkyttänyt häntä. Hän oli kokenut paljon pahempakin. Kerran hän oli joutunut jopa leikkaamaan olemattoman kasvaimen nuorelta miliisiltä, joka oli asettunut vapaaehtoisesti leikkauspöydälle, koska oikea potilas oli pakko siirtää salaaseen toiseen paikkaan eikä leikkausta voinut peruuttaa, koska asia olisi tullut ilmi...

Kamenskajan potilaskansio oli pettymys. Kahdeksaan vuoteen mahtui vain yksi sairasloma ja sekin vasta sen jälkeen kun ambulanssi oli tuonut hänet poliklinikalle suoraan kadulta. Diagnoosi oli verisuonten ahtauma. Mutta jokavuotisten terveystarkastusten tulokset antoivat enemmän hyviä syitä: Vamman aiheuttamia kipuja selässä. Verenkiertohäiriöitä. Sydämen rytmihäiriöitä. Unettomuutta. Krooninen keuhkoputkentulehdus. Verikokeiden tulokset viittasivat huonosti hoidettuihin virusinfektioihin (mitä muutakaan saattoi odottaa, jos hän ei kerran ota sairaslomaa?). Päästessään Kamenskajan kotitalon luo Tamara

Ratskova oli jo mielessään laatinut epikriisin, jonka liittäisi potilaskansioon, ja valinnut diagnoosin, jonka todennäköisesti tekisi vuonna 1960 syntyneelle Anastasia Kamenskajalle.

Ratskova oli pienikokoinen ja liikkui vaivalloisesti lyhyillä paksuilla jaloillaan. Hänen harmaat hiuksensa oli leikattu lyhyiksi ja likinäköiset silmät olivat paksujen linsien takana. Hän ei muistuttanut niinkään lääkäriä kuin komediennea, joka esittää pontikankeittäjää, koronkiskuria, vanhaa parittajaa tai muuta vähemmän sympaattista henkilöä. Vain hänet kauan tunteneet osasivat arvostaa hänen eloisaa huumoriaan ja terävää älyään ja saattoivat uskoa, että hän oli ollut nuoruudessaan tavattoman viehättävä.

Tutkittuaan Nastjan, mitattuaan verenpaineen ja pulsin ja kuunneltuaan sydäntä Ratskova ajatteli, että nuoren naisen kannattaisi oikeasti mennä sairaalaan. Hänen tilaansa ei ollut kehumista.

– Teidän pitäisi mennä sairaalaan, hän sanoi nostamatta päätään potilaskansiosta, johon hän kirjoitti tarkastuksen tuloksia. – Teidän verisuonenne ovat huonossa kunnossa. Yksi kohta on jo ollut, ja vaikuttaa siltä että toinenkaan ei ole kaukana.

– Ei, minä en halua sairaalaan, vastasi Nastja nopeasti.

– Miksi ette? Lääkäri nosti katseensa kansiosta ja alkoi etsiä laukustaan sairaslomakaavakkeita. – Meidän sairaalassamme on hyvät oltavat. Voisitte levätä ja hoidattaa itsenne, siitä olisi teille hyötyä.

– Ei, Nastja toisti, – minä en voi.

– Ette voi vai ette halua? Esimiehenne Gordejev on muuten huolissaan teidän terveydentilastanne. Hän pyysi minua kertomaan, että hänellä ei ole mitään sitä vastaan, että te menette sairaalaan. Hän tarvitsee teitä terveenä.

Nastja ei vastannut mitään, kietoutui vain lämpimään aamutakkiin ja heitti saalin jalkojensa päälle.

– Minä en voi mennä sairaalaan. En vain voi. Ehkä myöhemmin, kuukauden tai kahden kuluttua, mutten nyt. Oletteko te puhunut Gordejevin kanssa tänään?

– Olen, hän soitti minulle ja pyysi tutkimaan teidät mahdollisimman huolellisesti, koska te olitte ilmoittanut sairastuneenne. Ratskova täytti lomakkeen, pani verenpainemittarin huolellisesti laatikkoonsa ja katsoi tutkivasti Nastjaan. – Gordejev on huolissaan teistä. Haluatteko te välittää hänelle jonkin viestin?

– Kertokaa hänelle sellaiset terveiset, että hän oli oikeassa. Ja kertokaa sekin, että haluaisin tehdä paljon kaikenlaista. Mutta en voi. Minun käteni ja jalkani ovat sidotut. Minä lupasin ja minun on pidettävä lupaukseni. Kiitos hänelle huolenpidosta. Ja kiitos teillekin.

– Eipä kestä, lääkäri vastasi huokaisten syvään. – Muuten, onko rappukäytävässä ikkunalaudalla istuva komea nuori mies teidän ihailijanne?

– Taitaa olla, Nastja hymyili vaisusti.

– Onko miehenne tietoinen asiasta?

– On tietenkin, tosin hän ei ole aviomieheni.

– Se ei ole olennaista. Kerronko sen Gordejeville?

– Kertokaa.

– Selvä, minä kerron. Hoitakaa itsenne kuntoon, Anastasia, sanon tämän nyt vakavissani. Te suhtaudutte omaan terveyteenne aivan vastuuttomasti, näin ei voi jatkua. Käytäkää hyväksenne tämä tauko, kun kerran joudutte joka tapauksessa istumaan kotona, ottakaa lääkettä ja nukkukaa tarpeeksi. Ja syökää kunnolla, te olette sairaalloisen laiha.

Lääkärin lähdettyä Aleksei alkoi mitään puhumatta pukea vaatteita päälleen.

– Mihin sinä olet menossa? hämmästyi Nastja nähdes-
sään, miten Aleksei riisui verryttelypuvun päältään ja puki
farkut ja villapaidan ylleen.

– Sinulle määrättiin lääkkeitä. Missä reseptit ovat?

– Et sinä voi lähteä, he eivät päästä sinua. Etkö sinä
kuullut, mitä lääkäri sanoi? Istuu porraskäytävässä ikku-
nalla.

– Minä en välitä! suuttui Tsistjakov. – Sinä kuolet mi-
nun käsiini sillä aikaa kun ne rakit tappelevat luustaan.

Aleksei avasi mielenosoituksellisesti oven ja meni por-
raskäytävään.

– Hei, vahtikoira! hän kutsui kovalla äänellä.

Alhaalta alkoi kuulua hiljaisia askeleita, ja kauniskas-
voinen vaaleatukkainen nuori mies hyppi kevyen näköi-
sesti portaat ylös.

– Käy apteekissa, Aleksei komensi äänellä, joka ei sie-
tänyt vastalauseita. – Tässä on resepti, tässä rahat. Tuo lo-
put takaisin.

Poika otti rahat ja reseptin, kääntyi ympäri ja juoksi ää-
nettömästi alas.

– Ja osta myös leipää, tummaa! huusi Aleksei hänen
peräänsä.

– Miksi sinä ärsytät häntä? kysyi Nastja syyttävästi,
kun Aleksei tuli takaisin sisälle. – Mehän olemme täysin
riippuvaisia heistä. Parempi laiha rauha kuin lihava riita.

Aleksei ei vastannut mitään. Hän meni nopeasti ikku-
naan ja katsoi alas kadulle.

– Lähti, hän kommentoi katsellen hahmoa, joka hölk-
käsi aptekin suuntaan. – Mutta tuo ei ole sama poika.
Meitä vartioimassa taitaa olla vähintään kaksi miestä. Va-
kavasti otettava järjestö.

– Täsmälleen, vahvasti Nastja surullisena. – Jospa

minä laittaisin edes päivällisen? Voi luoja, että pitikin mennä sotkeutumaan tähän! Käy sääliksi sekä pikkutyttöä että Lartsevia.

– Entä itseäsi?

– Itseäni myös. Juttu oli niin mielenkiintoinen! Harmittaa niin että tekisi mieli itkeä. Ja Viktoria Jerjominaa käy sääliksi. Minä tiedän jo, miksi hänet surmattiin. Mutta jos totta puhutaan, olin jo valmistautunut siihen, että minua ei päästetä kaivelemaan tätä juttua loppuun asti. En vain tiennyt, missä vaiheessa minut pysäytetään ja miten he tekevät sen. Aikaisemmin minut olisi kutsuttu laitoksen päällikön puheille ja hän oli käsenyt kohteliaasti jättämään tämän jutun ja siirtymään toisen rikoksen tutkintaan; se on muka paljon vaarallisempi ja vaikeampi ratkaista, siksi siihen tarvitaan parhaat voimat. Ja minun olisi kuulunut pitää kunniana, että päällikkö itse kutsuu minut luokseen ja pyytää henkilökohtaisesti minua osallistumaan kauhean rikollisen pidättämisen johdosta järjestettävään kansanjuhlaan, koska arvostaa niin kovasti minun tietojani ja taitojani. Tai jotain muuta vastaavaa. Limppu olisi huokailut raskaasti ja käsenyt totella, mutta olisi itse kiehunut raivosta ja kaikessa hiljaisuudessa toiminut omin päin saattamatta minua päällystön vihan kohteeksi. Aikaisemmin kaikki oli tiedossa jo etukäteen: sekä heidän menetelmänsä että meidän reaktiomme. Mutta nyt ei ole mitään tietoa, kuka ottaa kurkusta kiinni ja missä, millä hetkellä ja millä tavalla. Eikä heiltä pysty suojautumaan mitenkään. Meillä on nykyisin liian paljon rikkaita ihmisiä kutakin köyhää miliisiä kohti, joten he pystyvät rahoillaan ostamaan niitä, jotka painostavat meitä. Me emme pärjää heille, vaikka kaikki muutuisimme rehellisiksi ja pyyteettömiksi ja haluaisimme vapaaehtoisesti asua pienissä asunnoissamme lasten ja hal-

vaantuneiden vanhempien kanssa vailla pienintäkään mahdollisuutta palkata heille ammattitaitoista hoitajaa. Ei siitä kannata puhuakaan. Sinä olet oikeassa: rakit tappelevat luusta. Mutta nuori nainen on kuollut...

* * *

Tohtori Tamara Ratskova tutki kotikäyntiensä listaa ja yritti suunnitellaärkevintäreittiä. Yksi osoitteista oli lähellä hänen kotiaan. Se oli juuri se mitä tarvittiin. Hän päätti käydä ensin kyseisen potilaan luona ja poiketa sitten kotiin teelle ja soittamaan samalla Gordejevälle. Tamara Ratskova asui kaukana poliklinikalta ja joutui heräämään anivarhainniinä päivinä, kun työt alkoivat kahdeksalta aamulla. Yhden-toista aikaan hänellä oli yleensä sietämätön nälkä.

Tullessaan kotiin Tamara kuuli olohuoneesta ääniä. ”Taas postimerkkeilijöitä”, hän ajatteli. Hänen hiljattain eläkkeelle jäänyt miehensä oli innostunut postimerkkeilystä ja vaihtoi, osti ja myi merkkejä loputtomasti, kävi näyttelyissä ja konferensseissa, luki alan kirjallisuutta ja kävi kuuntelemassa luentoja. Heillä kävi jatkuvasti vieraita ja puhelin soi niin usein, etteivät lapset sen paremmin kuin Tamaran ystävät ja kollegatkaan pystyneet moneen päivään soittamaan heille. Lopputuloksena oli se, että suhteiden ja lahjojen avulla asuntoon saatiin toinen puhelinliittymä, joka oli tarkoitettu pelkästään postimerkkeilijöille. Sen jälkeen elämä asettui taas normaaliin uomaansa.

Tamara Ratskova meni keittiöön niin hiljaa kuin se hänen ruumiinrakenteellaan oli mahdollista, pani teeveden kiehumaan ja istuutui puhelimen ääreen.

– Huonosti ovat teidän Kamenskajanne asiat, hän ilmoitti Gordejevälle puoliääneen.

- Mikä hänellä on? hätääntyi Limppu.
- Ensinnäkin hän on oikeasti sairas. Suosittelin vakavasti hänelle sairaalaan menoa, sille on olemassa hyvät perusteet.
- Mitä hän vastasi?
- Kieltäytyi ehdottomasti.
- Mistä syystä?
- Häntä vartioidaan, vieläpä täysin avoimesti. Se toi-seksi. Kolmanneksi hän pyysi kertomaan teille sellaiset terveiset, että te olitte oikeassa. Hän haluaisi tehdä paljon kaikenlaista mutta ei voi, koska on luvannut eikä voi pet-tää lupaustaan.
- Kenelle hän on luvannut?
- Minä kerroin teille kaiken sanamukaisesti. Hän ei sa-nonut mitään muuta.
- Mikä oli teidän oma vaikutelmanne tilanteesta?
- Vaikutti siltä, että Kamenskaja on masentunut, ja hän tietää että häntä vahditaan. Ilmeisesti sairaalahoidosta kiel-täytyminen johtui siitä, että häntä on kielletty poistumasta kotoa ja uhattu siinä tapauksessa aiheuttaa vaikeuksia jol-lekulle läheiselle.
- Onko hän yksin?
- Hänen kanssaan on joku ruskeatukkainen pörröpää.
- Tiedän, se on hänen aviomiehensä.
- Hän ei ole aviomies, Ratsškova korjasi, koska oli tot-tunut nimittämään asioita oikeilla nimillä.
- No, se ei ole oleellista. Gordejev ei vaivautunut se-littämään. – Olkoon sitten ystävä. Entä kuka oli vartioi-massa?
- Nuori mies, jolla on kerubin kasvot. Istuu porraskäy-tävässä ikkunalaudalla kerrosten välissä.
- Näittekö ketään muuta?

– Täytyy tunnustaa, että en katsonut kovin tarkkaan. Tämänkin huomasin vain siksi että hän nousi portaat katsomaan, kuka soittaa Kamenskajan ovikelloa.

– Onpa röyhkeää, Gordejev totesi.

– Minähän sanoin, että hän ei yritäkään pysyä piilossa. Näyttää siltä, että he yrittävät sillä painostaa Kamenskajaa.

– Paljon mahdollista, eversti myönsi mietteissään.

– Kiitos teille. Ette aavistakaan, miten paljon te autoitte minua.

– Miten niin, aavistanpa hyvinkin, Tamara Ratskova naurahti.

Lopetettuaan puhelun Tamara käännähti nostaakseen kiehuvan vesipannun hellalta ja huomasi miehensä tulleen keittiöön.

– Minä en kuullut sinun tulevan, mies sanoi tullessaan suutelemaan vaimoan harmaalle päälle.

– Miten sinä olisit voinut kuulla, kun sinulla on taas merkki-intoilijoiden kokous. Teillä on siellä niin kova meteli, ettet kuulisi vaikka joku tulisi ryöstämään asunnon.

– Ei pidä paikkaansa, mies loukkaantui. – Ei meillä ollut mitenkään kova meteli. Lopetitko sinä jo työt?

– En, juon vain teetä ja lähden takaisin. Tänään on paljon potilaita, nyt on alkanut taas flunssaepidemia.

– Eivät kai kaikki sentään ole voineet sairastua flunssaan? epäili puoliso, jonka mielestä oli olemassa vain kaksi kunnan diagnoosia, sydäninfarkti ja aivohalvaus; kaikki muut sairaudet olivat vain töistä pinnaamista. – Sinun potilaittesi joukossa on taatusti puolet teeskentelijöitä. Eivät halua näin huonolla ilmalla lähteä töihin vaan juoksuttavat sinua, äitiseni, ja vielä kaiken lisäksi turhaan.

Tamara Ratskova vain kohautti hartioitaan, otti suuren

kulauksen polttavan kuumaa teetä ja haukkasi palasen pullaa, jonka päällä oli paksu kerros voita ja sen päällä vielä vaikuttava kerros appelsiinimarmeladia. Hän oli aina pitänyt makeasta.

– Miten sinun selkäsi voi? kysyi Tamara.

– Jomottaa vielä hieman, mutta tuntuu jo paljon paremmalta.

– Menetkö tänään taas johonkin kokoukseen?

– Voisitko suhtautua kunnioittavammin minun viatomaan harrastukseeni? sanoi Tamaran mies hymyillen.

– Se on arvokas ja älykäs harrastus. Et kai sinä halua minun laiskistuvan, rupeavan juomaan ja istuvan päivät pitkät pihalla pelaamassa korttia?

– En tietenkään, Tamara myönsi sovittelevasti, joi teensä loppuun yhdellä kulauksella ja työnsi loput pullanpalasta suuhunsa. – Mutta nyt minun on mentävä, voit tarjota vieraillesi teetä. Heippa! hän huudahti eteisestä, pani takin päälleen ja avasi ulko-oven.

* * *

”Roistot”, toisteli Viktor Gordejev vihaisena mielessään astellessaan hitaasti metroasemalta Petrovkalle. Vaikka uusivuosi oli ovella, Moskovassa oli koleaa, kostea ja kurasta. Silloin tällöin satava lumi muuttui heti vedeksi ja kuraksi. Taivas oli harmaa, ja samanlainen oli eversti Gordejevin mieliala. Hän käveli eteenpäin kädet syvällä taskussa ja tuijotti jalkoihinsa.

”Millä ne oikein kiristävät Nastjaa? Jollain yksinkertaisella ja tehokkaalla. Kuten sanotaan, turha on potkia tutkainta vastaan. Niin kauan kuin ne toimivat varovasti ja yrittivät päästä häneen nurkan takaa käsiksi, hän onnistui

pyrstelemään itsensä irti. Mutta nyt he ovat iskeneet suoraan, avoimesti ja mitään salaamatta. Tosin sananlaskulla on jatkokin: turha on potkia tutkainta vastaan, paitsi toisella tutkaimella. Mistä tuon toisen tutkaimen saisi? Kunpa tietäisi, millä he kiristävät Nastjaa.”

Toinenkin asia huolestutti eversti Gordejevia. Miksi Nastja ei ollut käyttänyt hyväkseen tohtori Ratskovan apua? Nastja olisi voinut lähettää tohtorin mukana hänelle kaikki tarvittavat tiedot, ja hän olisi taatusti keksinyt jotain. Miksi Nastja ei tehnyt sitä? Limppu tunsu alaisensa hyvin eikä pitänyt mahdollisena, että tämä ei yksinkertaisesti ollut tajunnut tehdä niin. Se ei ollut mahdollista. Mistä sitten oli kysymys? Gordejevillä oli sellainen tunne, että tämä asia piti sisällään tärkeimmän tiedon. Koska Nastja ei välittänyt tohtorin kautta mitään uutta, arvokasta ja mielenkiintoista tietoa, hän halusi sillä kertoa hänelle jotakin. Mutta mitä? Mitä?

Limppu kiristi yhtäkkiä tahtia, suorastaan juoksi pitkin Petrovka 38:n hämäriä käytäviä, syöksyi työhuoneeseensa, heitti kostean takkinsa nurkassa olevalle tuolille ja kutsui apulaispäällikkö Žerehovin luokseen.

– Mitä meillä on käynnissä? kysyi Limppu hengästyneenä.

– Ei mitään, millä olisi kauhea kiire, Žerehov vastasi rauhallisesti. – Tavallisia rutiinitehtäviä. Vedin sinun puolestasi aamukokouksen. Lesnikov on saanut valmiiksi Bitsevin puistossa tapahtuneen raiskauksen tutkinnan, tutkintatuomari oli erittäin tyytyväinen hänen työhönsä. Selujanov on taas juonut, mutta tulee iltaan mennessä. Hän onnistui toissapäivänä käymään lastensa luona ja on sen jälkeen – kuten aina – hyvin masentunut. Meille annettiin tutkittavaksi Junik-pankin hallituksen jäsenen murha, ja

minä annoin sen Korotkville ja Lartseville. Kamenskaja on sairaana. Kaikki muut ovat elossa ja terveenä, tutkivat vanhoja juttujaan. Miten sinun hampaasi?

– Mikä hammas? Gordejev kohotti kummastuneena kulmiaan. – Ai se, hyvin kiitos. Se paikattiin.

– Viktor, mitä sinä kieroilet? kysyi Žerehov hiljaa.
– Ei sinulla mikään hammas ole särkenyt etkä sinä missään lääkäriissä käynyt. Milloin sinä olet alkanut valehdella minulle?

”Tässä sitä nyt ollaan, nyt pitää selvittää välit Pavelin kanssa. Voi luoja että olen saanut tarpeekseni näistä harmeista! Miksi minun pitää koko ajan salata jotain, valehdella jollekulle, jättää jotain sanomatta? Miksi insinööri tai puuseppä saa olla täysin rehellinen, avoin ja vilpitön ja nukkua yönsä rauhassa, mutta minä en saa? On tämäkin ammatti, jumalan kiroama ja ihmisten halveksima! Voi Pavel, sinä olet kohta kaksikymmentä vuotta ollut minun silmiäni alla, minun oikea käteni, minun apulaiseni, tukeni ja turvani. Sinä itkit tässä samaisessa huoneessa, kun lääkärit sanoivat, että sinun rakastamallasi naisella on syöpä, mutta sinä olit naimisissa etkä siksi voinut viettää hänen kanssaan hänen lyhyen eikä kovin onnellisen elämän viimeisiä kuukausia. Ja sitten itkit uudelleen, mutta sillä kertaa ilosta, kun lääkärit olivatkin erehtyneet, ja sinun rakastettusi on yhä vieläkin elossa, tosin vaikeasti sairas, ja elää varmasti pitempään kuin meistä kumpikaan. Minä olen aina luottanut sinuun, Pavel, etkä ole kertaakaan näiden kahdenkymmenen vuoden aikana pettänyt minua. Me olemme sinun kanssasi eri planeetoilta. Sinä väität aina vastaan, et ole samaa mieltä minun kanssani senkään jälkeen, kun olen esittänyt sinulle kaikki perusteluni. Mutta keinot ja menetelmät hioutuvat ja terävöityvät meidän kiistojem-

me aikana, vaikka rehellisesti täytyy myöntää, että joskus on tehnyt mieli tappaa sinut. Sinulla ei ole mielikuvitusta, lennokkuutta, luovuutta eikä sielun syvyyttä, minulla niitä taas on jopa siinä määrin, että se on vaarallista ympäristölle. Sinä olet pedantti juonittelija, tylsä ja ylivarovainen marisija, syntymätodistuksen mukaan minua kahdeksan vuotta nuorempi mutta elävässä elämässä seitsemänkymmentä vuotta vanhempi. Me olemme aina eri planeetoilta, mutta minä olen kaikki nämä vuodet arvostanut sinua ja luottanut sinuun. Mitä minä nyt teen? Voisitko sinä neuvoa minua?”

Eversti Gordejev teki mielessään ristinmerkin ja päätyi ratkaisuun.

– Tiedätkö, Pavel, hän aloitti tasaisella äänellä yrittäen hillitä sisäisen vapinansa ja tukahduttaa inhottavan, hellittämättömän äänen, joka kuiskutti ärsyttävästi: ”Entä jos hänkin? Oletko varma, että hän ei ole heidän joukossaan?”

Žerehov kuunteli esimiestään keskeyttämättä kertaakaan. Hänen pienet tummat silmänsä katselivat tarkkaavaisesti, tavallisesti hieman kyyryssä olevat hartiat painuivat nyt niin kumaraan, että näytti kuin hänellä ei olisi kaulaa lainkaan eikä edes rintaakaan.

Sitä mukaa kuin Viktor Gordejev kertoi, Žerehovin huulet muuttuivat ohuemmiksi, kunnes huolellisesti hoidetut viikset painuivat kiinni leukaan. Nyt hän muistutti niskavillat pystyyn nostanutta, hyökkäykseen valmistautuvaa hilleriä.

Kun Gordejev vaikeni, hänen apulaisensa mietti hetken, huokasi sitten syvään, suoristi hartiansa, avasi nyrkkiin puristetut kätensä ja irvistettyään kivusta alkoi hieroa puutunutta selkäänsä.

– Mitä sanot? Gordejev keskeytti hiljaisuuden.

– Paljon kaikenlaista. Vaikka tämä on asian vierestä, sanon sen kuitenkin, koska me kaksi olemme tehneet jo kauan töitä yhdessä ja jos luoja suo, teemme vastakin. Sinä epäilet kaikkia, myös minua. Sinun oli vaikea päättää puhuako asiasta minun kanssani, koska ajattelit, että Lartsev ei välttämättä ole yksin tässä asiassa. Sinä et ole vielä aivan vakuuttunut, teitkö oikein kun päätit puhua minun kanssani Jerjominan murhan tutkinnasta. Mutta en minä siitä loukkaannu, sillä tiedän, miten raskasta sinun on epäillä niitä, joista pidät ja joita arvostat. Tunnusta pois, nämä ovat työmme pimeitä ja jopa likaisia puolia. Niitä ei voi välttää, niistä ei pääse eroon, siksi sinun ei kannata tuntea oloasi vaivautuneeksi. Et sinä tätä ole keksinyt eikä tämä ole sinun syysi.

– Kiitos, Pavel, Gordejev sanoi.

– Ei kestä, naurahti Žerehov. – Mutta nyt toinen asia. Sano minulle, Viktor, mitä sinä haluat?

– Missä mielessä?

– Sinulla on kaksi ongelmaa: Jerjominan murha ja alaisesi. Sinun on pakko myöntää, että molempia et pysty ratkaisemaan samanaikaisesti. Siihen meillä on liian vähän voimia. Siksi minä haluan tietää, kumman näistä ongelmista sinä haluat ratkaista, kumman uhrata.

– Sinä olet muuttunut, Gordejev totesi. – Muistan, miten me vuosi sitten jouduimme lähes ilmiriitaan, kun minä yritin saada sinut vakuuttuneeksi, että palkkamurhaajan kiinnioton voi uhrata, jos sillä tavoin saamme mahdollisuuden selvittää, miten hänet palkkaava organisaatio toimii. Sinä olit silloin ehdottomasti eri mieltä ja uhkasit minua kaikilla maan ja taivaan rangaistuksilla lain ja oikeuden pettämisestä. Muistatko?

– Muistan. Se ei muuten tapahtunut vuosi vaan puoli-toista vuotta sitten. Sinä olet aina tajunnut asiat nopeammin kuin minä, olet siepannut kaikki muutokset lennosta kiinni, juuri siksi minä en olekaan päällikkö vaan sinä. Minä olen hidäsälyinen, kuten tiedät. Minä alan vasta nyt tajuta sen, mikä sinulle oli selvää jo viime vuonna. Joten sanohan nyt, uskotko sinä selvittäväsi Jerjominan murhan?

– Rehellisestikö?

– Rehellisesti.

– Jos puhutaan rehellisesti, niin en. Minä voin tehdä sen, mutta en halua.

– Miksi?

– Minun käy sääliksi muita ihmisiä. Mikään ei pysäytä ihmistä, joka on pannut liikkeelle näin mahtavat voimat salatakseen raiskauksen, joka muuten on rikoksena vanhentunut jo ajat sitten, ja tehnyt sen vuoksi jopa uuden rikoksen. Häntä ei uhannut oikeudenkäynti ja vankila, uhri ei ilmoittanut asiasta miliisille, joten häntä ei olisi saatu missään tapauksessa oikeudelliseen vastuuseen. Käsikirjoituksen lähettäminen ulkomaille ja niiden julkaiseminen siellä voi olla tuottavaa toimintaa, mutta rikoslain mukaan se ei ole rangaistava teko vaan kuuluu tekijänoikeuslain piiriin. Mutta jos hän pelästyi niin, että järjesti tytön murhan heti kun alkoi hieman haiskahtaa kiinnijäämiseltä, hän pelkää selvästi maineensa vuoksi. Ja tässä tapauksessa maine on hänelle tärkeämpi kuin vapaus. Mutta todellisuudessa mikään ei ole arvokkaampaa kuin vapaus. Paitsi ihmiselämä.

– Entä sitten? Yritätkö sanoa, että hänen maineensa takana seisoo kokonainen ryhmä ihmisiä, jotka eivät anna armoa, jos hän pettää heidät?

– Juuri niin. Tai sitten hänen tunnollaan on muitakin

syntejä, jotka tulevat julki, jos Jerjominan murhan tutkinta jatkuu. Siksi hän taistelee viimeisen asti. Hän yrittää pelastaa oman elämänsä. Nyt hän on saanut Lartsevin toimi- maan puolestaan, en tosin tiedä, mitä hän on tälle luvannut. Mutta huomenna hän ottaa käsittelyyn jonkun muun. Kei- nojahan on vain kaksi: lahjonta ja kiristys. Meistä jokaisen on tultava toimeen palkallaan ja meillä kaikilla on omaisia. Anastasian he ovat jo ottaneet käsittelyyn. Minä en voi ris- keerata enempää.

– Olen samaa mieltä, Žerehov nyökkäsi. – En minä- kään riskeeraisi vaan toiminisin toisin. Onko ideoita?

– Ei minkäänlaisia, Gordejev huokasi.

Siinä samassa hän hyppäsi ylös tuoliltaan ja alkoi kä- vellä ympäri huonetta muuttuen silmänräpäyksessä enti- seksi Limppu-Gordejeviksi.

– Minä en keksi mitään ennen kuin tiedän, mitä Ka- menskajalle on tapahtunut, hän huudahti hermostuneena kiertäessään Žerehovin selän takana suurta neuvottelupöy- tää. – Käteni ovat sidotut, koska pelkään tekeväni virheen, joka aiheuttaa hänelle vahinkoa. Tajuatko, Pavel, sille että hän ei lähettänyt lääkärin mukana mitään viestiä, on vain yksi selitys: hän on saanut tietää jostakin, että pelissä on Lartsevin lisäksi muitakin, ja hän tietää, ketä ne muut ovat, ja siksi me emme voi luottaa kehenkään. Mistä hän on saa- nut sen selville? Mitä hänen luonaan on tapahtunut? Meil- lä on tuhansia vaihtoehtoja, jotka voisi ottaa käyttöön vaik- ka heti, mutta niin voidaan tehdä vasta sitten kun tiedetään mitä hänelle on tapahtunut. Jos toimimme umpimähkään, voimme saada aikaan pahaan jälkeä...

– Älä tee mitään, Žerehov keskeytti hänet yhtäkkiä rau- hallisesti. – Tee kuten he haluavat.

– Mitä?!

Gordejev jähmettyi paikoilleen ja tuijotti apulaistaan epäuskoisena.

– Mitä sinä sanoit?

– Sanoin: tee kuten he haluavat. He haluavat, että Jerjominan murhatutkimukset lopetetaan ja tapaus jää selvittämättä. Mikäs siinä? Pane toimeen italialainen lakko. Ja sitten saat istua kukkulalla seuraamassa tiikerien taistelua laaksossa.

Luku 13

Aleksei Tsistjakov pani mietteissään ruuturouvan ruutujätkän päälle ja ojensi kätensä vääntääkseen keittiön pöydällä seisovan radion äänen kovemmalle, koska sieltä tuli uutiset. Nastja kurkisti keittiöön ja sanoi ärtyneenä:

- Ole kiltti ja pane se hiljemmälle.
- Mutta minä haluan kuunnella uutiset.
- Pane se hiljemmälle.
- Jos panen hiljemmälle, en kuule, koska paistinpannut sihisevät. Jos et sattunut huomaamaan, voin ilmoittaa että minä laitan päivällistä.

Aleksei siirteli täsmällisesti kortteja pinosta toiseen Napoleonin haudan sääntöjen mukaisesti.

- Mutta sinähän tiedät, että kaikki äänet häiritsevät minua, minä en pysty ajattelemaan jos joku höpisee vieressä.

Nastja oli niin ärtynyt ettei edes huomannut, miten hänen ystävänsä kasvojen ilme muuttui, hän ei huomannut edes sitä että asunnon ilmapiiri oli vähitellen viilennyt ja saavutti nyt kriittisen pisteen, jossa hänen vaatimuksensa ja kiukuttelunsa eivät olleet enää naurettavia ja typeriä vaan jo vaarallisia.

- Ai, te ette pysty ajattelemaan? sanoi Aleksei myrkyllisesti korottaen vähitellen ääntään ja keräten pöydälle levittämänsä kortit kasaan. – Te, hyvä neiti, olette järjestänyt

elämäni melko mukavaksi. Kutsuite maalta lapsenhoitajan, joka on samalla kokki, sisäkkö, vahtikoira ja väliaikoina hoitaa sairaanhoitajan virkaa. Palkkaa ette tietenkään hänelle maksa vaan hoidatte maksun luonnossa. Minä teen teille töitä ruokaa ja nukkumapaikkaa vastaan. Siksi minua voi kohdella kuten piikaa: minun kanssani ei tarvitse keskustella, minua ei tarvitse huomata, minua voi komennella, minut voi panna seisomaan luodin eteen, kun mielenvikainen mies tunkeutuu keskellä yötä asuntoon pistooli kädessään. Minun työstäni ei tarvitse välittää eikä minun velvollisuuksistani ystäviäni ja kollegoitan kohtaan, minut voi sulkea tänne lukkojen taakse antamatta mitään selityksiä asiasta, ja sen jälkeen voi vielä vaatia, että minä suljen radion. Minun jatko-opiskelijani väittelee viikon kulluttua, mutta minä istun täällä vartioimassa asuntoa sen sijaan että ansaitsisin professorinpalkkani ja auttaisin häntä valmistautumaan. Minä en mennyt häihin, joihin minut oli kutsuttu jo kaksi kuukautta sitten, en mennyt tieteellisen ohjaajani syntymäpäiville ja loukkasin näin vanhaa miestä verisesti, minä en tavannut toista jatko-opiskelijaa, joka asuu toisella puolella Venäjää ja tuli tänne vain ja ainoastaan tavatakseen minut, kuten me olimme sopineet ajat sitten. Nyt hän asuu laitoksen asuntolassa, yrittää selvittää Moskovan hinnoista pienellä insinööripalkallaan ja odottaa kärsivällisesti, milloin hänen korkeutensa professori Tsistjakov suvaitsee jättää hetkeksi rakastajattarensa ja ilmestyä työpaikalleen. Minä aiheutan monille hankaluuksia ja loukkaan heitä, minun pitää myöhemmin pyytää heiltä anteeksi ja yrittää palauttaa pilalle menneet suhteet ennalleen. Haluaisin edes tietää, mitä varten kaikki nämä uhraukset on tehtävä.

Nastjasta tuntui että hän näki, kuinka miehen päässä,

tummanruskeiden kiharaisten hiusten alla, syntyneet kiukun aallot valuivat olkapäitä ja käsiä pitkin ja katosivat sormien päästä hermostuneesti sekoitettuun korttipakkaan kuin hiekkään. Sekunnin ajan hän kuvitteli mielessään, kuinka tuo kasautunut suuttumus olisi purkautunut käsistä suoraan häneen, ellei korttipakka olisi sattunut käsille. Kuva oli niin selvä ja todennäköinen, että häntä puistatti.

– Ljoša, minähän selitin sinulle..., Nastja aloitti, mutta Aleksei keskeytti hänet vihaisesti:

– Sinä vain luulet selittäneesi. Mutta itse asiassa sinun selityksesi vastaavat palveluskoiralle annettavia käskyjä. Eivätkä ne tyydytä minua, arvon neiti. Jos sinä arvostat minua yhtään, kerrot kaiken alusta alkaen niin että minä tajuan, mitä pirua täällä oikein tapahtuu, tai sitten ostat itsellesi koiran ja päästät minut menemään.

– Oletko sinä loukkaantunut? Suutuitko sinä?

Nastja kyykistyi Aleksein eteen, nojasi leuan hänen polviinsa ja tarttui hänen lihaksikkaisiin pohkeisiinsa.

– Oletko sinä loukkaantunut? hän kysyi uudelleen. – Anna anteeksi. Minä olen tehnyt väärin, mutta yritän korjata virheeni nyt heti. Mutta minä pyydän, älä suutu, minulla ei ole tässä maailmassa ketään, joka olisi yhtä läheinen ja rakas kuin sinä. Minä en kestä, jos me alamme riidellä nyt kun kaikki on muutenkin niin vaikeaa. Annatko minulle anteeksi?

Nastja löysi automaattisesti oikeat sanat. Aleksein purkaus ei ollut suuttuttanut häntä, sillä hän tiesi, että niin kävisi ennemmin tai myöhemmin. Aleksei ei kestänyt sitä, että häntä pidettiin hölmönä. Nastja oli toivonut, että tilanne ratkeaisi ennen kuin Aleksein kärsivällisyys loppuisi. Hän oli kuitenkin laskenut väärin, varsinkin kun Lar-

tsev oli omalla käytöksellään vielä saanut Alekseihin pelkäämään. Oli ymmärrettävää että Aleksei pelästyi, ja oli täysin luonnollista että hän halusi ymmärtää, minkä takia heidät voitiin ampua. ”Törkimys”, Nastja sanoi itselleen, ”sinä olet typerä ja itserakas törkimys. Yrität taistella aaveita vastaan ja unohdat yksinkertaiset inhimilliset tunteet, joista rakkaus ja pelko ovat kaikkein voimakkaimmat. Ensimmäisenä yönä, kun löysit ulko-ovesi avattuna, sinä pakotit Alekseihin tulemaan asuntoosi ajattelematta lainkaan sitä että häntä pelottaa yhtä paljon kuin sinua. Lukon vaihtaminen ei vaaraa pienentänyt: jos he pystyivät hankkimaan entisen avaimen, he hankkivat kyllä uudenkin. Ja Aleksei istui täällä päivät pitkät yksin pelkonsa kanssa ja yritti näyttää rauhalliselta, kuten miehen kuuluukin. Itse tilanteesta näkyi lisäksi selvästi, että sinä olit sotkeutunut johonkin vaaralliseen, ja hän oli jatkuvasti huolissaan sinusta ja rauhoittui vasta kun sinä palasit kotiin, mutta sinä itsekeskeinen typerys et vaivautunut päivisin edes nostamaan luteria ja ilmoittamaan että olet elossa ja terveenä. Rakkaus ja pelko. Lartsev ja hänen tyttärensä. Rakkaus ja pelko. Lena Lutsnikova ja hänen hulttiomiehensä. Puoluejohtaja Aleksandr Popov ja hänen avioton poikansa Sergei Gradov. Ja poliitikko Sergei Gradov ja sattumalta hänen tielleen osunut kevytkenkäinen kaunotar, juoppo ja prostituoitu Viktoria Jerjomina. Gradov ja painajaisuni...”

Nastjan aivot toimivat keskeytyksettä. Jopa pohtiesaan suhdettaan Alekseihin Nastja mietti samalla Jerjominan murhaa. Olisi varmaan parempi, jos kertoisi kaiken järjestyksessä, Aleksei oli hyvä kuuntelija ja huomaisi kaikki epäloogisuudet hänen tarinassaan.

– Olipa kerran Moskovan kaupungissa kaksi muualta muuttanutta, Lena ja Vitali, aloitti Nastja istuuduttuaan

mukavasti keittiön pöydän ääreen ja otettuaan kupin kuumaa kahvia jäätyneisiin käsiinsä.

Kaukaisen vuoden 1970 tapahtumien selvittäminen kesti melkein puoli tuntia. Ennen siirtymistään Viktorian murhaan Nastja kertoi Kosmos-kustantamosta.

– Heillä on sellainen sääntö, että käsikirjoituksia ei palauteta tekijöille. Toisin sanoen tekijä voi hakea hylätyn työnsä milloin tahansa, niitä säilytetään kyllä jonkin aikaa, mutta jos hän ei tule sitä itse hakemaan, kukaan ei vaivaudu lähettämään sitä hänelle. Säästävät postituskuluissa. Jotkut julkaisematta jääneistä käsikirjoituksista kuitenkin katoavat salaperäisesti, mutta myöhemmin niissä olevia kohauksia tai ideoita ilmestyy tunnetun ulkomaalaisen kirjailijan Jean-Paul Brisacin jännäreihin, joita julkaistaan valtavina painoksina ja joilla on paljon lukijoita. Näin kävi nykyin. Tutkintatuomari Smeljakov päätti vanhoilla päivillään tarttua kynään ja kertoi romaanissaan Vitali Lutsnikovin murhasta ja siitä, miten todistajat poistettiin myöhemmin tapauksen asiakirjoista. Hän vei käsikirjoituksensa Kosmukseen, mistä se lähetettiin suoraan päätä salaperäiselle Brisacille. Jonkin ajan kuluttua se ilmestyi *Kuolemansonaatti*-nimisenä kirjana. Tietenkin Smeljakovin käsikirjoitus oli kömpelö, kuten kaikkien harrastelijoiden ensimmäiset teokset, mutta mestari Brisacin käsissä siitä muokkaantui todellinen herkkupala koreassa pakkauksessa. Kyseessä on kuitenkin kiistatta plagiaatti. Mutta eteenpäin. Suosituksessa radion kirjallisuusohjelmassa luetaan venäjäksi otteita vastailmestyneistä bestsellereistä, myös Brisacin uusimmasta. Ja aivan kuin kiusalla Viktoria Jerjomina kuulee ohjelmasta juuri sen jakson. Se mitä tapahtui hänen kotonaan kaksikymmentäkolme vuotta aikaisemmin, se minkä hän näki omin silmin ja minkä tutkintatuomari Smeljakov kir-

joitti omaan romaaniinsa, oli muuttunut salaperäisen Brisacin *Kuolemansonaatin* vaikuttavimmaksi kohtaukseksi, joka luettiin mainostarkoituksessa venäjänkielisille kuuli-joille tarkoitettussa radio-ohjelmassa. Mutta Viktoria ymmärsi asian aivan toisin. Tuo kuva oli tallentunut hänen aivoihinsa lapsena, ja vaikka hänellä ei ollut aavistustakaan, mistä se oli peräisin, verijuovat ja nuottiavain olivat tulleet hänen uniinsa koko hänen elämänsä ajan. Kun hän sitten sattumalta kuuli unestaan radiossa, hän luuli tulleensa hulluksi. Ellei Valentin Kosar olisi sekaantunut asiaan, asia olisi edennyt tavalliseen tapaan, Viktoria olisi todennäköisesti saanut psykiatrilta diagnoosin ja joutunut hoitoon ja unohtanut vähitellen koko asian. Avomielisenä, sosiaalisena ja ennen kaikkea avuliaana ja hyväntahtoisena ihmisenä Valentin kertoi Viktorian oudosta sairaudesta kaikille tuttavilleen, niin myös Kosmoksessa työskentelevälle kaverilleen Bondarenkolle. Ja tämä muistikin lukeneensa joskus jostain tuosta onnettomasta vihreästä nuottiavaimesta. Joku toinen olisi viitannut kintaalla, muttei Kosar. Hän aikoi soittaa Boris Kartasoville ja kertoa tälle keskustelustaan Bondarenkon kanssa.

Nastja vaikeni ja kaatoi itselleen kahvia.

– Aikoi soittaa? Entä sen jälkeen? kysyi Aleksei kärsimättömänä.

– Sen jälkeen tulee pelkkiä arvailuja. Minä oletan että hän soitti, mutta Boris oli siinä vaiheessa matkoilla ja Kosar jätti viestin vastaajaan. Viktorialla oli Boriksen asunnon avaimet, hän kävi siellä, kuunteli vastaajan viestit, myös Kosarin jättämän ja otti yhteyttä Bondarenkoon. Tämä etsi käsikirjoitusta muttei löytänyt. Hän halusi kuitenkin auttaa kaunista tyttöä ja ehdotti siksi, että he voisivat käydä yhdessä kadonneen käsikirjoituksen tekijän Smeljakovin

luona. He sopivat lähtevänsä sinne kahden päivän kuluttua eli maanantaina, mutta kun Viktoriaa ei maanantaina kuulunut paikalle, Bondarenko päätti unohtaa koko asian. Jonkin ajan kuluttua Viktoria löydettiin surmattuna läheltä sitä kylää, missä Smeljakov asuu. Siksi voidaan olettaa, että hän oli lähtenyt Smeljakovin luo mutta jostain syystä ilman Bondarenkoa.

– Odota, Aleksei kurtisti kulmiaan, – minä en ymmärtänyt, mikä tässä on faktaa ja mikä arvailua.

– Kosar aikoi soittaa Kartašoville, se tiedetään varmasti, koska Bondarenko kertoi niin. Tiedetään myös, että Viktorialla oli Kartašovin asunnon avain. Viktoria tapasi Bondarenkon, tämä etsi hänen pyynnöstään käsikirjoitusta, ei löytänyt sitä ja sopi vierailusta entisen tutkintatuomarin luo – se kaikki selviää samaisen Bondarenkon lausunnosta. Mutta se että Kosar soitti Kartašoville ja jätti Bondarenkon yhteystiedot ja että Viktoria kävi Kartašovin asunnossa ja kuunteli puhelinvastaajan viestit, on puhdasta päättelyä.

– Tapahtumiin verrattuna päättelyä ei ole kovin paljon ja se käy yksiin tosiasioiden kanssa. Mene eteenpäin.

– Siitä eteenpäin en tiedä. Vain sen että joku, joka ei missään nimessä halua vuoden 1970 tapahtumien nousevan julkisuuteen, sai tietää Viktorian käynnistä kustantamossa ja tämän aikeista vieraillla maanantaina Smeljakovin luona. Viktoria ei salannut kiinnostustaan kadonnutta käsikirjoitusta kohtaan eikä sitäkään, mistä oli saanut Bondarenkon puhelinnumeron. Varmasti tiedetään myös, että puhelinvastaajan nauhalta on pyyhitty Kosarin jättämä viesti. Minä oletan, että samat henkilöt, jotka pitivät Viktoriaa luonaan viikon ennen kuin tappoivat hänet, ottivat hänetä Kartašovin asunnon avaimen ja kävivät pyyhkimässä

viestin nauhalta. Ja tappoivat sen jälkeen Kosarin.

– Miten hänet tapettiin?

– Hän jäi auton alle. Kuljettaja pakeni paikalta, eikä häntä ole saatu kiinni. Kosar kuoli heti. Viktoria ja Kosar ovat kuolleet ja viesti on pyyhitty puhelinvastaajan nauhalta, joten kaikki Kosmokseen johtavat jäljet on tuhottu.

– Mutta mitä varten noin suurisuuntaiset toimenpiteet?

– Sen kun tietäisi! Mutta tässä ei vielä ollut kaikki. Sen jälkeen kun murhaa alettiin tutkia, joku ryhtyi vielä mitavampiin toimenpiteisiin, jotta murha jäisi selvittämättä. Ensin tutkijoille syötettiin teoria siitä, että hulluksi tullut Viktoria lähti kotoaan teille tietymättömille ja joutui satumalta jonkun roiston käsiin. Myöhemmin, kun kirjailija Brisac nousi esiin ja epäilyt Viktorian mielenterveyden horjumisesta kumoutuivat, alettiin painostaa ensin minua ja myöhemmin Lartsevia. Sen tuloksen sinä näit omin silmin viime yönä.

– Mitä tekemistä Lartsevilla on tämän asian kanssa?

– He pakottivat hänet muuttamaan todistajanlausuntoja, jotta heidän mieleisensä tutkintalinja nousisi selvemmin esiin. Kun se ei onnistunut, he alkoivat painostaa minua, mutta sinä autoit minua kestäämään jonkin aikaa. Tajuathan, kuinka tavattoman varovaisia he ovat. Lartsevin kanssa he olivat olleet tekemisissä jo aikaisemminkin ja tiesivät, että pelko tyttären puolesta saa hänet menettämään harkintansa. Lartsev ei toiminut heidän suhteensa ammattilaisena vaan isänä, joka tekee mitä tahansa tyttärensä vuoksi. He olivat tutkineet tarkasti hänen kaikki asiansa ja löytäneet heikon kohdan. Mutta ainakaan toislaiseksi he eivät tiedä, mitä minulle pitäisi tehdä, koska minä käyttäydyn typerästi ja omituisesti, joten he eivät ole

varmoja, olenko minä typerä vai viekas. Siksi he päättivät varmuuden vuoksi käyttää kiertotietä. He kidnappasivat Lartsevin tyttären ja vaativat, että hän pakottaa minut tekemään niin kuin he haluavat. Sillä jos Lartsev on totellut heitä tähänkin asti, hän tottelee taatusti tästä eteenkinpäin. Mutta minun suhteeni heillä ei ollut mitään takeita.

– En tiedä, pohdiskeli Aleksei. – Jos minä olisin hänen tilallaan...

– Juuri niin, Nastja vastasi tiukasti. – Jos sinä olisit. Mutta sinä olet sinä, Aleksei Tsistjakov, ja sinulla on eri aivot ja eri elämäkokemus. Mutta hän on Volodja Lartsev, joka on elänyt oman elämänsä, kokenut omat menetyksensä, jolla on oma arvomaailmansa, luonteensa ja elämäkokemuksensa. Kaikki ihmiset ovat erilaisia, siksi he toimivat eri tavalla. Monet ongelmat syntyvät juuri siitä, että muita arvioidaan oman mittapuun mukaan.

– Milloin Lartsev saa tyttärensä takaisin? Voimmeko me tehdä jotain, jotta se tapahtuisi pikemmin?

Nastja ei vastannut. Hän katsoi vaiteliaana kupin pohjalla olevaa kahvin loppua aivan kuin toivoen löytävänsä sieltä vastauksen Aleksein kysymykseen.

– Kuulitko sinä? Mitä me voimme tehdä auttaaksemme tyttöä?

– Pelkään että emme mitään, Nastja sanoi melkein kuiskaten.

– Miten niin?

– Kokemus on osoittanut, että panttivankeja ei yleensä palauteta.

– Miten sinä voit puhua tästä noin rauhallisesti?! Ei voi olla niin, että mitään ei ole tehtävissä. Minä en usko. Sinä olet jo nostanut kätesi pystyyn etkä siksi keksi mitään. Herää jo, Nastja, meidän on pakko tehdä jotain!

– Ole hiljaa, Nastja keskeytti kylmästi Aleksein. – Sinä et ilmeisesti tunne minua kunnolla, jos kuvittelet että minä olen nostanut kädet ylös. Tyttö on liian iso, jotta hänet voisi päästää vapaaksi. Jos hän olisi parivuotias, silloin meillä olisi jotain mahdollisuuksia, koska hän ei pystyisi kertomaan mitään järjellistä. Mutta yksitoistavuotias tyttö muistaa ja pystyy kuvailemaan heidät tarkkaan. Ja kertomaan senkin, mitä ruokaa hänelle annettiin, mistä sieppaajat puhuivat keskenään, mitä sanoja he käyttivät puheessaan, mitä ikkunasta näkyi, mitä kadulta kuului ja paljon muuta. Sen jälkeen heidän kiinnisaamiseen tarvitaan vain kärsivällisyyttä ja tekniikkaa. Juuri siksi panttivankeja ei päästetä vapaaksi. Mutta on vielä toinenkin säännön mukaisuus, ja me voimme vain toivoa että se toimii.

– Mikä sääntö se on?

– Sen jälkeen kun sieppaaja on viettänyt panttivangin kanssa viikon, hänen on vaikea tappa tätä. He tottuvat toisiinsa, heidän välilleen syntyy jonkinlainen suhde, heidän on pakko kommunikoida keskenään. Ja mitä pitempään panttivankeus kestää, sitä vaikeampi panttivankia on taptaa. Siinä on meidän mahdollisuutemme, vaikkakin mikrokooppisen pieni. He eivät tietenkään päästä tyttöä vapaaksi noin vain, mutta eivät tapakaan häntä, ainakaan heti. Lartsev ei halua ymmärtää tätä, hän on niin epätoivoinen ja hänen on pakko uskoa heitä. Jos he ovat kokeneita rikollisia, tyttö ei todennäköisesti ole enää hengissä.

– Sinä olet hirviö, Aleksei huokasi. – Miten sinä pystyt puhumaan rauhallisesti tällaisista asioista?

– Sano vielä, että minä olen moraaliton. Minä vain olen kylmäverisempi ja harkitsevaisempi kuin Lartsev. Varmaan siksi että minulla ei ole lapsia, siinä hän oikeassa. Tilanne ei valitettavasti muuksi muutu, vaikka minä alkaisin itkeä

ja parkua ja raastaa hiuksiani. Jos oletamme, että tyttö on kuollut, voimme tehdä kaiken mitä pidämme tarpeellisena, mutta sillä riskillä että Lartsev ryntää tappamaan meidät. Jos hän sen sijaan on vielä hengissä, meidän on oltava hii-renhiljaa, vältettävä kaikin keinoin rikollisten provosointia ja rukoiltava, että peli kestää mahdollisimman pitkään. Jokainen päivä, jokainen lisätunti jonka Nadja viettää heidän kanssaan, on tietenkin äärettömän traumaattinen kokemus hänelle, ne ovat pelon ja kauhun päiviä ja tunteja, mutta ne antavat meille toivoa, että hän selviää hengissä. Siksi minä yritän keksiä, miten voisin pitkittää aikaa herättämättä heidän epäluuloaan. Ja sinä haluat riidellä minun kanssani uutisten vuoksi.

– Anna anteeksi. Voidaanko sopia, että olemme kumpikin väärässä. Mutta myönnä pois...

Aleksei ei ehtinyt sanoa lausettaan loppuun, kun puhelin soi.

– Miten sinä voit, Stasenka? tiedusteli Limppu huolestuneena.

– Huonosti. Täällä kävi lääkäri ja antoi minulle kymmenen päivää sairauslomia. Minun pitää levätä, nukkua ja unohtaa työasiat.

– Kyllä sinun kelpaa, Gordejev sanoi kateellisena.
– Minä sen sijaan olen saanut niskaani saavikaupalla likavettä.

– Keneltä?

– Ensin Olšanskilta. Hänet oli kuulemma kutsuttu esimiehen puhutteluun Jerjominan murhan tutkinnasta. Tämä oli huutanut, että jos he eivät kerran tiedä, miten rikos selvitetään, niin tunnustakoot rehellisesti oman kyvyttömyytensä ja lopettakoot tutkinnan sen sijaan että yrittävät esittää tutkivansa sitä. Oli pyytänyt tuomaan jutun aineiston,

tutustunut siihen itse, huomauttanut ilkeästi, että tutkintaan ei ole ilmestynyt joulukuun kuudennen päivän jälkeen yhtään uutta asiakirjaa, haukkunut Olsanskin laiskaksi ja käsenyt saman tien laatia päätöksen tutkinnan lopettamisesta. Olsanski syytti tietenkin minua ja minä häntä. Minun etsivilläni on töitä vaikka millä mitalla, he tekevät töitä yötä päivää, mutta hänenlaisensa tutkintatuomarit eivät tee mitään itse, odottavat vain että rikostutkijat selvittävät koko jutun. Siihen meidän keskustelumme sitten päättyi. Sen jälkeen syöksyi Gontšarov huoneeseeni ja huusi, että hänellä on liian vähän miehiä, joten hän ottaa kaikki varjostajat pois meidän kohteistamme, jos minä en pyydä erikseen lupaa kenraalilta. Joten kaikki Jerjominan jutun epäillyt jäävät nyt ilman tarkkailua.

– Miksi te ette puhunut kenraalin kanssa?

– Kävin puhumassa.

– Ja?

– Tulin pois niine hyvineni. Ja sain vielä korvat silmät täyteen haukkumisia, niin sinusta, itsestäni kuin jumalanäidistäkin. Sinä et ole ehkä kuullut, mutta Junik-pankin hallituksen puheenjohtaja on tapettu, ja se on tästä eteenpäin rikos numero yksi, kaikki voimat keskitetään sen tutkintaan. Jos minä jatkan jonkun prostituoidun murhan selvittämistä, siitä seuraa vain kasa varoituksia. Näin pääpiirteissään.

– Ei kuulosta hyvältä, Nastja myönteli. – Te olette saaneet totisesti kuulla kunnianne.

– Aivan. Minusta vain tuntuu, että joku painaa kaikkia mahdollisia nappuloita saadakseen meidät lopettamaan Jerjominan jutun tutkinnan.

”Nyt kaikki on hukassa” Nastja mietti kauhuissaan.
”Miksi pirussa hänen piti mennä puhumaan siitä? Hän ei

ole tajunnut mitään. Tai sitten lääkäri ei kertonut hänelle mitään. Kaikki on hukassa.”

– Entä mitä nyt sitten tapahtuu? hän kysyi varovasti.

– Ei mitään. Jutun tutkintahan oli jo päätetty lopet-
taa, sinähän sanoit itse tänä aamuna, että kaikki mahdol-
liset teorit on tutkittu. Ja Olšanski on periaatteessa sa-
maa mieltä. Minä vain en pidä siitä, että minua yritetään
painostaa. Minusta on tullut vanhoilla päivillä äksy. On ai-
van eri asia, kun teen päätöksen itse, kuin että minut pako-
tetaan tekemään se. Ajat eivät ole enää sellaiset, että nie-
lisiin hyvällä ruokahalulla moisen paskan. Kun esimiehet
painostavat, tekee mieli heidän kiusallaankin panna vas-
taan.

– Älkäähän nyt, nykyiset esimiehet ovat samanlaisia
kuin entiset, mistä he olisivat oppineet uusia tapoja? Siksi
he toimivat entiseen tapaan. Älkää välittäkö heistä, terveys
on paljon tärkeämpi asia, Nastja neuvoi.

– Älä muuta sano. Mutta nyt tuntuu helpommalta, kun
sain purettua mieltäni sinulle. Tarvitsetko sinä jotain? Ruo-
kaa tai lääkkeitä esimerkiksi?

– Ei kiitos, Aleksei on täällä, joten minulla on kaikkea
mitä tarvitsen.

– Pitäisikö sinut viedä appeni klinikalle kokeisiin? Sy-
dänvaivat eivät ole koskaan leikin asia.

Gordejevin appi oli suuren kardiologisen keskuksen
ylikirurgi ja maailmankuulu sydänspecialisti.

– Ei tarvitse, en minä ole vielä kuoleman kielissä,
Nastja vitsaili. – Lepään muutaman päivän niin kaikki on
taas kunnossa.

– Itsepähän tiedät. Mutta soita jos tarvitset jotain.

Suljettuaan puhelimen Nastja istuutui sohvalle saadak-
seen mielettömästi hakkaavan sydämensä rauhoittumaan.

Limppu on tullut peliin mukaan. Nyt oli aika hänen, Nastjan, tehdä oma siirtonsa.

* * *

Hyvästelyään Nastjan Jevgeni Morozov jatkoi tyytyväisenä itsenäistä tutkintaansa. Kaikkein ensimmäiseksi hän päätti etsiä ties minne kadonneen Saša Djakovin ja lähti sitä varten pohjoiseen miliisipiiriin, missä Djakov oli kirjoilla ja missä Morozovilla itsellään oli luotettava tietolähde. ”Lähteellä” oli konstikas nimi, Nafanail Anfilohijevits, mutta kaikki käyttivät vain lempinimeä Nafanja. Iän myötä nimeen oli lisätty sana ”setä”.

Vaikka Nafanja-setä oli istunut vankilassa lukemattomia kertoja, hän ei kuulunut rikollisten eliittiin vaan oli saanut tuomionsa yleensä humalapäissä tehdyistä pikkurikoksista. Tuomioiden välisinä lyhyinä vapauden aikoina hän teki tunnollisesti töitä, mutta joi yhtä tunnollisesti. Luonto oli lahjoittanut hänelle kadehdittavan hyvän terveyden, eikä hänestä tullut alkoholista järjestelmällisestä juomisesta huolimatta. Hän oli päättänyt muuttaa vanhuudenpäivillään lähemmäksi lapsiaan ja lapsenlapsiaan vaikka tajusikin, ettei suku tuntenut suurta rakkautta häntä kohtaan. Hän toivoi kuitenkin, ettei joutuisi vanhana ja raihnaisena kadulle tekemään kuolemaa.

Eläkettä työleiriseikkailuilla Nafanja-sedälle ei ollut kertynyt, joten korkeasta iästään huolimatta hän jatkoi työskentelyä vartijana ja teki sen lisäksi kaikenlaisia pikkuhommaa. Olihan hänen pakko maksaa siitä, että oli päässyt moisesta tuomiomäärästä huolimatta kirjoille Moskovaan.

Morozov oli ollut yliluutnantti tutustuessaan Nafan-

jaan, siksi setä kutsui häntä edelleen vain ”lutiksi”. Heidän suhteensa oli tasavertainen, välit olivat pikemminkin lämpimät kuin viileät. Nafanja ei ollut kiitollisuudenvelassa Morozoville, mutta kaikista sedän palveluksia käyttävistä miliiseistä ”luti” oli ainoa, joka ensinnäkin maksoi niistä joka kerta, toiseksi maksoi käteisellä. Tärkeintä oli se että maksu tuli heti, ilman mitään kieroiluja.

– Tervehdys, tervehti Nafanja-setä kapteenia nähdessään tutun hahmon virastossa, missä hänellä oli tuona päivänä vahtivuoro.

– Päivää, setä, Morozov vastasi kohteliaasti. – Miten voit, miten jakselet?

– Hyvin me voimme, mutta jakselemme huonosti, Nafanja vastasi perinteisellä tavalla. – Mitä haluat?

– Vaihtaa pari sanaa teekupin ääressä. Käykö?

– Toki, kuulostaa hyvältä. Tänään on lyhyt päivä, yhdeltä kaikki lähtevät kotiin, joten me voimme juoda teetä kaikessa rauhassa ja jutella. Vai onko sinulla kiire?

Morozov katsoi kelloa. Se oli varttia vaille kaksitoista. Toisaalta puolitoista tuntia ei kesää tee, varsinkin kun hänen ei tarvinnut enää juosta kilpaa Kamenskajan kanssa, mutta toisaalta... Eihän sitä koskaan tiennyt.

– Ei nyt varsinaisesti kiire, mutta vähän on tuli hännän alla, kapteeni tunnusti.

– Vai niin, setä hymähti tyytyväisenä. – Aina kun on tuli hännän alla, te juoksette minun luoksenne, ette selviä ilman minua. Istu tuohon nojatuoliin, mutta siirrä se lähemmäksi, niin meidän on mukava jutella mutta minä yllän puhelimeen. Jo on aikoihin eletty! vanhus hymyili voitonriemuisesti. – Miliisi tulee minun tyköni kuin vastaanotolle, ja minä tarjoan hänelle nojatuolia johon istuutua. Aivan kuin toimeenpanevan komitean johtaja vanhoina hyvinä

aikoina. Mutta anna tulla, mikä ongelma?

Vanhuksen juttelu ei hämännyt Morozovia. Hän oli tuntenut Nafanjan jo niin kauan, ettei pannut paljonkaan painoa miliisin tulon tässä herättämälle ilolle. Kapteeni tiesi, että iloisen juttelun taakse kätkeytyi kiihkeä aivotyö: mikä oli miliisin tulon syy, mitä tälle kannattaa kertoa ja mitä ei kannata, ettei suututa toista osapuolta.

– Etsin yhtä nuortamiestä, Saša Djakovia. Hän on kadonnut jonnekin.

– Miksi sinä häntä etsit? Onko tuo Djakov tehnyt jotain väärää vai oletko vain utelias?

– Mitä sinä nyt hourit? Tiedäthän sinä, että minä etsin kadonneita. Etsin kaikkia jotka ovat kadonneet enkä kysele, kenelle ja mitä väärää he ovat tehneet. Minun tehtäväni on löytää heidät.

– Miksi sinä häntä täältä etsit?

– Koska hän on täällä kirjoilla, pohjoisessa miliisi-piirissä. Ja miliisin työn alkeisoppikirja sanoo, että pitää aloittaa asuinpaikalta, vanhemmista ja ystävistä.

– Luetko sinä minut hänen vanhempiansa? Vai ystäviin?

– Hyvä on, setä, se oli vitsi. Voitko auttaa?

Nafanja-setä lopetti naureskelun siinä silmänräpäyksessä. Koska hän ei tuntenut Saša Djakovia, hän otti asian rauhallisesti ja alkoi vakavissaan miettiä, miten voisi auttaa miliisiä.

– Mikä osoite?

Kuultuaan Djakovin virallisen osoitteen setä neuvoi kapteenille pari paikkaa, missä alueella asuvilla nuorilla miehillä oli tapana kokoontua. Hän mainitsi myös miehen, joka ”hallitsi” tätä aluetta ja tiesi kaikista kaiken. Mies oli Nafanjan tietojen mukaan tehnyt monta vuotta yhteistyötä

KGB:n kanssa, mutta hänet oli sittemmin ”unohdettu” tarpeettomana. Siitä hän oli loukkaantunut niin, että oli myynyt itsensä samaan aikaan sekä miliisille että paikalliselle mafialle, joka valvoi auton varaosien pimeitä markkinoita.

– Jos hän ei tiedä, niin kukaan ei tiedä, setä vakuutti kapteenille. – Mutta älä vain missään nimessä kerro, että olet miliisistä tai että sait hänen nimensä minulta. Mene ensin Saidin luo, hän on pomo torilla, hänelle voit kertoa minun lähettäneen sinut, ja hän vie sinut tuon miehen luo jos haluaa. Saidin kanssa on tosin yleensä vaikea päästä sopimukseen. Hän on niin epäluuloinen etten oikein tiedä, mitä minun pitäisi keksiä, jotta saisin hänet ottamaan sinut vastaan.

– Älä siitä huolehdi, Saidin minä saan kyllä puhuttua ympäri. En minä ole ensimmäistä päivää tässä maailmassa. Vai oletko jo unohtanut, miten monesti sinä olet antanut minulle samanlaisia tietoja? Enkä minä ole töpännyt kertaakaan enkä antanut sinua ilmi. Enhän minä mene heidän luokseen tyhjin käsin niin kuin joku aloittelija.

– Sekin on totta, Nafanja-setä nyökkäsi, pani teepannuun intialaista teetä ja kaatoi sen päälle kiehuvaa vettä. – Sinun kanssasi on miellyttävä asioida, sinun sanasi on laki. Sinä olet vanhan koulukunnan miliisejä, sellaisia ei nykyisin ole jäljellä kuin muutama. Nuoret eivät tiedä, miten pitää toimia. He eivät osaa puhuakaan meidän vanhusien kanssa. Haluatko vahvaa teetä?

Setä kaatoi laseihin haudutettua teetä ja sen päälle kuumaa vettä, avasi sokeriaskin ja kaivoi tiskin alta esiin muovipussillisen korppuja.

– Haluatko sinä tahallasi loukata minua? kysyi Morozov moittivasti ja kaivoi urheilukassistaan suuren pyöreän

rasian, jonka kannessa oli iloisia luistelijoita jäällä. – Siipeilijä minä en ole koskaan ollut. Ole hyvä, hollantilaisia keksejä.

– Puhut asiaa, Nafanja innostui. – Väki lähtee kohta kotia kohti, ja me voimme lisätä tehen viisi tippaa tulevan uudenvuoden kunniaksi. Hyviä! hän kehui avattuaan rasian ja työnnettyään suuhunsa kaksi keksiä kerralla.

– Syö terveydeksesi, Morozov hymyili. – Mitä tulee nuoriin, siinä sinä olet sataprosenttisesti oikeassa. Vanhaa koulukuntaa ei enää ole, nuoret eivät osaa mitään. Piru sen tietää, johtuuko se siitä, että heille ei enää opeteta mitään, vai eivätkö he halua oppia. Aikaisemmin, kun rikosten selviämistä seurattiin tarkemmin, me seisoiimme vaikka päälämme mutta ratkaisimme rikokset. Jos joku ei päässyt vaadittuun prosenttiin, hän sai varoituksen ja joskus jopa arvonlennuksen. Ja jos sai varoituksen, ei saanut ylimääräistä palkkaa. Viidestä varoituksesta joutui pois asuntojosta, ja niin edelleen. Meitä pidettiin rautaisessa otteessa, joten me teimme kaikkemme. Nykyisin kukaan ei välitä siitä, miten iso osa rikoksista jää selvittämättä, ilmaiset asunnot ovat loppuneet, puolue on lakkautettu, ketä pitäisi enää pelätä? Siksi he työskentelevätkin mitenkuten eivätkä halua oppia mitään. Mutta meitä vanhempia katsovat pitkin nenänvartta.

– Juuri niin, vanhus tarttui puheeseen, – olet aivan oikeassa, he eivät osaa mitään. Ja ennen kaikkea he eivät halukaan oppia. Minunkin luonani käytiin hiljattain, kuulemma paikalliselle miliisiasemalle oli tulossa opiskelija kuukaudeksi jotakin harjoittelua suorittamaan. Ja minua pyydettiin auttamaan häntä hankkimaan todisteita, jotta hän saisi erinomaiset arvosanat harjoittelustaan. Jo on maailma muuttunut: miliisi pyytää minua, monta ker-

taa vankilassa istunutta, hankkimaan väärää todisteita, jotta tuo rikoksen ”ratkaisija” saisi heti hyvän paikan saavutettuaan hienoja tuloksia työssään. Eri juttu, jos minua olisi pyydetty opettamaan hänelle jotain, näyttämään kulmakuntaa, kertomaan, kuka täällä on kuka ja kuka tekee mitään, ja antamaan tilaisuuden tullen vihjeitä. Jos tuo poikainen olisi tullut tänne töihin ja hänet olisi pitänyt perehdyttää asioihin, sen minä olisin ymmärtänyt. Mutta että pitäisi auttaa puhtaan silmänlumeen luomisessa? Eikö heillä ole enää minkäänlaista häpyä?

– Miten sille poikaselle kävi? Morozov uteli. – Autoitko sinä häntä?

– Ei tarvinnut, luoja kiitos.

– Miten niin?

– Hän ei ilmestynyt. Varoittivat, että hän tulee joulu-kuun ensimmäinen päivä, mutta häntä ei ole näkynyt vielä. Ehkä he tulivat toisiin ajatuksiin tai lähettivät hänet harjoittelemaan jonnekin muualle. Siinä vielä toinenkin esimerkki, vanhus innostui. – Heillä ei ole enää minkäänlaisia tapoja. Kävivät minun luonani, sopivat asiasta ja katosivat. Jos minua ei tarvita, jos poikainen ei tule harjoittelemaan, olkaa hyvät ja nostakaa takapuolenne tuolista, tulkaa käymään ja sanokaa: anteeksi nyt, tuli jokin sekaannus eikä palveluksianne tarvitakaan. Samapa tuo minulle, jos ei tule niin ei tule, mutta jokin järjestys sentään pitäisi olla. Vai mitä mieltä sinä olet?

Morozov kuuli Nafanja-sedän sanat kuin sumun läpi. Hän muisti, miten Mestšerinov oli sanonut: ”Minä pääsin Petrovkalle aivan viime tipassa. Alun perin minun piti suorittaa harjoittelu pohjoisessa miliisipiirissä, Timirjazevin osastolla.”

Kuka tuo tavallinen miliisikoulun opiskelija oikein

oli, jos hänestä pidettiin noin hyvää huolta? Hänen pitäisi olla vähintäänkin sisäministerin poika. Tai... Minä hölmö hämmästyin, kun Kamenskaja luopui jutun tutkinnasta. Entä jos tuo harjoittelija johti hänet harhaan? Olisiko poika voinut pimittää tietoja samalla tavalla kuin hän, Morozov, mutta eri syystä? Miksi? Vastaus tuohon kysymyseen ei ollut pelkästään epämiellyttävä, se oli pelottava.

Vielä pelottavammalta kapteenista tuntui tulevaisuus. Jos Jerjominan murhan tutkinnan lopettamista halusivat tällaiset tahot, niin hän ei ehkä näkisi huomista päivää. Hän oli pannut tuulemaan ja kehunut itseään oveluudesta, sinnikkyudesta, kokeneisuudesta ja siitä, että onnistui ohittamaan Kamenskajan. Mutta nyt kävikin ilmi, että hän on kulkenut kuilun partaalle, ja oli suorastaan ihme että hän oli vielä hengissä.

Ellei tänään niin viimeistään huomenna Nafanja-setä kertoo eteenpäin, että Saša Djakovia käytiin kyselemässä, minkä jälkeen Morozov on tässä maailmassa korkeintaan vuorokauden. Pitäisikö pyytää vanhusta olemaan kertomatta asiasta? Siinä tapauksessa tämä kertoo vuorenvaramasti suojelijalleen paikallisella miliisiasemalla, eikä välttämättä pelkästään tälle.

– Mikä sinulle tuli? vanhus kysäisi. – Mitä mietit?

– Enpä juuri mitään, kapteeni vastasi vältellen, – elämää vain. Minun olisi jo aika jäädä eläkkeelle, olen väsynyt. Palvelusvuodet ovat jo täynnä, kannattaako tässä enää raataa turhaan, kun en pysty enää nuortenkaan kanssa sopimaan mistään. He haluavat häätää minut pois. Tulin sinun luoksesi etsimään nuortamiestä, mutta ajatukset ovat koko ajan puutarhapalstassa, kasvilava pitäisi rakentaa, mutta itse en pysty eikä ole rahaa, että voisi palkata jonkun rakentamaan. Ja ylipäätään...

Päästyään ulos ja vedettyään sisäänsä raitista ilmaa Morozov piristyi hieman. Hän yritti palauttaa mieleensä kaiken, mitä tiesi Oleg Mestserinovista, miten tämä liikkui, miten puhui ja miten teki töitään.

Vaikka kapteeni pinnisti muistinsa äärimmilleen, hän ei saanut mieleensä yhtään merkkiä siitä, että harjoittelija olisi tavalla tai toisella yrittänyt vahingoittaa heidän työtään. Sen sijaan hän näki selvästi kuin filmissä, että Kamenskaja ei luottanut kehenkään, ei edes harjoittelijaan.

Kamenskaja oli siis tiennyt jo siinä vaiheessa, että Mestserinov on ”toisella puolella”. Kapteenin ajatukset joutuivat nopeasti harhateille ja menivät sekaisin, hän ei pystynyt hallitsemaan monimutkaisia ajatuskuvioita eikä analysoimaan niitä tarkasti. Hän yritti aloittaa kaiken alusta ja tajusi siinä samassa, että se oli hyödytöntä. Rikolliset eivät olleet enää samanlaisia kuin ennen. Eikä heitä vastaan voinut työskennellä vanhoilla menetelmillä. Tai voi tietenkä, mutta se ei enää riittänyt. Nyt tarvittiin Kamenskajan kaltaisia, jotka lukivat vuorokausikaupalla vieraskielisiä kirjoja ja tutkivat kahdenkymmenen vuoden takaiset arkistomateriaalit kolmeen kertaan. Mutta hän, vanha houkka, kuvitteli voivansa yksin ja paljain käsin ratkaista murhan ja voittaa sellaisen koneiston, jolla oli jopa omat opiskelijansa ja harjoittelijansa. Oli oikeasti ihme, että hän oli vielä hengissä.

Kapteeni Jevgeni Morozov meni metroon, nousi siitä Tšehovin asemalla ja lähti kulkemaan kohti Petrovka 38:aa.

Mutta tieto siitä, että kapteeni Morozov etsi Saša Djakovia, oli kiirinyt asiankuuluviin korviin jo ennen kuin hän ehti liukuportaisiin. Ja siitä oli vedetty johtopäätökset. Na-

fanja-setä maksoi tunnollisesti rauhallisesta vanhuudestaan. Päinvastoin kuin Jevgeni Morozov, hän oli jo ajat sitten sopeutunut rikollisten uuteen sukupolveen.

* * *

Arsenin läpätunkevan kirkkaat silmät loimusivat. Hänellä oli ollut heti alussa sellainen tunne, että tämä juttu ei päättyisi hyvin. Kaikki, mikä saattoi mennä vikaan, myös meni, ja tässä oli tulos. Ei olisi pitänyt ryhtyä tähän, ei missään tapauksessa!

Ensimmäinen virhe oli se, että Arsen oli tullut mukaan liian myöhään. Konttorin palveluksia aikaisemmin käyttäneet tiesivät, että Arsenin puheille oli paras mennä ennen kuin rikos oli tehty eikä sen jälkeen. Kokeneet konsultit osasivat neuvoa, mitä piti tehdä ja miten, jotta myöhemmin tarvitsisi painostaa minimaalisen vähän minimaalisen vähäistä määrää ihmisiä. Mitä vähemmän työtä, sen vähemmän tuloja, mutta riskikin oli pienempi, sen Arsen oli jo oppinut. Siksi konsultaatioista vaadittiin valtavat palkkiot. Ihanneasiakkaat eivät kysyneet häneltä neuvoa vain siinä, miten piti toimia, vaan myös siinä, milloin ja missä oli paras toimia. Arsen määräsi ajan ja paikan sen mukaan, miten ”hänen” miehensä olivat töissä ja voisivat tulla rikospaikalle. Arsenin iskulause – toimi ennakolta – oli osoittautunut joka kerta ja joka tapauksessa oikeaksi. Mutta Gradovin kanssa hän oli alkanut työskennellä vasta muutama päivä sen jälkeen kun kaksi murhaa oli jo tapahtunut. Lisäksi oli myöhemmin tullut ilmi, että tyttöä oli ennen murhaa pidetty kokonaisen viikon ajan pienessä kylässä olevassa talossa. Toisin sanoen Gradovin miehet eivät olleet kunnan ammattilaisia vaan jättivät jälkiä, joita vain

sokea ei voinut olla huomaamatta. Kaikkein eniten työtä koituikin noiden jälkien hävittämisestä.

Toisen virheen Arsen teki suostuessaan käyttämään Gradovin miehiä. Hänen olisi pitänyt pysyä vaatimuksessaan, että hänen oma ryhmänsä hoitaa kaiken eivätkä Kolja-sedän räkänokat. Gradov oli kitsas, suorastaan ahne. Summia, jotka hän maksoi Kolja-sedälle, ei voinut verratakaan Arsenin huimaaviin taksoihin. Gradov päätti säästää sopimalla, että hänen omat miehensä tekevät työn, ja Arsen suostui siihen. Ja teki siinä virheen.

Kolmannen virheen Arsen teki silloin, kun ei ollut kuulevinaan Gradovin valituksia siitä että hänen ei olisi tarvinnut ottaa yhteyttä Arsenin konttoriin. Gradov oli useamman kerran kehuskellut sillä, että hänellä oli yhteydet ryhmittymään, joka valvoi syyttäjävirston tutkinnasta vastaavaa osastoa, ja että hänen olisi varmaankin pitänyt tehdä yhteistyötä heidän eikä Arsenin kanssa. Heti ensimmäisellä kerralla, kun Gradov oli vihjannut siihen suuntaan, olisi pitänyt kovistella häntä kunnolla ja mieluummin vielä antaa hänelle kunnan opetus. Arsen oli käyttänyt niin paljon voimia siihen, että oli luonut pieniä itsenäisiä toimistoja, joiden toimintakentät eivät menneet päällekkäin. Heti kun joku alkaisi aavistella, että verkosto on ottanut hallintaansa koko lainvalvontaelinten järjestelmän eikä pelkästään sitä osaa, jossa hän itse työskenteli, kaikki olisi uhattuna.

Arsenille oli juuri ilmoitettu, että Kamenskajan esimies oli soittanut tälle, ja heidän keskustelustaan kävi ilmi, että Gradov oli pannut peliin mukaan lisävoimia alettuaan epäillä Arsenin kykyä hoitaa asia loppuun. Moista röyhkeyttä Arsen ei ollut sentään osannut odottaa! Se merkitsi turvallisuuden vaarantumista ja loukkasi hänen itserakkauttaan. Hän tiesi, että tällaisessa tapauksessa piti saman

tien irtisanoa sopimus Gradovin kanssa; tälle voisi jopa maksaa sopimusrikkomuksesta tai voisi olla maksamatta ja rangaista tätä turvallisuusmääräysten rikkomisesta niin näytävästi, ettei toisille tulisi moinen mieleenkään. Yhteistyö Gradovin pitäisi lopettaa heti, mutta valitettavasti Arsenin oli pakko myöntää, että se ei ollut helppoa. Gradovin toimenpiteet olivat jo johtaneet tiettyihin seurauksiin, ja niiden nostattamat aallot olivat vyöryneet Kamenskajaan saakka. Nyt piti vain yrittää päästä mahdollisimman vähäisin tappiopin irti tilanteesta.

Tällä hetkellä Kamenskaja luulee, että hänen uhkaajansa on tappanut Jerjominan. Jos painostus lakkaa yllättäen vaikka tulosta ei ole saavutettu, hän voi tajuta, ettei uhkaajalla olekaan oma intressi kyseessä. Siinä vaiheessa ajatus välittäjistä ei ole kaukana. Kamenskaja on terävä tyttö vaikkei kovin kokenut, mutta hänestä voisi tulla vahva ammattilainen, jos häntä kouluttaisi vähän lisää. Hän ei tietenkään osaa tehdä mitään; niin Arsenin kuin Kolja-sedänkin miehet kulkivat useita päiviä hänen kannoillaan, mutta hän ei huomannut heistä yhtäkään. Mutta pää hänellä toimii kunnolla, siksi hänen kanssaan pitäisi päästä ystäväystymään. Arsenille oli syntynyt hänen suhteensa kauaskantoisia suunnitelmia. Luoja oli suonut tytölle terävän älyn ja riittävästi kekseliäisyyttä.

Arsen ei pelännyt tapaamista Gradovin kanssa. Jos Petrov-kalla olisi päästy Gradovin jäljille, he olisivat jo ajat sitten kutsuneet hänet kuulusteluun tai olisivat edes panneet jonkun seuraamaan häntä. Mutta kukaan ei tuntunut olevan kiinnostunut Gradovista, eivätkä Arsenin miehet olleet havainneet varjostajaa hänen perässään. Kamenskaja oli tietenkin haistanut jotain vuoden 1970 tapahtumista, mutta selvästi liian vähän, jotta olisi päässyt Gradovin jäljille.

Kolja-setä ja hänen poikansa olivat eri juttu ja Djakov oli todennäköisesti heikoin lenkki, mutta hän ei tiennyt Gradovista mitään.

Arsen tuli tapaamispaikalle kahdeksan minuuttia myöhässä. Tosiasiassa hän tuli sovittuun paikkaan etuajassa, katsoi huolellisesti ympärilleen, tarkkaili sitten katua Gradovin tultua paikalle ja meni baariin vasta sen jälkeen kun oli vakuuttunut, että epäilyttäviä henkilöitä ei ollut näköpiirissä.

– Te ette toimi sopimuksen mukaan, Arsen aloitti rauhallisesti kaataessaan pienestä lasista likööriä kahvikuppiinsa.

– Mitä te tarkoitatte? Gradov kohotti kauniita kulmakarvojaan.

– Te tiedätte vallan mainiosti, mitä minä tarkoitan. Minulla ei ole pienintäkään aikomusta riidellä teidän kansanne, erotaan mieluummin sovussa.

– Mutta miksi? Mitä on tapahtunut?

– Ystävä hyvä, teillä on jo sen verran ikää että voitte unohtaa lastentarhan aikaiset metkut. Vain pienet lapset tietäessään syyllistyneensä johonkin kieltävät sen ehdottomasti toivoen että aikuiset eivät tiedä mitään. Minä en bluffaa.

– Tappakaa vaikka, mutta minä en ymmärrä, mistä te puhutte.

– Sehän voisikin olla hyvä ajatus, Arsen hymähti. – Se ratkaisisi kerralla monta ongelmaa. Tappo on varmaan ainoa keino, jolla teidät saisi lopettamaan hölmön omavaltaisuutenne. Sitä paitsi te valehtelette minulle edelleenkin. Miksi te salasitte minulta Nikifortsukin tapauksen? Ettekö te luota minuun? Siinä tapauksessa saatte hoitaa itse koko jutun niin kuin parhaaksi näette yhdessä hölmön Kolja-se-

dän ja hänen räkänokkiensa kanssa. Minä en aio panna itseäni tuleen.

– Minä en ymmärrä mitään, Gradov mutisi ymmällään.

– Voin vaikka vanhoa... En ole tehnyt mitään sellaista, josta voisi olla teille haittaa...

– Keskustelu on päättynyt. Ja nyt me hyvästelemme ja eroamme, toivon mukaan iäksi. Te olette alusta alkaen häirinnyt minun työtäni, te olette salannut minulta tärkeitä tietoja, minkä vuoksi minä ja apulaiseni olemme joutuneet monta kertaa muuttamaan valmiit suunnitelmat kesken kaiken. Te annoitte käyttööni omat lihaksikkaat epäsiikiönne vakuuttaen, että he ovat päteviä ja kokeneita tekijöitä, mutta he osoittautuivat aivottomiksi idiooteiksi ja pilasivat koko jutun. Ja kaikki vain siksi että te halusitte säästää. Minä epäilen, että te ette nytkään kerro minulle kaikkea, ja teidän, anteeksi vain, saituutenne vuoksi minä olen vaarassa joutua hankalaan tilanteeseen. Te ette luota minuun enkä minä luota teihin, siksi meidän on paras erota ja heti. Voitte katsoa sopimuksen rauenneen.

– Mutta miten... Miten minun asiani?

– Se ei kiinnosta minua enää.

– Mutta minähän maksoin teille! Arsen, te ette voi jättää minua kohtalon armoille, Gradov rukoili. – Tehän itse sanoitte, että nyt pitää kestää vain muutama päivä, tammikuun kolmanteen asti. Miksi te nyt sitten hylkääte minut? Jos olin jossain asiassa väärässä, antakaa anteeksi, jos tein jossain kohtaa jotain väärin, se ei ollut tahallista. Arsen, minä rukoilen teitä, te ette voi näin...

– Minäkö? ihmetteli Arsen kylmästi. – Minä voin mitä tahansa. Niin tai näin, aivan miten vain. Minua ei kiinnosta teidän kohtalonne, enkä minä tarvitse teitä, koettakaa nyt vihdoinkin tajuta se. Minulla on oma työni, jonka minä

hoidan mielihyvin, ja uskallan toivoa että teen sen kelvollisesti. Sitten te ilmestytte yhtäkkiä ja pakotatte minut toimimaan eri tavalla kuin tavallisesti. Ei minun työni onnistu näillä ehdoilla, te häiritsette minua. Ja minkä ihmeen takia minun pitäisi nähdä väivaa? Teidän kauniiden silmiennekö vuoksi? Teillä, herra Gradov, on paljon valtaa duumassa, mutta minulle te ette ole kukaan ettekä mikään. Palkkion vuoksiko? Ahneudellanne te olette saavuttanut vain yhden asian: olen valmis palauttamaan teille kaikki maksamane rahat, koska oma turvallisuuteni on minulle niitä arvokkaampi. Ehkä te luulette; että sopimuksen purkaminen teidän kanssanne vie minulta maineen siinä maailmassa, joka käyttää minun palveluksiani? Voin vakuuttaa teille, että siitä on oleva minulle vain hyötyä. Huomenna kaikki joita asia koskee tietävät, että minä arvostan turvallisuut-ta enemmän kuin rahaa ja että minua pitää totella eikä mi-nua saa häiritä, muussa tapauksessa minä jätän asiakkaan oman onnensa nojaan tuntematta yhtään sääliä. Vielä ei ole syntynyt sellaista asiakasta, jonka puolesta minä suostui-sin sellaisiin myönnytyksiin. Haluatteko sanoa jotain?

– Minä haluan... Mitä minun pitää tehdä, jotta te jat-kaisitte työtänne? Kertokaa ehtonne, minä suostun mihin vain.

Arsen katseli kiinnostuneena Gradovin kauniita kasvo-ja. Pelko ja neuvottomuuskaan eivät vieneet niiltä luontais-ta viehättävyyttä, toivat niille vain traagisen ilmeen. Kan-nattaisiko hänen kanssaan ruveta tinkimään? Yhteistyön jatkumisesta ei tietenkään voinut olla puhettakaan, tuollai-sista tyypeistä piti päästä eroon kerralla, mutta olisi mie-lenkiintoista seurata, mihin hän on valmis suostumaan pe-lastaakseen oman nahkansa. Jos hän antaisi kaikille käs-kyn vetäytyä pois Jerjominan jutusta, miliisit selvittäisi-

vät sen vuorokaudessa, korkeintaan kahdessa. Olisi hauska tietää, tajuaako Gradov sen vai ei.

Hiljaisuus jatkui niin pitkään että Gradov ei enää kesännyt. Hän hermostui niin, että ei kyennyt enää hillitsemään itseään.

– Miksi te ette vastaa? Nautitteko te minun nöyryyttämistäni? Haluatteko katsoa minun pelkoani? Te vihaatte minua, te vihaatte meitä kaikkia, koska me tuhosimme teidän vanhan järjestelmänne, jonka aikana teillä oli pala leipää, voita ja mustaa kaviaaria, teillä oli valtaa, mutta nyt teistä on tullut tarpeeton, kukaan ei pelkää teitä, siksi te vihaatte koko maailmaa ja yritätte saada hyvityksen minun kaltaisteni avulla! Te pidätte itseänne kaikkivoipana, eikö totta? Te olette vain häijy pieni rotta, pieni ja haiseva häijy rotta, joka syö jätteitä yhteiskunnan kaatopaikalla ja jättää laivan ensimmäisenä heti kun haistaa vaaran. Rotta! Rotta! Voi luoja...

Gradov peitti kasvonsa. Arsen nousi ylös, meni baarimikon luo, maksoi kahvinsa ja liköörinsä, mietti sitten hetken ja otti lompakostaan vielä muutaman setelin.

– Tuo ihminen on poissa tolaltaan, hän sanoi ja nyökkäsi nurkassa istuvaan Gradoviin päin. – Valitettavasti minä jouduin kertomaan hänelle ikäviä uutisia, ja hän otti ne raskaasti. Jos hän ei ole lähtenyt viiden minuutin kuluksena, vie hänelle kaksisataa grammaa konjakkia. Mutta parasta mahdollista.

– Sovittu, baarimikko nyökkäsi. – Entä jos konjakkia ei tarvita?

– Siinä tapauksessa saat pitää rahat.

Arsen meni kiirehtimättä ulos ja huomasi hämmästyneenä, että keskustelu Gradovin kanssa oli saanut hänen mielialansa synkäksi. Pitkän elämänsä aikana Arsen oli

käynyt monia epämiellyttäviä keskusteluja, ja hän oli oppinut selviämään niistä ilman tunnekuohuja. Mutta jokin Gradovin sanoissa oli sattunut häneen, joko puheet hänen vihastaan koko maailmaa kohtaan tai sitten vertaus haisevaan rottaan... Mutta nyt Arsen oli ehdottoman varma: hän oli tehnyt oikein lopettaessaan yhteistyön Gradovin kanssa. Jos ihminen menettää noin helposti itsehillintänsä, hän on vaarallinen. Hänen kanssaan ei kannata olla missään tekemisissä. Mutta ilkeä pieni haiseva rotta – no, sen hän vielä kostaisi Gradoville.

* * *

Eversti Gordejev laski varovasti puhelimen luurin paikoilleen tutkintatuomari Olsanskin työhuoneessa, veti syvään henkeä ja pyyhki kiiltävän kaljunsu suurella vaaleansinisellä nenäliinalla.

– Miten meni? hän kysyi noustessaan ylös ja lähtiesseen kävelemään ympäri sotkuista ja hämärää huonetta.

– En ole koskaan kuullut teidän valehtelevan yhden puhelun aikana noin paljon, Olsanski vastasi. – Minä jouduin ottamaan sormet avukseni, etten menisi laskuissa sekaisin.

– Montako valhetta te laskitte?

– Ensimmäinen oli se että minä olen huutanut teille. Toinen oli se että te olette haukkunut minut pystyyn. Jos muistan oikein, me olemme tunteneet toisemme yli kymmenen vuotta, emmekä ole kertaakaan sinä aikana riidelleet. Ainakaan emme ole kertaakaan huutaneet toisillemme. Vai muistanko väärin?

– Ette muista.

– Hyvä on, mennään eteenpäin. Gontšarov ei ole käy-

nyt teidän luonanne, ettekä te puolestanne ole käynyt kenraalin luona, siinä oli jo kolmas ja neljäs. Se että viimeisin Jerjominan murhatutkimusta koskeva asiakirja on päivätty kuudes joulukuuta, on viides. Riittääkö?

– Riittääpä hyvinkin. Eikö teistä tunnu oudolta, että tämä kaikki oli pakko tehdä lain ja oikeuden nimessä? Tai kysyn toisella tavalla: eikö teistä tunnu oudolta, että ammatti, joka vaatii ihmisiltä kaikkein eniten valheita, pyrkii puolustamaan lakia ja oikeutta? Varsinainen paradoksi!

– Mitäpä muutakaan me voisimme, sota on sotaa. Emme meidän heidän kanssaan mitään lastenleikkejä leiki.

– Mutta ei tässä mistään sodastakaan ole kysymys, siinähan se juuri onkin! räjähti Limppu ja puristi lyhyillä paksuilla sormillaan tiukasti tielleen osuneen tuolin selkämystä. Tuoli natisi uhkaavasti everstin painon alla. – Sodalla on selkeät säännöt, jotka sitovat kumpaakin osapuolta. Kaikki osanottajat ovat oikeudellisesti samassa asemassa. Ja jälkeensä he ainakin vaihtavat sotavankeja. Entä me? He ampuvat meitä aina kun haluavat ja aivan miten haluavat, mutta me joudumme tekemään selkoa jokaisesta ampumastamme laukauksesta, käyttämään raportteihin tonneittain paperia. Heillä on rahaa, miehiä, tehokkaita autoja, uusin tekniikka, mutta meillä on tutkintavälinelaukku, joka on sodanjälkeiseltä ajalta, itseoppineita rikospaikkatutkijoita, eikä rahaa bensiiniin. Mutta mitä minä tätä teille kerron, aivan kuin ette tietäisi muutenkin! Sodassa on edes toivoa siitä, että YK tulee apuun kun tilanne käy sietämättömäksi. Mutta kuka auttaa meitä? Korkeiden viranomaisten rauhanturvajoukotko? Ei, valitettavasti me emme käy sotaa. Me puolustaudumme viimeisillä voimillamme, yritämme säilyttää sen vähäisen, mitä entisestä ammattiylpeydestä ja rehellisyydestä on jäljellä.

Olsanski katsoi mietteissään Gordejevia; hän oli syvässä sydämessään samaa mieltä mutta ei halunnut jatkaa keskustelua vaarallisesta aiheesta. Vähänkin vielä, ja heidän olisi pakko puhua Lartsevistä. Tiesikö eversti totuuden vai ei? Oli parempi olla ottamatta sitä riskiä.

– Mitä arvelette, onko teidän näytelmällänne vaikutusta?

– Toivon ainakin.

Gordejev istuutui surullisena tuoliin, avasi salkkunsa lukot, otti esiin lääkepurkin ja työnsi pillerin kielensä alle.

– Olen jostain syystä ollut viime aikoina huonovointinen, hän valitti väsyneenä. – Ei mene kahtakaan päivää ettei ottaisi sydäimestä. Mitä taas tulee Anastasiaan, niin luotan siihen, että hänkin laskee kaiken sormillaan. Muuta me emme voi tehdä, emme pysty auttamaan häntä emmekä neuvomaan. Jos hän tajuaa, kunnia hänelle ja maine myös; jos ei, sille ei sitten voi mitään.

– Oletetaan että hän tajuaa. Mitä te odotatte hänen tekevän?

Limppu nosti hämmästyneenä katseensa tutkintatuomariin hieroen jatkuvasti rintaansa vasemmalta puolelta.

– Te ette vielä tiedä, kuka minun Anastiasiani on. Hän eroaa kaikista muista juuri siinä, että hänen toimiaan ei pysty ennalta arvaamaan. Häneltä ei kannata odottaa mitään muuta kuin lopputulosta. Sen hän meille tuo, jos se vain ylipäänsä on mahdollista, mutta miten hän sen tekee, luoja yksin tietää. Minun Korotkovillani on tapana sanoa, että Kamenskajan pää on ihmeellisesti rakennettu.

– Te olette kuin orjanomistaja! nauroi Olsanski ja otti lasit silmiltään. – Minun Anastiasiani ja minun Korotkoviini. Ovatko kaikki muutkin työntekijät teidän vai vain nämä kaksi?

– Alkää naurako, Gordejev sanoi vakavasti. – He kaikki ovat minun, he ovat minun lapsiani, joita minun kuuluu kasvattaa ja suojella, tapahtuipa mitä tahansa. Yksikään heistä ei ole joutunut kertaakaan päällystön puhuteluun, koska minä olen ottanut vastaan moitteet kaikista heidän virheistään. Kävin itse, riitelin, suostuttelin, todistin ja pyysin. Minä olen lapsilleni kuin muuri, jonka takana he voivat tehdä rauhansa työtään tarvitsematta hukata aikaa ja energiaa päällystön antamaan läksytykseen. Minä rakastan heitä kaikkia ja luotan heihin kaikkiin. Siksi he kaikki ovat minun.

”Entä Lartsev?” kysyi Olsanski mielessään. Gordejev ei tietenkään kuullut kysymystä. Mutta hän näki sen tutkintatuomarin suurissa ja kauniissa silmissä, joita silmälasien paksut linssit eivät nyt vääristäneet eivätkä peittäneet.

”Miksi sinä kysyt? Oletko arvannut? Kyllä, myös Volodja Lartsev on minun, ja se että hän on tehnyt valtavan, kohtalokkaan virheen, on osaksi minunkin syytäni. Minä en saanut häntä luottamaan siihen, että minun luokseni voi tulla asian kuin asian kanssa, ja hän päätti selvittää ongelmastaan itse, yksin, ajattelematta asiaa eteenpäin ja miettimättä seurauksia. Tässä asiassa me molemmat olemme syyllisiä ja joudumme molemmat myös maksamaan siitä. Mutta vaikka hän teki virheen, hän on edelleen yksi minun lapsistani, jota minun on puolustettava voimieni ja mahdollisuuksieni mukaan”, eversti vastasi mielessään, mutta ääneen hän sanoi:

– Joten Anastasia istuu kotona eikä voi tehdä mitään. Häntä uhataan jollakin, ja uhkaus on vakava, siksi hän pelkää ottaa varomattomia askeleita. Hänen puhelintaan kuunnellaan, porraskäytävässä istuu joku nuorukainen ja

vartioi, että hän ei lähde minnekään eikä hänen luokseen tule ketään. Olen ymmärtänyt niin, että jos hän ottaa yhdenkin varomattoman askeleen, uhkaus pannaan välittömästi täytäntöön. Siksi me emme voi panna töpinäksi.

– Te sanoitte, että lääkäri kävi aamulla hänen luonaan. Miten hänet päästettiin Anastasian luo?

– Se oli ilmeisesti yksi ehdoista: hänen piti kutsua lääkäri kotiin ja pyytää tältä sairaslomaa, jotta voisi laillisesti istua kotona käymättä töissä.

– Entä miten he varmistivat sen, että hänen luonaan käynyt oli oikeasti lääkäri eikä esimerkiksi joku teidän työntekijöistänne? Vaativatko he lääkäriä näyttämään paperinsa?

Gordejev jähmettyi paikalleen. Todellakin, miksi Ratskova päästettiin Nastjan luo tarkistamatta onko hän oikeasti lääkäri? Ratskovan mukaan porraskäytävässä istuva vahti oli täysin avoimesti noussut portaat ylös katsomaan, kuka soittaa Kamenskajan ovikelloa. Mutta eihän niin pysty varmistamaan, että ovella seisoo poliklinikan lääkäri eikä rikostutkija. Vai jättikö Ratskova jotain kertomatta? Piru vieköön, miten hän ei tullut ajatelleeksi sitä aikaisemmin? Olenko minä tullut vanhaksi? Olenko kadottanut vaistoni? En reagoi enää samalla tavalla kuin ennen, päästän ilmiselviä asioita ohi korvien...

Gordejev tarttui puhelimeen.

– Pavel? Mitä meillä on siellä? Morozov? Hyvä, odotakoon minua, tulen kohta. Minä tarvitsen kaikki tiedot Tamara Ratskovasta, poliklinikkamme lääkäristä. Heti. Mutta huomaamatta, hiljempää kuin sääsken ininä. Olen siellä puolen tunnin kuluttua.

Jokin esti Gordejevia lähtemästä Olšanskin työhuoneesta heti. Se saattoi olla tutkintatuomarin silmistä pais-

tava tuska tai sitten hänen omassa sydämessään jomottava kipu, mutta hän tiesi, ettei voinut lähteä kysymättä jotain. Jos olisi olemassa aaltoja, jotka siirtävät tietoja ihmiseltä toiselle ilman erityisiä laitteita, eversti olisi jo juosut pää kolmantena jalkana Petrovkalle rukoillen kohtaloa, ettei myöhästyisi. Mutta sellaisia aaltoja ei ollut tai Limpu ei pystynyt niitä tavoittamaan ja tulkitsemaan. Siksi hän päätti hankalasta tilanteesta ja luontaisesta varovaisuudestaan huolimatta puhua Lartsevista.

Keskustelu vei yli neljännestunnin mutta selvitti Gordejeville monta asiaa.

– Jos te olette oikeassa ja Lartsev todella ilahtui, kun te huomautitte hänelle pöytäkirjojen väärennöksestä, se voi merkitä vain yhtä asiaa: hänestä on raskasta esittää sitä roolia, jonka rikolliset ovat hänelle sanelleet. Hän olettaa että hänet jätetään rauhaan nyt kun hänen temppunsa ovat tulleet ilmi, koska olisi riski käyttää häntä tästä eteenpäin. Onko hänellä ollut viime aikoina ylimääräistä rahaa?

– Mistä?

– Sieltä. Ei kai hän tee heille töitä ilmaiseksi? Te olette tuntenut Volodjan jo kauan, joten pystytte varmaan sanomaan, onko hänen oloissaan tapahtunut muutoksia viimeisten kuukausien aikana? Onko hän ostanut jotain isoa ja kallista, tai jotain vastaavaa...

– En ainakaan tiedä. Luulen että tietäisin, jos jotain selaista olisi tapahtunut. Vielä eilen olisin ollut asiasta täysin varma, mutta tänään en ole varma enää mistään.

– Antakaa anteeksi, Gordejev sanoi. – Minun ei olisi pitänyt aloittaa tätä keskustelua, se on yhtä raskas teille kuin minullekin. Mutta tässä on vielä Anastasiakin, jota uhataan jollakin, enkä halua aiheuttaa hänelle vahinkoa. Siksi minun on tiedettävä kaikki mahdollinen jotta voisın

ymmärtää, mitä voin tehdä, mitä en voi. Antakaa anteeksi, hän toisti ja nousi pöydän takaa.

"Olenpa minä mennyt huonoksi", eversti ajatteli nappiessaan jäykällä sormillaan lumen kastelemaa takkia. "Olen aivan poikki, käsi on puutunut, ja minua huimaa heti kun nousem ylös. Minähän olen vasta 54-vuotias, mutta olen muuttunut kahdessa kuukaudessa raunioksi. Voi Lartsev, Lartsev, miksi sinä teit sen? Miksi sinä et tullut heti minun luokseni? Millä he saivat sinut tottelemaan?"

Gordejev taisteli huimausta vastaan ja laskeutui portaat pitäen tiukasti kaiteesta kiinni ja katsoen koko ajan jalkoihinsa. Sillä hetkellä hän tajusi, millä "he" pitivät Volodja Lartsevia kynsissään. Ja tajusi, että samalla asialla he olivat nyt sitoneet Nastjan kädet. Hän meni niin nopeasti kuin pystyi kaupungin syyttäjänvirastossa vartijana toimivan kersantin luokse ja tarttui puhelimeen kysymättä lupaa siihen.

- Pavel! Missä Lartsev on?
- Vankilassa. Hänellä on tänään kaksi kuulustelua.
- Etsi hänet käsiisi. Tee se nyt heti.
- Missä sinä muuten olet? Zerehov kysyi pisteliäästi.
- Lupasit olla täällä puolen tunnin kuluttua. Vai oletko jo unohtanut, että Morozov odottaa sinua?
- Unohdin. Olen tulossa, olen jo ulko-ovella. Onko hän sinun huoneessasi?
- Meni ostamaan tupakkaa.
- Pyydä häneltä anteeksi minun puolestani ja pyydä odottamaan vielä vähän. Minä olen jo matkalla.
- Syyttäjänvirastosta ei ollut pitkä matka Petrovkalle, ja eversti Gordejev käveli niin nopeasti kuin pystyi. Mutta siitä huolimatta hän myöhästyi.

Luku 14

Nastja riisui aamutakin päältään ja puki ylleen farkut ja mustan villapaidan.

– Mitä sinä nyt? Aleksei ihmetteli. – Odotatko jotakuta?

– Yritän koota ajatukseni, Nastja vastasi lyhyesti ja meni kylpyhuoneeseen.

Hän kampasi pitkään ja huolellisesti hiuksiaan, keräsi ne sitten tiukalle nutturalle ja kiinnitti hiusneuloilla. Hän katsoi kuvaansa peilistä ja otti peilikaapista useita meikkipurkkeja.

”Minä olen ilkeä, julma, ankara, röyhkeä, itsevarma, kylmä ja laskelmoiva narttu,” Nastja toisteli mielessään meikatessaan kasvojaan keveillä ja kapeilla siveltimillä. Työ oli tarkkaa. Kun kasvot olivat valmiit, niistä näkyi, että ääneen lausutut haukkumasanat olivat vaikuttaneet. Peilistä katsoi ankara ja kylmä nainen, jonka silmät eivät tunteet kyyneliä, sydän sääliä eikä järki epäilystä.

Nastja seisoj vielä hetken kylpyhuoneessa, meni sitten olohuoneeseen varovasti, jottei Aleksei näkisi hänen kasvojaan, ja pysähtyi kokovartalopeilin eteen. Hartiat alas, selkä suoraksi, leuka ylös ja koko vartalo tiukaksi kuin jännitetty jousi. Hän sulki silmänsä ja yritti saada itsensä peilikuvaa vastaavaan mielentilaan. ”Ihmiset ovat pelkkää lokaa, heidät voi uhrata oman hyvinvoinnin nimissä.

Minä en halua, että surun vuoksi järkensä menettänyt Lartsev ampuu minut ja Alekseini, siksi olen valmis pettämään kaikki ja kaiken, kunhan vain jään henkiin. Minä en välitä yhtään hänen tyttärestään, mutta tiedän, että jos hänelle tapahtuu jotain, minä en selviä hengissä. Minä pelastan itseni. Ja olen tekemisissä vain kaikkein mahtavimman ihmisen kanssa. Kaikki nuo lartsevit, gordejevit, olšanskit ja muut vastaavat ovat samanlaista roskasakkia kuin ne räkänokat, jotka vartioivat minua porraskäytävässä. Rakkeja, jotka voi uhrata oman henkensä pelastamiseksi...”

– Mitä sinulle on tapahtunut? kysyi Aleksei ällistyneenä nähtyään ystävättärensä.

– Miten niin?

– Sinusta huokuu kylmää kuin olisit pakastin. Ja kasvosi ovat kuin...

– Kuin mitä? Nastja ei antanut itselleen lupaa hymyillä, jotta työllä ja vaivalla aikaansaatu mielentila ei katoaisi.

– Vieraat. Ne ikään kuin ovat sinun kasvosi, mutta samaan aikaan ne eivät kuitenkaan ole. Olet kuin lumikuningatar.

– Niin pitää ollakin. Mutta minä menen nyt. Istu hiljaa äläkä sotkeudu tähän.

Nastja avasi itsevarmasti oven ja jäi seisomaan kynnykselle astumatta porraskäytävään. Alhaalta kuului heti hiljaisia askelia, portaisiin ilmestyi sympaattinen vaaleatukkainen nuorimies, jolla oli kirkkaat silmät ja paksut huulet. Enkelinkasvot eivät hämänneet Nastjaa, hän huomasi heti miehen kevyen ja joustavan liikkumisen, vahvat lihakset ja jännittyneen kaulan. ”Laskuvarjojääkäri”, hän määritteli ja sanoi puoliääneen:

– Tule lähemmäksi.

– Miksi? mies kysyi yhtä hiljaa, muttei liikahtanutkaan paikaltaan.

– Minä käskin tulla lähemmäksi.

Äänessä oli niin paljon metallia, että vartiomies totteli. Hän nousi muutaman portaan, otti pistoolin esiin ja nousi sen jälkeen vielä muutaman portaan.

– Sano että soittavat minulle, Nastja sanoi yhtä kylmästi.

– Kenelle on sanottava?

– Se ei ole minun ongelmani. Minä haluan tavata Saša Djakovin.

– Miksi?

– Se taas ei ole sinun ongelmasi. Sinä olet vain apu-mies, jolle on annettu tehtäväksi vartioida minua. Soittakoot minulle niin selitän, mihin tarvitsen Djakovia. Odotan kymmenen minuuttia.

Nastja meni takaisin sisälle ja sulki oven. Ei liian kii-vaasti, jotta hänen liikkeensä eivät vaikuttaisi hermostu-neilta. Muttei liian hitaastikaan.

– Mitä sinä teet? Aleksei kysyi tiukasti asettuen hänen tielleen.

– Ole hiljaa, Nastja mutisi hampaiden välistä, työnsi Alekseihin pois edestään ja meni olohuoneen ikkunaan.

– Asja!

– Ole niin kiltti äläkä häiritse minua. Minun on hyvin vaikea keskittyä, ja sinä sekoitat minun pääni, hän sanoi kylmästi.

Aleksei meni keittiöön ja paiskasi oven kiinni. ”Narttu”, Nastja ajatteli, ”sinä olet varsinainen narttu. Mutta ehkä niin on paras. Maaseututeatterin primadonna. Pidä pintasi, ystäväiseni, pyydät anteeksi sitten myöhemmin. Kaksi minuuttia on kulunut, vielä pitää odottaa kahdek-

san. Nuorukainen, joka kävi apteekissa, juoksi nyt kulman taakse. Varmaankin soittamaan puhelinkioskista. Tai sitten hänellä on siellä auto jossa on puhelin. Katsotaanpas, arvasinko oikein. Ne miliisit, jotka seurasivat minua poliklinikalta etsinyttä miestä, sanoivat, että hän oli soittanut täsmälleen määrättyä aikana mutta ei ollut puhunut kenenkään kanssa. Heillä on jonkinlainen viekas tiedonvälitysjärjestelmä jossa ihmiset eivät ole yhteydessä toisiinsa. Mitenkähän se toimii? Jos olen väärässä, minulle soiteetaan kymmenen minuutin sisällä. Entä jos olen oikeassa? Unohda Nadja, unohda Lartsev, unohda kaikki, sinä ratkaiset tehtävää, puhtaasti matemaattista tehtävää, keskity, älä hermostu, sinä toimit oman henkesi puolesta, ihmiset ovat roskasakkia, he eivät ole sen arvoisia että heidän takiaan kannattaisi hermostua, ajattele vain itseäsi. Sinulle ei ole olemassakaan sellaisia sanoja kuin oikeudenmukaisuus, oikeus, kosto ja rikos, sinä olet unohtanut ne sanat, sinä et ole koskaan kuullutkaan niistä. On vain sinä ja Aleksei. Ja on elämä. Pelkästään elämä. Neljä minuuttia. Sinä teet kaiken, mitä he haluavat, maksoi mitä maksoi. Sinä olet järkevästi ajatteleva nainen ja tiedät varmasti, ettet sinä pärjää heille, siksi sinä et sodi heidän kanssaan. Heitä on monta, sinä olet yksin. Kukaan ei tuomitse sinua, kukaan ei uskalta tuomitse sinua. Viisi minuuttia...”

Nastja ei irrotanut silmiään ikkunasta. Kura jalkakäytävillä, märät tummat vaatteet ohikulkijoiden yllä, likaiset roiskeet ohiajavienväliin autojen pyöristä. Oliko siitä todella vain kymmenen päivää, kun hän oli Välimeren kirkkoon auringon alla katselemassa valkoisesta kivistä rakennettuja palatseja, ikivihreitä puita, suihkulähteiden sinisenä hohtavaa vettä iloisen äidin ja häneen rakastuneen professori Dirk Kuhnin kanssa? Voiko olla mahdollista, että on

vain kymmenen päivää siitä, kun hän tunsu olevansa vapaa ja onnellinen?

Nyt tuntui kuin sitä kaikkea ei olisi tapahtunutkaan. Ei koskaan. Hänen elämänsä on ollut aina kylmyyttä, likaa, pelkoa ja kipua. Jopa kesäisin. Jopa silloin kun selkää ei särkenyt. Kumminkin hänen elämänsä oli kylmyyttä, likaa, pelkoa ja kipua. Poika juoksee takaisin. Juoksee nopeasti...

Nastjan määräämää aikaa oli jäljellä vielä minuutti, kun ovikello soi. Hän avasi oven ja ilmestyi ovelle kuin kuningatar. Vaaleatukkainen laskuvarjojääkäri seiso, kuten kuuluikin, muutaman askeleen päässä ovelta: jos asukkailla oli paha aikomus ottaa vartija kiinni ja kiskaista hänet sisään, se ei onnistuisi.

Nastja seiso sanaakaan sanomatta, levittäen koppavuuden ja kylmän halveksunnan aaltoja ympärilleen. Silmätkään eivät saaneet näyttää kysyviltä, hän oli varma itsestään ja hallitsi tilanteen täydellisesti.

– Minua pyydettiin välittämään teille anteeksipyyntö, nuorukainen sanoi tasaisen hiljaisella äänellä. – Teidän pyyntönne täytetään kahdenkymmenen minuutin kulltua.

– Nyt sinä olet erehtynyt, Nastja vastasi jäätävän yllimielisesti. – Se ei ollut pyyntö vaan vaatimus.

Hän katsoi mielenosoituksellisesti kelloa.

– Mutta sinä hoidit työsi hyvin, selvisit kymmenessä minuutissa.

Askel taaksepäin, lukon pehmeä kilahdus.

Nastja painoi otsansa ovenpieleen liian voimattomana liikkuakseen. Piru heidät periköön, hänen täytyisi pitää pintansa vielä kaksikymmentä minuuttia. Kaksikymmentä minuuttia odotusta, ja sen jälkeen pitäisi käydä keskuste-

lu. Keskustelusta tulisi lyhyt, koska he eivät voisi ottaa sitä riskiä että keskustelisivat kauan. Ja hänen pitäisi ehtiä lyhyen keskustelun aikana antaa heidän ymmärtää, että hän on suostuvainen kaikkeen, että hän haluaa tehdä kaiken niin kuin heille sopii. Heidän on pakko uskoa häntä. Muuta vaihtoehtoa ei ole. Ja he eivät usko, jos hän on kiltti ja älykäs tyttö, koska kiltti ja älykäs tyttö, jolla on humanistinen koulutus, ei suostu koskaan tekemään sopimusta rikollisten kanssa. Sen voi tehdä vain kylmäverinen, laskelmoiva ja täysin häpeämätön hylkiö. Siksi hänen oli nyt muututtava sellaiseksi.

Nastja meni hitaasti eteisen poikki ja istuutui nojatuoliin yrittäen estää suurella työllä aikaansaamaansa mielen tilaa särkymästä. Hän otti savukkeen, kieritteli mietteisään sitä sormissaan ja sytytti sen. Miksi hänen pyyntönsä täytetään kahdenkymmenen minuutin kuluttua? Sen täytyy merkitä, että poika ei ollut käynyt soittamassa. Ilmeisesti vielä ei ollut aika ottaa yhteyttä. Mutta missä hän sitten kävi? Joku odotti häntä kulman takana, ja se joku soittaa jollekulle toiselle, kun tulee oikea aika. On heillä, piru vieköön, ainakin kova kuri! Toisin sanoen hän oli kuin olikin oikeassa, kyseessä oli monimutkainen viestintäjärjestelmä ilman henkilökohtaista kontaktia. Hyvä on, mietitään sitten tätä, miksi tuhlata aikaa turhaan. Jos häntä, Anastasia Kamenskajaa pyydetäisiin organisoimaan vastaava järjestelmä, miten hän tekisi sen?

Nastjan oli vaikea ajatella nojatuolissa istuen, ilman pöytää ja paperia. Hän oli tottunut miettimään vaikeita kysymyksiä kahvikupin ääressä istuen ja monimutkaisia kaavioita paperille piirtäen. Mutta kahvi pitäisi hakea keittiöstä, ja siellä istui syyttä suotta loukattu Aleksei ja mökötti hänelle. Nyt ei sopinut selvitellä asiaa Alekseihin kanssa,

hänen piti pystyä säilyttämään ylemmydentuntoinen jää-
tävyytensä. Joten, mitä tarvittaisiin siihen, että saisi tietoja
mutta kukaan ei voisi löytää sinua, paitsi ellet itse halua.

Vastaus löytyi hämmästyttävän helposti. Tosin sellai-
sen järjestelmän organisoiminen käytännössä olisi vai-
keaa, mutta idea oli uskomattoman yksinkertainen. Kuin
kaksi kertaa kaksi. Ja jos asia oli niin kuin hän ajatteli, sil-
loin oli selitettävissä sekin, miksi Limpun lähettämät mie-
het eivät löytäneet autoa, josta hänen puhelintaan kuunnel-
tiin. Autoa ei yksinkertaisesti ollut. Nykyisin kaikki oli-
vat hurahtaneet hienoon tekniikkaan ja unohtaneet samal-
la, että aina ja kaikessa tärkeintä ovat ihmiset. Raha ja ih-
miset. Raha ja ihmiset saavat aikaan sellaista, mihin täy-
dellisinkään tekniikka ei pysty.

Jos kello käy oikein, nyt on kulunut kaksikymmentä-
kolme minuuttia. Daamin ei saisi antaa odottaa...

Kun puhelin soi, Nastja totesi hyvillään, ettei edes hät-
kähtänyt. Hän hillitsi itsensä täysin.

– Minä kuuntelen tarkkaavaisesti, Anastasia.

Ääni oli yhtä samettinen kuin ennenkin mutta tällä ker-
taa selvästi jännittynyt. Se oli ymmärrettävää, kun uppinis-
kainen ja jääräpäinen Kamenskaja olikin odottamatta pyy-
tänyt heitä soittamaan.

– Esitän asiani lyhyesti, vastasi Nastja kuivasti. – Minä
olen vielä sen verran nuori, että pelkään kuolemaa. Tei-
dän ystävänne Lartsev on huonossa kunnossa ja merkitsee
minulle kuolemanvaaraa. Siksi minä haluan ehdottomasti,
että hänen tyttärelleen ei tapahdu mitään. Minä haluan ta-
vata Djakovin.

– Miksi?

– Hän jäi kiinni Kartašovin asunnossa. Tutkintatuoma-
ri voi yrittää tehdä jotain näinä muutamana jäljellä oleva-

na päivänä. Hän voi muun muassa yrittää saada Djakovin kiikkiin. Koska minä tiedän täsmälleen, millaisia jälkiä hän jätti Kartašovin asuntoon, voin antaa hänelle ohjeet, mitä hänen pitää sanoa, jos hänet otetaan kiinni. Te olette saattaneet minut sellaiseen tilanteeseen, ettei yhtään mokaa saa tapahtua. Ymmärsittekö?

– Ymmärsin. Djakov tuodaan teidän luoksenne tunnin kuluessa. Olen iloinen, että meistä on tullut liittolaisia.

– Kaikkea hyvää, Nastja vastasi pidättyvästi.

Miten kauan he etsisivät Saša Djakovia? Tunnissa he eivät häntä löydä, se on selvä. Tunnin kuluttua miellyttävä baritoni ilmoittaa pahoitellen, että etsittyä joudutaan odottamaan vielä jonkin aikaa. Siitä keskustelusta tulee edellistäkin lyhyempi, joten se vaatii Nastjalta minimaalisen vähän ponnistuksia. Pitää vain esittää olevansa hieman tyytymätön. Ja kenties ihmetellä sitä, että noin vahvassa organisaatiossa ei pystytä tavoittamaan nopeasti tarvittavaa henkilöä. Eli nyt voi jo ottaa rennommin.

Keittiössä Aleksei kolisteli mielenosoituksellisesti astioita. Hän oli varmaan nälkäinen, mutta ei halunnut syödä yksin loukkaantumisestaan huolimatta. Hän odotti, että Nastja suvaitsisi liittyä seuraan. Ei olisi pitänyt loukata Alekseita...

Nastja veti pari kertaa syvään henkeä, päästi selän ja kaulan jännittyneet lihakset rentoutumaan ja avasi keittiön oven. Aleksei istui lukemassa valmiiksi katetun pöydän ääressä. Kirja oli leipäkorin ja tomaattiseppullon välissä.

– Jos olet sitä mieltä, että minä loukkasin sinua ja ansaitseen rangaistuksen, niin olen samaa mieltä. Mutta ole kiltti, siirretään kasvatustoimet myöhemmäksi. Nyt minä tarvitsen sinun aivojasi.

Aleksei nosti katseensa kirjasta ja katsoi ilkeästi.

- Pidätkö sinä edelleen minua aputyövoimana?
- Minä tarvitsen sinun apuasi. Nyt ei ole sopiva hetki selvittää meidän välejä. Siihen meillä on aikaa koko loppuelämä.
- Oletko varma? Sinun puheistasi päätellen meillä voi olla aikaa hyvinkin vähän. Sinun mielipuolinen ystäväsi Lartsev voi ilmestyä hetkenä minä hyvänsä tänne ampumaan meidät. Mutta siinäkin tilanteessa sinä varmaan kohtelet minua kuin keittiövälineitä. Mitä neuvotteluja sinä oikein kävit sen bullterrierin kanssa? Kuka sinulle soitti?
- Minä selitän sinulle kaiken, mutta auta minua ensin ratkaisemaan yksi tehtävä.
- No, anna tulla..., huokasi Aleksei raskaasti.

* * *

Kun Gordejev nousi portaat ylös ja kääntyi viraston pitkään käytävään, hän näki ensimmäiseksi Pavel Žerehovin liidunvalkeat kasvot. Sen jälkeen hän näki tämän vierellä parveilevat työntekijät, joiden pään yläpuolella välähtelivät kameroiden salamavalot. Sanomatta sanaakaan Gordejev työntyi joukon läpi ja näki Žerehovin huoneen lattialla makaavan miehen, jolla oli ampumahaava päässään. Luoti oli osunut keskelle otsaa, ja kapteeni Morozov oli kuollut.

- Miten se tapahtui? Gordejev kysyi.
- Hän istui minun huoneessani odottamassa sinua. Minulle soitettiin ja pyydettiin hakemaan sihteerien huoneesta kiireellinen asiakirja. En halunnut heittää häntä viideksi minuutiksi käytävään, joten lukitsin lähtiessäni kaikki paperit kassakaappiin. Sihteerien huoneessa kukaan ei ollut kuullutkaan mistään asiakirjasta eikä kukaan ollut soittanut minulle. Tajusin, että jokin on vinossa, ja lähdin juok-

semaan takaisin. Ja sitten... Kukaan ei kuullut laukausta, tappaja käytti varmaan äänenvaimenninta.

– Selvä. Sanoiko Morozov sinulle mitään? Miksi hän odotti minua?

– Ei sanonut mitään mutta oli selvästi hermostunut.

– Mitä hänellä oli mukanaan?

– Laukku. Urheilukassi, Zerehov täsmensi.

– Piilota laukku mahdollisimman hyvin, kun kukaan ei ole vielä päässyt siihen käsiksi. Kun savu hälvenee, katsoimme, löytyykö siitä mitään. Saitko Lartsevin kiinni?

– Hän on tulossa tänne.

– Juokse portille, ota hänet kiinni ja tuo varauloskäytävän kautta suoraan minun huoneeseeni. Älä vie häntä hänen oman huoneensa ohi äläkä sano sanaakaan Morozovista.

* * *

Nikolai Fistin, joka tunnettiin paremmin Kolja-setänä, oli ymmällään. Arsen oli käskenyt hänen etsiä nopeasti Aleksandr Djakovin ja toimittaa hänet Kamenskajan asuntoon. Vaatimus tuntui Kolja-sedästä omituiselta. Pahinta oli kuitenkin se, ettei sitä ilmeisestikään voitaisi täyttää.

Nikolai oli 17-vuotias joutuessaan ensimmäisen kerran vankilaan, josta hän pääsi vapaaksi kolmen vuoden kuluttua. Koska lavitsoilla vietetty aika ei ollut lisännyt hänen järkeään ja tappelu oli edelleenkin hänelle ainoa keino ilmaista tyytymättömyyttään, hän joutui saman tien uudelleen istumaan, tällä kertaa jo kahdeksaksi vuodeksi uhrin kuolemaan johtaneen vaikean ruumiinvamman tuottamisesta.

Myrskyisä nuoruus johti siihen, että Nikolai menetti oikeuden asua Moskovassa ja joutui muuttamaan sadan ki-

lometrin päähän. Hän asui asuntolassa, kävi töissä tiilitehtaassa ja joi paljon. Hänen elämänsä tuntui olevan määritelty pitkälle eteenpäin. Mutta hänellä kävi tuuri, ja hän onnistui käyttämään tuuriaan sataprosenttisesti hyväkseen.

Nikolai tapasi Zagorskissa naisen, joka oli tullut sinne retkelle. Tonja oli töissä isännöitsijätoimistossa, jonka hoidossa oli monia arvotaloja. Onneksi pysähtyneisyyden kaudella tuli tavaksi antaa isännöitsijäntoimiston työntekijöille asunto jonkun sellaisen talon toisesta kerroksesta, minkä ansiosta mitättömän näköinen, onneton ja yksinäinen vanhapiika oli onnistunut saamaan haltuunsa suorastaan ylellisen asunnon. Avioliitto moskovalaisen kanssa antoi Nikolaille oikeuden muuttaa takaisin Moskovaan, mutta itsekkäiden motiivien tilalle tuli pian jotain, mitä hän itse nimitti rakkaudeksi. Jos hän alun alkaen olikin joutunut pakottamaan itsensä menemään yhteen Tonjan kanssa, niin jo kuukauden kuluttua hän tajusi, että nainen oli ainoa valopilkku hänen elämässään. Lapsuudessa vanhempien humalainen riitely oli vuorotellut pahoinpitelyjen kanssa, yksitoista vuotta oli mennyt vankilassa, veljistä yksi oli vankilassa, toinen joi jatkuvasti, kolmas oli jo kuollut. Mutta Tonja oli lämmin ja hellä nainen, joka rakasti ja sääli häntä, ei vaatinut mitään vaan hyväksyi hänet sellaisena kuin hän oli. Ennen tuntemattoman läheisyyden ja hellyyden synnyttämä arka riemu muuttui rakkaudeksi, ja Nikolai oli valmis tappamaan jokaisen, joka sanoisi poikkipuolisen sanan hänen vaimostaan.

Muutettuaan Tonjan asuntoon Nikolai meni samaiseen isännöitsijäntoimistoon huoltomieheksi. Perheidylli ei kuitenkaan tehnyt hänestä lainkuuliaista kansalaista. Vuoden 1987 jälkeen hän meni vähitellen taas mukaan rikollisiin toimiin, sillä hänellä oli alalla paljon ystäviä: hän

oli itse viettänyt Moskovassa lapsuutensa ja nuoruutensa ja oli nuorisovankilassakin istunut yhdessä moskovalaisten kanssa. Elämä oli hänestä nykyisin täysin tyydyttävää, rahaa alkoi tulla jonkin verran, ja hänelle tuotti suurta tyydytystä voida lahjoittaa Tonjalle rannekoru, asu tai kallista kosmetiikkaa ja nähdä tämän hämmennys ja väkisin esiin pyrkivän ilo. Tonjalla ei tietenkään ollut aavistustakaan, mistä rahat olivat peräisin, Nikolai kertoi hänelle satuja sivutyöstään autokorjaamossa.

– Mitä sinä nyt, en tarvitse mitään muuta kuin että sinä olet terve ja onnellinen. En minä tarvitse tällaisia lahjoja. Sinä joudut raatamaan näiden vuoksi korjaamossa niin ettet ehdi lepäämään ollenkaan. Meillä on kaikkea, ei sinun tarvitse hankkia enää lisätienestejä, sanoi Tonja, ja kahdesti vankilassa istuneen Nikolain sydän sulii tällaisista sanoista.

Kerran Tonja sairastui myöhään illalla. Hän sinnittelee pitkään, yritti näyttää iloiselta ja reippaalta ja selitti, että huonovointisuus oli luonnollista raskauden aikana. Kun verenvuoto sitten alkoi, hän pelästyi, ja aviomies joutui paniikkiin. Kun ambulanssi ei ollut vielä puolenkaan tunnin kuluttua tullut, Nikolai päätti viedä itse vaimonsa sairaalaan. Oma autoa hän ei ollut vielä saanut säästetyksi, joten hän ajatteli pysäyttää jonkun yksityisautoilijan, vaikka miettikin kauhuissaan, miten Tonja vuotaisi verta istuimelle niin että hän joutuisi myöhemmin selvittämään asian omistajan kanssa. Eniten häntä kuitenkin tuossa vaiheessa pelotti se, että hän ei onnistuisi pelastamaan lastaan. Toisena tuli pelko siitä, että hän ei hillitsisi itseään vaan antaisi turpiin kuljettajalle, jos tämä alkaisi riidellä. Se merkitsisi kolmatta tuomiota, ja perhe-elämä loppuisi siihen...

Nikolai juoksi portaat alas, syöksyi käsi ojossa tienris-

teykseen ja oli vähällä jäädä kiivaasti jarruttavan Volgan alle. Ratin takana istuva kuudennen kerroksen asukas Gradov tunsu heti huoltomiehen, joka oli monta kertaa käynyt korjaamassa pikkuvikoja hänen asunnossaan.

– Mikä hätänä? kysyi Gradov.

– Vaimo pitää viedä sairaalaan, soitin ambulanssin mutta sitä ei vain kuulu. Pelkään että Tonja vuotaa kuiviin, haluan saada hänelle kyydin.

– Minä vien, Gradov suostui hetkeäkään miettimättä.

– Pääseekö hän itse ulos vai pitääkö meidän kantaa hänet?

– Mutta hän sotkee autonne istuimet...

Gradovin auton istuimet olivatkin hienot, vaaleaa turkista.

– Mitä siitä, mennään, Gradov komensi. – Älä sinä huolehdi istuimista; jos menevät pilalle, maksat luonnossa, pidät kuolemaasi saakka kylpyhuoneeni ilmaiseksi kunnossa.

Gradov ei vienyt Tonjaa minne tahansa vaan hyvään sairaalaan ja esitteli hänet sukulaisekseen. Kun Nikolai näki koko tuon komeuden yksityishuoneineen, palvelualltiine ja taitavine sairaanhoitajineen ja aamiaisineen mustan kaviaarin kera, maailma alkoi pyöriä hänen silmissään. Lapsi onnistuttiin pelastamaan, ja poikansa syntymän jälkeen Nikolai katsoi olevansa ikuisesti velkaa kuudennessa kerroksessa asuvalle Sergei Gradoville.

Ollessaan vuonna 1991 ystäviensä kanssa ravintolassa Gradov joutui sattumalta näkemään rikollisryhmien välienselvittelyyn, jossa käytettiin nyrkkirautoja ja jopa ampuma-aseita. Muutama sen osanottaja vaikutti hänestä tultulta.

Gradov meni vanhan tuttavansa, ravintolan johtajan puheille ja kysyi, miksi miliisiä ei kutsuttu paikalle.

– Miksi kutsuttaisiin? ravintolan johtaja ihmetteli.
– Nuo pojat vastaavat järjestyksestä täällä. He vain selvitelivät välejään joidenkin röyhkimysten kanssa. Miliisillä ei ole täällä mitään tekemistä.

– Minusta tuntuu, että olen nähnyt joitakin heistä meidän talomme luona, he ovat jutelleet meidän huoltomiehemme Nikolai Fistinin kanssa, Gradov sanoi mietteissään.

– Ettekö te muka tiedä? ihmetteli johtaja. – Hänhän on heidän pomonsa. He kutsuvat häntä Kolja-sedäksi.

Kun Gradov jonkin ajan kuluttua kutsui Nikolain luokseen ja ehdotti varovasti toimialan vaihtoa, Nikolai suostui mielihyvin. Hän oli jo huomannut, että alueen valvonta kävi päivä päivältä vaikeammaksi. Hän oli röyhkeästi kahmaissut itselleen pienen palasen ja pystynyt jonkin aikaa pitämään sen halussaan, mutta koko ajan ilmestyi entistä terävähampaisempia nuoria krokotiileja, jotka eivät tunnustaneet pelisääntöjä, eikä Nikolailla riittänyt voimia kilpaila heidän kanssaan. Uusissa oloissa ei riittänyt lihasvoima, tarvittiin myös aivoja, mutta niiden suhteen Kolja-setä ei ollut kovin vahvoilla. Ensin hänen valvonnastaan vietiin bensa-asema, sen jälkeen hotellikortteli, nyt vaanittiin jo metroasemaa ja sen kioskeja. Yritykset palauttaa järjestys kilpistyivät siihen, että Kolja-sedälle esitettiin kieroja asiakirjoja kunnallisomaisuudesta, jota oli turha yrittää verottaa, koska kaikki tulot olivat kaupunginhallinnon tiukassa valvonnassa. Sergei Gradovin ehdotus tuli juuri sopivasti, se antoi Nikolaille mahdollisuuden luopua suojelurahojen keräämisestä menettämättä kasvojaan poikien edessä ja aloittaa uusi, paremmin palkattu ja rauhallisempi työ. Myös Gradov vaati rikollisten toimien lopettamista: hän oli tekemässä uraa poliitikkona, hän tarvitsi

henkivartijoita ja ihmisiä, jotka pitivät yllä järjestystä puolueen järjestämissä joukkotapahtumissa. Lisäksi oli muitakin, tiukasti salassa pidettäviä tehtäviä. Pojat olisivat näkyvästi hänen vierellään, siksi heidän ei ollut sopivaa sotkeutua rikollisryhmien välienselvittelyihin. Kolja-setä tajusi vain pääpiirteissään tulevan työnsä, mutta hän oli valmis palvelemaan Gradovia uskollisena kuin koira.

Siitä oli kulunut kaksi vuotta, ja nyt Kolja-setä vaistosi ensimmäisen kerran vaaran. Se ei uhannut miliisin suunnalta, joka tosin sekin voisi esittää hänelle melkoisen las-kun. Uhkana oli Arsen. Kolja-setä oli inhonnut häntä heti ensimmäisestä tapaamisesta lähtien. Miksi ihmeessä isäntä oli ottanut tuon kääkän mukaan työhön?

Kolja-setä oli tehnyt kaiken Gradovin ohjeiden mukaan. Hän vuokrasi talon, jota oli käyttänyt aikaisemminkin, löysi tytön, jolle pojat sanoivat olevansa Bondarenkon ystäviä. Bondarenko ei muka pystynyt itse viemään häntä Smeljakovin luo maanantaina ja oli pyytänyt heitä käymään siellä tytön kanssa sunnuntaina. Tyttö oli viety hiljaiseen paikkaan, jossa hänestä oli kaivettu esiin kaikki mitä hän tiesi; tosin hän ei tiennyt paljon mitään, oli vain viitanut johonkin Kosariin. Pojat tappoivat molemmat, kävivät taiteilijan asunnossa ja pyyhkivät tämän puhelinvastajan nauhalta Kosarin viestin Bondarenkon yhteystiedoista. Sen jälkeen kaikki jäljet oli hävitetty. Mihin Arsenia tarvittiin? Sitä paitsi Arsen arvosteli häntä koko ajan. Heti alussa hän oli ilmaissut epäluottamuksensa Kolja-sedän joukkuetta kohtaan ja oli yrittänyt pakottaa isännän maksamaan omille miehilleen. Isäntä ei ollut suostunut vaan oli vakuuttanut, että Kolja-sedän miehet ovat ammattilaisia ja tekevät kaiken tarvittavan parhaalla mahdollisella tavalla. Nuo sanat lämmittivät Kolja-sedän mieltä, ja kiitollisuus ja

uskollisuus Gradovia kohtaan kasvoivat entisestään. Siitä huolimatta Arsen nöyryytti häntä aina tilaisuuden tullen ja puhui koko ajan täysin käsittämättömiä.

Kolja-setä oli hyvin huolissaan siitä, että isäntä neuvotteli Arsenin kanssa kielellä, jonka vain he ymmärsivät, ja suostui vanhuksen määräyksiin ja vaatimuksiin. Vaikka Kolja-setä pinnisti kaikki voimansa, häneltä jäi jotain tärkeää tajuamatta. Entä jos isäntä huomaa, että hän on niin sanotusti pudonnut kärryiltä, erottaa hänet ja palkkaa hänen tilalleen Arsenin? Hän lohdutti itseään sillä että isäntä ei voi erottaa häntä, sillä heitä yhdisti liian monta rumaa ja jopa veristä juttua. Se oli kuitenkin laiha lohtu, sillä Kolja-setä ei halunnut, että Gradov pitäisi hänet palveluksessaan vain pelosta, vaikka oli huomannut hänen kyvyttömyytensä. Hänen itserakkautensa ei sellaista sallisi. Hän yritti kaikkiin voimin päästä perille isännän ja Arsenin neuvottelujen pääkohteesta ja peittää samalla kasvavan pelkonsa hymyilemällä omaa outoa hymyään. Se oli kuin nurkkaan ahdistetun sakaalin irvistys: se tajuaa että vastustaja on voimakkaampi ja loppu tulee kohta, mutta yrittää viimeiseen asti pelottaa vastustajan pois.

Joulukuun 30. päivänä Nikolai Fistin tajusi ratkaisevan hetken koittaneen. Arsen ilmoitti, että hän oli sanonut sopimuksen isännän kanssa irti eikä tästä eteenpäin tekisi tälle töitä, vaikka juttu oli kesken. Kolja-setä ehti jo huokaisista helpotuksesta, kun Arsen ällistyi hänet vaatimuksestaan etsiä Djakov käsiinsä. Miksi? Mihin Djakovia tarvittiin, jos kerran sopimus ei ollut enää voimassa? Sitä paitisi Arsen oli itse käskenyt selvittää asiat Djakovin kanssa. Kolja-setä oli hoitanut asian lähettämällä Djakovin toiseen kaupunkiin ja käskenyt tämän piileskellä siellä kolme neljä kuukautta. Kotona pojan piti kertoa kaikille, että hän läh-

tee työmatkalle ja palaa vasta keväällä. Saman tien hän oli lähettänyt toiseen kaupunkiin käskyn, että Djakov piti ”ottaa vastaan”. Häntä ei etsittäisi ennen huhtikuuta. Ja vaikka lumi sulaa huhtikuussa, niin ennen kuin hänet löydettäisiin ja tunnistettaisiin... Mutta mitä tuo vanha pirulainen oikein halusi? Sen Arsen kyllä selitti kohteliaasti:

– Kamenskaja vaatii, että Djakovin on tultava hänen luokseen. Hän haluaa antaa tälle varmuuden vuoksi ohjeet.

– Entä sitten jos vaatiikin! ärähti Kolja-setä. – Entä jos hän vaatii teiltä huomenna miljoona dollaria, suostutteko te siihenkin?

Arsen oli tänään hämmästyttävän kärsivällinen ja jätti hänen huomautuksensa omaan arvoonsa.

– Kamenskajan vaatimus on täysin järkevä ja se pitää täyttää, Arsen vastasi rauhallisesti. – Minä en riitele koskaan lainvalvojien kanssa, minä elän heidän kanssaan rinnakkain. Ymmärrätkö? Jos minä alkaisin riidellä heidän kanssaan, en pystyisi tekemään työtäni. Kamenskaja on saatava ymmärtämään, että minun kanssani kannattaa olla tekemisissä ja että minuun voi luottaa. Vain siten minä saavutan haluamani lopputuloksen. Siksi Djakovin on oltava hänen luonaan tunnin kuluttua.

Arsenin äänensävy ei jättänyt sijaa vastaväitteille, joten Kolja-setä ei uskaltanut sanoa mitään. Hän rupesi soitelemaan kaupunkiin, johon Djakov oli lähtenyt, toivoen että käsky oli vielä täyttämättä. Epäonnekseen hän ei tavoittanut sieltä ketään, kaikki olivat ilmeisesti lähteneet jo valmistautumaan uudenvuoden viettoon. Arsen soitti puolen tunnin välein ja kysyi Djakovia hiljaisella mutta pahaa enteilevällä rauhallisella äänellä.

Kolja-setä päätti lopulta antautua.

– Asiassa on hieman ongelmia, meidän pitäisi tavata, hän sanoi.

Tapaaminen Arsenin kanssa oli paljon vaikeampi kuin Kolja-setä oli odottanut.

– Sinä olet kierasarvinen pukki, vanhus sähisi, – kun jumala jakoi aivoja, sinä menit selvästi pissalle. Etkö sinä ymmärrä, mitä sinulle sanotaan? Käskinkö minä muka tapaa Djakovin? Minä sanoin, että asiat pitää selvittää hänen kanssaan.

– Minähän selvitin.

– Et sinä mitään selvittänyt, senkin hirviömäinen mutakuono! Sinä ja muut sinun kaltaisesi, te uusrikkaat rikolliset, ette tajua mitään laista. Selvittää asiat merkitsee nimenomaan selvittämistä, asian tutkimista, sen selvittämistä, kuka on oikeassa, kuka syyllinen, ja päätöksen tekemistä sen jälkeen. Oletko sinä ollut koskaan tekemisissä oikeiden rikollisten kanssa? He tunsivat lait eivätkä tapaneet koskaan ketään noin vain. Sinulle sanotaan, että selvittää, mutta sinä ymmärrät sen käskyksi katkaista kaula. Sen enempään sinun järkesi ei riitä. Asian selvittämiseen pitää käyttää järkeä, mutta sinulla ei ole mitä käyttää. Sinä olet täysi paska. Sinä et pysty ajattelemaan etkä edes tappamaan itse, osaat vain jaella käskyjä. Kun pitää ryhtyä johonkin, sinä vain seisot ase hikisessä kädessäsi ja lasket housuihisi pelosta. Mitä minä nyt sanon Kamenskajalle? Että Djakov on tapettu, mutta minä en tiennyt siitä mitään? Millainen organisaatio minulla oikein on, jos minun miehiäni tapetaan minun tietämättäni? Sellaisen organisaation kanssa hän ei halua olla missään tekemisissä.

– Olkoon haluamatta, Kolja-setä mutisi. – Ettehän te kuitenkaan tee enää töitä minun isännälleni. Miksi te olette niin huolissanne? Jos hän ei halua olla teidän kanssanne tekemisissä, ei sitten.

– Sinä olet täysi tolvana. Tajuatko sinä edes, että sinun pitää pelastaa oma epidermisi.

– Pelastaa mikä?

– Oma nahkasi, pöllö. Jos Petrovka tarttuu Djakovin ruumiiseen, he ovat vain askeleen päässä sinusta. Entä jos etsivät haluavat kuulustella Djakovia taiteilijan asuntoon tunkeutumisesta? Eivät he odota kevääseen, älä luulekaan. He alkoivat etsiä häntä jo tänä aamuna. Jos hän olisi elossa, Kamenskaja neuvoisi häntä, miten pitää käyttäytyä kuulustelussa ja mitä pitää sanoa. Silloin torpedo meni ohi. Mutta nyt he alkavat etsiä häntä, ja vaikka hän löytyisikin vasta keväällä, hänet liitetään joka tapauksessa tämänpäiväisiin tapahtumiin. Ja jos liitetään, juttu annetaan taas Kamenskajalle. Siksi minun pitää päästä hänen ystäväkseen. Mutta sinä olet sotkenut kaiken kuten aina. Luuletko sinä että minä en huomaa, miten sinä inhoat minua? Et luota yhteenkään sanaani, vaikka minä puhun asiaa ja sinun kannattaisi ottaa minusta oppia. Miten monta kertaa minä olen osoittanut sinulle, että olet tehnyt virheen? Miten monta kertaa olen selittänyt sinulle, miten ja mitä pitää tehdä? Oletko sinä totellut minua kertaakaan? Sinulla on vain yksi johtotähti, ja se on sinun sydänpäpösesi Gradov, vain hänen sanansa merkitsee sinulle jotain. Sinä kapinen koira ymmärrät käskyt vain silloin kun saat märestä rätistä päin naamaa. Mutta sinun Gradovisi on samanlainen tollo kuin sinäkin, ei hänkään pysty sanomaan sinulle koskaan mitään järkevää. Sinä tulet kuolemaankin ilman järkeä, koska et halua ottaa oppia viisaista ihmisistä.

Kolja-setä kuunteli kärsivällisesti kaiken, koska nyt hänellä oli selkeä päämäärä. Hän tajusi, että hänen pitää auttaa isäntää. Sitä varten oli pakotettava Arsen täyttämään sopimus. Sergei Gradov ei ilmeisesti ollut pystynyt puhu-

maan häntä ympäri. No, ei hänkään, Kolja-setä, aikunut puhua Arsenia ympäri. Hän pakottaisi tämän. Mutta sitä ennen tästä olisi saatava selville edes jotain. Siksi hän oli-kin pyytänyt tapaamista Arsenin kanssa valmiina saamaan likasangon niskaansa.

Kun tapaaminen vanhuksen kanssa olisi ohi, pojat lähtisivät hänen peräänsä ja selvittäisivät aluksi hänen osoitteensa. Sen jälkeen katsottaisiin. Likasanko oli tosin isompi kuin Kolja-setä oli odottanut, ja lika oli tällä kertaa entistä likaisempaa. ”Ei se mitään”, hän vakuutteli itselleen palatessaan tapaamisesta, ”saat kohta itse märän rätin kiro-
tulle kurttuaiselle naamallesi.”

Kolja-setä parka ei pystynyt kuvittelemaankaan, mikä Arsen oli miehiään ja miten mahtava hänen konttorinsa oli.

* * *

Eversti Gordejev katsoi ikkunasta ulos. Jostain syystä kostealla talvisäällä kaikki kadut näyttävät samanlaisilta, ja Moskovan keskustassa näky oli täsmälleen samanlainen kuin lähiössä, jossa Nastja asui.

Gordejev näki samat loskaiset jalkakäytävät ja ohiajajien autojen pyöristä roiskuvan kuran, samat rännän ja vesisateen tummentamat takit ja pusakat. Kävikö näin aina vai vain tänään, kun heidän oli Nastjan kanssa lakattava olemasta oma itsensä ja muututtava yli-inhimillisin ponnistuksin vastenmieliseksi, kyyniseksi ja häijyksi olennoiksi...

Gordejev tuijotti likaisesta ikkunasta ulos ja mietti, että kohta hän ajaisi nurkkaan yhden niistä, joita oli monet vuodet kunnioittanut, pitänyt ”omanaan” ja kohdellut kuin omaa lastaan. Hänen on pakko pelästyttää puolikuoliaak-

si ihminen, joka on hiljattain kokenut suuren surun ja jonka elämä ei ole nytkään mitään herkkua. Hänen on pakko tuottaa alaiselleen kipua, ankaraa kipua, hän joutuu koetelemaan tämän rehellisyyttä ja järkkymättömyyttä, älyä ja sinnikkyyttä. Kaikki se pitää tehdä vain siksi, että saisi toisen tekemään sellaista, mihin tämä ei suostuisi loogisten perustelujen eikä suostuttelujen avulla. Hänen, Gordejevin on pakko taas valehdella. Monesko kerta se on tänään? Hän tunsi vajoavansa valheisiinsa kuin suohon, joka askeleella entistä syvemmälle. Tuntui siltä, että tietä takaisin ei enää ole, vaan hän joutuu koko loppuelämänsä valehtelemaan vaimolleen, kollegoilleen, esimiehilleen, ystävilleen. Hän ei palaudu enää koskaan takaisin omaksi itsekseen, hänestä tulee toisenlainen, keinotekoinen, väärennös...

Gordejev kuuli oven avautuvan muttei kääntynyt.

– Halusitteko te tavata minut?

– Halusin.

Gordejev kääntyi hitaasti, istuutui raskaasti tuoliinsa ja heilautti ilottomasti kättään kehottaen Lartsevia istuutumaan.

– Anteeksi että jouduin keskeyttämään kuulustelusi.

– Ei se mitään, olin oikeastaan jo valmis.

– Hyvä niin, Gordejev nyökytteli. – Minä halusin kysyä sinulta neuvoa, sinä kun olet osastomme paras psykologi. Meidän asiamme ovat huonosti, poikaseni.

– Mistä on kysymys? kysyi Lartsev jännittyneellä äänellä. Hänen kasvoillaan ei värähtänyt yksikään lihas, hänen ilmeensä oli kivettyneen rauhallinen. Mutta sen alla eversti näki valtavan sisäisen jännityksen, ja tajusi Lartsevin asioiden olevan niin huonosti, että hänellä ei ollut enää voimia ilmaista tunteitaan.

– Pelkään että Anastasia on murtunut.

”Luoja, anna anteeksi, miten minun kieleni kääntyy sanomaan tällaista? Miten minä vanha hölmö saatoin antaa asioiden mennä näin pitkälle? Minä toivoin ja luulin, että me selviämme kaikesta. Mutta emme selvinneet. Juuri siinä se minulle aina toistit sitä, että elämässä mikään ei mene ohi eikä selviä itsestään.”

Lartsev ei sanonut mitään, mutta Gordejev näki hänen silmissään kauhun.

– Vielä eilen hänellä oli mielenkiintoisia ideoita Jerjominan jutun tutkinnan suhteen, mutta tänä aamuna hän ilmoitti minulle, ettei näe mitään mahdollisuuksia jatkaa tutkintaa, että hänen kaikki teoriansa ovat osoittautuneet vääriksi eikä hän keksi yhtään uutta. Sen lisäksi hän oli huonovointinen ja jäi sairauslomalle. Mitä tästä voi päätellä?

Lartsev ei edelleenkään sanonut mitään, mutta kauhu hänen silmissään alkoi vähitellen muuttua toivottomuudeksi.

– Tästä voi päätellä sen, Gordejev jatkoi ilmeettömällä äänellä katsoen Lartsevin ohi, – että hän on joko ottanut rikollisilta rahaa tai sitten häntä on uhkailtu niin, että hän on antautunut suoraan ilman taistelua. Kumpikin vaihtoehto on yhtä paha.

– Eihän se ole mahdollista, Lartsev sanoi lopulta luonnottomalla, liian kirkkaalla äänellä ja kaivoi savukkeet taskustaan.

”Ei tietenkään ole”, eversti ajatteli. ”Siinä sinä olet oikeassa. Mutta vitsi onkin siinä, että sinä et ajattele niin. Sinä tiedät vallan hyvin, että häntä on uhkailtu. Sinä puhut Anastasiasta totta ja valehtelet samaan aikaan. Kaikkea sitä ihminen joutuukin kestävänsä! Näyttää siis siltä, että sinä et halua tunnustaa. Minä annoin sinulle mahdollisuuden, mutta sinä et halua käyttää sitä. Sinun pelkosi hei-

tä kohtaan on voimakkaampi kuin luottamuksesi minuun. No, ota nyt savukkeet esiin, sen jälkeen etsit puoli tuntia sytytintä, joka syttyy vasta kahdennellakymmenennellä yrityksellä. Yritä vain voittaa aikaa ja miettiä, miten saisit minut uskomaan, että Nastja on rehellinen mutta heikko. Anna mennä, yritä saada minut vakuuttumaan, minä en pane vastaan. Voi olla että teeskentelen jopa uskovani. Inhoan jo nyt itseäni niin, että olen valmis suostumaan mihin vain.”

Lartsev sai lopulta tupakkansa syttymään, veti savua syvään henkeen ja etsi sen jälkeen hetken tuhkakuppia.

– Minusta tuntuu, että te suurettelette tätä asiaa. Tämä on hänen ensimmäinen oma juttunsa, hän on tutkinut sitä jo puolitoista kuukautta tuloksetta, joten on luonnollista että hän on väsynyt. Mitä hän on tehnyt tätä ennen? Istunut työhuoneessaan ja analysoinut tietoja, pannut numeroita järjestykseen ja laskenut prosentteja. Hän oli tuskin nähnytäkään ilmielävää rikollista. Nyt kun hän alkoi tehdä samaa työtä kuin me muutkin, hän tajusi heti, että hänen teoreettinen ajattelunsa ei kelpaa mihinkään, sen avulla ei murhaa pysty ratkaisemaan. Siksi hän nyt hermostui. Kuka häntä sitä paitsi voisi painostaa? Mitä niin vaarallista hän on voinut löytää tutkintansa aikana? Juttu on tavanomainen, uhri oli juoppo, kuka hänestä olisi kiinnostunut? Mikä mafia voisi olla kiinnostunut hänestä? Ei kuulosta uskottavalta. Ja Nastja on hermoheikko, vaikutuksille altis, eikä hänen terveydentilansakaan ole paras mahdollinen, joten tämä tulos oli mielestäni täysin odotettavissa. Ei hänestä pidä ajatella pahaa.

”Ei kelpaa. Oletko sinä unohtanut sen, miten hän vietti kokonaisen yön kahdestaan palkkamurhaaja Gallin kanssa, joka tuli tappamaan häntä? Et ehkä tiedä sitä että kak-

si kuukautta sitten Nastja paljasti vaarallisen rikollisryhmän, jonka tilillä oli yli kymmenen murhaa, ja hän joutui olemaan heidän kanssaan tekemisissä päivittäin. Et sinä mitään ole unohtanut, pidät vain kiinni omasta linjastasi. Ja minä ymmärrän sinua. Sinulla ei ole muuta vaihtoehtoa. Sinun on saatava minut uskomaan, että kukaan ei ole uhkaillut Nastjaa vaan hän kieltäytyi jatkamasta työtään täysin vapaaehtoisesti. No, yritä pois vain. Sinä ajat omaa etuasi ja yrität samalla lypsää minusta tietoja. Odotat että minä kerron sinulle, mitä erityistä Nastja on saanut selville Jerjominan murhasta. Siinä odotat.”

– Koko juttu oli tyhjänpäiväinen, se oli selvää heti alun alkaen. Juopotteleva tasapainoton nuori nainen, jolla ei ollut aivan kaikki kotona, saattoi lähteä kotoaan kenen kanssa tahansa ja minne tahansa, eikä hänestä pysty löytämään mitään jälkiä. Mutta Nastja kuvitteli itsestään liikoja, taikertui omiin rikkiviisaisiin teorioihinsa, kulutti niiden tutkimiseen niin paljon voimia että sai loppujen lopuksi hermoromahduksen. Hänelle jäi leivästä vain reikä käteen. Minä ymmärrän häntä, tämä oli ensimmäinen tutkinta, jota hän hoiti itsenäisesti. Hän olisi tietysti halunnut sen olevan visainen ja mielellään tavalla tai toisella mafiaan liittyvä. Kannattaa kuitenkin pitää mielessä se että järjestäytyneen rikollisuuden kasvusta huolimatta vähintään puolet murhista on ”arkielämän” rikoksia. Mustasukkaisuutta, kosta, rahaa, kateutta ja perheriitoja, toisin sanoen murhia joiden motiivi löytyy inhimillisistä tunteista. Eikä niillä ole mitään tekemistä mafian kanssa. Nastja ei halunnut myöntää sitä, hän halusi ratkaista huomiota herättävän tapauksen ja alkoi siksi keksiä toinen toistaan nokkelampia teorioita. Niiden tarkistamiseen kului kaikki aika ja kaikki voimat.

– Ei Volodja, en usko että asia on noin yksinkertainen, puisti Gordejev päättään. – Me olemme tunteneet hänet jo monta vuotta, hänellä on rautainen ote asioihin, eikä hänellä ole tapana luovuttaa. On totta, että hän saattaa hermoilla ja sairastella, mutta hän ei anna periksi. Ei, en usko. Tässä on jotain mätää. Hänelle pitää tehdä jotain. Heti kun hän on taas terve ja tulee takaisin töihin, minä vaadin aloittamaan sisäisen tutkinnan. Vaadin, että hänet on erotettava miliisistä. Vaikka pidänkin hänestä, kuten teistä jokaisesta, petturuutta ja pelkuruutta en aio sietää.

”No niin, nyt minä luovutin Nastjan nahkoineen päivineen. Katsotaan nyt, millainen Lartsev on, verenheimoinen vai kiltti. Ei hän tietenkään anna minun erottaa sinua, ei hän halua sisäistä tutkintaa. Nyt hänen pitää esittää jalo-mielistä ja ehdottaa, että siirrän sinut rikostutkinnasta johonkin rauhallisempaan paikkaan. Mielenkiintoista nähdä, millaista paikkaa hän on ajatellut sinulle. Vaikuttaa siltä, että hänen on jo helpompi olla, hän on tajunnut, mitä linjaa hänen kannattaa vetää. Nyt minä saan hänet rauhoittumaan, hengähtäköön hetken ennen viimeistä iskuja, mutta sitten... Meni syteen tai saveen. Mutta tuntuu niin pahalta, että sydän on pakahtua. Volodjaa käy sääliksi, kukaan ei ole hänelle tässä maailmassa niin kallis kuin hänen tyttärensä. Ja minä kirottu vielä kiusaan häntä.”

– Miksi te noin ankara olette, miksi hänelle pitäisi heti antaa potkut? Ei teidän pidä pilata Nastjan elämää. Hän ei sovi rikostutkijaksi, siinä te olette oikeassa, mutta epärehellinen hän ei voi olla, sen minä voin vaikka vanhoa. Parasta olisi siirtää hänet esikunnan informaatio- ja analyysiosastolle, siellä hän saisi rauhassa tehdä mieluisinta työtään eli järjestellä lukuja. Siellä hänestä on enemmän hyötyä, ja työkin on rauhallisempaa, ei rasita hermoja.

– Enpä tiedä.

Gordejev nousi seisomaan ja alkoi kävellä hitaasti ympäri työhuonettaan. Alaisille se oli tuttu merkki siitä, että esimies harkitsee vaikeaa päätöstä. Hän pysähtyisi vasta sitten, kun päätös olisi tehty.

– Asia pitää selvittää kunnolla. Kaksi kuukautta ei ole vielä kulunut umpeen, joten tutkinnan lopettaminen on liian aikaista. Otan sen itse hoitooni. Tai annan jollekulle. Vaikka sinulle, sinähän sen aloititkin, sinulla on kaikki kortit kädessäsi.

– Tietenkin. Jos Jerjominan jutussa on jotain, minä kaihvan sen esiin. Ja jos ei ole, niin ei sitten. Vaikka olenkin varma, että se oli ihan tavallinen murha.

Gordejev katsoi kelloa. Lartsevin tulosta oli kulunut puoli tuntia. Eversti oli onnistunut pysymään aikataulusa, josta hän oli sopinut Pavel Žerehovin kanssa. Hän aikoi juuri sanoa jotain, kun ovi aukaistiin.

– Eversti Gordejev, meillä on hätätilanne. Kapteeni Morozov on tapettu Pavel Žerehovin huoneessa!

* * *

Kun Lartsev erkani Pavel Žerehovin työhuoneen lähettyvillä parveilevasta väkijoukosta ja lähti kohti ulko-ovea, kaksi sisäpihalla autossa istuvaa miestä sai käskyn valmistautua. He seurasivat kohdetta etäältä metroasemalle, tulivat rullaportaissa lähemmäksi ja menivät samaan metrovaunuun. Lartsev nousi metrosta lähellä kotitaloaan, osi kioskista savukeaskin, meni vähän matkaa eteenpäin aukiolle, istuutui penkille ja sytytti savukkeen.

Varjostajat olivat saaneet tehtäväkseen seurata, yrittäisikö Lartsev ottaa yhteyden johonkuhun. Matkalla hän tör-

mäsi muutaman kerran ohikulkijoihin tai kanssamatkustajiin ja pyysi lyhyesti anteeksi. Ei ollut helppo päätellä, olivatko ne sovittuja kontakteja. Mutta hän ei soittanut kenellekään, ei poikennut mihinkään eikä keskustellut kenenkään kanssa. Istui vain penkillä ja tupakoi.

Varjostajat ostivat kumpikin pari gruusialaista liha-piirakkaa ja söivät ne mietteissään irrottamatta katsettaan penkillä istuvasta liikkumattomasta hahmosta.

* * *

Majuri Lartsev osti metroaseman neljänneistä kioskeista asikin Davydoff-tupakkaa jättäen näin viestin, että haluaa nopeasti yhteyden. Sen jälkeen hän jäi tarkkailemaan kioskia.

Lartsevilla ei alun perin ollut pienintäkään aikomusta ottaa yhteyttä niihin, jotka kiristivät häntä, mutta Morozovin murha oli järkyttänyt häntä. Anastasiahan oli tehnyt kaiken täsmälleen niin kuin he halusivat, miksi he eivät sitten pitäneet lupaustaan? Miksi he tappoivat Morozovin? Heihin ei selvästikään voinut luottaa, ja heidän lupauksensa vapauttaa Nadja heti kun myrsky laantuu ja vaara on ohi, voi osoittautua valheeksi. Tyttö ei ehkä ole hengissä. Hänellä ei ollut enää oikeutta odottaa, hänen oli pakko löytää heidät ja pelastaa lapsensa. Ei enää yhtään neuvottelua eikä lupautusta, heihin ei selvästikään voinut luottaa. Oli pakko katsoa, kuka ottaa merkin vastaan, ja tarttua häntä kurkusta kiinni. Ketjua seuraamalla voi päästä käsiksi päätekijään, jolta hän taatusti ottaa tyttärensä takaisin, vaikka sitten joutuisi tappamaan tämän.

Lartsev piti kioskeja silmällä, mutta mitään ei tapahtunut. Myyjä pysyi koko ajan kioskissaan, samoin viereisten

kioskien myyjät. Lartsevin toivo oli siinä, että merkinotta- ja olisi joku jatkuvasti alueella oleileva, toisin sanoen myyjä, jonka pitäisi mennä ulos soittaakseen siitä. Jos merkin vastaanottaja ei olisi myyjä vaan ostaja, jolle myyjä vain ilmoittaisi, että Lartsev osti Davydoff-askin, hänen suunnitelmansa menisi myttyyn. Hän ei pystyisi seuraamaan kaikkia ostajia. Mutta toivoa kuitenkin oli...

Lartsevia paleli kylmällä penkillä, mutta hän seurasi herkeämättä kioskia ja ajatteli Nadjaa. Miten tyttö pärjää? Annetaanko hänelle ruokaa? Toivottavasti hän ei ole sairastunut.

Ajatukset siirtyivät kuin itsestään siihen, että kiristäjillä oli kaikki mahdolliset tiedot Nadjasta: missä tämä kävi ja milloin, milloin hän on sairastanut ja mitä, millaisia arvosanoja hän on saanut, ketkä ovat hänen ystäviään. Nadjaa oli seurattu jatkuvasti, mutta tiedot olivat sellaisia, että kukaan ei voinut hankkia niitä pelkästään tarkkailemalla. Vaikutti siltä, että nuo ihmiset saivat tietoja niin opettajilta, poliklinikan lääkäreiltä kuin ystävättärien vanhemmiltaakin. Lartsev kuitenkin tiesi, ettei se voinut olla totta. Miten he oikein tekivät sen?

Yhtäkkiä Lartsev jähmettyi. Tuo nainen: noin nelikymppinen, vanttera, kasvot tavalliset, yksinkertaisesti ja hieman huolimattomasti pukeutunut, sileät ruskeat hiukset, joiden joukossa näkyi selvästi harmaita hiuksia, sidottu yksinkertaisella kuminauhalla. Tuon naisen hän oli nähnyt viimeisen puolentoista vuoden aikana jokaisessa vanhempainillassa.

Vaimon kuoleman jälkeen Lartsev oli siirtänyt tyttärensä lähikouluun, jotta tämän ei tarvitsisi kulkea monen kadun yli. Aikaisemmin Nataša oli vienyt ja hakenut Nadjan, ja siksi he olivat voineet suoda itselleen sen ylellisyyden,

että tytär opiskeli ranskankielisessä erikoiskoulussa. Nykyisin Lartseville oli tärkeintä se, että koulu oli lähellä kotia, ja siksi tytär oli jo puolitoista vuotta opiskellut tavallisessa koulussa, jonne oli kotoa vain kymmenen minuutin kävely matka ja matkan varrella vain yksi tienristeys.

Vanhempainilloissa Lartsev kävi säännöllisesti, mutta oli tutustunut siellä vain Nadjan ystävättärien vanhempiin. Hänestä oli tuntunut turhalla painaa mieleensä kaikkien kokouksissa mukana olevien vanhempien kasvoja, koska ensinnäkään läheskään kaikkien koululaisten vanhemmat eivät käyneet niissä, ja toiseksi niissä kävi usein välillä äiti, välillä isä, välillä isoäiti. Vanhempainilta pidettiin joka torstai, ja joka kerta Volodja oli nähnyt siellä uusia kasvoja. Mutta tuo nainen... Hän oli ollut mukana joka kerta. Ja joka kerta hän oli kirjoittanut jotakin muistiin. Hän oli erottunut selvästi muista vanhemmista, jotka näyttivät avoimesti, että heillä oli tylsää, koska he tiesivät lapsestaan jo muutenkin kaiken. He kuiskuttelivat keskenään kommentoiden luokanvalvojan puheita, jotkut naiset neuloivat lankakerä pulpetin sisässä. Isät yleensä lukivat polville asettamaansa lehteä tai dekkaria. Ja vain tuo nainen kuunteli tarkkaavaisesti. Lartsev sai lopulta muotoiltua vaikutelmansa: kaikki muut vanhemmat olivat läsnä velvollisuudentunnosta, mutta nainen oli siellä töissä.

Mitä enemmän Lartsev ajatteli naista, sitä enemmän outoja yksityiskohtia hänen mieleensä nousi.

...Kerran Lartsev myöhästyi vanhempainillasta eikä siksi luokkaan tullessaan mennytkään takapulpettiin vaan istuutui ovensuuhun naisen viereen. Tapansa mukaan nainen kirjoitti koko ajan jotakin, mutta heti kun Lartsev istuutui hänen viereensä hän pani lehtiön kiinni. Lartsev vielä hymyili silloin mielessään ajatellessaan, että naisella oli

varmaan yhtä tylsää kuin kaikilla muillakin, mutta saadaksen jotain tekemistä hän kirjoitti jotakin, kirjettä tai ehkä runoja. Ja pani siksi lehtiön kiinni...

...Luokanvalvoja ilmoitti vanhemmille kaikille kaupungin kouluille yhteisen venäjän kielen kokeen tulokset.

– Haluatteko te nähdä, miten hyvin lapsenne kirjoittavat? luokanvalvoja kysyi ja alkoi jakaa vihkoja.

Nainen yskähti, painoi nenäliinan huulilleen ja lähti luokasta.

...Lopuksi kaikki vanhemmat menivät opettajanpöydän luo maksaakseen lasten aamiaiset. Kaikki muut paitsi tuo nainen, joka lähti heti ovelle...

...Lartsev lähti koululta ja näki kulman takana naisen nousevan autoon, kuljettajan paikalle. Auto oli märän asfaltin värinen VAZ-99, jossa oli tehokkaat halogeenilamput, Michelinin renkaat ja kalliit nahkaistuimet. ”Kummallista, nainen on niin tavallisen näköinen, mutta ajaa tuolaista autoa”, Lartsev oli silloin ajatellut.

Auton takaistuimella oli ollut iso reppu, kumisaappaat ja metsästystakki, jossa oli patruunatasku...

Lartsev suuttui itselleen, että ei ollut kiinnittänyt naiseen aikaisemmin huomiota. Lähes kaikki tiedot Nadjasta olivat tietenkin peräisin noista vanhempainilloista. Kun Nadja oli alkanut voida huonosti tunnilla, hänestä kerrottiin varoittavana esimerkkinä, kun vanhemmille muistutettiin siitä, että lasten pitää syödä kunnan aamiaisen. Nadja mainittiin silloinkin kun vanhempia pyydettiin kieltämään lapsia tuomasta leluja kouluun, koska lelut ovat välillä niin kalliita, että kaikilla ei ole niihin varaa, ja niistä syntyy riitoja. ”Jokin aika sitten Nadja Lartseva joutui melkein riitaan Rita Birjukovan kanssa, koska Rita toi kouluun Barbie-nuken ja antoi Nadjan leikkiä sillä, mutta Nadja ei voi-

nutkaan luopua hienosta nukesta, kun Rita halusi sen takaisin.” Nadja mainittiin silloinkin kun vanhempia varoitettiin, että lapsia ei saa päästää kouluun sairaana, koska he voivat tartuttaa taudin toisiin oppilaisiin. Miksi hän ei ollut kiinnittänyt aikaisemmin huomiota tähän kaikkeen!

Lartsev nousi penkiltä ja käveli nopeasti metroon. Hän matkusti kaksi pysäkinväliä, vaihtoi sitten toiselle linjalle ja ajoi Yliopiston asemalle. Sen lähellä oli Moskovan metsästäjien ja kalastajien seura.

Kun Lartsev sai pyyntönsä esitettyään eteensä noin kolmenkymmenen metsästäjänäisen jäsenkortit, joissa oli valokuva ja kotiosoite, hän näki heti tutut kasvot, painoi nimen ja osoitteen mieleensä ja palautti kortit seuran virkailijalle kirjoittamatta mitään muistiin.

– Löysittekö te etsimänne? virkailija kysyi lukitessaan jäsenkortit kassakaappiin.

– Löysin, kiitos.

Siis Natalja Dahno, Leninin valtakatu 19, asunto 84.

Luku 15

– Paikka, Caesar!

Oven takaa kuului ensin komento, sen jälkeen askeleita, ja ovi avautui. Lartseville tuttu nainen seisoikin kynnyksellä.

– Hyvää päivää, muistatteko minut? Me olemme tavanneet koulun numero 64 vanhempainilloissa. Olen Nadja Lartsevan isä.

Nainen voihkaisi ja painautui ovea vasten.

– Siis varmaankin isäpuoli.

– Ei suinkaan vaan isä. Miten niin isäpuoli?

– Koska... Minä luulin että Nadjan isä...

– Mitä te luulitte? kysyi Lartsev tiukasti, meni sisälle eteiseen ja painoi oven kiinni takanaan.

Nainen purskahti itkuun.

– Antakaa anteeksi, luoja paratkoon, antakaa anteeksi. Minä ajattelin, että tästä ei seuraa mitään hyvää. Niin suuri summa... minä ajattelin...

Naisen mutina keskeytyi vähän väliä nyyhkytyksiin, kunnes hän otti muutaman tipan rauhoittavaa ja joi nopeasti vettä. Lopulta Lartsev onnistui muodostamaan hajanaisista sanoista jonkinlaisen kertomuksentapaisen. Edellisellä vuonna naisen luo oli tullut tuntematon mies, joka oli pyytänyt häntä käymään Nadjan luokan vanhempainilloissa. Mies oli sanonut olevansa Nadjan isä ja eronneensa ty-

tön äidistä niin ankaran riidan jälkeen, että entinen vaimo ei halunnut kuullakaan hänestä mitään eikä antanut hänen tavata tyttärtään. Hän halusi kuitenkin tietää tyttärestään edes jotain: miten hän menestyy koulussa, miten hän käyttäytyy, millaisia ongelmia hänellä on siellä, sairasteleeko hän paljon. Mies oli vaikuttanut niin vilpittömältä, rakastavalta ja kärsivältä isältä, että nainen ei ollut voinut mitenkään kieltäytyä. Varsinkaan sen jälkeen kun hän oli kuulunut, millaisen palkkion hän saisi niin vaivattomasta työstä.

– Mikä hänen nimensä on? kysyi Lartsev.

– En tiedä. Nainen purskahti uudelleen itkuun.

– Miten hän löysi teidät?

– Me jonotimme kaupassa. Jono oli pitkä, me aloimme jutella ja hän alkoi valittaa perheongelmistaan... Siinä kaikki. Sen jälkeen en ole nähnyt häntä kertaakaan. Hän soittaa minulle itse.

– Miten te saatte häneltä rahat?

– Hän panee ne kirjekuoreissa minun postilaatikkooni jokaisen vanhempainillan jälkeen, heti seuraavana päivänä. Hän soittaa minulle heti tilaisuuden jälkeen ja minä kerron hänelle kaiken. Seuraavana päivänä kirjekuori on postilaatikossani. Toivon että te ymmärrätte minua, nainen nyyhkäisi, – minä harrastan metsästystä, ja se on kallias harrastus. Tarvitaan auto, jolla voi kuljettaa tarvikkeet, tarvitaan ase, amukset, luvat... Mutta minä en kestä, ellen pääse metsälle. Olen syntynyt Siperiassa ja isäni oli metsästäjä. Hän opetti minutkin metsästämään heti lapsena. Minä tukehdun kaupunkiin, ellen pääse aina välillä metsälle.

Nainen yritti puolustella itseään, tarrasi vähän väliä sydänalaansa, otti lääkettä, nyyhkytti ja niiskutti. He istuivat avarassa mutta kolkossa huoneessa, jonka huonekalut oli

selvästi ostettu eri aikoina, koska ne eivät sopineet toisiinsa tyylinsä eivätkä värinsä puolesta. Asunnon kolmen huoneen kaikki seinät olivat täynnä aseita ja metsästysmuistoja. Olohuoneen ja eteisen välisellä kynnyksellä makasi valtavankokoinen puhdasrotuinen dobermanni, Caesar.

– Koettakaa rauhoittua, Lartsev sanoi ystävällisesti.

– Voitteko kertoa minulle kaiken mitä tiedätte tuosta miehestä? Ei ole kiirettä, miettikää kaikessa rauhassa.

– Miksi te olette niin kiinnostunut hänestä? nainen kysyi yhtäkkiä epäillen.

– Koska Nadja on siepattu, ja tuo mies on järjestänyt sen.

– Mitä ihmettä?! Nainen alkoi taas hieroa rintaansa.

– Voi luoja miten kauheaa. Ja se on minun syytäni, minä hölmö olin liian luottavainen, halusin rahaa ja menin uskomaan sitä roistoa...

Ja kaikki alkoi taas alusta: itku, rauhoittavat tipat, vesi, katuvat sanat. Lartsevin kävi vilpittömästi sääliksi jo ikääntynyttä naista, jota suuren kaupungin valot olivat ensin houkuttaneet luokseen kuin yöperhosen ja polttaneet sitten. Siperialaisessa luonnonpuistossa kasvanutta tyttöä oli alkanut ahdistaa kivisessä, pölyisessä ja pakokaasuja täynnä olevassa kaupungissa. Metsästys oli hänelle ainoa henkireikä, se oli kuin kulaus luonnon puhtautta ja raikkautta.

* * *

Lartsev matkusti Yliopiston asemalta Natalja Dahnnon luot metrolla, mutta vaihtaessaan rengaslinjalle hän katosi varjostajiltaan. Ruuhka-aika oli alkanut, ihmiset törmäilivät ja tönivät toisiaan estäen ripeän liikkumisen.

– Nopeasti takaisin metsästysseuraan, sanoi varjosta-

jista lyhyempi ja vanhempi. Hänen parinsa, sympaattinen tummatukkainen nuorukainen, onnistui luovimaan itsensä ulos ihmisvirrasta ja työntyivät vastavirtaan raivaten samalla tietä parilleen.

Työpäivä oli jo päättynyt, ja Lartsevin kanssa asioinut virkailija oli lähtenyt kotiin. Miliisit pyysivät päivystäjältä hänen osoitteensa, ilmoittivat varjostettavan katoamisesta Petrovkalle ja lähtivät kiireesti Kuntsevoon. Nainen saatiin työllä ja vaivalla suostumaan siihen, että hän istuutui autoon ja palasi takaisin työpaikalleen. Hän ei yrittänytään peitellä ärtymystään kaivaessaan jäsenkortit kassakaapistasta. Hänellä oli ollut aivan muita suunnitelmia illaksi, ja toistensa perässä juoksevat omituiset miliisit saivat hänet kiukkuiseksi.

– Kenestä hän oli kiinnostunut? kysyi miliiseistä nuorempi kohteliaasti tutkiessaan metsästäjänäisten valokuvallisia jäsenkortteja.

– En tiedä. Hän ei kirjoittanut mitään muistiin. Katsoi vain niitä ja siinä kaikki.

– Katsoiko hän jotain korttia pitempään kuin muita tai kysyikö hän teiltä jotain? Me tarvitsemme kaikki yksityiskohdat.

– Hän ei kysynyt mitään, katsoi vain huolellisesti kaikki kortit läpi, kiitti ja lähti.

– Ehkä hän ei löytänyt etsimäänsä. Miltä teistä vaikutti?

– Minä kysyin ja hän sanoi löytäneensä. Pitääkö minun olla täällä vielä kauankin?

– Me lähdemme aivan kohta, kirjoitamme vain osoitteet muistiin. Kuulehan, huomautti nuorempi miliisi parilleen, – suurin osa näistä naisista on töissä täällä. Jos Lartsev ei jäänyt tänne kyselemään, hänen etsimänsä nainen ei

ole heidän joukossaan. Muualla töissä olevia naisia ei ole monta.

– Tuo helpottaa huomattavasti. Sinä olet terävä poika, pää toimii. Nyt vain nopeasti lista osoitteista, laadimme reitin ja pyydämme Zerehovilta apua.

Domodedovon katu oli heidän reitillään ensimmäisenä, toisena kohteena oli Ljublinskin kadulla oleva talo. Natalja Dahnon osoite oli listalla kolmantena. Kello oli 19.40.

* * *

Iltaan mennessä Sergei Gradov tajusi, että hänen asiansa olivat todella kehnosti. Kun Arsen puoli kolmen aikaan lähti baarista, Sergei jäi sinne istumaan ja yritti koota ajatuksiaan. Yhtäkkiä hänellä välähti. Oli tapahtunut jokin väärinkäsitys! Kun Arsen oli maininnut Nikifortsukin, Sergei oli pelästynyt niin että menetti kyvyn ajatella, saati että olisi pystynyt vastaamaan Arsenin rynnäkköön. Kun hän nyt mietti keskustelua kaikessa rauhassa, hän muisti, että Arsen oli moittinut häntä omavaltaisuudesta. Mitä hän sillä tarkoitti? Hän ei ollut syyllistynyt minkäänlaiseen omavaltaisuuteen. Se oli ollut selvä väärinkäsitys, joka piti oikaista. Sen jälkeen Arsen hoitaisi työnsä loppuun sopimuksen mukaisesti.

Sergei Gradov lähti nopeasti baarista, istuutui autoonsa ja ajoi kotiin. Kotinumerostaan hän soitti muutaman kerran sovittuun numeroon ja jäi odottamaan vastaussoittoa sopiakseen tapaamisajan ja -paikan. Soittoa vain ei kuulunut. Hän toisti yrityksensä, mutta tulos oli sama. Hän alkoi hermostua ja otti yhteyttä sisäasiainministeriössä työskentelevään tuttavaansa pyytäen tätä tarkistamaan, missä ja kenen nimissä hänelle annettu puhelinnumero oli. Hän sai

nopeasti vastauksen, joka saattoi hänet ymmälle: kyseistä numeroa ei ole rekisteröity kenellekään, se on ollut vapaa jo viisi vuotta.

Oli vielä yksi tie, sama jota Sergei oli käyttänyt ottaessaan ensimmäisen kerran yhteyttä Arseniin. Hän soitti tuttavalleen, joka oli ohjannut hänet konttorin asiakkaaksi.

– Täällä on Sergei Gradov, hän sanoi nopeasti. – Voisitteko kertoa, miten saisin mahdollisimman nopeasti yhteyden teidän tuttavaanne?

– Gradov? toisti hämmästyneen kuuloinen ääni. – En muista teitä. Kenen pyynnöstä te soitate?

– Miten niin ette muista? Minähän soitin teille kaksi kuukautta sitten ja te annoitte minulle puhelinnumeron. Sitä kautta sain yhteyden mieheen, joka auttoi minua erittäin hienovaraisessa kysymyksessä. Ja nyt minun pitäisi saada hänet uudestaan kiinni.

– En ymmärrä, mistä te puhutte. Teillä on varmaan väärä numero.

Gradov ei osannut epäilläkään, että varovainen ja kaiken huomioonottava Arsen oli soittanut heti heidän tapamisensa jälkeen samaiseen numeroon ja sanonut:

– Jos teidän suojattinne rohkenee etsiä minua, selittäkää hänelle, että hän on erehtynyt paikasta.

Sergei ajatteli kauhuissaan, että kaikki toivo oli menetetty. Hän ei saisi yhteyttä Arseniin. Ei koskaan. Nyt oli jäljellä vain Nikolai Fistin, hänen viimeinen toivonsa.

* * *

Sergei Gradovia oli hemmoteltu lapsena. Hän oli kärsinyt kovasti siitä, että kaikilla hänen ystäväillään oli isä koko ajan paikalla, kun taas hänen isänsä kävi vain silloin

tällöin ja niiden harvojen vierailujenkin aikana äiti lähetti hänet yleensä pihalle leikkimään. Isä toi aina tullessaan tuliaisia, ja äiti rakasti häntä mielettömästi ja sanoi usein: sinun isäsi on kaikista paras, hänellä vain on toinen vaimo ja kaksi lasta, joita hän kunnollisena miehenä ei voi hylätä. Isä puolestaan vakuutti Sergeille: jos tarvitset jotain, minä olen aina valmis auttamaan, minä en jätä sinua pulaan, minuun voit aina luottaa, sinä ja äitisi olette minulle kaikkein rakkaimmat. Sergei teki lapsena ja nuorena monia typeryyksiä, mutta ei saanut niistä koskaan rangaistusta. Isä ja äiti tunsivat syyllisyyttä siitä, että pojalla ei ollut ehjää perhettä, ja hoitivat ongelmat pois silmistä. Poika ei saanut edes nuhteita.

Vuosien myötä Sergeistä kehittyi täydellisen haluton ja kyvytön ajattelemaan tekojensa seurauksia. Hän teki kaiken niin kuin halusi ja jätti harkitsemattomien ja välillä jopa vaarallisten tekojensa seuraukset vanhempien korjattavaksi. Lopputuloksena oli se, mitä psykologit kutsuvat affektiiviseksi persoonallisuushäiriöksi. Stressitilanteessa Sergein aivot kieltäytyivät toimimasta, hän ei kyennyt ymmärtämään mitään vaan alkoi puhua ja tehdä typeryyksiä. Ja stressin sai aikaan mikä tahansa muutos, joka vaati häneltä huomiota, oivallusta, reagointia tai päätöksen tekemistä. Kaikkein pieninkin psyykkinen jännitys muodostui hänelle ylivoimaiseksi.

Armeijan jälkeen isä järjesti Sergein kansainvälisten suhteiden instituuttiin, jossa opiskeli etupäässä valtion ja puolueen korkeiden virkamiesten lapsia. Yleensä näillä oli riittävästi suhteita saadakseen jälkikasvunsa korkeakouluun suoraan koulusta, joten opiskelijoista vain harvat olivat käyneet armeijan. Ne muutamat harvat erottautuivat joukosta, sillä he olivat aikuisempia kuin muut, tunsivat

armeijan tavat, osasivat kertoa rasvaisia juttuja, puhuivat naisista ja juomisistaan, käyttivät härskéjä otteita ja simputtivat. Heidän seuraansa hakeuduttiin, heitä kunnioitettiin ja toteltiin.

Sergei pani opiskelukavereidensa joukosta merkille Arkadi Nikifortšukin, joka ei muistuttanut lainkaan häntä itseään. Arkadi oli varttunut ulkomailla diplomaattiperheessä. Hän oli viettänyt lapsuutensa kirjoja lukien, pianoa soittaen ja vieraita kieliä opiskellen. Kotona hän oli ollut tekemisissä enimmäkseen äitinsä kanssa, kodin ulkopuolella hän oli seurustellut pelkästään neuvostodiplomaattien lasten kanssa. Kymmenennen luokan hän oli suorittanut Moskovassa ja päässyt sen jälkeen heti opiskelemaan. Vapaasta opiskelijaelämästä nauttiva Arkadi oli kuin kahleista irti päässyt ja hän joutui kokonaan Gradovin vaikutuspiiriin. Vanhemmat olivat jälleen kerran pitkällä ulkomaankomennuksella, jättivät asunnon pojan käyttöön ja lähettivät hänelle säännöllisesti rahaa ja muodikkaita vaatteita.

Metsässä tapahtuneen raiskauksen jälkeen Gradov ja Nikifortšuk ratkaisivat helposti ongelman, mistä hankkia uhrin miehen vaatimat rahat: he myivät milloin mitäkin Arkadin vanhempien lähettämiä tavaroita. Mutta koska Gradovilla ei ollut mahdollisuutta pyytää rahaa äidiltään, rahan lainaaminen varakkaalta kaverilta alkoi vähitellen kiusata häntä.

Sergei laati suunnitelman, miten sinnikkäästä kiristäjästä päästäisiin eroon. Tamara Jerjomina oli hänen tuttunsa, eikä Vitali Lutšnikovia ollut vaikea houkutella rahojen maksun jälkeen käynnille ”yhden makean naisen” luona. Tamara juotettiin nopeasti sammuksiin ja pantiin nukkumaan. Lutšnikovin kanssa piti tehdä enemmän työtä, mutta lopulta he saivat hänet Tamaran viereen. Siihen he sitten

yksissä tuumin tappoivat hänet hakaten häntä vuoron perään keittiöveitsellä. Tämän tehtyään he istuivat keittiöön odottamaan, että Tamara herää. Nikifortsuk istui kuin neuroloilla ja olisi halunnut lähteä mahdollisimman pian, mutta Sergei selitti, että heidän piti ehdottomasti odottaa, kunnes Tamara herää ja löytää ruumiin. Sen jälkeen heidän piti saada Tamara uskomaan, että juuri hän oli tappanut miehen humalapäissään. Muuten ei olisi mitään varmuutta siitä, miten juttu päättyisi.

– Tilanne on pidettävä hallinnassa, Gradov selitti tärkeänä, otti lautaselleen perunoita ja leikkasi lisää leipää. Hetki sitten tehty tappo ei vähentänyt hänen ruokahaluaan. Hän ei edes huomannut Tamaran kolmevuotiasta tytärtä, joka leikki hiljaa pöydän alla.

He joutuivat odottamaan kauan. Lopulta huoneesta alkoi kuulua ääniä. Ne olivat aluksi epäselviä mutta muuttuivat hetken päästä hurjaksi huudoksi. Keittiön ovelle ilmestyi kauhistunut Tamara, jonka kädet olivat yltä päältä veressä. Verta tippui hänen sormistaan ja hän katsoi ymmällään käsiään. Tajuamatta mitään hän pyyhki sormensa vastapattuun vaaleaan seinään. Näky oli niin kauhea, että Arkadi oli vähällä oksentaa. Osoittaakseen itsehillintänsä ystävänsä silmissä hän otti pöydältä vihreän liidun ja piirsi seinälle jääneiden veriviivojen päälle nuottiavaimen. Tuolla hetkellä hän piti tekoaan ainutlaatuisena ja epätavallisenä ja nauroi tyytyväisenä. Hän oli ylpeä itsestään.

Siitä eteenpäin kaikki sujui juuri niin kuin Sergei oli ajatellut. He syöksyivät käytävään huutaen: ”Mitä sinä olet tehnyt! Sinä olet tappanut hänet!” Paikalle syöksyvät naapurit ”loivat yleisen mielipiteen”, kuten Gradov ilmaisi. Kutsuttiin miliisi ja nuoret antoivat lausuntonsa. Vasta sen jälkeen Arkadi havahtui:

– He kirjoittivat kuulustelupöytäkirjaan meidän osoitteemme ja opiskelupaikkamme. Entä jos he ilmoittavat koululle, että me vietämme aikaa alkoholisti-murhaajan kanssa? Meidät erotetaan siinä silmänräpäyksessä.

– Tätä Sergei ei ollut tullut ajatelleeksi, muttei pelästynytäkään. Olihan hänellä isä, joka auttoi aina.

Isälleen Sergei ryhtyi kertomaan samaa tarinaa kuin miliiseille. Mutta Aleksandr Popov tunsu poikansa liian hyvin, jotta olisi niellyt moisen valheen.

– Tekö sen teitte? hän kysyi ilman syytöstä äänessään.

– Niin. Mistä arvasit? Sergei katsoi häntä haastavasti suoraan silmiin. Hänestä oli tullut röyhkeä, lapsuuden ranskaisemattomuus oli vienyt häneltä viimeisimmänkin pelon että vanhemmat voisivat suuttua.

Isä selitti hyvin selväsanaisesti, että poika oli tehnyt väärin ja äärettömän typerän teon. Mutta lupasi siitä huolimatta auttaa. Ja auttoi.

Valmistumisen jälkeen Sergei Gradovin ja Arkadi Nikifortšukin tiet erosivat. Sergein isä Aleksandr Popov oli edennyt urallaan puolueessa ja sai poikansa töihin puolueen Moskovan kaupunkikomiteaan. Työpaikkaa ulkomaille ei järjestynyt, koska poika ei ollut vaivautunut opiskelemaan harvinaisia kieliä eikä koulussa aloitetusta englannista tai korkeakoulussa hankitusta heikosta ranskan kielen taidosta ollut paljon hyötyä. Sergei oli kuitenkin tyytyväinen työpaikkaansa ja alkoi kaikessa rauhassa tehdä uraa puolueessa. Kun perestroika alkoi, hänellä oli laajat suhteet ja hän keksi helpon tavan ansaita valuuttaa: hän palkkasi Pariisissa asuvien emigranttien joukosta ryhmän nuoria ja nälkäisiä kirjailijoita ja kääntäjiä ja toimitti heille aineistoa josta voi työstää sielua raastavia jännäreitä.

Vuoden 1991 vallankaappausyrityksen jälkeen, kun vanha kommunistinen puolue kuoli lopullisesti ja sen tilalle nousi uusia puolueita kuin sieniä sateella, Sergei Gradov käänsi innoissaan uuden lehden elämässään. Tuota intoa vahvisti muhkea valuuttatili. Siinä vaiheessa, monen vuoden jälkeen, hänen tielleen osui Nikifortsuk...

Arkadi oli elänyt valmistumisensa jälkeiset kahdeksantoista vuotta hyvin eri tavalla kuin Sergei. Viimeisellä kurssilla hän oli mennyt naimisiin kurssitoverinsa, pienen ja hoikan tummaverikön kanssa. Tyttö oli hyvästä perheestä, mutta hänellä oli ikävä luonne. Metsässä tapahtuneen raiskauksen jälkeen Arkadi oli vaistomaisesti karttanut ulkonäöltään tyyppillisiä venäläisiä naisia, vantertia, vaaleatukkaisia, harmaasilmäisiä ja pyöreäkasvoisia. Hän ei pystynyt kuvittelemaan, että voisi edes lähestyä heitä saati maata heidän kanssaan. Hän itse oli tyylikäs, pitkä ja kauniskasvoinen ja veti puoleensa tyttöjä. Kaikista tarjolla olevista hän valitsi sen, joka muistutti vähiten Lena Lutšnikovaa. Arkadi oli jo lapsena tottunut vieraisiin kieliiin ja alkoi opiskella innolla hollantia, mikä autoikin häntä pääsemään parin vuoden kuluttua ulkomaankauppaliiton edustajaksi Hollantiin. Vaimo oli ihastuksissaan. Kaikki sujui juuri niin kuin hän oli ajatellut mennessään Arkadin kanssa naimisiin. Pian heille syntyi tytär.

Loistavasti alkanut ura kuitenkin pysähtyi yhtäkkiä. Arkadi ratkesi aina välillä ryypäämään ja vaipui masennukseen, kuunteli surullista musiikkia ja pohti elämän tarkoitusta, syntejä ja muita jonninjoutavia asioita. Vaimo alkoi hermostua. Hän yritti muokata miehestään diplomaattia, ja siksi tämän piti tehdä töitä, olla mieliksi oikeille ihmisille ja käydä vastaanotoilla, mutta mies vain lorvaili. Sitten kävi niin, että Nikifortsuk joi itsensä humalaan tär-

keällä vastaanotolla, mokasi ja puhui typeryyksiä, toisin sanoen käyttäytyi huonosti. Hänen juopuneiden palopuheidensa tärkein aihe oli se, että täällä me kaikki istumme kylläisinä ja teeskentelemme että kaikki on hyvin, vaikka itse asiassa jokainen meistä on tänne päästäkseen jättänyt taakseen kasan ruumiita ja jokaisen tilillä on syntejä. Hänet kutsuttiin vuorokauden sisällä takaisin Moskovaan. Sen jälkeen ulkomaankomennuksista ei ollut toivoakaan. Vaimo otti hetken mietittyään heidän tyttärensä ja kaiken yhteiselämän aikana hankitun omaisuuden ja jätti aviovuoteen sääliä tuntematta. Tämä tapahtui vuonna 1977. Vuonna 1980 Arkadi oli jo juonut itselleen potkut ulkomaankauppaliitosta ja työskenteli kääntäjänä Progress-kustantamossa. Kun vanhemmat palasivat lopullisesti kotimaahan vuonna 1981, Arkadin elämä kävi sietämättömäksi. Hän ei tienannut tarpeeksi hankkiakseen oman asunnon, joten hän joutui kuuntelemaan vanhempien jatkuvia valituksia ja huomautuksia. Hän kesti aikansa, meni sitten naimisiin tutun tarjoilijan kanssa ja muutti tämän luokse. Kaikkien näiden vuosien aikana hän oli tavannut vanhan ystävänsä Sergei Gradovin vain kerran, vuonna 1983, kurssinsa valmistumisen 10-vuotisjuhlassa, jossa he vaihtoivat pari sanaa ja puhelinnumeroita. Sen jälkeen Arkadi häipyi vaivihkaa paikalta. Hänellä ei ollut mitään, mistä olisi voinut ylpeänä kertoa muille.

Kun yhteisyrityksiä alkoi syntyä, Arkadin asiat kohenivat. Häntä alettiin kutsua tulkiksi vakaviin ja vähemmän vakaviin neuvotteluihin.

Vuonna 1991 hänet kutsuttiin tulkiksi neuvotteluihin erään hollantilaisen liikemiehen kanssa. Neuvotteluissa hollantilainen iski heti silmänsä kauniiseen sihteeriin Viktoriaan ja kutsui hänet virallisen osuuden päätyttyä ravin-

tolaan. Samalla hän joutui kutsumaan Arkadinkin, koska ei pystynyt keskustelemaan tytön kanssa ilman tulkin apua. Ravintolassa he kaikki joivat itsensä humalaan, ja liikemies vei heidät hotellinsa kaksihuoneiseen sviittiin. Sillä aikaa kun liikemies huvitteli Viktorian kanssa, Arkadi ehti torkahtaa naapurihuoneen sohvalla. Lopulta hollantilainen tuli väsynyt hymy huulillaan huoneestaan ja tarjosi Arkadille murusia isännän pöydältä. Tyttö oli tavattoman kaunis, ja Arkadi otti tarjouksen vastaan kiroten mielessään heikkouttaan ja voittaen vain vaivoin inhon itseään kohtaan. Viktoria muistutti etäisesti jotakuta, ja hän kysyi tämän sukunimeä toivoen muistavansa, missä oli voinut tavata tytön aikaisemmin.

Kuullessaan sukunimen Jerjomina Arkadi hätkähti, mutta yritti rauhoitella itseään sillä, että nimi oli yleinen ja kyseessä oli puhdas yhteensattuma.

Arkadi ei kuitenkaan pystynyt voittamaan sairaalloista kiinnostustaan Viktoriiaa kohtaan, tarjoutui saattamaan tytön hotellista kotiin, meni hänen luokseen ja jäi sinne aamuun asti. Keskellä yötä tyttö heräsi huutaen, hiestä märkänä ja itkien, hyppäsi vuoteesta, kaatoi itselleen lasin vettä ja joi sen yhdellä kulauksella ja kertoi Arkadille unesta, joka hänet oli pelästyttänyt. Sen jälkeen hän itki melkein hysteerisenä ja oksensi. Arkadi pyyhki hänen kyyneleitään miettien samalla kauhuissaan, että he olivat Gradovin kanssa pilanneet tytön elämän ja mielenterveyden. Hänen kävi sääliksi Viktoriiaa ja häntä hävetti. Kahdenkymmenen vuoden tunnonvaivojen jälkeen tämä oli viimeinen pisara.

Aamulla Arkadi soitti Gradoville ja alkoi selittää kiihkaasti, että heidän pitää auttaa Viktoriiaa, on heidän syytään että hänen elämänsä on mennyt pilalle, heillä on omalla-

tunnollaan raskas synti. Gradov sai vanhan ystävänsä rauhoittumaan joksikin aikaa.

– Miten sinä pystyisit häntä auttamaan, Sergei kysyi ystävällisellä äänellä, – kun et itse pysty elämään päivääkään ilman pulloa. Meidän on paras panna sinut ensin kuntoon, sen jälkeen voimme miettiä, miten voimme auttaa tyttöä. Minä vien sinut lääkärini luo, hän antaa sinulle disulframii-nia. Kun voit paremmin, voimme päättää, mitä tehdä.

Sergein puheet autoivat hetkeksi, mutta jonkin ajan kuluttua Arkadi alkoi soitella entistä tiheämmin, usein yöllä, ja uhkaili tekevänsä itsemurhan ja kirjoittavansa tunnustuskirjeen tai menevänsä tunnustamaan kaiken papille. Vä-lillä hän halusi tunnustaa kaiken suoraan Viktorialle ja pyytää tältä anteeksi. Sergei tajusi, että Arkadi oli vaarallinen. Ja kuten aina, hänen päätöksensä oli raaka ja radikaali.

* * *

– Miten tyttö voi? kysyi Arsen hiljaa hytisten vilusta ja yrittäen lämmittää kylmettyneitä käsiään puhaltelemalla niihin.

Huoneessa oli hämärää, elektrokardiografi tulosti hiljaa suristen arvoituksellisia käyriä, joihin sisältyi vastaus juuri esitettyyn kysymykseen.

– Toistaiseksi kaikki on hyvin, hän kestää, vastasi lääkäri, irrotti johdot tytön vartalosta ja pakkasi laitteen laukuun. – Pulssi on hyvä ja sydänäänet puhtaat.

– Pysytkö tilanne ennallaan vielä pitkään? Arsen tiedusteli.

– Miten sen sanoisi..., lääkäri mutisi epämääräisesti. – Sanokaa mieluummin, mitä haluatte, ja minä voin kertoa miten se on paras tehdä.

– Te olette lääkäri, Arsen sanoi tylästi. – Siksi teidän pitäisi pystyä sanomaan yksiselitteisesti, miten pitkään tyttöä voi pitää nukutettuna aiheuttamatta riskiä hänen terveydelleen. Sanokaa minulle täsmällinen aika, ja minä toimin sen mukaan.

– Tämä on vaikea kysymys... Lääkärillä ei tuntunut olevan vieläkään halua antaa selvää vastausta. Hän halusi olla Arsenille mieliksi ja yritti siksi saada selville, minkälaisen vastauksen tämä haluaisi kuulla. – Yleisesti ottaen... Se riippuu tytön sydämen vahvuudesta. Siitä, miten terve hän on, onko hänellä ollut viimeaikoina vakavia sairauksia.

– Lopettakaa kiemurtelu, Arsen suuttui. – Minun on paljon helpompi työskennellä teidän vaimonne kanssa. Hän pystyy aina arvioimaan täsmällisesti niin tilanteen kuin omat mahdollisuutensakin, eikä pelkää sanoa mielipidettä. Minä olen palkannut teidät asiantuntijaksi, joten teillä pitäisi olla selkeä mielipide. Jos pystyisin itse ratkaisemaan lääketieteelliset kysymykset, en maksaisi teille mielettömiä summia näistä palveluksista. Joten olkaa ystävällinen ja ansaitkaa palkkionne. Te annoitte hänelle äsken ruiskeen. Miten pitkään sen vaikutus kestää?

– Kaksitoista tuntia.

– Eli aamulla kahdeksalta hänen pitää saada seuraava?

– Periaatteessa kyllä.

– Miten niin periaatteessa?

– Se voi olla jo vaarallinen. Seuraava pistos voi tappaa hänet. Hän ei ehkä herää enää.

– Hyvä, nyt asia tuli jo vähän selvemmäksi, Arsen hymähti. – Voiko käydä niin, että seuraavakaan ruiske ei aiheuta hänelle vaaraa?

– Voi tietenkin. Kuten sanoin, kaikki riippuu hänen terveydentilastaan, sydämestään...

– Siinä tapauksessa teemme näin: te tutkitte tytön huomenna heti aamusta ja ilmoitatte minulle, voiko hänelle antaa vielä ruiskeen. Ja annatte sen, jos voi. Ellei voi, minä päätän, annetaanko tytön herätä vai pidetäänkö hänet kaikesta huolimatta nukutuksessa. Aamuun mennessä minulla on tarpeeksi tietoja, jotta voin tehdä päätöksen.

– Toivottavasti te ymmärrätte, että huomisen ruiskeen jälkeen hän voi...

Arsen nosti päätään ja tuijotti pienillä vaaleilla silmillään lääkäriä. Hän ei sanonut mitään, mutta hiljaisuudesta tuli uhkaavampi kuin mitkään sanat. Lopulta silmien ilkeä kiilto sammui ja vanhuksen kasvot muuttuivat taas tavallisiksi.

– Miten Imperaattori voi? hän kysyi lähes iloisesti ja alkoi tutkia taskusta vetämäänsä lähijunien aikataulua.

– Caesarko? Hyvin. Syö kahden ja kiukuttelee kolmen edestä, mutta on häijympi kuin kymmenen koiraa yhteen. Lääkärin ääni kuulosti helpottuneelta. Hän halusi olla Arsenille mieliksi ja pelkäsi tätä kuollakseen.

– Pojastanne minä en kysy mitään, koska tiedän hänestä muutenkin kaiken. Voiko vaimonne hyvin?

– Meillä on kaikki kunnossa.

– Teillä on täällä aika kylmä. Vanhus värisi taas vilusta. – Ette kai te vain vilustuta tyttöä?

– Hänellä on lämmin peitto. Sitä paitsi huoneessa pitääkin olla viileää. Jos on kuuma, ihminen ei kestä pitkää nukutusta, lääkäri selitti asiantuntevasti. – Tässä huoneessa on vain yksi lämmitin, ja se riittää hyvin, mutta naapurihuoneessa vartioivilla miehillänne on paljon lämpimämpää. Siellä on kaksi lämmitintä ja vielä hella jatkuvasti päällä, he keittävät koko ajan teetä.

– Hyvä on, minä lähden tästä. Arsen löysi lopulta so-

pivan junan. – Huomenna kahdeksalta te tutkitte tytön, ja minä odotan soittoanne viittätoista yli kahdeksan. Jos päätän, että ruiskeita ei anneta enempää, käskekää vartijoita viemään tyttö kaupunkiin ja jättämään hänet aukiolle. He tietävät missä se on.

– Entä jos? lääkäri kysyi varovasti.

– Siinä tapauksessa te annatte ruiskeen. Ja unohtakaa kaikki typeryydet.

Arsen poistui huoneesta, laskeutui portaat ja lähti kävelemään pihatietä, jolla lumi narahteli jalkojen alla. Täällä kaupungin ulkopuolella oli kunnan talvi, lumi ei sulanut jalkojen ja auton pyörien alla vaan jäi maahan tasaiseksi valkeaksi kerrokseksi. Vanhus tiesi, että talvisaikaan tyhjänä olevalta entiseltä pioneerileiriltä, nykyisin yksinkertaisesti lasten leiriltä, oli tasan kahdenkymmenen minuutin kävely matka asemalle. Kun hän lähti kävelemään, junan tuloon oli kaksikymmentäkolme minuuttia. Hän ei halunnut seisoskella turhaan asemalaiturilla sivullisten katseltavana.

Keskustelu lääkärin kanssa oli jättänyt häneen lievän inhon tunteen. Arsen piti tästä huolellisesta, pelokkaasta ja mielistelevästä ja samalla ehdottoman uskollisesta miehestä vähemmän kuin hänen vaimostaan. Nainen oli todellinen löytö. Oikea aarre. Mutta miehenkin apu oli tarpeen, hänet vain piti pitää lyhyessä lieassa eikä häntä kannattanut pelästyttää. Tytön kanssa hän oli jo auttanutkin. Arsen ymmärsi hyvin, että Nadjan palauttaminen takaisin isälleen olisi vaarallista, tyttö ymmärsi jo kaiken ja pystyisi auttamaan miliisit hänen jäljilleen. Toisaalta tämä oli pakko palauttaa, sillä muuten hän menettäisi vaikutusvaltansa Lartseviin ja samalla myös Kamenskajaan. Tytön nukkuttaminen oli ihanteellinen vaihtoehto: hän ei nähnyt eikä

kuullut mitään, joten hänet saattoi päästää vapaaksi ilman pienintäkään riskiä. Jääräpäinen isä muistaisi kuitenkin, että hänen on käyttäydyttävä kunnolla tai työlle käy huonosti. Kokemus oli osoittanut, että seuraavaa kertaa ei tullut koskaan, tottelemattomista vanhemmista tuli kilttejä ja hiljaisia, lapsen sieppauksen aikana koetut kauhunhetket riittivät heille loppuelämäksi. Nadja Lartsevan sieppaus oli Arsenin uran aikana jo viides, ja lääkäri oli näissä asioissa korvaamaton.

Arsen tuli laiturille sillä hetkellä kun ovet avautuivat automaattisesti hänen edessään. Hän astui vaunun lämpöön, istuutui nurkasta löytämänsä istumapaikkaan, nojasi seinään ja sulki silmänsä.

* * *

Eversti Gordejev pohti tietoja, jotka Oleg Meštserinov oli tuonut Arkadi Nikifortsukin leskeltä. Eilen, joulukuun 29. päivänä hän oli kuullut ensimmäisen kerran siitä, että Gradov oli ollut mukana Tamara Jerjominan asunon tapahtumissa. Oli sääli, että tutkintatuomari Smeljakov ei enää muistanut, missä korkeakoulussa nuo rikostutinnan aineistoista pois pyyhityt nuoret olivat opiskelleet. Kun Nastja oli päässyt Gradovin jäljille huomattuaan hänen asuvan samassa talossa toisen Jerjominan jutun tutkinnan aikana esiin nousseen henkilön kanssa, hänestä oli etsitty lisää tietoja ja selvitetty, missä hän oli opiskellut. Sen jälkeen oli etsitty samalla kurssilla opiskellut Nikifortsuk. Siihen kaikkeen kului aikaa. Itse asiassa siihen meni vain muutama tunti, mutta nuo tunnit muodostivat kuilun, jonka yli eversti Gordejev ei enää pystynyt hyppäämään. Siinä vaiheessa kun hän sai eteensä kahden vuoden takai-

set asiakirjat Arkadi Nikifortsukin ruumiin löytymisestä, Nastja istui jo kotona eikä hänelle voinut soittaa. Limpusta se oli todella sääli, sillä nuo asiakirjat sisälsivät tärkeän yksityiskohtaan. Kaksi vuotta sitten Nikifortsukin kuolema oli todettu onnettomuudeksi. Mitä outoa muka oli siinä että alkoholisti kuoli, koska ei kyennyt hillitsemään viinanhimoaan eikä välittänyt disulframiinireseptin kirjoittaneen lääkärin varoituksista? Miliisit olivat tutkineet kaiken huolellisesti mutta eivät olleet löytäneet juopottelevalla kääntäjälle yhtään vihamiestä, eikä oman edun tavoitteluun liittyviä motiivejakaan ei löytynyt. Kahden viime kuukauden tapahtumien valossa tuo pieni yksityiskohta sai kuitenkin Arkadin kuoleman näyttämään joltain muulta kuin onnettomuudelta.

Siksi Gordejev oli edellisenä päivänä lähettänyt Olegin tapaamaan vainajan leskeä.

Limppu ei voinut tietää, että Oleg soitti Arsenille heti käskyn saatuaan ja raportoi kaikesta.

– Käy siellä, mutta ota yhteyttä minuun ennen kuin kerrot tuloksista Gordejevillä, vanhus komensi.

Oleg ei löytänyt leskeä illalla, sillä tämä työskenteli tarjoilijana ja pääsi töistä vasta puoli kahdelta yöllä, eikä harjoittelija uskaltanut mennä kyselemään näin arkaluonteisesta asiasta hänen työpaikalleen. Hän kävi naisen luona aamulla, sai selville kaiken haluamansa ja välitti tiedot yksityiskohtaisesti Arsenille. Siinä vaiheessa konttorin johtaja oli saanut jo tietää, että Gordejev oli soittanut Kamenskajalle ja valittanut painostuksesta. Tiedot Nikifortsukista vain vahvistivat Arsenin päätöksen jättää Gradov oman onnensa nojaan.

”Gradov on lurjus”, Arsen ajatteli kuunnellessaan harjoittelijan selkeää ja lakonista selostusta. Sen lisäksi että

hän oli salannut Lutsnikovin murhan, hän oli jättänyt kertomatta myös rikoskumppanistaan. Kehtaakin pitää vanhaa Arsenia täydellisenä hölmönä. Konttorin johtaja oli tottunut siihen, että hänen palveluksiaan tarvitsevat ihmiset luottivat häneen yhtä lujasti kuin potilaat lääkäriinsä. Kuka salaa lääkäriltään puolet oireistaan ja toivoo silti saavansa oikeaa hoitoa? Jos Gradov ei ollut tajunnut näin yksinkertaista asiaa, hänen oli turha odottaa mitään konttorilta ja Arsenilta.

– Kerro esimiehellesi asia niin kuin se on, kuului Arsenin käsky Olegille.

Jos eversti Gordejev olisi tiennyt koko totuuden, häntä olisi varmaan naurattanut se, että hän sai totuudenmukaiset tiedot tehtyään virheen ja luotettuaan harjoittelijaan. Mutta tuolla hetkellä hän ei tiennyt totuutta eikä siksi alkanut miettiä totuuden ja valheen välisen taistelun kiemuroita.

Nikifortsukin lesken mukaan Arkadi oli viimeisen kuukauden aikana juonut enemmän kuin aikaisemmin ja soittanut usein öiseen aikaan jollekin Sergeille, itkenyt ja maininnut joka kerta nimen Viktoria. Leski ei tiennyt, kenestä Sergeistä ja Viktoriasta oli kyse, eikä kaksi vuotta sitten ollut nähnyt mitään järkeä alkaa etsiä heitä Moskovan miljoonien asukkaiden joukosta. Minkä takia, jos Arkadin kuolema ei kerran ollut rikos? Lisäksi mies oli hänen mukaansa puhunut usein lapsista.

– Mitä sinä arvelet, Arkadi oli kysynyt, – ymmärtävätkö kolmevuotiaat lapset, mitä ympärillä tapahtuu? Ja muistavatko he lapsuuden tapahtumia sen jälkeen kun kasvavat aikuiseksi? Muistatko sinä, mitä tapahtui kun olit kolmevuotias?

Arkadi ei koskaan selittänyt, mistä tämä kiinnostus lasten psykologiaan johtui. Kerran hän oli kuitenkin mainin-

nut ohimennen, että haluaisi tietää, muistaisiko oma tytär hänet aikuisena. Hänen ensimmäinen vaimonsa oli poistanut Arkadin heidän tyttärensä elämästä kokonaan siinä vaiheessa, kun oli eron jälkeen perustanut uuden perheen.

Selitys oli riittänyt toiselle vaimolle, mutta se ei tyydyttänyt eversti Gordejevia, joka oli huomannut epäonnistuneen diplomaatin elämäkertaa tutkiessaan, että eron aikana Nikifortsukin tytär ei ollut kolmevuotias vaan vasta puolitoista.

Tärkein yksityiskohta oli kuitenkin mies, joka oli löytänyt Nikifortsukin ruumiin pimeältä kujalta metroaseman läheltä. Törmättyään vahingossa maassa makaavaan mieheen hän oli jo ollut aikeissa soittaa ambulanssin, koska oli ajatellut miehen olevan vielä hengissä, mutta huomattaessaan ohi ajavan miliisiauton hän oli kutsunut sen apuun. Ohikulkijan nimi oli Nikolai Fistin.

Gordejev meni Pavel Žerehovin luo. Työ tämän huoneessa oli jo loppunut, Morozovin ruumis oli viety pois, rikospaikkatutkijat olivat lähteneet jättäen jälkeensä vain kevyen kemiallisten aineiden tuoksun.

– Mitä Lartsevistä? eversti kysyi heti kynnykseltä.

– Kävi metsästäjien ja kalastajien liitossa, mutta sen jälkeen pojat hukkasivat hänet ja yrittävät nyt löytää.

– Hän on löytänyt jotakin. Hän etsii jotakuta henkilöä. Lähetä hänen peräänsä lisää miehiä. Häntä pitää suojella. Hän on niin epätoivoinen että ei ehkä huomaa vaaraa.

– Hoidan asian, Žerehov totesi lyhyesti.

– Onko tietoja tohtori Ratskovasta?

– Ei mitään epäilyttävää. Asuu eläkkeellä olevan miehensä kanssa. Mies kerää postimerkkejä. Ylimääräisiä tuloja ei näyttäisi olevan. Lapset asuvat erillään. Ei mitään, mihin voisi tarttua kiinni.

– Hyvä on, minä taisin pelästyksissäni liioitella. Olen menettänyt jo kokonaan vaistoni. Vielä yksi asia. Tarkkailkaa Fistiniä, hän voi osoittautua kiinnostavaksi.

– Ajatteletko sinä lainkaan, mitä puhut? Mistä minä otan kaikki miehet? Ei heitä riitä loputtomiin. Jos juttu olisi ministerin listalla, me saisimme niin paljon apuvoimia kuin haluamme. Mutta tämä juttu ei ole enää edes meidän päällikkömme listalla. Mistä minä ne miehet tähän hätään hankin? Jouduin tänään jo lopettamaan Fistinin varjostamisen tarkistaakseni tilanteen Anastasian kotitalon luona ja täyttääkseni määräyksen tohtori Ratskovan tutkimisesta. Nyt sinä tarvitset ihmisiä juoksemaan Lartsevin perässä. Sen minä hoidan. Mutta minulla ei ole aavistustakaan, mistä saan miehiä varjostamaan Fistiniä. Gontsarov on tänään jo kolme kertaa torjunut minun pyyntöni antaa lisää varjostajia ja joka kerta entistä äänekkäämmin. Me heitämme hänen miehiään jatkuvasti paikasta toiseen, keskeyttämme tehtäviä ennen kuin ne on kunnolla aloitettu...

– Joskus minä vielä tapan sinut, Gordejev sihisi. – Ja sinä kuolet juonittelijan kuoleman. Eikö sinulla muka ole ystäviä miliisin eri osastoilla? Asutko sinä ensimmäistä vuotta Moskovassa? Etkö sinä ole hankkinut suhteita? Soita, pyydä, rukoile, lupaa sammio vodkaa ja vaunulasallinen kyytipoikia, seiso vaikka päälläsi, mutta varmista että Fistinin kannoilla on puolen tunnin kuluttua joku. Siinä kaikki, keskustelu on päättynyt. Tiedän, että sinusta on sietämätöntä pyytää muita rikkomaan ohjeita, mutta unohda nyt kerrankin se, mistä pidät ja mitä inhoat. Tämä on käsky. Jos tulee jotain, minä vastaan siitä.

Zerehov huokasi raskaasti ja tarttui puhelimeen.

* * *

Arsenin perään lähetetyt Kolja-sedän apurit katsoivat neuvottomina asemalta lähteneen junan perään. Heille oli annettu tehtäväksi selvittää vanhuksen osoite, mutta tavattuaan Kolja-sedän tämä olikin lähtenyt Jaroslavin asemalle ja noussut paikallisjunaan. Pojat olivat matkustaneet samassa junassa ja poistuneet samalla asemalla. Sieltä vanhus oli lähtenyt rauhallisesti kävelemään kohti metsää. Olisi ollut riski seurata häntä avoimella tiellä, siksi pojat pysäyttivät samasta junasta nouseen naisen.

– Onko kylä tuolla puolella, he kysyivät osoittaen Arsenin perään.

– Ei vaan toisella puolella, nainen selitti. – Tuolla ei ole muuta kuin pioneerileiri.

– Onko sinne pitkä matka?

– Puolen tunnin kävely matka. Te olette niin nuoria, että kävelette sinne varmaan nopeamminkin.

– Kiitos!

Päätös oli helppo. He eivät voineet seurata Arsenia näköetäisyydellä, koska tie oli tyhjä. Oli pakko päästää hänet menemään ja mennä leiriin myöhemmin. Hän ei voinut olla matkalla mihinkään muualle kuin leiriin.

Laskelma osoittautui oikeaksi. Päästyään leirin luo ja paleltuaan pakasessa puolisen tuntia pojat näkivät vanhuksen tulevan ulos portista ja lähtevän tasaista tahtia kohti asemaa. He päästivät hänet riittävän kauas, jotta lumen narskunta heidän jalkojensa alla ei kantautuisi vanhuksen korviin, ja lähtivät sitten hänen peräänsä. He tajusivat virheensä siinä vaiheessa kun kuulivat junan vihellyksen ja pyörien koliman. Arseni oli kolmenkymmenen metrin päässä asemasta mutta pojat huomattavasti kauempana. He kiirehtivät askeleitaan ja panivat jopa juoksuksi junan äänen voimistuessa, mutta myöhästivät siitä huolimatta. Hetken

mietittyään he palasivat takaisin leirille, kiersivät varovasti sen kaikki rakennukset ja huomasivat hallintorakennuksessa kaksi miestä, jotka istuivat hämärässä johtajan huoneessa. Missään muualla ei näkynyt valoja, vain kahdesta huoneesta loisti heikko sähkölämmittimen valo.

– Mitä pirua tämä oikein, ihmetteli lyhyt ruskeatukkainen Slavik, entinen autovaras. – Montako siellä on? Kolmeko?

– Vaikuttaa siltä että kaksi, kuiskasi hänen vaaleatukkainen kaverinsa tutkien tarkkaavaisesti hämärää huonetta ikkunan takaa. – Piruko sen tietää, tästä ei näe.

– Miehet vaikuttavat isoilta, Slavik arvioi. – Ovatko he piilossa jotakuta, vai mitä he tekevät?

– Mitä ja mitä, vaaleatukkainen tiuskaisi. – Joko ovat piilossa tai sitten vartioivat jotain. Tai ovat järjestäneet väijytyksen ja odottavat.

– Odottavat ketä? huolestui Slavik. – Meitäkö?

– Sinä olet hölmö.

– Mitä me nyt teemme?

– Pitää soittaa Kolja-sedälle, hän saa päättää, vaaleatukkainen vastasi piilottaen aseensa pusakan alle. – Eikä tekisi pahaa syödä jotain. Ukko pääsi joka tapauksessa karkuun, joten kiirettä ei enää ole.

He lähtivät takaisin asemalle ja sieltä kylälle etsimään postia, josta voisi soittaa Moskovaan.

Kolja-setä oli tyytymätön, muttei halunnut tuhlata aikaa läksytykseen. Vanhuksen hukkaaminen oli tietenkin huono juttu, mutta sen sijaan he löysivät tämän miehiä, mikä puolestaan oli hyvä asia. Mitä Arsen sanoikaan määristä housuista ja hikisistä käsistä? Kohta hän saa huomata, että Kolja-setä muistaa loukkaukset. Eikä pelkästään muista vaan myös kostaa. Hän halusi tehdä tilit selväksi il-

keän ja vaarallisen vanhuksen kanssa, mutta se ei ollut nyt tärkeintä.

Tärkeintä oli pelästyttää Arsen, tehdä tälle selväksi, että Kolja-setä on syytä ottaa vakavasti, että hän ei ole niin yksinkertainen ja tyhmä kuin Arsen luuli. Tärkeintä oli saada vanhus tottelemaan ja täyttämään isännän kanssa tekemänsä sopimus. Isännän pelastaminen ja oman aseman varmistaminen oli Kolja-sedän ensisijainen tehtävä.

– Tulkaa takaisin kaupunkiin, ottakaa auto ja kaksi miestä lisää, menkää leiriin ja pankkaa se järjestykseen. Älkää jättäkö roskia jälkeenne, ottakaa kaikki mukaanne ja heittäkää metsään kinoksen alle, hän käski.

Ihmisen tappaminen ja ruumiin heittäminen metsään oli suurinta mihin Fistinin mielikuvitus ylsi.

* * *

Natalja Dahno tiputti jälleen kerran rauhoittavaa lääkettä mittalasiin unohtamatta nyyhkäistä aina välillä ja mielti samalla kylmäverisesti, että vierasta ei saa missään tapauksessa päästää lähtemään asunnosta. Hänen pitäisi ottaa välittömästi yhteys Arseniin, mutta hän ei voinut tehdä mitään niin kauan kuin oli yksin, ilman miestänsä ja poikaansa. Oli pakko viivyttää tätä siihen asti kunnes jompikumpi heistä tulisi kotiin. Valitettavasti siihen saattoi mennä ties kuinka kauan. Mies oli lähtenyt kaupungin ulkopuolelle katsomaan Arsenin sieppaamaa Lartsevin tytärtä eikä tulisi vielä pitkään aikaan. Pojankaan tulosta ei ollut mitään tietoa, hän voi tulla hetken kuluttua tai vasta yöllä.

Natalja tunsi, että hänen näytelmänsä oli onnistunut ja onneton isä uskoi häntä. Hänellä oli tavattoman hyvä voitto, hän haistoi aggressiivisuuden ja epäluulon jo kaukaa

kuin eläin, mikä auttoi häntä arvioimaan oikein tilanteita ja määrittämään sen rajan, jonka yli ei kannattanut mennä. Tätä hänen ominaisuuttaan Arsen arvosti erityisesti ja oli sanonutkin monta kertaa:

– Kun jumala jakoi suhteellisuuden tajua ja kykyä ottaa järkeviä riskejä, te olitte varmaan jonossa ensimmäisenä. Ja metsästyksen ansiosta teille on syntynyt kyky huomata vaara ja hillitä itsenne. Siksi minä luotan täysin teidän vaistoonne.

Natalja Dahno oli oikeasti kotoisin Siperiasta ja syntynyt metsänvartijan perheeseen. Tässä suhteessa hän ei valehdellut Lartseville. Hän oli tullut Moskovaan opiskelemaan lääketiedettä ja valmistunut erinomaisin tiedoin. Hän harrasti ammuntaa ja oli voittanut kaikki kilpailut, joissa hän edusti korkeakouluaan. Perusopintojen jälkeen tuli harjoittelu ja erikoistuminen, väitöskirja ja työpaikka KGB:n poliklinikalla. Hän meni naimisiin kurssitoverinsa kanssa, joka ei edennyt urallaan yhtä loistavasti vaan toimi nukutuslääkärinä yhdessä kaupungin monista sairaaloista. KGB:n upseerina Natalja ansaitsi huomattavasti enemmän kuin miehensä, minkä vuoksi mies oli taloudellisesti riippuvainen hänestä. Tuota riippuvuutta lisäsi vielä miehen heikko luonne ja Nataljan harvinaisen voimakas tahto.

Yksi asia heitä suretti: heillä ei ollut lapsia. Natalja käytti hyväkseen laajoja suhteitaan lääketieteen maailmassa ja kävi läpi kaikki mahdolliset ja mahdottomat hoidot, mutta mikään ei auttanut. Kun toiveet oman lapsen saamisesta ehtyivät, pariskunta yritti adoptiota. Siihen ei suosituttu heidän asuinolojensa vuoksi: he asuivat yhden huoneen asunnossa yhdessä miehen iäkkään isän kanssa. He olivat asuntojonossa, mutta heidän vuoronsa tulisi vasta kymmenen vuoden kuluttua.

Aivan yllättäen Nataljaa kohtasi onnettomuus. Hän oli juuri saanut päätökseen ties monennenko kivuliaan lapsettomuushoidon ja hänelle oli annettu lopullinen tuomio: hän ei voisi saada koskaan lasta. Tämäntyyppistä lapsettomuutta ei pystytty hoitamaan missään ja kaikki yritykset vain vahingoittaisivat hänen terveyttään.

Natalja itki yön, otti aamulla rauhoittavia ja lähti töihin. Päätä särki ja sydän oli raskas, kyyneleet pyrkivät väkisinkin esiin. Elämä tuntui menettäneen merkityksensä. Siinä tilanteessa hänen luokseen tuli juopottelusta punakka ja vanhalta viinalta haiseva kenraali valittamaan komentajanbassollaan, että kylkeen koskee. Ei siinä mitään, särkee vähän ja menee ohi, kirurgi Dahno ajatteli ärtyneenä, määräsi kenraalille lääkettä munuaiskipuun ja käski tulla kolmen päivän päästä uudestaan.

Kolmen päivän kuluttua kenraali tuli uudestaan kalpeana mutta edelleen alkoholilta haisten. Ja kuoli kirurgi Dahnon työhuoneessa. Myöhemmin selvisi, että kenraalilla oli ollut umpisuolentulehdus, joka oli muuttunut vatsakalvontulehdukseksi. Sen aiheuttamaa sietämätöntä kipua hän oli lääkinnyt vanhan kansan koetellulla menetelmällä. Tutkintalautakunnan raportissa luki, että umpisuolentulehduksen oireet olivat selvät siinä vaiheessa kun potilas kävi ensimmäisen kerran tohtori Dahnon vastaanotolla, mutta viimeksi mainittu ei ollut tehnyt tarpeellisia tutkimuksia vaan oli määrännyt väärät lääkkeet osoittaen näin rikollista huolimattomuutta ja aiheuttaen potilaan kuoleman. Vapauden menetyksen uhka oli suuri, Natalja tunsu sen henkäyksen jo kasvoillaan. Silloin paikalle ilmestyi Arsen.

– Minä voin auttaa, mies sanoi ystävällisesti. – Te olette hyvä ihminen ja taitava lääkäri, kohtalo vain kampahti teidät. Vankilaan joutavat oikeat rikolliset eivätkä kun-

non ihmiset, joille on sattunut onnettomuus. Oletteko samaa mieltä?

Natalja nyökkäsi ja pyyhki kyyneleensä.

– Minä autan teitä nyt, mutta te autatte minua myöhemmin, sovitaanko niin? Arsen jatkoi. – Yhdessä me pelastamme kunnan ihmisiä pulasta. Jos te ryhdytte minun työtoverikseni, saatte hyvän asunnon ja minä autan teitä adoptoimaan lapsen. Eikä teidän lapsenne ole kuka tahansa, jolla on alkoholisoituneilta vanhemmilta perityt geenit, vaan kaikkein paras, tervein, lahjakkain ja kyvykkäin minkä voi löytää. Tosin hän ei ole enää vauva vaan isompi lapsi, mutta meillähän pitää olla varmuus hänen terveydestään ja henkisistä ominaisuuksistaan. Aivan pienten lasten kanssa voi aina erehtyä. Sen lisäksi te saatte mahdollisuuden harrastaa metsästystä, josta olette niin innostunut. Miten on, sovitaanko?

Natalja suostui, luonnollisesti. Ei hänellä ollut muuta mahdollisuutta. Arsen ei yrittänyt koskaan värvätä ihmisiä perehtymättä huolellisesti heidän tilanteeseensa. Kaikki se, mitä hän oli saanut tietää Nataljasta, osoitti selvästi, että tämä oli juuri sellainen kuin pitikin. Hänestä tulisi uskollinen työtoveri. Eikä Arsen erehtynyt.

Kenraalin kuoleman jälkeen Natalja ei voinut enää jatkaa työtään lääkärinä. Arsen hankki hänelle paikan moskovalaisen puhelinpiirin käyttö- ja valvontaosastolta. Palkka oli mitättömän pieni, mutta Arsen maksoi palveluksista niin avokätisesti, että pian Nataljan ja hänen miehensä kaikki haaveet alkoivat toteutua. He saivat hienon asunnon, auton, kalliit aseet; hieman myöhemmin seurasi huvila, johon sijoitettiin kaikki liikenevät varat. Siitä tuli suorastaan palatsi luonnon keskelle. Kaupunkiasunnostaan Natalja ei niinkään välittänyt, tai tarkemmin sanottuna hän

ei pitänyt tarpeellisena näyttää varallisuuttaan moskovalaisille tuttavilleen.

Huvilan varustamiseen Natalja ja hänen miehensä sen sijaan paneutuivat koko sielullaan. Ja poikansa he kasvattivat täsmälleen Arsenin määräysten mukaan...

Natalja vilkaisi kelloa. Se oli melkein yhdeksän. Miten pitkään hän voisi vielä vitkastella herättämättä miliisin epäilystä? Hän oli ollut jo kaksi kertaa ”vähällä pyörtyä”, kolmas kerta olisi jo liikaa. Nyt oli pakko yrittää saada Lartsev puhumaan.

– Vaimonne on varmaan epätoivoinen, hän sanoi katuvalalla äänellä. – En anna itselleni koskaan anteeksi... Mikään ei ole niin suurta kuin äidin suru.

– Vaimoni on kuollut, Lartsev tokaisi. – Mutta yritetään vielä kerran kertoa kaikki, mitä te tiedätte siitä miehestä.

Ulko-oven lukko avattiin ja ovi painettiin kiinni.

– Äiti, oletko kotona? kuuli Lartsev jotenkin tutuntuntuisen äänen huutavan.

Lartsev kääntyi katsomaan ovelle ja jäi tuijottamaan seinällä riippuvaa hirven päätä. Sillä hetkellä hän tajusi erehtyneensä hirvittävällä tavalla. Nainen, jonka kanssa hän oli keskustellut jo kaksi tuntia, ei voinut olla metsästäjä. Kyyneleet, itku ja pyörtymiset, joita hänelle oli tarjottu täällä niin runsaasti, eivät sopineet mitenkään yhteen sellaisen naisen kanssa, joka oli tottunut odottamaan yksinään talvisessa metsässä, passipaikallaan seisten tunteita, milloin ärsytetty villisika syöksyy häntä kohti, naisen joka souti sorsajahdin aikana kaksimetrisessä kaislikossa, missä oli helppo eksyä, naisen joka oli tottunut nylkemään riistaeläimiä ja laskemaan niistä veren. Eikä asunnossa oleva koirakaan ollut metsästys- vaan poliisikoira,

puhdasrotuinen dobermanni, joka toimii henkivartijana, ei anna kenenkään koskea isäntäänsä eikä päästä ei-toivottuja vieraita taloon. Jos metsästäjä hankkii itselleen koiran, hän valitsee tietenkin pystykorvan, setterin tai jonkun terrierin. Ja jos metsästäjällä on dobermanni, se merkitsee että hänellä on elämässään jotain paljon tärkeämpää kuin metsästys... Miten hän oli antanut petkuttaa itseään näin pahasti? Hän oli niin murheen murtama ja pelon sokaisema, että ammattilainen hänessä heräsi liian myöhään.

Lartsev tarttui pistooliinsa, mutta huoneeseen astunut Oleg Mestserinov ehti siepata aseensa seinältä. Laukaukset kajahtivat yhtä aikaa.

Luku 16

Kahdeksan vuotta sitten... Arsen oli soittanut ja ilmoittanut tyytyväisenä:

– Natalja, minä olen löytänyt teille ihastuttavan pienen lurjuksen. Kolmetoistavuotias, älykäs, täysin terve niin fyysisesti kuin henkisesti, hänen päässään ei ole mitään typeryyksiä eikä turhia kysymyksiä. Käykää tapaamassa häntä, johtaja odottaa teitä.

Natalja lähti siinä samassa naapuriläänissä sijaitsevaan lastenkotiin. Johtaja oli saanut etukäteen palkkion siitä hyvästä, että päästi Moskovasta saapuneet psykologit ja lääkärit tutkimaan lapsen, ja odotti nyt avosylin Nataljaa. Hän näytti mielihyvin tälle kaikki Oleg Mestserinovin asiakirjat.

– Poika on hyvästä perheestä, lastenkodin johtaja alkoi touhuta, sillä hänelle oli vihjattu suoraan, että onnistunut adoptio palkittaisiin avokätisesti. – Vanhemmat olivat tutkijoita, jotka kuolivat kenttätutkimuksissa Pamir-vuoristossa kaksi vuotta sitten. Perheessä ei ollut kroonisia sairauksia eikä käytetty alkoholia. Poika on hyvin kasvatettu, rauhallinen ja sopeutuvainen. Oleg on koko lastenkodin parhaiten käyttäytyvä poika. Haluatteko että kutsun hänet?

– Haluan, Natalja nyökkäsi.

Nataljaa hermostutti. Hän oli tarpeeksi älykäs tajutakseen, että hänen oli pakko ottaa poika, vaikka ei pitäisi täs-

tä ollenkaan, koska Arsen oli päättänyt niin. Vaikka kaikki näytti siltä, kuin Arsen olisi vain halunnut huolehtia hänestä ja auttaa hankkimaan adoptiolapsen, Natalja ei antanut harhauttaa itseään. Hän tajusi hyvin, mistä oli kysymys.

Ovi avautui varovasti ja johtajan huoneeseen tuli isokasvuinen leveäharteinen nuorukainen, jolla oli vaaleat hiukset, suora katse ja voimakasta tahtoa osoittava leuka.

– Hyvää päivää, hän sanoi kuulostamatta lainkaan hämmentyneeltä. – Minä olen Oleg Mestserinov. Johtaja sanoi, että te halusitte tavata minut.

Natalja huomasi heti niin pojan jännityksen kuin tahdonvoimankin, jolla tämä yritti voittaa tai ainakin salata hermostuneisuutensa.

– Hyvää päivää, Oleg, Natalja hymyili. – Sinulle on varmaan jo kerrottu, että minä haluaisin adoptoida sinut. Siihen tarvitaan tietenkin sinun suostumuksesi. Siksi sinun pitää päättää, haluatko tulla joksikin aikaa meille ja tutustua minuun ja mieheeni vai riittääkö sinulle, jos vastaan nyt heti kaikkiin kysymyksiisi.

– Onko teillä lapsia? Oleg kysyi yllättäen.

– Ei.

– Toisin sanoen, jos te adoptoitte minut...

– Sinä olet meidän ainoa lapsemme, Natalja täydensi lauseen hänen puolestaan.

– Minä suostun adoptointiin, poika sanoi päättäväisesti.

– Mutta ethän sinä tunne minua ollenkaan, Natalja häkeltäytyi. – Sinä et edes kysynyt, mikä minun nimeni on, missä minä asun ja mitä minä teen työkseni... Oletko varma, että pystyt tekemään päätöksen nyt heti?

– Minä haluaisin kutsua teitä äidiksi, Oleg sanoi hiljaa ja katsoi Nataljaa rohkeasti silmiin.

Sillä hetkellä Natalja tajusi monia asioita kolmetoistavuotiaasta Oleg Meštšerinovista. Ei ehkä kaikkea mutta hyvin paljon. ”Arsen ei kutsunut sinua tyhjän päiten pieneksi lurjukseksi. Sinä olet älykäs ja kovin varhain aikuis-tunut lurjus. Kolmetoistavuotiaaksi sinä osaat käsitellä ihmisiä hämmästyttävän hyvin. Sinun oli selvästi hyvä olla vanhempiesi kanssa, sinulla oli mukava elämä, sinua rakastettiin, hellittiin ja hemmoteltiin lahjoilla. Tai voi olla ettei hemmoteltu ja hellitty mutta suhtauduttiin kunnioit-tavasti sinun harrastuksiisi ja pieniin oikkuihisi, ei saar-nattu, ei oltu ylihuolehtivaisia eikä puututtu pikkuasioi-hin. Sinusta kasvoi rauhallinen ja voimakastahtoinen, sinä tiedät täsmälleen mitä haluat ja olet valmis pyrkimään sii-hen hinnalla millä hyvänsä. Sinä et rakastanut vanhempia-si mielettömästi ja suunnottomasti vain siksi, että he olivat sinun isäsi ja äitisi. Sinä rakastit heitä samalla tavalla kuin rakastetaan maukasta ruokaa, mukavaa tuolia ja hyvää kir-jaa. Vanhempasi olivat sinulle lähde, joka takasi mukavan ja helpon elämän, ja kun he sitten kuolivat ja sinä jouduit lastenkotiin, päätit tehdä kaikkiesi päästäksesi mahdolli-simman nopeasti takaisin perheeseen, saadaksesi jälleen oman lautasen jolla on kotiruokaa, pehmeän vuoteen ja omat vaatteet. Sinä kysyit, onko minulla jo lapsia. Sinul-le oli tietenkin tärkeää, että olisit ainoa lapsi, etkä joutuisi taistelemaan meidän huomiostamme ja rakkaudestamme jonkun toisen kanssa. Me emme ole hyväntekijöitä vaan lapseton pariskunta, mikä taas merkitsee sitä, että sinä pys-tyt sanelemaan pelisäännöt, joita meidän pitää noudattaa nurkumatta. Sinä siis haluat kutsua minua äidiksi? Se on hyvä, mutta älä vain luule, että minä menetän noiden sano-jen vuoksi kyvyn ajatella järkevästi. Sinä olet liian älykäs ikäiseksesi. Ja vähän enemmän lurjus kuin ikäsi edellyttää.

Mutta kaikesta huolimatta minä adoptoin sinut. Koska tunnen, että me olemme samaa maata...”

– Olen iloinen, että me pidämme toisistamme, Natalja hymyili lempeästi. – Toivon että saan hoidettua kaikki muodollisuudet nopeasti. Jos et muuta mieltäsi, me pääsemme jo kahden tai kolmen päivän kuluttua asumaan yhdessä. Mutta tiedätkö, Oleg, minä pelkään liian nopeita päätöksiä. Joten mieti vielä. Jos tulet toisiin ajatuksiin, minä ymmärrän sen enkä loukkaannu.

– Minä en muuta mieltäni, poika vastasi hiljaa ja vakavana.

– Siinä tapauksessa me eroamme nyt ja minä alan järjestää adoptiota. Me tulemme hakemaan sinut täältä niin pian kuin mahdollista. Siihen asti näkemiin, Oleg.

– Näkemiin... äiti. Poika joutui hieman ponnistelemaan sanoakseen niin mutta jatkoi sitten vapautuneemmin: – Voinko antaa teille jäähyväissuukon?

”Jopas jotakin!” Natalja ajatteli ihastuneena tarjotessaan Olegille poskensa. ”Missä sinä olet tuon oppinut? Siinähän käyttäytydät kuin olisit unelmien täyttymys. Jokainen adoptiolasta etsivä nainen toivoisi, että lapsi käyttäytyisi samalla tavalla kuin sinä.”

Natalja ohjasi autonsa valtatielle ja mietti samalla edessä olevaa keskustelua miehensä kanssa. Hänelle täytyy luoda sellainen vaikutelma, että häneltä kysytään neuvoo, vaikka päätös on jo tehty: Natalja adoptoisi Olegin. Hänen sydämessään tuntui samalta kuin joskus aikoinaan, kun hän haaveissaan kuvitteli pienen kiharapäisen enkelin, jolla oli hymykuopat ja siniset silmät ja joka tuoksui maidolta ja lapsen viattomuudelta.

Oleg tuoksui tahdonvoimalta, kylmältä järjeltä ja vaaralta. Mutta miehen ei ollut tarpeen tietää sitä.

Kun Natalja tuli kotiin, mies katsoi televisiosta jalkapalloa.

– Missä sinä olet ollut? hän kysyi välinpitämättömästi irrottamatta katsettaan televisioruudusta.

– Kerron kohta kaiken, Natalja vastasi salaperäisesti hymyillen. – Puhutaan sitten kun peli päättyy. Minä syön sillä välin jotain.

Natalja laski oikein: mies olisi sopuisa ja myöntöväinen kiitokseksi siitä, että hän oli ollut huomaavainen eikä vaatinut keskeyttämään pelin katsomista.

– Minä kävin tänään lastenkodissa, Natalja aloitti varovasti, kun mies tuli pelin jälkeen keittiöön.

– Miksi ilman minua? puoliso huudahti tyytymättömänä. – Mikäli olen oikein ymmärtänyt, me haluamme adoptoida lapsen yhdessä. Kuuluuhan asia minullekin.

– Anna anteeksi, mutta sinä sanoit aamulla että sinulla on tänään vaikea leikkaus. Ajattelin että on parempi olla häiritsemättä sinua. Tiedätkö, poika jonka tapasin, ei ollut mikään tavallinen lapsi vaan älykäs, itsenäinen, terve ja hyvin kasvatettu. Mutta hän on kokenut vakavan trauman menettäessään yhdellä kertaa molemmat vanhempansa, joten hänen henkinen tilansa ei ole kovin hyvä... Lyhyesti sanottuna minä en tiedä mitä tehdä. Mitä mieltä sinä olet? Sinä saat päättää.

– Minkä ikäinen hän on?

– Kolmetoista.

– Niin iso? mies hämmästyí.

– Pieniä lapsia on vaikeampi saada, Natalja selitti kärsivällisesti. – Muistat varmaan, millaisia vaikeuksia meillä oli kun yritimme saada pikkulapsen. Vähän vanhempia lapsia on helpompi saada, heitä ei oteta perheisiin niin mielellään. Mitä sanot?

Miehellä oli paljon kysymyksiä, joihin Natalja vastasi perusteellisesti. Jossakin vaiheessa hän tajusi ajaneensa miehensä umpikujaan: tämä yritti tapansa mukaan olla hänelle mieliksi ja antaa hänelle mieleisen vastauksen, muttei saanut millään selville, millaisen vastauksen Natalja halusi. Pitikö vaimo pojasta vai ei? Halusiko hän adoptoida tämän vai etsikö hän tekosyytä luopua ajatuksesta? Natalja puolestaan ei millään tavalla ilmaissut suhtautumisestaan Olegiin, jotta miehelle ei syntyisi tunnetta, että hän painostaa tätä tukemaan omaa päätöstään. Mutta halusiko hän itse asiassa Oleg Mestserinovin? Natalja tiesi, että poika ei muistuttanut lainkaan sitä kuvaa, joka hänellä oli pojastaan toteutumattomien toiveiden haavoittamassa sielussaan. Hän tiesi kuitenkin toisenkin asian: Arsen oli valinnut pojan tiettyä tehtävää varten.

Nataljan tehtävä olisi kasvattaa poika niin kuin Arsen halusi. Pojasta pitäisi tehdä ensin vanhuksen apulainen ja myöhemmin työtoveri. Tässä tilanteessa ei ollut mitään merkitystä sillä, pitikö hän Olegista vai ei, halusiko hän tämän äidiksi vai ei. Vain yhdellä asialla oli merkitystä: sopiko poika siihen tehtävään, jonka Arsen oli tämän varalle suunnitellut. Eikä Natalja ollut käynyt lastenkodissa valitakseen itselleen adoptiolapsen, se kaikki oli ollut vain aiheeseen ”autan adoptioasiassa” liittyvä rituaali, jonka tarkoitus oli verhota hieman hänen ja Arsenin välisen liiton hirvittävää kyynisyyttä. Natalja kävi arvioimassa pojan sopivuutta sisäasiainministeriön alaisen elimen työntekijäksi, joka tekisi yhteistyötä rikollispiirien kanssa. Ehdokas sai hyvät arvosanat. Nyt piti hoitaa vielä toinen rituaali, tällä kertaa aviomiehen kanssa. Sen juoni meni niin, että ”sinä olet perheenpää, sinun kuuluu tehdä päätös asiassa”. Miestä ei saanut missään tapauksessa loukata, sitä Arsen

oli vaatinut ehdottomasti, ja sen Natalja tajusi itsekin. Miehellä oli heikko ja riippuvaisuuteen taipuva luonne; siitä kertoi jo sekin, miten helposti Natalja oli aikoinaan saanut tuon komean, tahdottoman ja mietteliään nuorukaisen menemään kanssaan naimisiin. Hän, joka kuului kurssinsa mitättömän näköisiin hiirulaisiin ja jolla ei ollut rahaa eikä asuntoa Moskovassa! Aviomiehen kanssa oli paras käyttäytyä harkiten, häntä ei kannattanut loukata, koska silloin hänestä tulisi helppo saalis jollekin toiselle naiselle. Mies tiesi liian paljon, jotta hänet voisi päästää vapaaksi, tarkemmin sanottuna irti Arsenin rautaisesta otteesta. Lisäksi miehellä oli arvokas ja tarpeellinen ammatti, sillä hän oli nukutuslääkäri. Arsen tarvitsi nukutuslääkärinä, ja uuden etsiminen ja ostaminen olisi vaikeaa ja jopa vaarallista.

”Täytyy antaa hänen ymmärtää, että haluan adoptoida pojan, muuten hän ei tee ikinä päätöstä”, Natalja mietti ja sanoi ääneen:

– Tiedätkö, poikaa pitää käsitellä varovasti, jotta hän selviäisi traumastaan. Minä luulen että pystyisin siihen. Mitä mieltä sinä olet?

Mies huokasi helpotuksesta...

...Kuusi vuotta sitten... Natalja juoksi liukasta jalkakäytävää hengästyneenä huolesta ja hellyydestä. Hänen povellaan, krimiturkin alla, makasi pieni lämmin kerä, koiranpentu, jonka hän oli juuri ostanut. Koko pesueesta hän oli valinnut juuri tämän, koska hänen rinnassaan oli syttynyt mieletön ihastus heti kun hän näki sen.

– Katso mitä minä toin! hän huudahti syöksyessään kotiin.

Olegin kasvot näyttivät ensin välinpitämättömiltä, mutta hetken päästä niille ilmestyi kohteliaan kiinnostunut ilme. Hän ei pitänyt koirista. Mutta jo puolen tunnin ku-

luttua hän konttasi Nataljan kanssa lattialla koiranpennun kanssa, ihasteli sitä, leperteli, rapsutti sitä mahasta, suuteli sen leveää otsaa ja kosteaa kuonoa.

– Äiti, saanko minä ulkoiluttaa sitä?

– Saat, mutta vasta muutaman kuukauden kuluttua. Nyt sitä ei saa vielä viedä ulos, sen pitää saada ensin rokotukset.

– Saanko minä ruokkia sitä? Minä ostan kirjoja ja teen kaiken ohjeiden mukaan. Saanko?

– Saat toki, hymyili Natalja, jolta ei jäänyt huomauttamatta pojan mielialassa tapahtunut yhtäkkinen muutos. Poika ei pitänyt koirista, se oli tiedossa jo etukäteen, eikä hän ensi alkuun pystynyt peittämään tyytymättömyyttään siitä että perheeseen tuli uusi jäsen. Hän halusi olla vanhempiansa rakkauden ja huomion ainoa kohde eikä voinut ilahtua siitä että kotiin tuli toinenkin huolenpitoa vaativa olento. Mutta hän pääsi sen yli. Hän pystyi viisitoistavuotiaana voittamaan itsensä ja muuttumaan sellaiseksi, millaisena adoptioäiti halusi nähdä hänet. Imitaattori. Unelmien täyttymys. Hänestä tulee vielä...

...Neljä vuotta sitten... Natalja palasi metsästysretkeltä valtava selkäreppu selässään. Mies ei ollut koskaan katsonut hyvällä hänen harrastustaan. Oikeastaan miehelle oli samantekevää, millaisiin harrastuksiin vaimo käytti vapaa-aikansa, mutta ne seuraukset... Metsästysretkeltä tuotu liha piti leikata, jänikset piti nylkeä ja sorsat kyniä. Se oli raskasta, likaista ja veristä työtä, jonka jälkeen keittiö oli veressä ja sisälmyksissä lattiasta kattoon. Raa'an lihan hajukin oli outo, vaati pitkän ajan tottua siihen. Mies ei auttanut koskaan Nataljaa näissä jälkitöissä, hän häipyi aina kotoa ystäviensä luo tai sopi jo etukäteen päivystyksen sairaalaan siksi päiväksi.

Olegin tulon myötä kaikki muuttui. Poika kuunteli mielellään tarinoita metsästysretkistä, kyseli paljon, voittelei dramaattisissa kohdissa ja lohdutti kuin aikuinen sillä kertaa kun Natalja oli ampunut vahingossa joutsenen ja järkyttynyt siitä niin ettei edes tuonut ampumaansa saalista kotiin vaan jätti kaiken metsänvartijoille. Tärkeintä oli kuitenkin se, että Oleg ei vältellyt likaista työtä keittiössä vaan auttoi Nataljaa leikkaamaan ja perkaamaan lihat, kynimään ja nylkemään, pyyhki verilammikoita pöydältä ja lattialta. Aina välillä Natalja seurasi puolella silmällä Olegia ja hänen ilmeitään. Silloin hän tajusi, miten kovasti poika joutui ponnistelemaan peittääkseen veren näkemisen aiheuttaman inhonsa. Hän oli urhea ja uhrautuvainen äidin apulainen tämän metsästysharrastuksessa. Tuolla kertaa Natalja oli tuonut kotiin villisian.

Valtava villikarju oli syöksynyt suoraan kohti. Natalja ampui kahdenkymmenen askeleen päästä ja osui eläintä suoraan otsaan, mutta sen vauhti oli niin kova, että se jatkoi syöksyään eteenpäin ja puolentoista tonnin painoinen ruho olisi murskannut Nataljan alleen. Natalja ei muistanut ampuneensa sitä toisen kerran eikä tajunnut osuneensa suoraan sen silmään. Sen sijaan hän muisti hyvin kokemansa kauhuntunteen. Hänen jalkansa tärisivät vielä silloinkin kun hän istui keittiössä ja joi Olegin kanssa teetä. Hän olisi tietenkin halunnut jotain vahvempaa kuin teetä, muttei katsonut voivansa ottaa ryyppyä seitsemäntoista vuotiaan nuoren nähden. Jostain syystä häntä hävetti näyttää heikkoutensa.

– Sinä taisit pelästyä kunnolla, vai kuinka, äiti? kysyi Oleg katsoen Nataljaa silmiin.

– Niin pelästyin, mitä sitä salaamaan. En ole vielääkään toipunut siitä kunnolla, Natalja vastasi rehellisesti.

Oleg nousi, avasi jääkaapin ja otti sieltä avatun vodkapullon.

– Mitä jos otettaisiin lasilliset? Sinun pitää rauhoittua, muuten et saa unta, poika sanoi, otti kaapista lasit ja alkoi laittaa voileipiä kyytipojaksi.

– Kiitos, Natalja huokasi kiittolisena. – Minun teki kovasti mieli, mutten kehdannut.

Oleg laski veitsen pöydälle, meni Nataljan luo ja painoi poskensa hänen poskeaan vasten.

– Minä olen sinun poikasi. Sinun ei tarvitse koskaan ujustella minua. Koska sinä olet minun äitini, sinä olet minulle aina kaikkein paras, rakkain, viisain ja järkevin, teitpä sitten mitä tahansa.

– Kiitos, kultapoikani. Natalja silitti hellästi pojan tuuheita hiuksia ja poskea. – Minä arvostan sitä, miten sinä suhtaudut minuun. Mutta sinun ei ehkä kannata juoda yhdessä minun kanssani.

– Ensinnäkin ei ole sopivaa juoda yksin, se on merkki alkoholismista, Oleg nauroi. – Toisekseen minä pelästyin yhtä paljon kuin sinäkin, kun ajattelin, mitä olisi voinut tapahtua. Sinä olet rohkea, mutta pidä huoli itsestäsi, äiti. Minä en halua menettää sinua.

Natalja tunsi jakautuvansa kahtia. Toinen puoli tajusi, että kaikki oli taitavaa peliä, sen jäljittelyä, mitä keskustelukumppani odotti Olegilta. Poika oli harvinaisen taitava psykologi, tajusi toisen mielialan ja sovitti käytöksensä salamannopeasti toisen odotusten ja vaatimusten mukaiseksi. Juuri siksi kaikki jumaloivat häntä. Neljän vuoden aikana hän ei ollut sanonut yhtään sanaa tai tehnyt yhtään tekoa, josta häntä olisi voinut moittia.

Toinen puoli Nataljasta halusi uskoa, että se kaikki oli totta, että Oleg oli todellakin hellä, huolehtivainen ja äi-

tiään jumaloiva, lahjakas, määrätietoinen, rehellinen ja kiltti poika!

”Älä mene lankaan”, Natalja muistutti jatkuvasti itselleen, ”Olegiin ei saa luottaa. Sinä tiedät hyvin, millainen hän on. Hän on sinun kasvattisi eikä hänestä tule koskaan sinun poikaasi. Hän näyttelee rakastavaa poikaa vain siksi että saa näin sinusta huolehtivaisen äidin.” Natalja halusi kuitenkin uskoa haaveensa toteutuneen...

...Kaksi vuotta sitten... Natalja otti Olegin ensimmäisen kerran mukaan ampumarajoituksiin. Yleensä hän kävi niissä yksin, poika eli oman aikataulunsa mukaan ja harjoitteli ampumista eri aikana ja eri paikoissa. Olegin urheilumenestyksestä Natalja tiesi vain sen perusteella, mitä poika oli kertonut, ja niistä palkinnoista ja kunniakirjoista, joita hän oli tuonut kotiin. Ampumaharrastuksen lisäksi oli vielä uinti, paini ja šakin peluu.

Yhteisen harjoituksen tulos löi Nataljan ällikällä. Oleg ei ampunut pelkästään hyvin vaan jopa paremmin kuin hän itse. Mutta vielä enemmän Nataljaa hämmensi outo ja uusi ihastus siitä, että joku ampui häntä paremmin. Hän oli ollut omiensa joukossa aina voittamaton, hän oli ollut aina ensimmäinen, paras, hän oli kultamitalisti ja esikuva muille.

Natalja ei ollut pitänyt siitä ajatuksesta, että ennemmin tai myöhemmin löytyisi joku, joka lyö hänen ennätöksensä. Nyt sellainen löytyi täysin yllättäen. Omituisinta oli kuitenkin se, että hänen teki mieli itkeä ilosta. Vain todelliset opettajat ja rakastavat vanhemmat kykenevät iloitsemaan siitä, että joku on heitä parempi.

– Kiitos, Oleg, Natalja mutisi halaten poikaa ja kääntäen kasvonsa pois salatakseen esiin pyrkivät kyyneleet.

– Mistä? Oleg hämmästy.

”Siitä että annoit minulle mahdollisuuden tuntea tämän

epätodellisen ilon ja ylpeyden sinusta. Siitä että minä selvästi rakastan sinua oikeasti”, Natalja ajatteli, mutta vitsaili ääneen:

– Siitä ettet saattanut äitiäsi häpeään.

– Mitä sinä nyt, en minä ole vielä läheskään sinun ve-roisesi. Tänään kävi vain hyvä tuuri. Toista kertaa en taa-tusti saa yhtä hyvää tulosta. Mutta minä yritän kovasti. Olen koko ajan halunnut olla samanlainen kuin sinä, joten sinun tuloksesi on minulle päämäärä, johon pyrkii...

...Vuosi sitten... Ensimmäisen kerran moneen vuo-teen Natalja petti miestään. Eikä pelkästään pettänyt vaan rakastui mielettömästi, niin päättömästi että unohti aika ajojin varovaisuuden.

Ennemmin tai myöhemmin sen oli pakko tapahtua. Natalja tuli rakastajansa kanssa huvilalleen varmana sii-tä, että mies päivystää sairaalassa ja Oleg istuu miliisikor-keakoulun luennolla. Kun kuistilta alkoi kuulua askeleiden ja puheen ääntä, Natalja jähmettyi. Jos mies saisi tietää ra-kastajasta, siitä tulisi katastrofi kaikille. Jo opiskeluaikoina Natalja oli saanut miehensä vakuuttumaan epätavallises-ta seksuaalisesta kyvykkyydestään ja oli saanut sitä viulua soittamalla tästä ensin rakastajan, sitten sulhasen ja lopulta aviomiehen. Todellisuudessa mies ei ollut erityisen taitava, ja pahinta oli se, että hän ei halunnut oppia mitään. Mik-si opetella jotain uutta, kun vaimo kerran vakuuttaa, että kaikki on niin hyvin että paremmin ei voisi olla.

Jouduttuaan oman valheensa verkkoon Natalja täyt-ti tunnollisesti aviolliset velvollisuutensa ja näytteli taita-vasti hurmiota, sillä hän piti koko ajan mielessään: kaikki muu oli sallittua paitsi avioero. Niin pitkälle asioita ei saa-nut missään tapauksessa päästää, sillä mies tiesi liian pal-jon konttorista ja oli liian tarpeellinen Arsenalille. Jos kon-

flikti olisi väistämätön, mies pitäisi hoitaa pois päiviltä.

Natalja keräsi rohkeutensa, heitti aamutakin ylleen ja syöksyi makuuhuoneesta eteiseen. Ovella seisoi Oleg ja sympaattinen neitokainen, jolla oli pitkä nahkatakki ja smaragdinvihreä kaulaliina huolettomasti kaulaan kiedotuna. Neitokaisen kasvoilla oli huvittunut ilme. Natalja oli tullut huvilalle rakastajan autolla, joten jo se, että talon edessä seisoi tuntematon auto ja makuuhuoneesta syöksyi paniikissa keski-ikäinen nainen puolittain auki jääneessä aamutakissa, ei jättänyt pienintäkään väärintulkinnan mahdollisuutta. Neitokaista selvästi huvitti ajatus, että tuo ruma nainen rakasteli samalla tavalla kuin kauniit ja hoiakat nuoret.

– Oleg, vie vieraasi olohuoneeseen, tarjoa hänelle juotavaa ja tule isän työhuoneeseen. Meidän pitää puhua, Natalja sanoi kylmästi.

Hän istuutui miehen työhuoneen nojatuoliin ja yritti koota ajatuksensa. Hänen olisi pakko saada Oleg puolelleen, maksoi mitä maksoi. Hänen pitäisi luvata pojalle mitä tahansa, kunhan tämä vain lupaisi olla hiljaa. Vai kannattaisiko keksiä nopeasti jokin valhe vedoten Arsenin antamaan tehtävään?

Oleg tuli huoneeseen ja jäi seisomaan ovelle. Muutaman sekunnin ajan he tuijottivat toisiaan, mutta se riitti Olegille. Hän tajusi äitinsä mielentilan ja mukautui siihen nopeasti. Hän meni polvilleen Nataljan eteen ja tarttui tämän käteen.

– Olen iloinen sinun puolestasi. En ole näinä seitsemänä vuotena nähnyt sinua kertaakaan noin kauniina. Silmäsi eivät ole kertaakaan loistaneet niin kuin nyt. Sinä olet epätavallinen nainen, mutta mitä sinulla on elämässäsi? Tylsä aviomies, tylsä työ, tylsä poika. Isä on hieno mies, kiltti,

kunnollinen, rauhallinen, mutta sinun on pakko edes ker-
ran ravistella itsesi hereille tai muuten happanet kokonaan.
Minusta on hyvä että olet löytänyt jonkun joka arvostaa
sinun älyäsi, kauneuttasi ja poikkeuksellisuuttasi. Ja voit
olla täysin rauhallinen, isä ei saa tietää tästä mitään. Jos
voin vastaisuudessa olla jotenkin avuksi, sano vain.

Sellaista naista ei ole vielä syntynytkään, jota ei voisi
ostaa imartelulla, kunhan se on kyllin hienovaraista. Suu-
renmoinen nuori lurjus. Äidin haaveen ruumiillistuma.

...Kuukausi sitten...

– Puhuitko Arsen-sedän kanssa?

– Puhuin. Hän sanoi, että minun pitää näyttellä keskin-
kertaista opiskelijaa. Harjoittelusta Petrovkalla ei kannata
kieltäytyä, koska se pistäisi heti kaikkien silmään, mut-
ta minun pitää toimia niin, etten saa harjoittelusta niin hy-
vää arvosanaa, että he haluaisivat minut sinne töihin puo-
len vuoden kuluttua.

– Miksi?

– Koska Arsen-setä haluaa minut pohjoiseen miliisipiiriin.
Vaikka suoritan harjoittelun Petrovkalla, minut määrätään
joka tapauksessa valmistumisen jälkeen sinne. Hänellä on
omat suunnitelmansa.

– Mikäs siinä, Arsen tietää paremmin...

...Viikko sitten...

– Ota rennommin, Oleg. Sinun ei kannata näyttää liian
pätevältä. Tietojemme mukaan Kamenskaja ei ole ollen-
kaan niin yksinkertainen kuin luulisi. Hän saattaa nähdä
sinun lävitse.

– Pitäisikö hiljentää kierroksia?

– Täsmälleen.

– Tottelen, kenraalini! Sinulla on kyllä tarkka vaisto,
äitiseni...

Laukaukset kajahtivat samanaikaisesti. Lartsev kaatui kuin häneltä olisi viety jalat alta, Oleg alkoi vajota hitaasti oven pieleen nojaten. Natalja ei ehtinyt kunnolla tajuta mitä oli tapahtunut, kun ovikello soi. Caesar alkoi heti haukkua viihaisesti. Puolisolla oli avaimet, joten se ei ollut hän. Kennellekään muulle hän ei ovea avaisi.

Ovikello soi toisen kerran, Caesar haukkui vielä kovempaa. Sen jälkeen oveen koputettiin ja kuului ääni:

– Avatkaa, täällä on miliisi!

Muutaman sekunnin kuluttua oveen alettiin hakata, ja Natalja tajusi, että tyhjästä ilmestyneet miliisit rikkoivat ovea. Miksi he ovat täällä? Ei kai vain Oleg? Oliko poika tehnyt jonkin virheen ja jäänyt kiinni? Oliko hän saanut epäilyt niskaansa ja siksi varjostajan? Oleg, poikani, miksi?

Nataljan teki mieli huutaa. Hän oli joutunut näkemään paljon kuolemaa niin lääkärinä kuin metsästäjänäkin. Oleg oli kuollut, siitä ei ollut epäilystäkään. Oleg, hänen kasvattipoikansa, jota hän oli alkanut pitää omana poikanaan, jota hän oli alkanut rakastaa kuin omaa poikaansa, joka oli antanut hänelle tilaisuuden kokea äidinrakkautta, ylpeyttä lapsestaan, antanut mahdollisuuden tuntea äidin ja pojan välisen ystävyuden ja kumppanuuden ihanuuden. Näiden kahdeksan vuoden aikana hän oli kokenut enemmän iloa kuin koko elämänsä aikana sitä ennen. Kukaan ei osannut epäilyksen hetkinä tukea häntä yhtä hyvin Oleg, lohduttaa katkeruuden hetkinä ja sanoa oikeita sanoja juuri oikeaan aikaan. Vaikka ne eivät olleetkaan totta, vaikka ne olivatkin vain taitavaa peliä, kaikki oli ollut niin hyvin!

Olegin lisäksi Nataljalla oli kuitenkin aviomies ja hä-

nellä itsellään vielä kolmekymmentä vuotta elämää edessänsä. Ne piti saada elää normaalisti eikä vankilan lavitsalla.

Rikottu ovi avautui. Caesarin haukunta kävi raivokkaaksi ja käheäksi. Nataljan teki mieli itkeä ja huutaa. Hän tunsi kovaa kipua rinnassaan ja menetti tajuntansa.

* * *

Joulukuun 30. päivän iltana Nastja totesi tyytyväisenä, että hänen ja Limpun peli alkoi tuottaa tuloksia. Miellyttävä baritoni soitti säännöllisesti, pysyi anteeksi ettei pysty lähettämään Saša Djakovia hänen luokseen, tiedusteli, tarvittaisiinko asian loppuunsaattamiseksi jotain muuta, eikä esittänyt mitään vaatimuksia. Nastjan tarkka korva erotti hänen äänessään kasvavan jännityksen, jota mies kyllä taitavasti peitteli. Toistaiseksi kaikki sujui niin kuin Nastja oli ajatellutkin: hän oli onnistunut voittamaan aikaa ja esittämään valmiutensa yhteistyöhön pelastaakseen henkensä vihaiselta Lartsevilta.

Nastja oli valmis tekemään mitä tahansa, kunhan Nadja Lartsevalle vain ei sattuisi mitään. Mitä tahansa. Rikos saisi jäädä ratkaisematta, rikolliset saisivat selvitä ilman tuomiota, hän ottaisi vaikka potkut töistä, kunhan lapsi vain säilyisi vahingoittumattomana.

Nastja ei olisi kuitenkaan ollut Nastja, jos hän olisi antanut tunteiden syrjäyttää ammatillisen etunsa. Pystyisikö hän toimimaan niin, että saisi rikoksen ratkaistua? Voisiko edes yhden murhaajan saada kiikkiin samalla kun tekisi kaiken mahdollisen ja mahdottoman tytön eteen?

Yhden tehtävän ratkaiseminen synnytti tarpeen ratkaista toinen. Nastja hahmotteli yhdessä Alekseihin kanssa

useita kaavioita sille miten yhteydenpidon voisi toteuttaa ilman henkilökohtaista kontaktia. Parhaalta heistä vaikutti järjestelmä, jossa olisi mukana muutamia puhelinpiirien työntekijöitä (heidän arvionsa mukaan tarvittaisiin korkeintaan neljä) ja yksi henkilö, joka asuisi kyseisen puhelinpiirin alueella. Nastja oli aluksi ryhtynyt ratkaisemaan tehtävää vain tappaakseen aikaa, mutta tulikin siihen tulokseen, että hänen pahimmat aavistuksensa saivat samalla vahvistuksen. Noin monimutkaisen järjestelmän luominen yhden rikoksen tutkinnan häiritsemistä varten oli yhtä järjetöntä kuin jos kutoisi vuosikaudet vaikeaa kuvakudosta vain siksi että käärisi siihen roskat. Lartsev oli oikeassa: Nastja oli tekemisissä välittäjän kanssa, jolla ei ollut Jerjominan jutussa henkilökohtaista intressiä.

Kuka tuo välittäjä voi olla? Varjagi-kerhon johtaja Fistinkö, jonka alaisuudessa Djakov toimi? Täysin mahdollista. Gradov tuntee hänet, he asuvat samassa talossa, joten oli luonnollista että hän kääntyi hätätilanteessa juuri Fistinin puoleen. Mutta ellei hän, niin kuka sitten? Ja mikä oli Fistinin ja hänen varjageidensa rooli siinä tapauksessa?

Nastjaa huolestutti, miten pitkään hän onnistuisi hämäämään välittäjää vaatimuksellaan tavata Djakov. Yhtenä kauniina hetkenä hänen petoksensa paljastuisi. Hän ei uskaltanut ajatellakaan, mitä sen jälkeen tapahtuisi.

Sasa Djakov oli pidätetty ja piilotettu selliin heti, kun hän oli noussut junaan poistua Moskovaan. Hänen tapaustaan tutkivat etsivät olivat saaneet tietää, että Sasa oli kertonut kaikille matkastaan ja kertonut vielä senkin, että olisi poissa kolme tai neljä kuukautta. Pakoon lähtevä ihminen ei toimi sillä tavalla, joten milliisit päättelivät, että Djakov oli ilmeisesti tarkoitus tappa, kun oli varmistettu, että häntä ei ruvettaisi heti etsimään. Nuorukainen pääs-

tettiin junaan, jotta mahdolliset saattajat varmistuivat hänen lähdöstään. Minuuttia ennen junan lähtöä hänet vietiin ulos junasta toiselle puolelle raidetta.

Kun Gordejev alkoi puhelimesta valittaa, että ”joku painostaa meitä ylhäältä”, Nastja huomasi Limpunkin tajuunneen, että he saattoivat olla tekemisissä välittäjän kanssa, ja yrittävän saada tämän riitoihin Gradovin kanssa. Nastja puolestaan yritti saada välittäjän ottamaan yhteen Fistinin kanssa pakottamalla heidät etsimään Djakovia. Niin kauan kuin häntä etsittiin, Nadja olisi turvassa. Ellei häntä sitten ollut tapettu heti sieppauksen jälkeen. Tieto Djakovin pidättämisestä saattoi kuitenkin tulla ilmi hetkellä millä hyvänsä, ja silloin välittäjä tajuaisi Nastjan vetäneen häntä nenästä. Nastjan oli pakko tietää pidätyksestä, koska sen tapahtuessa hän ei ollut vielä eristettyä kuten nyt. Nyt kaikki toivo oli siinä, että Limppu pystyisi estämään tietovuodon Djakovin pidätyksestä. Luoja yksin tietää, miten se häneltä onnistuisi, koska Petrovkillakin oli välittäjän tietolähteitä – ellei nyt joka huoneessa niin ainakin joka kerroksessa ja jokaisella osastolla. ”Ehkä tilanne ei ole niin kauhea vaan Lartsev pelästyksissään liioittelei heidän määräänsä. Taatusti heitä on siellä, se on varma, mutta niitä hylkiöitä ei ehkä ole määrättömästi”, Nastja rauhoitteli itseään. Mutta toistaiseksi Djakovia vielä etsittiin, mikä ylläpiti pientä toivoa. Ainakin se antoi Nastjalle aikaa keksiä vielä jotain muuta millä hankittaisiin lisää aikaa.

Nastjalle ei ollut tullut mieleenkään, että tyttöä pidettiin nukutettuna, ja näin ollen lisääjalla oli täsmälleen päinvastainen vaikutus. Jos Djakovia ei löydetäisi aamuun mennessä, Arsen käskisi antaa tytölle vielä yhden ruiskeen. Niin kauan kuin Djakov merkitsi hänelle potentiaa-

lista vaaraa, hänellä oli oltava jotain millä kiristää Lartsevia. Aamun ruiske voisi olla tytön viimeinen. Nastja vain ei tiennyt sitä...

* * *

Vuoden viimeistä päivää edeltävänä yönä Fistin lähti kii-reesti kotoaan, nousi Ladaansa ja lähti ajamaan autovar-kaana tunnetun Slavikin luo. Puoli tuntia aikaisemmin hän oli saanut puhelun pojilta, jotka hän oli lähettänyt teke-mään selvää Arsenin miehistä. He olivat menneet talven ajaksi suljettuun leiriin ja ilmoittaneet hätäntyneinä löy-täneensä sieltä sairaan tytön.

He olivat ensin ajatelleet, että tyttö nukkui, mutta kun tätä ei yrityksistä huolimatta saatu hereille, he olivat tajun-neet tämän olevan tajuton.

”Panttivanki”, Fistin oli hoksannut. ”Nyt sinä tanssit minun pillini mukaan, senkin haiseva kääkkä. Kohta saat märän rätin päin naamaasi!”

– Viekää tyttö Slavikin luo, hän asuu yksin, Fistin oli käskenyt.

Hän istui koko yön tytön vierellä yrittäen turhaan saa-da tämän tajuihinsa. Tytön pulssi oli tasainen mutta hidas. Hän ei avannut silmiään eikä reagoinut ääniin.

Aamulla Kolja-setä aikoi jo tilata ambulanssin, mutta hänellä ei ollut uskottavaa selitystä sille, kuka tyttö oli ja mistä hän oli ilmestynyt Slavikin asuntoon.

Leiristä kertominen olisi merkinnyt itsemurhaa: siel-lä oli verta kuin teurastamossa. Voisi tietenkin väittää, että tyttö oli löytynyt kadulta, mutta sekin kuulostaisi niin omi-tuiselta, että ambulanssimiehet ilmoittaisivat todennäköi-sesti miliisille. Kolja-sedällä ei ollut mitään halua sotkea miliisiä asiaan.

Kolja-setä oli jo vaipumaisillaan epätoivoon, kun tyttö alkoi virota. Yhdeksän aikaan aamulla hän avasi silmänsä ja yritti sanoa jotakin, mutta huulilta kuului vain epäselvä kuiskaus. Kolja-setä piristyi. Hänellä ei ollut oikein käsitystä, miten voisi auttaa tyttöä, mutta hän oli lukenut jostain että nukutuksen jälkeen (ja hän oli varma, että kyseessä oli nukutus tai ainakin kovasti sitä muistuttava) pitää juoda paljon, jotta lääkkeet poistuvat veden mukana elimistöstä. Mineraalivesipullot olivat valmiina, Kolja-setä oli lähettänyt Slavikin hakemaan niitä heti aamulla.

Juotettuaan tytölle välillä vettä ja välillä kuumaa makeaa teetä Kolja-setä sai hänestä irti ensimmäiset sanat:

– Missä isä on?

– Kuka sinun isäsi on? kysyi Kolja-setä lempeästi.

– Miliisi, hän on Petrovkalla rikosetsivänä. Soittakaa isälle, että hän tulee hakemaan minut.

– Minä soitan, mutta kerro isäsi nimi ja puhelinnumero.

Tilanne vaikutti hyvältä. Arsenin panttivanki oli miliisin työntekijän tytär. Näin Arsen siis toimii. Mikäs siinä, nyt hän voi Arsenin sijasta sanella miliiseille omat ehtonsa ja auttaa isäntäänsä. Jos hän pääsisi lainvalvojen kanssa sopimukseen, Gradov muistaisi ikuisesti, että Kolja-setä pystyi siihen missä tuo ukonturilas epäonnistui.

Tytön antamasta numerosta ei vastattu.

– Siinä tapauksessa pitää soittaa hänelle töihin, tyttö kuiskasi ja antoi uuden numeron.

Mutta Nadjan isä ei ollut työpaikallakaan.

– Hän tulee vähän myöhemmin, Kolja-sedälle vastattiin. – Kuka kysyy?

– Olen hänen tuttavansa. Hän pyysi minua soittamaan tänä aamuna.

– Jättäkää numeronne, niin pyydämme häntä soittamaan.

– Hän tietää numeroni, Kolja-setä valehteli. – Mihin aikaan hän on paikalla, jotta voin soittaa uudelleen?

– En pysty sanomaan, en tiedä.

Kolja-setä kaatoi Nadjalle vielä yhden kupillisen teetä ja sanoi rauhoitellen:

– Älä hermostu, isäsi on mennyt vain jonnekin asioilleen. Kun saamme hänet kiinni, hän tulee hakemaan sinut.

Tyttö alkoi kuitenkin voida huonosti, häntä alkoi oksettaa, hän muuttui kalpeaksi ja alkoi hikoilla. Ilmeisesti kotikutoiset lääkkeet eivät riittäneet. Mutta isän työpaikalta vastattiin jatkuvasti:

– Hän ei ole paikalla mutta tulee myöhemmin.

Kolja-setä luopui vähitellen toivosta löytää keino, millä vaikuttaa rikosmiliisiin. Hänestä alkoi näyttää, että tyttö kuolee kohta hänen käsiinsä, joten hänestä pitäisi yrittää saada irti edes jotain hyötyä. Vaikka sitten vähäistäkin. Ja se piti tehdä mahdollisimman nopeasti, kun häntä voi vielä auttaa. Lapsi ei saanut kuolla. Jos kerran miliisin kanssa neuvottelu ei onnistunut, täytyi yrittää neuvotella Arsenin kanssa. Hän voisi vaihtaa panttivangin lupaukseen pitää sopimus ja auttaa isäntää.

Kolja-setä syöksyi kerholle, koska pystyi saamaan yhteyden Arseniin vain sieltä. Hän oli joskus yrittänyt soittaa muistakin puhelimista, mutta se ei ollut onnistunut. Vain kerholta tullut soitto sai Arsenin soittamaan hänelle hetken kuluttua. Kolja-sedällä oli kiire, koska yhteydenoton aika oli tarkasti määritetty. Jos piti välittää nopeasti ilmoitus, hänen piti soittaa kuusi minuuttia vaille parillista tuntia. Kello oli nyt 13.45. Jos hän ei ehtisi soittaa yhdek-

sän minuutin kuluessa, kaikkiin hänen muihin soittoihinsa vastaus tulee aikaisintaan tunnin kuluttua. Jos hän ehtii, hän pääsee puhumaan Arsenin kanssa jo kahdenkymmenen minuutin kuluttua.

Kolja-setä ehti. Kun hän valitsi numeron, urheilukerhon takahuoneen pöydällä seisova elektroninen kello näytti 13.54.

Kello 14.15 puhelin soi ja Kolja-setä syöksyi vastaamaan.

– Löysitkö sittenkin Djakovin? hän kuuli vanhuksen pilkallisen äänen.

– En mutta löysin teidän panttivankinne. Ja minulla on ehdotus teille. Minä palautan tytön teille, hän on teille ilmeisesti tarpeen. Vastalahjaksi te hoidatte loppuun sopimuksen minun pomoni kanssa.

– Minkä tytön? Arsen hämmästyi vilpittömästi. – Mitä sinä höpötät?

– Pioneerileirillä olleen tytön, Kolja-setä vastasi vahingoniloisena. – Ja hänen vartijoistaan minä tein selvää. Heitä saatte etsiä kauan. Miten on, otatteko vastaan tarjoukseni?

– Minä en tiedä mitään mistään pioneerileiristä enkä mistään työstä, Arsen sanoi hiljaa. – Ja ylipäätään, voit suksia suolle!

Viimeiset sanat lausuttiin täsmälleen samanlaisella intonaatiolla, jolla englantilaisissa kartanoissa sanotaan: ”Kaunis ilma tänään, eikö totta?”

Luurista kuuluvat tuutaukset saivat Kolja-sedän järkiinsä. Tämäkään ei onnistunut, hän ajatteli pettyneenä. Lopulta hän alistui siihen, ettei enää tajunnut Arsenia ja tämän touhuja. Nyt hänen piti yrittää keksiä keino auttaa samalla sekä tyttöä että isäntää. Hän päätti palata takaisin

Slavikin luo ja yrittää vielä kerran tavoittaa Nadjan miliisi-isän.

* * *

Kolja-sedän ilmoituksessa ei ollut Arsenille mitään uutta. Hän ei ollut jäänyt aamulla odottamaan lääkärin puhelua vaan oli mennyt käymään leirillä ja nähnyt taistelun jäljet. Tyttö oli kadonnut. Ei ollut vaikea arvata, että asialla eivät olleet miliisit vaan Kolja-setä räkänokkineen. Miliisi olisi jättänyt leirille väijytyksen.

Melkein heti kun Arsen oli tullut kotiin, Natalja oli soittanut ja kertonut edellispäivän tragediasta: Oleg oli kuollut, Lartsev haavoittunut.

Natalja oli ollut miehensä kanssa koko yön kuulusteluissa Petrovkalla. Hänellä oli riittänyt malttia vierittää koko tapahtuma Olegin niskaan väittämällä, että Lartsev oli tullut tapamaan Olegia eikä häntä. Miksi, siitä hänellä ei ole aavistustakaan. Lartsev oli sanonut vain, että haluaa tavata Olegin, ja oli odottanut tätä kaksi tuntia selittämättä mitään.

– Mitä arvelet, selviääkö Lartsev? kysyi Arsen.

– En usko. Hän on haavoittunut liian vakavasti. Ja vaikka hänen leikkauksensa onnistuisikin, hän on vähintään viikon tajuttomana ja jää invalidiksi, entinen kirurgi selitti asiantuntevasti.

– No, siinä tapauksessa meillä on vähintään viikko aikaa, niin että te ehditte miehenne kanssa hävittää kaikki jäljet, Arsen totesi. – Vaikka Lartsev pystyisikin kertomaan viikon kuluttua jotakin, se ei auta enää mitään. Minä selvitän iltaan mennessä kaikki kysymykset, sen jälkeen voimme päättää mitä tehdä. Lähetä tänään iltapäivällä asentaja, poistakoon numeron. Ja sano Valerille, että Kamenskajan puhelinta ei tarvitse enää kuunnella.

Valeri oli Arsenin leivissä oleva puhelinpiirin pääinsinööri.

Edellisillan tapahtumien jälkeen Nadjasta ei ollut Arsenille enää mitään hyötyä, koska Lartsev olisi joka tapauksessa poissa pelistä pitkään, ellei sitten lopullisesti. Fistin sai tehdä tytön kanssa mitä haluaisi. Iltapäivällä poistuisi käytöstä se numero, jonka kautta Fistin ja hänen isäntänsä Gradov ovat tähän asti soittaneet hänelle. Gradov oli yrittänyt koko edellisen illan ottaa yhteyttä konttoriin, mutta Arsen ei ollut vastannut hänen puheluihinsa. Energinen Sergei Gradov oli jopa yrittänyt selvittää miliisiystäviensä avulla, mikä kumman numero se oli ja missä se sijaitisi, mutta Natalja oli ollut tehtäviensä tasalla. Hän oli se joka vastasi puhelinpiirissä vapaiden numeroiden jakamisesta ja niiden rekisteröinnistä, ja vain hänellä oli oikeus antaa niistä tietoja. Hänellä oli kaikki asiakirjat sellaisessa järjestyksessä, että kukaan muu ei päässyt niihin käsiksi eikä ymmärtänyt niistä mitään. Periaatteessa numeron olisi voinut poistaa käytöstä jo eilen, ja yleensä Arsen tekikin niin heti kun sopimus päättyi, mutta hänen oli pitänyt säilyttää yhteys Fistiniin siltä varalta että tämä sattuisi löytämään Djakovin. Tästä eteenpäin numero oli tarpeeton.

Vaikka Fistin tai Gradov pidätettäisiin, mikä olikin todennäköistä, kukaan ei löytäisi salaperäistä Arsenia ja kaikki heidän kertomuksensa näyttäisivät Petrovkalla puhtaalta houreelta, yritykseltä siirtää vastuu jonkun toisen niskoille.

Kaikesta huolimatta Fistinin puhelu sai Arsenin suuttumaan. Mitä tuo rikollinen oikein puuhaili? Yritti kiristää häntä, senkin rautahampainen saasta! On ollut liian pitkään poissa lavitsoilta ja unohtanut kokonaan, että hänen paikkansa oli makkipytyyn vieressä.

Arsen lähti ulos, käveli lähimmälle puhelinkioskille, nosti luurin ja valitsi numeron 02.

– Teidän työntekijänne Lartsevin tytär on siepattu. Sen teki kaksi kertaa vankilassa istunut Nikolai Fistin, jonka osoite on Federaation valtakatu 16, korpus 3. Sen sanottuaan hän laski luurin.

* * *

Puhelu Lartsevin tyttärestä tuli Petrovkalle jo ennen kuin Kolja-setä ehti lähteä kerholta. Häntä seuraavat miliisit ilmoittivat, että hän oli viettänyt koko yön ja osan päivää Stalevarovin kadulla sijaitsevassa asunnossa. Sinne lähetettiin heti rynnäkkömiliisejä. Tunnin kuluttua siitä kun Nikolai Fistin oli keskustellut puhelimesta Arsenin kanssa, hänet ja asunnon haltija Slavik oli pidätetty ja Nadja viety sairaalaan.

* * *

31. joulukuuta Sergei Gradov etsi heti aamusta lähtien Kolja-setää. Tämän vaimo kertoi, että mies oli lähtenyt jonkin keskellä yötä eikä ollut tullut vielääkään takaisin.

– Kun hän tulee, pyytäkää häntä soittamaan minulle heti, Gradov pyysi.

Tunnit kuluivat, mutta Kolja-sedästä ei kuulunut mitään. Kerhollakaan kukaan ei tiennyt, missä hän oli. Pahat aavistukset valtasivat Gradovin, ja hän tajusi että asia liittyi Arsenin päätökseen purkaa heidän sopimuksensa. Viiden aikaan hän soitti vielä kerran Kolja-sedälle kotiin.

– Kolja on pidätetty, vaimo itki luuriin.

Paniikin iskiessä Sergei Gradov ei pystynyt ajattelemaan selkeästi, ja häneltä vei ainakin pari minuuttia tajuta,

että Kolja-setä oli ollut viimeinen suoja hänen ja lainvalvo-
jien välillä. Jos Kolja-setä oli pidätetty, hän itse olisi seu-
raava. Tapansa mukaan hän yritti nopeasti löytää lähipiiris-
tään ihmisen, johon voisi turvautua ja joka hoitaisi asian.
Lapsuudessaan Sergeillä oli ollut kiltti isä, joka oli huoleh-
tinut hänen asioistaan siihen asti kunnes hän meni naimi-
siin, sen jälkeen hänellä oli ollut sihteereitä, apulaisia, neu-
vonantajia ja lopulta Arsen. He kaikki olivat vakuuttaneet
kuin yhdestä suusta: ”Älkää olko huolissanne, me hoidam-
me kaiken, kaikki on kohta kunnossa.” Nyt hän joutui kas-
votusten epämiellyttävän tosiasian kanssa: kukaan ei enää
ottaisi hoitaakseen hänen ongelmiaan.

Seuraavaksi Gradov alkoi miettiä, oliko ongelma oi-
keasti niin vakava kuin miltä vaikutti. Ehkä se ei ollut-
kaan? Ehkä se ei uhkaisikaan häntä millään ikävällä vaikka
ei ratkeaisikaan? Vielä muutama minuutti kiihkeää ajatus-
toimintaa ja Sergei Gradov tuli siihen lohduttomaan johto-
päätökseen, että pidätystä ja vankilaa ei voisi välttää. Kol-
ja-setä oli tietysti uskollinen koira, mutta se ei paljon aut-
tanut. Mitä hän pystyisi tekemään vähäisellä järjellään lo-
puttomasta uskollisuudesta huolimatta? Ensimmäinen
vaihtoehto: panee suunsa kiinni eikä tunnusta mitään.

Petrovkan etsiville vaikeneminen oli kuitenkin yhtä
kuin esitettyjen syytösten myöntäminen. Niitä ei pystynyt
torjumaan näyttelemällä loukkaantunutta syytöntä. Kuu-
lusteltavan vaikeneminen oli heille merkki siitä, että täl-
lä oli jotain pelättävää, ja jos kerran oli jotain pelättävää,
oli myös jotain salattavaa. Tai joku jota piti suojella. Toi-
nen vaihtoehto: Kolja-setä keksii valheen ja ottaa syyn nis-
koilleen, eikä Gradovilla ole mitään tekemistä koko asian
kanssa. Se olisi ihanteellinen vaihtoehto, ongelma vain oli
siinä, että tyhmänpuoleinen vaikkakin yritteliäs Kolja-setä

ei pystyisi keksimään riittävän hyvää, taitavasti rakennettua ja tutkinnan kestäväää valhetta. Joten siihen vaihtoehtoon ei kannattanut luottaa. Kolmas vaihtoehto: Kolja-setä kertoo ensimmäisen tilaisuuden tullen kaiken mitä tietää Gradovista. Sen jälkeen ei olisi enää mitään tehtävissä.

Terveellä järjellä ajatellen kolmesta vaihtoehdosta vain kaksi oli realistisia, ja ne molemmat johtivat kohti pidätystä ja tuomiota. Asia oli päivänselvä.

Mutta ehkä pidätys ja tuomio eivät olekaan niin kauheita? Ehkä ne voisi kestää?

Sen Sergei Gradov tiesi varmasti, että hän ei kestäisi selliä sen paremmin kuin työleiriäkään. Ensimmäisen varoituksen hän oli saanut siitä, kun hänet lähetettiin yksitoistavuotiaana pioneerileirille Moskovan lähistölle. Leiri oli sen ajan mittapuun laadukas, se oli leiri parhaiden joukossa ja tarkoitettu puolue-eliitin lapsille. Jopa Sergein isällä oli ollut vaikeuksia saada poikansa sinne. Kun Sergei meni ensimmäisenä leiripäivänään käymälään ja näki likaisen reiän ja tunki kloorin, virtsan ja ulosteiden hajun, hän oksensi. Kun hän ei pystynyt enää pidättelemään tarvettaan, hän teki uuden yrityksen, mutta se päättyi vieläkin huonommin: hän ei pelkästään oksentanut, hän myös pissasi housuunsa. Jokainen pioneerileirillä vietetty minuutti oli hänelle kidutusta, muut lapset nauroivat hänelle ja kiusasivat häntä. Sergei ei pystynyt syömään, käymälän vastenmielinen haju seurasi häntä jopa ruokalaan ja kuvotti häntä. Hän ei voinut käydä normaalisti tarpeillaan, hän sinnitteli joka kerta viimeiseen asti. Sen jälkeen edessä oli taas vaikea valinta: joko oksentaa käymälässä tai karata leiriltä ja yrittää päästä läheiseen metsään tai etsiä syrjäinen paikka leirin alueelta sillä riskillä, että joku näkee ja kertoo kaikille. Kaikki muut ongelmat jäivät tämän

varjoon, vaikka niitäkin oli vaikka millä mitalla. Sergei ei pystynyt elämään yhdessä toisten lasten kanssa, ei olemaan samanlainen kuin kaikki muut, nousemaan samaan aikaan toisten kanssa, menemään suorassa rivissä aamuvoimisteluun, sen jälkeen lipunnostoon, syömään vastenmielistä puuroa tai paistinrasvassa uivia surkeita jänteitä ja rustoja, joita kutsuttiin stroganoviksi.

Kymmenen päivän kuluttua vanhemmat hakivat Sergein pois leiriltä. Siitä jäi kuitenkin niin vahva muisto, että hän alkoi täristä heti kun kuuli sanan leiri.

Kun armeijaan lähdön aika koitti, Sergei oli huomattavasti vahvempi niin fyysisesti kuin henkisesti. Häntä ei alkanut enää oksettaa yleisessä käymälässä, hän pystyi pakkotamaan itsensä syömään ruokalan ruokaa ja välttämään pilkkaamisen ja kiusaamisen. Mutta silti jokainen minuutti kahden vuoden palvelusajasta oli kärsimystä. Lisäksi häntä kohtasi huono onni: hänen joukko-osastossaan kukoisti simputus, joten hän joutui sietämään sitäkin yllin kyllin.

Jätettyään armeijan helvetin taakseen Sergei sanoi tiukasti itselleen: mitä tahansa kunhan ei vankilaa. Vankilan pelkoa hän kantoi mukanaan koko aikuisikänsä, eikä pelko vaimentunut vuosien myötä vaan päinvastoin voimistui. Lehdistön vapaus toi hänen ulottuvilleen lukuisia julkaisuja, niin dokumentteja kuin kaunokirjallisiakin teoksia, siitä ”millaista siellä, työleirillä on”.

Gradov luki sairaalloisen uteliaana samalla inhoa ja vastenmielisyyttä tuntien totuuden rangaistuslaitosten elämästä ja alkoi vapista kauhusta huomatessaan, että kaikki oli vielä pahempaa kuin hänen pahimmissa painajaisunissaan. Myöhemmin kokenut Kolja-setä vielä vahvisti: se kaikki oli totta, mutta todellisuudessa oli vieläkin pahempaa, sillä joistakin asioista ei ole tapana kirjoittaa, se

ei tunnu sopivalta. Esimerkiksi siitä, että samassa tutkinta-vankilan sellissä oli jopa 40 ihmistä, jotka joutuvat nukku-maan kolmessa vuorossa ja tekevät tarpeensa astiaan kaik-kien nähden.

Gradov pelkäsi vankilaa enemmän kuin mitään muuta tässä maailmassa. Kun se uhkasi häntä ensimmäisen ker-ran, hän tappoi vähääkään epäröimättä Vitali Lutsnikovin ja lähetti omin käsin onnetoman Tamara Jerjominan van-kilaan. Se oli hänen mielestään vähäpätöinen juttu verrat-tuna häntä kalvavaan pelkoon. Toisen kerran vankeus hääm-ötti edessä silloin kun Arkadi alkoi vaivata häntä type-rällä ideallaan tunnustaa kaikki. Hänetkin oli pakko siivo-ta tieltä.

Seuraava uhka nousi Tamaran tyttären Viktorian tahol-ta. Gradov teki selvää hänestäkin ja katkaisi taas kerran lan-gan, joka pingottui hänen ja inhottavan vankilan välille.

Tänään, 31. päivänä joulukuuta, vuoden 1993 viimei-senä päivänä, Sergei Gradov tajusi äkkiä yrittävänsä löytää jälleen jonkun, jonka voisi tappaa ja välttää näin vankilan. Tällä kertaa tuloksena oli kuitenkin johtopäätös, että ei ol-lut ketään muuta kenet voisi tappaa, paitsi hän itse.

Gradovin huonoja puolia olisi voinut luetella pitkään, sillä hän oli sängen moraaliton ihminen. Mutta jopa hänen pahimpien vihamiesten oli pakko myöntää, että päättämät-tömyyttä niiden ominaisuuksien joukossa ei ollut.

Kahden tunnin kuluttua Sergei Gradov, joka oli omin käsin tappanut Vitali Lutsnikovin ja Arkadi Nikifortsukin ja tilannut Viktoria Jerjominan ja Valentin Kosarin murhan, istui nojatuolissa mukavalla huvilallaan, katsoi viimeisen kerran kädessään olevan pistoolin piippua ja sulki hitaas-ti silmänsä. Kaksikymmentäkolme vuotta hän oli kantanut muistoja mukanaan. Häntä ei ollut vaivannut katumus eikä

hänen omatuntonsa ollut kolkuttanut, aika ajoin vain oli herännyt pelko, että Tamara Jerjominan asunnon kauhea salaisuus paljastuisi. Puolet siitä salaisuudesta kuoli Arkadin mukana kaksi vuotta sitten. Toinen puoli kuolisi nyt.

Muutaman sekunnin kuluttua hän painoi hitaasti liipaisimen.

* * *

Joulukuun 31. päivänä puolen päivän aikaan Nastja oli hermoromahduksen partaalla. Välittäjä ei soittanut enää eikä Gordejevistä kuulunut mitään. Nastjasta tuntui, ettei hän hallinnut enää tilannetta. Hän makasi sohvalla, yritti voittaa hermoista johtuvat vilunväreet ja pohti vaihtoehtoja. Mitä oli voinut tapahtua? Olivatko he saaneet tietää totuuden Djakovista? Siinä tapauksessa ovikello soisi kohta ja mielipuolinen Lartsev syöksyisi sisään pistooli kädessään. Mitä muuta oli voinut tapahtua?

Puhelin soi kuin kiusallaan jatkuvasti, ystävät ja tuttavat toivottivat hyvää uutta vuotta. Nastja pelästyi joka kerta kun puhelin soi, sydän pomppasi kurkkuun ja kämmenet olivat hiestä märät. Mutta he eivät soittaneet...

Limppu ilmoittautui lopulta illalla kahdeksan aikaan. Hänen äänensä kuulosti surulliselta.

– Mitä kuuluu, Stasenka?

– Ihan hyvää, Nastja yritti vastata mahdollisimman rauhallisesti. – Entä sinne?

– Huonoja uutisia. Jevgeni Morozov on kuollut, samoin sinun harjoittelijasi Oleg Meštšerinov. Volodja Lartsev on haavoittunut vakavasti, pelkään että hän ei selviä.

– Voi luoja...

Nastjan jalat olivat pettää ja hän joutui ottamaan tukea kaapista, ettei kaatuisi.

- Sehän on kauheaa. Mitä on tapahtunut?
- Se on pitkä juttu. Ota se ruskeatukkainen nerosi mukaan ja tulkaa meille. Vaimoni on leiponut ja keittänyt kokonaiselle joukko-osastolle, onhan nyt kuitenkin juhla.
- Mutta en minä, ihan tosi.
- Voit, Stasenka. Kukaan ei enää vahdi sinua.
- Miten... Mitä te..., mutisi Nastja hämmästyneenä.
- Siten. Fistin on pidätetty, Lartsevin tytär on vapautettu ja duuman kansanedustaja Sergei Gradov ratkaisi kohtalonsa itse, ilman meidän apuamme.
- Miten?
- Ampui itsensä.
- Mitä, tuliko siitä loppu? Onko kaikki loppumassa?
- On, vaikka loppu ei olekaan sellainen kuin me olimme halunneet. Miksi sinä et sano mitään?
- Koska itken, Nastja tunnusti kyynelten virratessa. Yli-inhimillinen jännitys päästi hänet vahvasta otteestaan ja nyt iski vastareaktio.
- Itke vain. Mutta sen jälkeen pankaa päällemme ja tulkaa meille. Täällä me voimme puhua kaikesta.

* * *

Uuden vuoden vastaanottajaiset eversti Gordejevin luona sujuivat surullisissa merkeissä. Viktor ja hänen vaimonsa Nadežda sekä Nastja ja Aleksei joivat samppanjaa ja näykkivät innottomasti herkullista ruokaa lautaseltaan. Kukaan ei yrittänytkään teeskennellä iloista. Nadežda Gordejeva oli ollut kolmekymmentä vuotta naimisissa rikosetsivän kanssa, joten hän ymmärsi kaiken sanomattakin ja nousi pöydästä heti ensimmäisen sopivan tilaisuuden tullen.

– Puhukaa te rauhassa, me menemme Aleksein kanssa katsomaan elokuvaa. Sain tänään lahjaksi kasetteja, joissa on Oscar-palkittuja elokuvia.

Nastja nosti katseensa Alekseihiin, joka näytti järkytyneeltä.

– Voisiko Aleksei jäädä? Nastja kysyi Gordejevilta.
– Minusta hänellä on oikeus tietää.

Kukaan ei rohjennut aloittaa keskustelua. Sekä Nastjan että Gordejevin mieli oli raskas.

– Djakov ja Fistin ovat kertoneet oman versionsa, Gordejev aloitti lopulta. – Djakov on juoksupoika, pelkkä lihaskimppu. Taiteilijan asunnon tapahtumien suhteen hän pitää edelleen kiinni aiemmasta versiostaan: joku tuntematon antoi hänelle avaimet ja lupasi maksaa, jos hän tuo kirjelapun Kartašovin asunnosta. Siitä eteenpäin kaikki menee vanhan kaavan mukaan: en tiedä, en muista, en nähnyt. Näin ollen häntä ei voi syyttää oikein mistään. Jos hän kertoisi edes saman kuin Kartašoville, tunnustaisi tulleen ryöstämään tämän asuntoa, häntä voisi syyttää ryöstöyrityksestä ja kotirauhan rikkomisesta. Mutta nyt meillä on vain kotirauhan rikkominen tarkoituksena löytää kirjelappu, jolla ei ole aineellista arvoa. Slava Kuzin, jonka asunnosta Nadja löydettiin, omistaa auton, joka on maalattu täsmälleen samanvärisellä maalilla kuin Kosarin päälle ajanut auto, joten tästä voi aloittaa muidenkin hiillos-tamisen. Fistin sen sijaan on vaikeampi tapaus. Hän alkoi käydä heti kauppaan luvaten meille jonkun mahtavan Arsenin, joka oli järjestänyt kaikki murhat ja Lartsevin tyttären sieppauksen. Toistaiseksi hän yrittää suojella ystäväänsä Gradovia. Katsotaan, mitä hän laulaa sitten kun kerron Gradovin tehneen itsemurhan. Ketään Arsenia me emme tietenkään ole löytäneet.

– Mutta onhan hän on olemassa, Nastja sanoi puolittaen kysyvästi.

– On tietenkin, Gordejev huokasi, – mutta miten hänet löytäisi? Hän on kadonnut kuin haamu aamunkoitteessa. Eikä puhelinnumerokaan, jonka kautta Fistin on pitänyt häneen yhteyttä, ole voimassa. Lartsev on meidän ainoa toivomme. Jos hän selviää hengissä, hän pystyy ehkä kertomaan jotakin. Esimerkiksi sen, miksi hän meni tapamaan Olegia. Ja miksi he ampuivat toisiaan.

– Oleg oli Arsenin miehiä, Nastja totesi. – Nyt minä olen jo varma siitä. Juuri hän teki jäljennöksen minun avaimistani sen jälkeen kun tulin Italiasta ja puhuin ensimmäisen kerran Brisacista. Ja hän kävi Kosarin lesken luona, otti häneltä miehen muistikirjan, mutta ei antanut sitä minulle, koska siinä oli Bondarenkon puhelinnumero, vaan valehteli hukanneensa sen.

– Mitä Lartsev hänestä halusi?

– Ehkä Lartsev sai tietää, että Oleg on tuon salaperäisen Arsenin miehiä, ja ajatteli tämän osallistuneen myös Nadjan sieppaukseen, Nastja ehdotti.

– Paljon mahdollista, Gordejev myönsi. – Mutta miksi hän ei siinä tapauksessa puhunut hänen kanssaan eikä yrittänyt selvittää, missä tytär on, vaan ampui heti? Olegin äiti kertoi, että he eivät olleet vaihtaneet sanaakaan. Toinen vaihtoehto on se, että Lartsev sai tietää Olegin tappaneen Morozovin ja meni kostamaan tälle. Siinä ei tarvittaisi mitään puheita. Surullisinta on se, että Lartsevia etsineet pojat myöhästivät puoli minuuttia, olivat jo porraskäytävässä kun laukaukset ammuttiin.

– Minä en usko, että Volodja olisi voinut mennä tappaamaan pojan äidin katsellessa. Kuka tahansa muu olisi voinut sen tehdä, muttei Volodja.

– En minäkään usko sitä. Ennen Olegin luo menoaan Lartsev oli käynyt metsästäjien ja kalastajien yhdistyksessä. Hän oli varmaan tarvinnut nopeasti Olegin osoitteen, ja Oleg oli kertonut, että hänen äitinsä on metsästäjä ja asuu Leninin valtakadulla. Yhdistyksestä hän sai osoitteen helpommin ja nopeammin kuin jos olisi palannut Petrovkalle odottamaan Olegia tai yrittänyt saada osoitteen osoitetuimistosta. Onko muita teorioita?

– Ei toistaiseksi. Minun pitää miettiä. Minulla on epä-mukava tunne, että me emme saa tässä jutussa koko totuutta selville koskaan. Mutta mitä Jevgeni Morozoville tapahtui?

– Se ei ole kaunis tarina. Jevgenillä oli laukussaan muistikirja ja siinä muistiinpanoja Jerjominan jutusta. Hän oli tutkinut juttua omin päin ja salannut sinulta tietoja, halusi varmaan löytää itse murhaajan. Noissa muistiinpanoissa on riittävästi tietoja, joiden avulla pystymme todistamaan Fistinin ja hänen joukkonsa syyllistyneen Viktorian murhaan, joten kiitos edes siitä. Mutta eilen tapahtui ilmeisesti jotain sellaista, jonka vuoksi hänestä tuli vaarallinen välittäjälle. Mitä nimenomaan, sitä me emme saa koskaan tietää. Morozov ei sanonut mitään Pavel Žerehoville vaan halusi odottaa minua. Mutta joutui odottamaan liian kauan. Vainajista ei ole tapana puhua pahaa, mutta Morozov oli pölvästi. Pelisääntöjä ei saa koskaan rikkoa, jos pelaaja joukkueessa. Se päättyy aina huonosti. Hänet muuten tapettiin eikä edes yritetty selvittää, oliko hän kertonut jollekulle uudet tietonsa vai ei. Tajuatko, mitä se merkitsee?

– Se oli tarkoitettu varoittavaksi esimerkiksi muille, muun muassa minulle, vastasi Nastja. – Että me tarkoitamme mitä sanomme; sinä lupasit, että kukaan ei jatka Jerjominan jutun tutkintaa, mutta et pitänyt lupaustasi. Tässä si-

nulle opetus. He ovat varsinaisia hirviöitä, tappavat ihmisen pelkästään siksi että haluavat näyttää jollekulle toiselle! Tappoiko Oleg Morozovin?

– Todennäköisesti. Ainakin hänen hallustaan löydettiin pistooli, jossa oli äänenvaimennin, mutta asetekninen tutkinta valmistuu pyhien jälkeen. Minusta ei taida olla enää tähän työhön, sanoi Limppu pudistellen väsyneesti päätään. – En tajunnut harjoittelijan kaksinaamaisuutta ja työnsin Volodjan omin käsin suoraan pedon suuhun enkä pystynyt suojelemaan häntä. Luotin vain hänen ammattitaitoonsa ja varjostajiin. Jos he eivät olisi kadottaneet Volodjaa näkyvistä, asia olisi voinut kääntyä toisin. En anna tätä itselleni koskaan anteeksi. Tämä ei ole ensimmäinen kerta kun menetän jonkun, mutta näin typerää virhettä en ole sentään koskaan ennen tehnyt.

– Ei teidän kannata syyttää itseänne, Nastja yritti lohduttaa. – Jos teillä olisi ollut riittävästi apuvoimia sen jälkeen kun Lartsev katosi, te olisitte voinut lähettää miehiä kymmeneen eri osoitteeseen samanaikaisesti. Silloin tragedian olisi ehkä voinut estää. Mutta nyt...

– Tiedätkö, mitä minä nyt mietin? innostui Gordejev yhtäkkiä. – Miksi Oleg, joka yritti koko ajan estää meitä saamasta totuutta selville, kertoi yhtäkkiä minulle totuuden Nikifortsukista?

– Miksi sitten?

– Siksi, että me osuimme kuin osuimmekin maaliin vaikka etenimme sokkona. Saimme Gradovin riitaantumaan välittäjän kanssa niin että tämä ei enää suostunut auttamaan. Luuletko että me sattumalta poljimme kaksi kuukautta paikoillamme ja saimme sitten yhtäkkiä vuorokaudessa kaiken selville? Ei, vaan välittäjä lopetti apunsa, ja siinä oli tulos. Sen jälkeen me saimme välittäjän riitaan-

tumaan Fistinin kanssa ja pelastimme sillä tavoin Nadjan, tosin Fistinin avustuksella.

– Toisin sanoen me olimme samanlaisia manipuloijia kuin tuo välittäjä. Olemmeko me yhtä pahoja kuin hän?

– Kipeä kysymys, Nastja. Tätä on vaikea tunnustaa, mutta meidän työssämme ei ole mahdollista pitää yllä korkeaa moraalialia. Meidän on pakko katsoa totuutta silmiin, koska vain hölmöt uskovat idealistisiin satuihin. Emmekä me ole hölmöjä. Mafia on tietenkin kuolematon, mutta kaikki taitavat etsivät eivät liioin ole vielä vaihtaneet puolta. Eivätkä vaihda. Olisiko tässä jokin sosiaalis-biologinen lainmukaisuus? Päätä sinä, Aleksei, olethan sinä sentään professori.

– Luonnonvalinnan kautta mafiasta tulee entistä taitavampi, mutta etsivätkin tulevat vahvemmiiksi, heikoimmat sortuvat mutta vahvimmat selviävät, Aleksei vastasi vakavasti. – Mutta matemaatikkona sanoisin, että te joudutte aina elämään rinnakkain ettekä kohtaa koskaan. He eivät saa teitä murtumaan, mutta tekään ette muserra heitä.

– Kiitos, tuohan ilahdutti kovasti, Gordejev naurahti.

* * *

Tamara Ratskova leikkasi herkulliselta tuoksuvan palan marinoitua paistia ja pani sen miehensä lautaselle.

– Kiitos, äitiseni, tämä kiitti ja kohotti viinilasinsa. – Juodaan malja uudelle vuodelle, tulkoon siitä yhtä hyvää kuin tämäkin vuosi. Me alamme jo olla vanhoja emmekä tarvitse enää paljon tältä elämältä, mutta suokoon Jumala meille terveyttä ja iloa. Eikö niin?

– Olen samaa mieltä. Malja uudelle vuodelle ja meille. Neljäkymmentä vuotta yhdessä ei ole pikkujuttu. Vaik-

ka oletkin hurautanut postimerkkeihisi, minä rakastan sinua kaikesta huolimatta.

– Ja minä sinua, Arsen hymyili ja tyhjensi lasinsa pienin kulauksin.